

DE APOCRIEFE † † †

† † † BOEKEN

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

3007 148 8

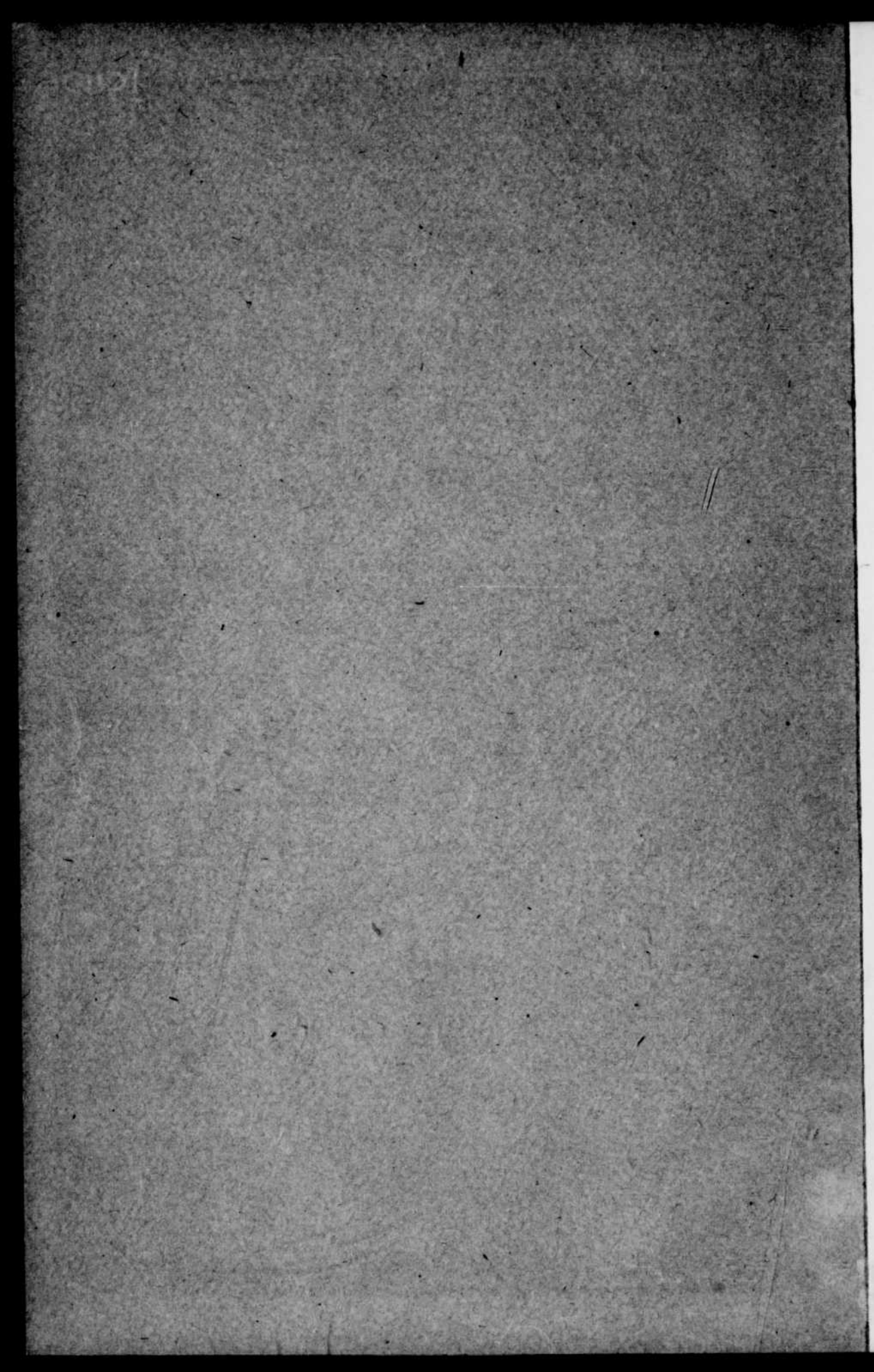
~~APOCRYPHEN BY BYBELS.~~

ID6 ~~STUDIEZAAL I~~

1952/167

PCHD

KUNSTHISTORISCH INSTITUUT
DER RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

DE

APOCRIFIE BOEKEN

De naam van de uitgever is niet te zien.

Apocriefe Boeken, imperiaal formaat, dessendiaan letter.
Gedrukt bij J. VAN BOEKHOVEN, Utrecht.

DE
APOCRIEFE BOEKEN.
DE
APOCRIEFE BOEKEN.

DI
APOSTOLIESE BOEKEN

Van de
Apostolische
Boeken

ADU 3120

DE

APOCRIEFE BOEKEN.

UIT DE HOOGDUITSCH E VERTALING VAN

M. L U T H E R

EERTIJD S DOOR ADOLF VISSCHER IN HET NEDERDUITSCH OVERGEZET

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT

Herzien in 1750, 1780, 1823, 1852, 1873 en 1906.

overgeplaatst uit
Vakgebiedsbibliotheek

UITGEGEVEN DOOR HET
NEDERLANDSCH BIJBELGENOOTSCHAP

1906.

KUNSTHISTORISCH INSTITUUT
DER RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

DR

APOTHEKE BOEKEN

MIT DE HOOGSTENDE VEREENING

M. L. T. H. B. R.

BEHOEFTEN DER ALTE VESCHEN EN DER NEDERLANDSCHE OVERHEEREN

BIBLIOTHEEK DER
NEDERLANDSCHE
OVERHEEREN

Bevonden in 1750, 1760, 1780, 1800, 1820 en 1840

— 1840 —

VERBODEN TOEGANG
TOE DEZELVE

VERBODEN TOEGANG TOE DEZELVE

1840

VERBODEN TOEGANG TOE DEZELVE

INHOUD

VAN DE

APOCRIEFE BOEKEN.

	Bladz.
Het boek van Judith	1— 14
De wijsheid van Salomo, aan de tyrannen	14— 31
Het boek Tobia	31— 42
Het boek Jezus Sirach.	42— 86
De profeet Baruch	86— 94
Het eerste boek der Makkabeën.	94—128
Het tweede boek der Makkabeën	129—153
Toevoegsels op het boek Ester	154—158
De historie van Susanna en Daniël	158—160
Van den Bel en den Draak te Babel.	160—162
Het gebed van Azarja en het gezang der drie mannen in het vuur . .	162—164
Het gebed van Manasse, den koning van Juda, toen hij gevangen was te Babel	164—165

INDEX

ALPHABETIC INDEX

1	...
2	...
3	...
4	...
5	...
6	...
7	...
8	...
9	...
10	...
11	...
12	...
13	...
14	...
15	...
16	...
17	...
18	...
19	...
20	...
21	...
22	...
23	...
24	...
25	...
26	...
27	...
28	...
29	...
30	...
31	...
32	...
33	...
34	...
35	...
36	...
37	...
38	...
39	...
40	...
41	...
42	...
43	...
44	...
45	...
46	...
47	...
48	...
49	...
50	...

DE APOCRIEFE BOEKEN.

HET BOEK J U D I T H.

HOOFDSTUK 1.

De stad Ekbatana. — Nebukadnezars overwinning en hoogmoed.

ARFAXAD, koning der Meden, had vele volken onder zijn gebied gebracht, 2 en bouwde eene groote en machtige stad, die hij Ekbatana noemde. Hare muren maakte hij van enkel gehouwen, vierkante steenen, zeventig ellen 3 hoog en dertig ellen dik. Maar hare torens maakte hij honderd ellen hoog en twintig ellen dik, in het vierkant; en de poorten der stad 4 maakte hij zoo hoog als torens. En hij was trotsch op zijne heirkraft 5 en op den roem zijner vierspaanige wagens. Maar Nebukadnezar, koning van Assyrië, regeerde in de groote stad Ninevé; en hij streed in het 6 twaalfde jaar zijner regeering tegen Arfaxad. En de volken, die aan de rivier den Eufraat, den Tiger en den Hydaspes woonden, hielpen hem; en hij sloeg hem in het groote veld, Ragau genaamd, dat in vorige tijden aan *a* Arioeh, den koning van Elasser, heeft toebehoord.

a Gen. 14 : 1.

7 Toen werd Nebukadnezars rijk machtig, en zijn hart stout; en hij zond 8 gezanten tot allen, die in Cilicië, Damaskus, op den Libanon, op Karmel en in Kedar woonden; ook tot die in Galiléa, en op het groote veld 9 Esdrelom, en tot allen, die in Samarië waren, ⁹ en aan gene zijde van den Jordaan tot Jeruzalem toe; ook in het geheele land Gosen, totdat men 10 komt aan het gebergte van Ethiopië: tot deze allen zond Nebukadnezar, 11 de koning van Assyrië, gezanten. Doch zij sloegen het hem allen af en 12 lieten de gezanten met schande wederom naar huis trekken. Toen werd koning Nebukadnezar zeer toornig op al deze landen, en hij zwoer bij zijnen koninklijken stoel en bij zijn rijk, dat hij zich aan al deze landen zou wreken.

HOOFDSTUK 2.

Veldtocht van Holofernes.

IN het achttiende jaar van koning Nebukadnezar, op den tweeën-twintigsten dag der eerste maand, werd beraadslaagd in het huis van Nebukadnezar, den koning van Assyrië, dat hij zich zou wreken; en hij ontbood 2 al zijn raadsheeren, vorsten en hoofdlieden, en beraadslaagde heimelijk met hen en hield hun voor, dat hij voornemens was al deze landen onder 3 zijn rijk te brengen. Toen dit hun allen behaagde, ontbood koning Nebukadnezar Holofernes, zijnen veldoverste, zeggende: Trek uit tegen alle 4 rijken, die tegen het Westen liggen, en inzonderheid tegen degenen, die 5 mijn gebod veracht hebben; gij zult geen rijk verschoonen en alle vaste steden zult gij mij onderdanig maken.

7 Toen ontbood Holofernes de hoofdlieden en de oversten van het Assyrische krijgsvolk en rustte het volk toe tot den oorlog, zooals de koning hem geboden had: honderdtwintigduizend man te voet en twaalfduizend

8 schutters te paard. En hij liet al zijn krijgsvolk voor zich heentrekken met ontelbare kameelen, grooten voorraad, alsook met ossen en schapen, 9 zonder getal, voor zijn volk; en hij liet uit geheel Syrië koren aanvoeren 10 tot zijnen tocht; maar goud en geld nam hij bovenmate veel met zich 11 uit des konings schatkamer. En hij trok alzoo voort met het geheele heir, met wagens, ruiters en schutters, die den aardbodem bedekten als sprinkhanen.

12 Toen hij nu over de grenspalen des Assyrischen rijks getrokken was, kwam hij tot het groote gebergte van Ange, aan de linkerszijde van 13 Cilicië, en veroverde al hare vlekken en vaste steden; en hij verwoestte Melothi, eene vermaarde stad, en beroofde alle lieden in Tarsis en de kinderen Ismaëls, die tegen de woestijn en tegen het Zuiden van het land 14 Chellon woonden. Ook trok hij over den Eufraat en kwam in Mesopotamië en verwoestte alle hooge steden, welke hij vond, van de beek Mamré 15 af tot aan de zee; en hij nam daar de landpalen in, van Cilicië af tot 16 aan de grenspalen van Jafet, die tegen het Zuiden liggen; en hij voerde ook de kinderen van Midian weg en roofde al hun goed en sloeg allen, 17 die hem tegenstonden, met de scherpte des zwaards. Daarna trok hij af in het land van Damaskus, in den oogsttijd, en verbrandde al hun 18 koren en liet alle boomen en wijngaarden nederhouwen. En vrees voor hem viel op allen, die in het land woonden.

HOOFDSTUK 3.

Holofernes onderwerpt vele koninkrijken.

TOEN zonden de koningen en vorsten van Syrië, Mesopotamië, Sirië-Sobal, Libye en Cilicië hunne gezanten uit alle steden en landen. Die kwamen 2 tot Holofernes, zeggende: Wend uwen toorn van ons af; want het is beter, dat wij Nebukadnezar, den grooten koning, dienen, en u gehoorzaam zijn, en in leven blijven, dan dat wij omkomen, en winnen evenwel 3 niets. Al onze steden, goederen, bergen, heuvels, akkers, ossen, schapen, 4 geiten, paarden, en kameelen, en wat wij slechts hebben, alsook ons 5 huisgezin, het is alles het uwe, doe daarmede wat gij wilt; ja ook wij, 6 benevens onze kinderen, zijn uwe knechten. Kom tot ons en wees onze genadige heer; en gebruik onzen dienst, zooals het u behaagt.

7 Toen trok Holofernes van het gebergte af met al het krijgsvolk, en hij 8 nam de vaste steden en het geheele land in, en las daar knechten uit, 9 het beste volk, dat hij onder hen vond. Daarover verschrikten alle landen zóózeer, dat de regenten en voornaamsten uit alle steden, benevens 10 het volk, hem tegemoetkwamen, en hem ontvingen met kransen, lampen, 11 reien, trommels en pijpen. En nochtans konden zij met zulk een eer- 12 bewijs geen genade verkrijgen; want hij verbrak hunne steden en hieuw 13 hunne gewijde bosschen om. Want koning Nebukadnezar had hem geboden, dat hij alle goden in de landen verdelgen zou, opdat alle volken, welke Holofernes zou bedwingen, hem alleen als een god prijzen zouden.

14 Toen hij nu Syrië-Sobal, Apaméa en Mesopotamië doorgetrokken was, 15 kwam hij tot de Edomieten, in het land Gabaä; en hij nam hunne steden in en lag aldaar dertig dagen lang, gedurende welken tijd hij zijn geheele heir verzamelde.

HOOFDSTUK 4.

Israël bereidt zich tot den strijd en doet boete.

TOEN de kinderen Israëls, die in het land Juda woonden, dit hoorden, 2 vreesden zij zeer voor hem, en schrik en ontzetting overviel hen, want zij vreesden, dat hij aan de stad Jeruzalem en den tempel des Heeren

ook zóó doen zou, gelijk hij aan de andere steden en aan hare afgods-
 3 huizen gedaan had. Daarom zonden zij in het geheele land van Samarië
 4 rondom tot aan Jericho toe, en bezetten de hoogten der bergen; en zij
 maakten muren om hunne vlekken en brachten voorraad tot den oorlog
 5 bijeen. En de priester Jojakim schreef aan allen, die tegen Esdrelom
 woonden, dat is: tegen het groote veld bij Dothaim, en aan allen, waar
 6 de vijanden mochten doorkomen, dat zij de toegangen van het gebergte
 tegen Jeruzalem zouden bewaren.

7 En de kinderen Israëls deden zooals Jojakim, de hooge priester des
 8 Heeren, hun bevolen had; en al het volk riep ernstig tot den Heer, en
 9 zij en hunne vrouwen verootmoedigden zich met vasten en bidden; maar
 de priesters trokken zakken aan en de kinderen lagen voor den tempel
 10 des Heeren en het altaar des Heeren bedekte men met een zak; en zij
 riepen tot den Heer, den God van Israël, eendrachtig, dat hunne kinderen
 en vrouwen niet weggevoerd, hunne steden niet verwoest, hun heiligdom
 niet verontreinigd, en zij van de volken niet gesmaad mochten worden.

11 En Jojakim, de hooge priester des Heeren, ging rondom, vermaande
 12 het geheele volk Israëls, en sprak: Gijlieden zult immers weten, dat de
 Heer uw gebed verhooren zal, zoo gij slechts niet ophoudt met vasten
 13 en bidden voor den Heer. Gedenkt aan Mozes, den dienaar des Heeren,
 die niet met het zwaard, maar met ^a heilige gebeden Amalek sloeg, die ^a Ex. 17 : 11.
 zich op zijne kracht en macht, op zijn heir en schild, op zijne wagens
 14 en ruiters verliet. Zóó zal het ook gaan met alle vijanden van Israël,
 15 indien gij u zoo verbetert, gelijk gij begonnen hebt. Na deze vermaning,
 16 baden zij den Heer, en bleven vóór den Heer, zoodat ook de priesters
 in zakken gingen en asch op het hoofd hadden en alzoo den Heer
 17 brandoffers oprichtten; en allen baden den Heer van ganscher harte,
 dat hij zijn volk Israël wilde bezoeken.

HOOFDSTUK 5.

De Ammoniet Achior beschrijft aan Holofernes het Joodsche volk en zijne geschiedenis.

EN het werd Holofernes, den veldoverste van Assyrië, te kennen gegeven,
 dat de kinderen Israëls zich toerustten en zich weren wilden, en dat zij
 2 de toegangen tot het gebergte ingenomen hadden. Toen werd Holofernes
 toornig, en ontbood al de oversten en hoofdlieden der Moabieten en
 3 Ammonieten en sprak tot hen: Zegt toch, wat is dit voor een volk, dat
 in het gebergte woont? Wat hebben zij voor groote steden? Wat ver-
 4 mogen zij? En wat voor krijgsvolk en koningen hebben zij? ⁴ Dat zij
 alleen van alle overigen in het Oosten ons verachten en ons niet ^a tege- ^a Jud. 3 : 8.
 moetgegaan zijn, om ons aan te nemen met vrede.

5 Toen antwoordde Achior, de overste van alle kinderen Ammons,
 zeggende: Mijn heer, wilt gij het hooren, zoo zal ik u de waarheid
 zeggen, wat voor een volk dit is, dat in het gebergte woont, en zal u
 6 niet beliegen. Dit volk is uit Chaldéa afkomstig, ⁷ en heeft eerst in
 Mesopotamië gewoond; want zij wilden niet volgen de goden hunner
 8 vaderen in Chaldéa; daarom verlieten zij de zeden hunner vaderen, die
 vele goden hadden, opdat zij den éénigen God des hemels dienen mochten,
 die hun ook ^b gebod vandaar te trekken, en te wonen in Kanaän. ^b Gen. 12 : 1.
 9 Toen nu in alle landen duurte was, ^c reisden zij naar Egypteland; daar ^c Gen. 46 : 6.
 zijn zij in vierhonderd jaren zóóveel geworden, dat men ze niet tellen
 10 kon. Maar toen de koning van Egypte hen ^d bezwaarde met aarde te ^d Ex. 1 : 11, 14.
 vervoeren en tichels te maken, om zijne steden te bouwen, riepen zij tot
 11 hunnen Heer; die sloeg geheel Egypte met menigerlei plagen. ¹¹ Toen
 zij nu door de Egyptenaars ^e uitgestooten waren, en de plaag van deze ^e Ex. 12 : 33.

affliet en deze hen weder vangen wilden en tot den dienst in het land
 12 voeren, *f* deed de God des hemels op de vlucht de zee voor hen open, zoodat *f* Ex. 14 : 21.
 het water op beide zijden vast stond als een muur; en zij gingen droogvoets
 13 op den grond der zee en ontkwamen. Maar de Egyptenaars, toen zij
 met hun geheele heir hen najoegen, *g* verdronken allen in de zee, zoodat *g* Ex. 14 : 28.
 er zelfs niet één was overgebleven, die het der nakomelingschap had
 14 kunnen verhalen. En toen dit volk uit de Roode zee kwam, legerde het
 zich in de woestijn van den berg Sinai, waar tevoren geen mensch
 15 wonen noch zich ophouden kon. Daar *h* werd het bittere water zoet, *h* Ex. 15 : 25.
 dat zij het drinken konden; en *i* zij kregen brood van den hemel veertig *i* Ex. 16 : 35.
 16 jaren lang. En waarheen zij trokken, zonder boog, pijl, schild en zwaard,
 17 daar streed God voor hen en had de overwinning. En niemand kon dit
 volk schade doen, dan alleen, als zij afweken van de geboden van den
 18 Heer, hunnen God. *j* Want zoo dikwijls als zij buiten hunnen God een *j* Rich. 2 : 14, 15.
 anderen aanbadden, werden zij verslagen en weggevoerd met alle schande;
 19 maar zoo dikwijls als het hen berouwde, dat zij afgeweken waren van de
 geboden huns Gods, gaf de God des hemels hun wederom de overwinning
 20 op hunne vijanden. Daarom verdelgden zij de *k* koningen der Kanaänieten, *k* Joz. 12 : 7-24.
 den Jebusiet, den Fereziet, den Hethiet, den Heviet, den Amoriet en
 alle geweldigen te Hesbon, en namen hun land en hunne steden in.
 21 En het ging hun wel zoolang zij zich niet bezondigden aan hunnen God;
 22 want hun God haat het onrecht. Zij zijn ook vóór deze tijden dikwijls
 verdreven door vele volken en weggevoerd in vreemde landen, omdat zij
 afgeweken waren van het gebod, hetwelk God hun gegeven had, dat zij
 23 daarin wandelen zouden. Maar zij zijn onlangs wedergekomen uit de
 ellende, waarin zij waren, nadat zij zich weder bekeerd hebben tot den
 Heer, hunnen God; en zij hebben zich weder nedergezetz in dit gebergte,
 24 en wonen wederom te Jeruzalem, waar hun heiligdom is. Daarom, mijn
 heer, laat onderzoeken of dit volk zich bezondigd heeft aan zijnen God,
 zoo willen wij optrekken, en hun God zal hen u gewis in de handen
 25 geven, dat gij ze bedwingt. Maar indien zij zich niet bezondigd hebben
 aan hunnen God, voeren wij niets uit tegen hen; want hun God zal
 hen beschermen en wij zullen tot spot worden in het geheele land.
 26 Toen Achior dit gesproken had, werden al de hoofdlieden van Holo-
 fernes toornig en dachten hem te dooden en spraken onder elkander:
 27 Wie is deze, die dat zeggen durft, dat de kinderen Israëls zich zouden
 verweren tegen koning Nebukadnezar en zijn krijgsvolk? Het zijn immers
 28 slechts ongewapende mannen en geen krijgslieden. Maar opdat Achior
 zie, dat hij gelogen heeft, zoo laat ons optrekken; en als wij hunne
 29 beste lieden vangen, zal Achior, benevens hen, doorstoken worden; ²⁹ opdat
 alle volken gewaarworden, dat Nebukadnezar *l* een god op aarde is, en *l* Jud. 3 : 13.
 geen ander.

HOOFDSTUK 6.

Achior wordt naar Bethulie gebracht.

DAARNA vergramde Holofernes almede op Achior, en zeide: ² Hoe durft
 gij ons profeteeren, dat het volk Israël bescherming zou hebben van
 zijnen God? Maar zoo wij hen nu slaan als een éénig mensch, dan zult
 3 gij zien, dat er geen ander god is dan alleen Nebukadnezar; ³ en dan
 zult gij ook door het zwaard der Assyriërs met hen doorstoken worden.
 4 en geheel Israël zal met u omkomen: zoo zult gij dan gewaarworden,
 dat Nebukadnezar een heer is der geheele aarde, als gij met mijn zwaard
 doorstoken wordt, en ligt onder de verslagenen van Israël en sterven en
 5 omkomen moet. Doch meent gij, dat uwe profetie zeker is, zoo behoeft

6 gij niet te verschrikken noch te verbleeken: gelijk het hun gaan zal, zóó zal het ook u gaan; want ik zal u terstond tot hen zenden, opdat ik u met hen straffe.

7 Toen beval Holofernes zijn knechten, dat zij Achior grijpen zouden en 8 naar Bethulië voeren, in de handen der kinderen van Israël. En de knechten van Holofernes grepen hem. En toen zij over het vlakke veld 9 aan het gebergte kwamen, trokken de schutters tegen hen uit. Toen weken zij af terzijde van den berg en bonden Achior aan een boom, met handen en voeten, en lieten hem alzoo gebonden en trokken weder 10 tot hunnen heer. Maar de kinderen Israëls kwamen van Bethulië tot hem af, en maakten hem los, en brachten hem binnen Bethulië en voerden hem onder het volk en vraagden hem hoe dat toegegaan was, waarom 11 de Assyriërs hem gebonden achtergelaten hadden? In dien tijd waren de oversten in de stad Ozias, de zoon van Micha, van den stam Simeon, 12 en Charmi, die ook Othoniël heet. Voor deze oudsten en voor al het volk zeide Achior alles, ^a wat Holofernes hem gevraagd en wat hij ge- a Jud. 5 : 2-6. antwoord had; en dat de lieden van Holofernes hem om dit antwoord 13 hadden willen dooden. Doch Holofernes had bevolen, dat men hem aan de kinderen Israëls zou overleveren; opdat, wanneer hij de kinderen Israëls geslagen had, hij hem, Achior, ook zoude straffen en ombrengen, omdat hij gezegd had: De God des hemels zal hunne beschutting zijn.

14 Toen Achior dat gezegd had, viel al het volk op hun aangezicht en zij aanbaden den Heer, weenden allen tegelijk, en baden tot den Heer, 15 zeggende: Heer, God des hemels en der aarde, zie hunnen hoogmoed en onze ellende aan; en zie uwe heiligen genadig aan en toon, dat gij niet verlaat wie op u betrouwen, en nederstort wie op zichzelf en op 16 hunne macht trotsch zijn. Alzoo weenden en baden zij den geheelen 17 dag en troostten Achior, zeggende: De God onzer vaderen, wiens macht gij geprezen hebt, zal het u zóó vergelden, dat zij hunnen lust aan u 18 niet zien, maar dat gij ziet hoe zij geslagen en verdelgd worden. En als de Heer, onze God, ons redt, zij God met u onder ons; en wilt gij, 19 zoo zult gij met al de uwen bij ons wonen. Toen nu het volk weder uit elkander ging, voerde Ozias hem met zich in zijn huis en maakte 20 een grooten maaltijd, en noodigde tot zich alle oudsten en zij verkwikten 21 zich, nadat zij lang gevast hadden. Daarna werd het volk weder bijéengeropen en zij baden om hulp van den God van Israël in de vergadering den geheelen nacht.

HOOFDSTUK 7.

Belegering van de stad Bethulië.

DES anderen daags gebood Holofernes zijn krijgsvolk, dat men zich zou 2 opmaken tegen Bethulië. En hij had ^a honderdtwintigduizend man te a Jud. 2 : 7. voet en twaalfduizend te paard, behalve den hoop, dien hij uitgelezen 3 had aan elke plaats, waar hij een land ingenomen had. Al dat krijgsvolk rustte zich toe tegen de kinderen Israëls; en zij legerden zich boven op den berg, tegen ^b Dothaim, van Belma af tot Chelmon toe, dat tegen b Jud. 4 : 5. 4 Esdrelom ligt. Toen nu de kinderen Israëls dit groote volk der Assyriërs zagen, vielen zij op de aarde en leiden asch op hunne hoofden; en zij baden allen tegelijk, dat de God van Israël zijne barmhartigheid betoonen 5 mocht over zijn volk. En zij rustten zich toe met hunne wapenen en namen de toegangen in van den berg en bewaarden die dag en nacht. 6 Maar toen Holofernes rondom trok, merkte hij, dat er buiten de stad, tegen het Zuiden, eene fontein was, die door goten in de stad geleid 7 was; deze goten beval hij af te houwen. En hoewel zij niet ver van

- den muur kleine fonteintjes hadden, waar zij heimelijk water haalden, was het nochtans nauwelijks zooveel, dat zij zich daarmede laven konden.
- 8 Daarom kwamen de Ammonieten en Moabieten tot Holofernes en spraken: De kinderen Israëls durven zich tegen ons niet weren, maar houden
- 9 zich in de bergen en heuvelen op, waar zij veilig zijn. Daarom laat slechts de fonteinen bewaren, dat zij geen water kunnen halen, dan moeten zij zonder zwaard sterven; of de nood zal hen dwingen, dat zij de stad moeten overgeven, die zij meenen, dat niet te winnen is, dewijl zij in
- 10 het gebergte ligt. Deze raad behaagde Holofernes en zijn krijgslieden, en hij leide honderd man bij elke fontein.
- 11 Toen men nu twintig dagen lang de fonteinen bewaard had, hadden die van Bethulië geen water meer, noch in de waterbakken noch elders, dat zij een dag langer hunne nooddrift hebben konden; en men moest
- 12 dagelijks den lieden het water toemeten. Toen kwam vrouw en man, jong en oud, tot Ozias en de oudsten, klaagden en spraken: *c* God zij c Ex. 5 : 21.
- 13 rechter tusschen u en ons, dat gij ons in zulken nood brengt, daarmede dat gij ons geen vrede wilt laten maken met de Assyriërs, daar God ons
- 14 toch in hunne handen gegeven heeft, en wij geen hulp hebben, maar voor hunne oogen van dorst moeten versmachten en jammerlijk omkomen.
- 15 Daarom roept het volk bijéén, opdat wij ons aan Holofernes gewillig
- 16 overgeven; want het is beter, dat wij ons overgeven en in het leven blijven en alzoo God loven, dan dat wij omkomen en voor de geheele wereld te schande worden, en zien moeten, dat onze vrouwen en kinde-
- 17 ren zoo jammerlijk voor onze oogen sterven. Wij betuigen heden voor hemel en aarde, en voor den God onzer vaders, die ons nu straft om onze zonden, dat wij u gebeden hebben de stad aan Holofernes over te geven, om slechts door het zwaard schielijk om te komen en niet zoolang van dorst te versmachten.
- 18 Toen ontstond er een groot gejammer en geweend onder al het volk,
- 19 eenige uren lang, en zij riepen tot God zeggende: *d* Wij hebben gezondigd, d Dan. 9 : 8.
- 20 benevens onze vaders, wij hebben misdaan en zijn goddeloos geweest; maar gij zijt barmhartig: daarom wees ons genadig en straf gij ons zelf; en dewijl wij u bekennen, zoo geef ons niet over aan de volken, die u
- 21 niet kennen, opdat zij niet roemen: *e* Waar is nu hun God? e Psalm 42 : 4, 11.
- 22 Toen zij nu lang gekermd en geweend hadden en het een weinig stil geworden
- 23 was, stond Ozias op, weende en sprak: Hebt toch geduld, broeders, en
- 24 laat ons nog vijf dagen op de hulp van God wachten, of hij ons wil genade bewijzen en zijnen naam heerlijk maken: worden wij in deze vijf
- 25 dagen niet geholpen, dan willen wij doen zooals gij gebeden hebt.

HOOFDSTUK 8.

Judith geeft aan de oudsten van Israël een goeden raad.

ZULKS kwam voor Judith, die eene weduwe was, eene dochter van Merari, den zoon van Uz, den zoon van Jozef, den zoon van Ozias, den zoon van Elai, den zoon van Jamnor, den zoon van Gideon, den zoon van Rafäim, den zoon van Achitob, den zoon van Malchia, den zoon van Enan, den

2 zoon van Nathanja, den zoon van Selatheël, den zoon van Simeon. En haar man, die Manasse had geheeten, was in den gersteoogst gestorven;

3 want toen hij op 't veld was bij de arbeiders, werd hij krank van de hitte en stierf in zijne stad Bethulië en werd bij zijne vaders begraven.

4 En hij liet Judith na; die was nu drie jaren en zes maanden weduwe

5 geweest, en zij had voor zich boven in haar huis een bijzonder kamertje

6 gemaakt, in hetwelk zij zat met hare dienstmaagden, en was bekleed met een zak en vastte dagelijks, behalve op den sabbat, de nieuwe maanden

7 en andere feesten van het huis Israël. En zij was schoon en rijk en had veel
8 bedienden en hoeven vol runderen en schapen; zij had een goed gerucht bij
iedereen, dat zij God vreesde; en niemand kon iets kwaads van haar zeggen.

9 Toen deze Judith hoorde, dat Ozias toegezegd had, de stad na vijf
dagen aan de Assyriërs te zullen overgeven, zond zij tot de oudsten
10 Chambri en Charmi; en toen zij tot haar kwamen, sprak zij tot hen:

“Wat zal dat zijn, dat Ozias toegestaan heeft de stad aan de Assyriërs ^a Jud. 7 : 21-24.
11 over te geven, indien wij in vijf dagen niet geholpen worden? Wie zijt
12 gij, dat gij God verzoekt? Dit dient niet om genade te verkrijgen, maar
13 veelmeer toorn en ongenade. Wilt gij den Heer naar uw believen tijd
14 en dagen bestemmen, wanneer hij helpen zal? Doch de heer is ^b blank- ^b Ps. 103 : 8.

moedig: daarom laat ons berouw erover hebben en genade zoeken met tranen.
15 Want God wordt niet toornig gelijk een mensch, dat hij zich niet ver-
16 zoenen laat. Daarom moeten wij ons verootmoedigen van harte en hem
17 dienen, en met tranen tot hem bidden, dat hij barmhartigheid aan ons
moge bewijzen naar zijn welbehagen; en gelijk wij nu hebben moeten
treuren wegens hunnen hoogmoed, dat wij ons na dit ongeluk weder
18 verheugen mogen, dat wij niet gevolgd hebben de zonde onzer vaderen,
19 die hunnen God verlieten en vreemde goden aanbaden: waarom zij aan
hunne vijanden overgegeven en door hen verslagen, gevangen en mis-
20 handeld zijn. Maar wij kennen geen anderen God dan hem alleen; en
wij willen met ootmoedigheid van hem hulp en troost verwachten; zoo
zal hij, de Heer, onze God, ons bloed redden van onze vijanden, en alle
volken, die ons vervolgen, zal hij verootmoedigen en te schande maken.

21 En gij, broeders, die de oudsten zijt, troost het volk met uwe woorden,
dat zij bedenken, hoe onze vaders ^c ook verzocht zijn geworden, opdat zij ^c Deut. 13 : 3.

22 beproefd werden of zij God van harte dienden. Houdt hun voor, hoe
onze vader ^d Abraham menigmaal verzocht is, en Gods ^e vriend is ge- ^d Gen. 22.
^e Jac. 2 : 23.

23 worden, nadat hij door menigerlei aanvechting beproefd is. Alzoo zijn
ook Isaäk, Jakob, Mozes, en allen, die Gode lief geweest zijn, volstandig
24 gebleven, en hebben veel droefenis moeten overwinnen; doch de anderen,
die de droefenissen niet hebben willen aannemen in de vreeze Gods,
maar met ongeduldigheid tegen God gemurmureerd en gelasterd hebben,
25 /zijn door den verderver en de slangen omgebracht. ²⁶ Daarom laat ^f Num. 14 : 36,
27 ons niet ongeduldig worden in dit lijden, maar erkennen, dat het eene ²¹ : 6,
straf van God is, veel geringer dan onze zonden zijn; en gelooven, dat ¹ Kor. 10 : 9, 10.
wij gekastijd worden als zijne knechten, tot verbetering en niet tot
verderf.

28 Daarop antwoordde Ozias en de oudsten: Het is alles waar gelijk gij
29 gezegd hebt, en aan uwe woorden is niets te berispen. Daarom bid voor
30 ons tot den Heer, want gij zijt eene heilige, godvreezende vrouw. En
Judith sprak: Dewijl gij het daarvoor houdt, dat het uit God is, hetgeen
31 ik gezegd heb, zoo wilt ook beproeven, of hetgeen ik in den zin heb te
32 doen uit God is; en bidt, dat God geluk daartoe geve. Wacht dezen
nacht aan de poort, als ik met mijne dienstmaagd uitga; en bidt, dat
de Heer in deze vijf dagen, gelijk gij gezegd hebt, zijn volk Israël trooste.
33 Doch gij zult niet onderzoeken wat ik in den zin heb, maar bidt alleen
voor mij tot den Heer, onzen God, totdat ik u verder aantone wat gij
34 doen zult. En Ozias, de vorst van Juda, zeide tot haar: Ga heen in
vrede, de Heer zij met u en wreke ons aan onze vijanden. En zij gingen
alzoo weder van haar.

HOOFDSTUK 9.

Het gebed van Judith.

DAARNA ging Judith in hare kamer en bekleedde zich met een zak en strooide asch op haar hoofd en viel neder voor den Heer en riep tot
 2 hem, zeggende: Heer, God van mijnen vader Simeon, wien gij het
 a zwaard gegeven hebt, om de volken te straffen, welke de maagd ver-
 3 kracht en te schande gemaakt hebben; en gij hebt hunne vrouwen en
 dochters wederom laten gevangen nemen en berooven door uwe knechten,
 die aldaar in uwen ijver geijverd hebben: help mij, arme weduwe, Heer,
 4 mijn God! Want b alle hulp, die in vroegere tijden en daarna ooit ge-
 5 schied is, hebt gij bewezen; en wat gij wilt c moet geschieden. Want
 als gij wilt helpen, kan het niet mislukken; en gij weet wel hoe gij de
 6 vijanden straffen zult. Zie nu op het heir der Assyriërs, gelijk gij eer-
 tijds d op het heir der Egyptenaren zaagt, toen zij uwe knechten najoegen
 met groote macht, en zich trotsch verhieven op hunne wagens, ruiters
 7 en menigte van krijgsvolk. Maar toen gij hen aanzaagt, werden zij ver-
 8 saagd; en de diepte verraste hen en het water verdrong hen. e Heer,
 alzoo geschiede nu ook aan dezen, die trotsch zijn op hunne macht, wagens,
 10 spiesen en oorlogsgereedschap, maar die u niet kennen en niet denken,
 dat gij, Heer onze God, het zijt, e die de oorlogen stuit van het begin
 11 en met recht genaamd wordt Heer. Strek uwen arm uit, gelijk eertijds
 en verpletter de vijanden door uwe macht; en laat omkomen door uwen
 toorn, die zich beroemen, dat zij uw heiligdom willen verstoren, en de
 hut uws naams ontheiligen en met hun zwaard uw altaar omverwerpen.
 12 Straf hunnen hoogmoed door hun eigen zwaard; f dat hij gevangen worde
 met zijne eigen oogen, als hij mij aanziet, en door mijne vriendelijke
 14 woorden misleid worde. Geef mij moed, dat ik voor hem en voor zijne
 15 macht niet ontzette, maar dat ik hem moge ternederstorten. Dat zal
 16 uwen naam tot eer zijn, dat eene vrouw hem heeft ternedergeveld. Want
 gij, Heer, kunt wel de overwinning geven / zonder eene menigte en g hebt
 geen lust aan de sterkte der paarden; de hoovaardigen hebben u nog
 nooit behaagd, maar het gebed der ellendigen en ootmoedigen is u altoos
 17 welgevallig geweest. O Heer, gij God des hemels, Schepper der wateren
 en Heer aller dingen, verhoor het zwakke gebed van mij, die alleen op
 18 uwe barmhartigheid vertrouw. Gedenk, Heer, aan uw verbond en geef
 mij in wat ik spreken en denken zal, en geef mij geluk daartoe; opdat
 19 uw huis blijve, en h alle volken gewaarworden, dat gij God zijt, en geen
 ander buiten u.

a Gen. 34 : 25.
Gen. 49 : 5-7.

b Ps. 74 : 12.

c Ps. 33 : 9.

d Ex. 14 : 24.

e Ps. 46 : 10.

f 1 Sam. 14 : 6.
g Ps. 147 : 10.

h Jes. 37 : 20.

HOOFDSTUK 10.

Judith gaat in de tent van Holofernes.

TOEN zij nu haar gebed voleindigd had, stond zij op en riep hare dienst-
 2 maagd Abra. En zij ging beneden in het huis, leide den zak af en trok
 3 hare weduwkleederen uit, en wiesch en zalfde zich met kostelijk water,
 en vlocht haar haar en zette een hoofdsieraad op, en bekleedde hare
 voeten met schoeisels en versierde zich met armringen en halsketenen
 4 en trok al haar sieraad aan. En de Heer gaf haar genade, dat zij liefe-
 lijk was om aan te zien; want zij versierde zich niet uit lichtvaardigheid,
 5 maar Gode tot lof. En zij gaf aan hare dienstmaagd een gepekten, lederen
 zak vol wijn en eene kruik met olie en een zak, waarin zij had vijgen,
 meel en brood, dat zij mocht eten; en zij ging heen.
 6 En aan a de poort vond zij Ozias en de oudsten, die op haar wachtten, a
 7 gelijk hare afspraak geweest was. En zij verwonderden zich, dat zij zoo
 8 schoon was; doch zij vraagden niet wat zij in den zin had, maar lieten

a Jud. 8 : 32.

- haar uit, zeggende: de God onzer vaderen geve u genade en late uw voornemen wél gelukken, opdat Israël zich over u verheuge en uw naam
 9 geteld worde onder de heiligen en rechtvaardigen. En allen, die er waren, spraken: Amen, amen.
- 10 Maar Judith bad en ging voort met hare dienstmaagd Abra. ¹¹En toen zij des morgens vroeg den berg afging, ontmoetten haar de wachters der Assyriërs en hielden haar staande en vraagden haar vanwaar zij
 12 kwam en waar zij heen wilde. En zij antwoordde: Ik ben eene Hebreeuw- sche vrouw en ben van hen gevloten; want ik weet, dat zij u in de handen zullen komen, omdat zij u veracht hebben en geen genade hebben
 13 willen zoeken en zich gewillig overgeven. Daarom heb ik mij voorge- nomen bij den vorst Holofernes te komen, opdat ik hem hunne geheimen openbare en hem zegge, hoe hij hen gemakkelijk kan overwinnen, en niet één man behoeft te verliezen.
- 14 Terwijl zij zoo sprak, zagen zij haar aan en verwonderden zich zeer
 15 dat zij zoo schoon was, en zeiden: Dit zal u helpen, dat gij het zoo goed
 16 meent en bij onzen heer gaan wilt: want als gij voor hem komt, zal hij
 17 u genadig zijn, en gij zult hem van harte behagen. En zij voerden haar heen in Holofernes tent en kondigden haar aan. En toen zij voor hem
 18 kwam, werd hij terstond in liefde tot haar ontstoken. En zijne dienaars spraken onder elkander: Het Hebreuwsche volk is waarlijk niet te ver-
 19 achten, dewijl zij schoone vrouwen hebben; zou men om zulke schoone
 20 vrouwen niet oorlogen? Toen nu Judith Holofernes zag zitten onder zijn verhemelte, dat schoon gewerkt was, met purper en goud, met smaragden
 20 en vele edelgesteenten versierd, viel zij voor hem neder en boog zich voor hem; en Holofernes beval haar weder op te richten.

HOOFDSTUK 11.

Gesprek van Judith met Holofernes.

EN Holofernes sprak tot haar: Wees welgemoed en vrees niet; want ik heb nooit enig mensch leed gedaan, die zich aan koning Nebukadnezar
 2 overgegeven heeft; en had uw volk mij niet veracht, ik zou nooit eene
 3 spies tegen hen opgeheven hebben. Nu, zeg mij, waarom gij van hen zijt geweken en tot mij gekomen?

- 4 Judith antwoordde hem, zeggende: Wil toch uwe dienstmaagd genadig
 hooren: indien gij doen zult gelijk uwe dienstmaagd u aanwijzen zal, zal
 5 de Heer u geluk en overwinning geven. God geve Nebukadnezar, den koning des geheelen lands, geluk en heil, die u uitgezonden heeft om alle on-
 gehoorzamen te straffen; want gij kunt aan hem onderdanig maken
 6 niet alleen de lieden, maar ook alle dieren op het land; want uw verstand en uwe wijsheid is hoog vermaard in de geheele wereld en een ieder
 weet, dat gij de machtigste vorst zijt in het geheele koninkrijk, en uw
 7 goed bestuur wordt overal geprezen. Ook weten wij wat ^a Achior ge- ^a Jud. 5.
 8 spraken heeft, en hoe gij deswege met hem gedaan hebt. Want onze God is zoo vertoornd over onze zonden, dat hij door zijne profeten heeft
 9 laten verkondigen, dat hij het volk wil straffen om hunne zonden. Dewijl nu het volk Israël weet, dat zij hunnen God vertoornd hebben, zijn zij
 10 verschrikt voor u. Ook ^b lijden zij grooten honger en moeten van dorst ^b Jud. 7 : 14, 17.
 11 versmachten; en zij hebben nu voorgenomen hun vee te slachten, opdat
 12 zij het bloed daarvan drinken, en het heilige offer te eten, koren, wijn en olie, hetwelk God hun verboden heeft, zelfs dat zij het niet aanraken
 zouden; daarom is het zeker dat zij moeten omkomen, dewijl zij zulks
 13 doen. En dewijl ik dit weet, ben ik van hen gevloten; en de Heer

- 14 heeft mij tot u gezonden, dat ik u zulks zou mededeelen. Want hoewel ik tot u ben gekomen, ben ik echter van God niet afgevallen, maar wil
 15 mijnen God nog dienen bij u. En uwe dienstmaagd zal uitgaan en God aanbidden, die zal mij openbaren, wanneer hij hun het loon wil geven voor hunne zonden; dan wil ik komen en het u mededeelen en u midden door Jeruzalem leiden, opdat gij al het volk Israël hebt, als schapen, die
 16 geen herder hebben; en geen hond zal u durven aanblaffen. ¹⁷ Want dat heeft God mij geopenbaard, dewijl hij op hen vertoornd is; en hij heeft mij gezonden om het u mede te deelen.
- 18 Deze rede behaagde Holofernes en zijne knechten; en zij verwonderden
 19 zich over hare wijsheid en spraken onder elkander: Deze vrouw heeft
 20 haarsgelijke niet op de aarde in schoonheid en wijsheid. En Holofernes sprak tot haar: Dat heeft God zoo beschikt, dat hij u herwaarts gezonden
 21 heeft, eerdat dit volk in mijne hand kwam. Indien nu uw God zulks zal uitvoeren, gelijk gij gezegd hebt, zal hij ook mijn God zijn en gij zult groot worden bij koning Nebukadnezar, en uw naam zal geprezen worden in het geheele koninkrijk.

HOOFDSTUK 12.

Holofernes biedt Judith een feestmaal aan. — Zijne dronkenschap.

- TOEN liet hij haar geleiden in de schatkamer, dat zij daar blijven zou,
 2 en beval, dat men haar van zijne tafel zou spijzigen. Maar Judith antwoordde, zeggende: Ik mag niet eten van uwe spijs, opdat ik mij niet bezondige; maar ik heb een weinig met mij genomen, daarvan wil ik
 3 eten. Toen sprak Holofernes zelf: Als dat op is, hetgeen gij met u ge-
 4 bracht hebt, vanwaar zullen wij u dan iets anders halen? Judith antwoordde: Mijn heer, zoowaar als gij leeft, eerdat uwe dienstmaagd alles zal hebben opgegeten, zal God door mij uitvoeren hetgeen hij in
 5 den zin heeft. En toen de knechten haar in de kamer geleiden wilden, gelijk hij bevolen had, bad zij, dat men haar vergunde des avonds en
 6 des morgens uit te gaan, en haar gebed te doen tot den Heer. Toen beval Holofernes zijnen kamerdiensnaars, dat men haar drie dagen vrij zou
 7 laten uit- en ingaan, om haar gebed tot God te doen. En des avonds
 8 ging zij uit in het dal voor Bethulië en wiesch zich in het water. Daarna bad zij tot den Heer, den God van Israël, dat hij haar geluk gawe om
 9 zijn volk te verlossen. En zij ging weder in de tent en hield zich rein en at niet voor den avond.
- 10 Op den vierden dag maakte Holofernes voor zijn naaste diensnaars alleen een maaltijd en sprak tot Bagoa, zijnen kamerdiensnaar: Ga heen en overreed de Hebreuwsche vrouw, dat zij niet weigere tot mij te komen;
 11 want het is een schande bij de Assyriërs, dat zulk eene vrouw ongerept zou van ons komen, en een man bespot hebben.
- 12 Toen kwam Bagoa tot Judith en sprak: Schoone vrouw, wil toch niet weigeren tot mijnen heer ter eere te komen en met hem te eten en te
 13 drinken en vroolijk te zijn. Toen sprak Judith: Hoe durf ik dit mijnen
 14 heer ontzeggen? Alwat hem lief is, dat wil ik van harte gaarne doen, al mijn leven lang. En zij stond op en versierde zich en ging binnen
 16 tot hem en stond voor hem. Toen sprong het hart van Holofernes op,
 17 want hij was in vurige liefde tot haar ontstoken; en hij sprak tot haar: Zit neder, drink en wees vroolijk; want gij hebt genade bij mij gevonden.
- 18 En Judith antwoordde: Ja heer, ik zal vroolijk zijn; want ik ben in al
 19 mijn leven zoo hoog niet geëerd geworden. En zij at en dronk voor
 20 hem hetgeen hare dienstmaagd bereid had; en Holofernes was vroolijk met haar en dronk zooveel als hij anders niet placht te drinken.

HOOFDSTUK 13.

Judith doodt Holofernes en dankt God met haar volk.

- TOEN het nu zeer laat werd, gingen zijne dienaars heen naar hunne
 2 tenten, en zij waren allen dronken. En Bagoa sloot de kamer van Holo-
 3 fernes toe en ging van daar. En Judith was alleen bij hem in de kamer.
 4 Toen nu Holofernes in het bed lag, dronken was en sliep, ⁵ sprak Judith
 6 tot hare dienstmaagd, dat zij buiten voor de kamer zou wachten. En
 7 Judith trad voor het bed, en bad heimelijk met tranen, zeggende: Heer,
 Israëls God, sterk mij en help mij genadig het werk volbrengen, hetwelk
 ik met een vast vertrouwen op u heb voorgenomen; opdat gij uwe stad
 8 Jeruzalem verhoogt, gelijk gij beloofd hebt. Na dat gebed trad zij tot
 den stijl aan het hoofdeinde van het bed, en kreeg er het zwaard af,
 9 dat daaraan hing, en trok het uit; en zij greep hem bij het haar van
 10 zijn hoofd, en sprak nogmaals: Heere God, sterk mij in deze ure. En
 zij hieuw uit alle macht tweemaal in den hals; daarna sneed zij hem
 het hoofd af, en wentelde het lichaam uit het bed en nam de deken
 met zich.
- 11 Daarna ging zij uit en gaf aan hare dienstmaagd het hoofd van Holo-
 12 fernes, en gebood het in een zak te steken; en zij gingen met elkander
 uit door het leger, naar hare gewoonte, alsof zij wilden gaan bidden,
 en gingen rondom door het dal, dat zij heimelijk aan de poort der stad
 13 kwamen. En Judith riep de wachters: Doet de poort open; want
 14 God is met ons, die aan Israël de overwinning heeft gegeven. Toen nu
 de wachters hare stem hoorden, ontboden zij terstond de oudsten der
 15 stad. Die kwamen allen tot haar; want zij hadden alreeds daaraan ge-
 16 wanhoopt dat zij zou wederkomen. En zij staken fakkels aan en gingen
 rondom haar, totdat zij op het plein kwam.
- 17 En zij gebood hun stil te zijn en toe te hooren en sprak aldus:
 18 Dankt den Heer, onzen God, die niet verlaat degenen, die op hem be-
 trouwen, en ons barmhartigheid heeft bewezen door mij, zijne dienstmaagd,
 gelijk hij aan het huis Israëls beloofd heeft, en die dezen nacht den vijand
 19 van zijn volk door mijne hand heeft omgebracht. En zij haalde het hoofd
 van Holofernes uit den zak en toonde het hun en sprak: Zie, dit is het
 hoofd van Holofernes, den hoofdman der Assyriërs; en zie, dit is de
 20 deken, onder welke hij lag, toen hij dronken was: toen heeft de Heer,
 onze God, hem door de hand eener vrouw omgebracht. Zoo waarachtig
 als de Heer leeft, hij heeft mij door zijnen Engel bewaard, dat ik niet
 ben verontreinigd geworden, zoolang als ik ben uitgeweest; en hij heeft
 mij zonder zonde weder herwaarts gebracht met groote vreugde en over-
 21 winning. Daarom dankt hem allen; want hij is goedertieren en helpt
 altoos.
- 22 En zij dankten allen den Heer en spraken tot haar: Geloofd zij de
 23 Heer, die heden door u onze vijanden te schande heeft gemaakt. En
 Ozias, de vorst van het volk Israël, sprak tot haar: Gezegend zijt gij,
 dochter, van den Heer, den hoogsten God, boven alle vrouwen op de
 24 aarde; en geloofd zij de Heer, die hemel en aarde geschapen heeft, die
 25 u geluk gegeven heeft, om den hoofdman onzer vijanden te doden, en
 die uwen naam zoo heerlijk gemaakt heeft, dat u altijd prijzen zullen
 allen, die het werk des Heeren achten; omdat gij uw leven niet hebt
 verschoond in de droefenis en den nood uws volks, maar het gered hebt
 26 voor den Heer onzen God. En al het volk sprak: Amen, amen.
- 27 Daarna ontbood men Achior; tot dien sprak Judith: De God van Israël,
 a dien gij geprezen hebt, dat hij zich aan zijne vijanden wreken kan, heeft dezen nacht den aanvoerder der goddeloozen omgebracht door mijne

28 hand. En opdat gij het ziet, is hier het hoofd van Holofernes, ^b die den ^b Jud. 6 : 1, 2.
 God van Israël trotsch gelasterd heeft, en u met den dood bedreigd, zeggende,
 dat, als het volk Israël zou gevangen worden, ^c hij u met hen wilde laten ^c Jud. 5 : 28; 6 : 3.
 29 doorsteken. En toen Achior het hoofd van Holofernes zag, ontstelde hij,
 30 zoodat hij in onmacht viel. Daarna, toen hij weder tot zichzelf kwam, viel
 31 hij voor hare voeten neder en sprak: Gezegend zijt gij van uwen God
 in alle hutten van Jakob; want de God van Israël zal aan u geprezen
 worden bij alle volken, die uwen naam zullen hooren.

HOOFDSTUK 14.

De Israëlieten vallen op Judith's raad de Assyriërs aan.

DAARNA sprak Judith tot al het volk: Broeders, hoort mij. ^a Hangt, ^a 2 Makk. 15 : 35.
 2 zoodra de dag aanbreekt, het hoofd over de muren. En neemt uwe
 wapens en doet een uitval te zamen in ééne hoop en met een groot
 3 geschreeuw. Zoo zullen zij, die op schildwacht staan, vlieden en zullen
 4 dan hunnen heer opwekken tot den slag; en als de hoofdlieden tot de
 tent van Holofernes zullen komen en het lichaam daar in het bloed zien
 5 liggen, zullen zij verschrikken. En als gij merkt, dat zij versaagd zijn
 en de vlucht nemen, zoo dringt met goeden moed op hen aan; want de
 6 Heer heeft hen onder uwe voeten gegeven. Toen nu Achior zag, dat
 de God van Israël geholpen had, verliet hij den heidenschen eeredienst en
 geloofde aan God en liet zich besijden; en hij is onder Israël gerekend
 geworden, hij en al zijne nakomelingen, tot op dezen dag.
 7 En toen de dag aanbrak, hingen zij het hoofd over de muren en namen
 hunne wapens en deden een uitval in ééne hoop en met een groot
 8 geschreeuw. En toen zij, die op schildwacht stonden, dat zagen, liepen
 9 zij naar de tent van Holofernes; en die van binnen maakten een gedruisch
 10 voor zijne kamer, opdat hij daarvan zoude ontwaken; want men durfde
 niet aankloppen of binnengaan in de kamer der vorsten van Assyrië.
 11 Maar toen de hoofdlieden der Assyriërs kwamen, zeiden zij tot de kamer-
 12 dienaars: Gaat binnen en wekt hem op: ^b want de muizen zijn uitgelopen ^b 1 Sam. 14 : 11.
 uit hare holen en zijn stout geworden, dat zij ons nu durven aantasten.
 13 Toen ging Bagoa binnen en trad voor het behangsel en klapte met
 de handen, want hij meende, dat hij bij Judith sliep; en hij luisterde of
 14 hij zich zou verroeren. Maar toen hij niets vernam, hief hij het be-
 hangsel op; toen zag hij het lichaam zonder hoofd in zijn bloed op de
 aarde liggen; toen kermde en jammerde hij overluid en verscheurde
 15 zijne kleederen; en hij zag in de kamer van Judith, en toen hij haar
 16 niet vond, liep hij er uit naar de krijgsknechten, ¹⁶ en sprak: Eene
 éénige Hebreuwsche vrouw heeft het geheele huis van Nebukadnezar
 van Assyrië tot spot en hoon gemaakt voor de geheele wereld; want
 Holofernes ligt dood op de aarde en hem is het hoofd afgehouden.
 17 Toen de hoofdlieden van Assyrië dat hoorden, verscheurden zij hunne
 kleederen en verschrikten bovenmate en er ontstond een groot gejammer
 onder hen.

HOOFDSTUK 15.

Nederlaag en vlucht der Assyriërs. — Vreugde bij de Joden.

TOEN nu het krijgsvolk hoorde, dat Holofernes het hoofd afgehouden
 was, verschrikten zij en werden verbijsterd en konden geen raad houden
 2 wat zij doen zouden; zoozeer was hun de moed ontvallen; en zij namen
 de vlucht, opdat zij de Hebreëen, die zij tegen zich zagen aantrekken,
 3 ontkomen mochten. En toen de kinderen Israëls zagen, dat de vijanden

- vloten, haastten zij zich hen achterna met groot geschreeuw en trom-
 4 petten. Maar dewijl de orde der Assyriërs gebroken was en de kinderen
 Israëls in hunne orde trokken, sloegen zij allen dood, die zij achterhalen
 5 konden. En Ozias zond naar alle steden in het land van Israël, ^a dat
 men in alle steden zou opstaan en den vijand najagen, het land uit.
 7 Maar het overige volk te Bethulië viel in het leger der Assyriërs en zij
 plunderden en voerden weg wat de Assyriërs aldaar gelaten hadden,
 8 en kregen een grooten buit. Maar de anderen, wederkeerende, brachten
 alles met zich wat gene medegevoerd hadden, zoo aan vee als ander
 goed; en het geheele land werd rijk van dien buit.
 9 Daarna kwam ^a Jojakim, de hoogepriester, van Jeruzalem naar Bethulië, ^a Jud. 4 : 5.
 10 met al de priesters, om Judith te zien. En zij ging tot hen uit, toen
 prezen zij haar allen tegelijk en spraken: Gij zijt de kroon van Jeruzalem,
 11 gij zijt de blijdschap van Israël, gij zijt een eere van het geheele volk,
 dat gij zulk eene loffelijke daad gedaan en aan Israël eene zóó groote
 weldaad bewezen hebt, dat God hen wederom gered heeft: gezegend
 12 zijt gij voor God eeuwiglijk. En al het volk sprak: Amen, amen.
 13 En toen men nu dertig dagen lang den buit uitgedeeld had, ¹¹ gaven
 zij Judith de kostelijke goederen, welke Holofernes gehad had, het goud,
 15 het zilver, de kleederen en de edelgesteenten. En iedereen was vroolijk,
 zong en sprong, zoo jong als oud.

HOOFDSTUK 16.

De zegezang van Judith en haar verder leven.

- TOEN zong Judith den Heer dit lied, zeggende: ² Speelt den Heere met
 trommels en klinkt hem met cymbalen; ^a zingt hem een nieuw lied; ^a Ps. 96 : 1.
 3 zijt vroolijk en roept zijnen naam aan. ^b De Heer is het, die de oorlogen ^b Ps. 98 : 1.
 4 stuiten kan, Heer is zijn naam. Hij strijdt voor zijn volk, opdat hij ons ^b Jud. 9 : 10.
 5 redde van al onze vijanden. Assur kwam van het gebergte van het
 Noorden met eene groote macht; zijne menigte verstopte de beken en
 6 zijne paarden bedekten het land. Hij dreigde mijn land te verbranden
 en mijne manschap te dooden met het zwaard, kinderen en maagden
 7 weg te voeren. Maar de Heer, de almachtige God, heeft hem gestraft
 en ^c hem in de hand eener vrouw gegeven; en zij heeft hem gedood. ^c Jud. 13 : 19.
 8 Want geen man noch krijgsknecht heeft hem omgebracht en geen reus
 heeft hem aangetast; maar Judith, de dochter van Merari, heeft hem
 9 nedergeveld met hare schoonheid. ^d Want zij leide hare weduwkleederen ^d Jud. 10 : 2, 3.
 af en trok hare schoone kleederen aan, tot vreugde voor de kinderen
 10 Israëls. Zij zalfde haar gelaat met kostelijk water en vlocht haar haar,
 11 en toog een nieuw gewaad aan, om hem te misleiden. Hare schoone
 schoenen verblindden hem, hare schoonheid beving zijn hart; maar zij
 12 hieuw hem het hoofd af; zoodat de Perzen en Meden zich ontzetten
 13 over zulk eene stoute daad; en het heir der Assyriërs jammerde, toen
 mijne ellendigen tevoorschijnkwamen, die van dorst versmacht waren.
 14 De jongelingen doorstaken de Assyriërs, en versloegen hen op de vlucht
 als kinderen; zij zijn verdelgd door het heir van den Heer mijnen God.
 15 Laat ons zingen een nieuw lied den Heer, onzen God. ¹⁶ Heere God, gij
 zijt de machtige God, die groote daden doet, en niemand kan u weder-
 17 staan. Al uwe schepselen moeten u dienstbaar zijn; ^e want, als gij ^e Jud. 9 : 4.
 spreekt, geschiedt het; als gij uwen adem uitzendt, worden zij geschapen;
 18 en niemand kan uw bevel wederstaan. ^f De bergen moeten bewogen ^f Ps. 97 : 5.
 worden op hunne grondslagen en de steenrotsen wegsmelten als was
 19 voor u. Maar wie u vreezen, hun betoont gij groote genade; ^g want al ^g Ps. 51 : 18.
 het offer en al het vet is veel te gering voor u, maar den Heer te

- 20 vreezen, dat is zeer groot. Wee den volken, die mijn volk vervolgen; want de almachtige Heer oefent wraak over hen en bezoekt hen op
- 21 den dag des oordeels; ^k hij zal hun lichaam plagen met vuur en wormen ^{k Jes. 66 : 24.} en zij zullen branden en jammeren in eeuwigheid.
- 22 Na die overwinning trok al het volk van Bethulië naar Jeruzalem, om den Heer te aanbidden; en zij reinigden zich en offerden brandoffers
- 23 en vrijwillige offers. En Judith hing in den tempel op al de wapenen van Holofernes, en de deken, die zij van zijn bed genomen had, dat zij
- 24 den Heer ten geschenke zouden toegewijd zijn eeuwiglijk. En het volk was met Judith vroolijk te Jeruzalem, bij het heiligdom, drie maanden lang, en vierde de overwinning.
- 25 Daarna trok iedereen weder naar huis, en Judith kwam ook weder te
- 26 Bethulië en werd hoog geëerd in het geheele land van Israël. En zij
- 27 bekende geen man na den dood van haren man Manasse. En zij werd zeer oud en bleef in haars mans huis, totdat zij honderd en vijf jaren
- 28 oud was. ²⁸ En zij maakte hare dienstmaagd Abra vrij. Daarna stierf
- 29 zij te Bethulië en men begroef haar bij haren man Manasse. En het volk droeg rouw over haar zeven dagen lang; en voordat zij stierf deelde
- 30 zij al haar goed onder haars mans vrienden. En terwijl zij leefde en
- 31 ook lang daarna, durfde niemand tegen Israël optrekken. En de dag dezer overwinning wordt bij de Hebreëen voor een groot feest gehouden en door hen gevierd eeuwiglijk.

DE WIJSHEID VAN SALOMO.

AAN DE TYRANNEN.

HOOFDSTUK 1.

Gerechtigheid in woord en daad is de weg der wijsheid.

- H**EBT gerechtigheid lief, gij rechters der aarde! Denkt na over den Heer
- 2 met vromen zin en zoekt hem in eenvoud des harten; want hij ^a laat ^{a Deut. 4 : 29.} zich vinden door degenen, die hem niet verzoeken, en verschijnt dengenen,
- 3 die hem niet wantrouwen. Maar eene roekelooze laatdunkendheid is verre van God; als de straf komt, bewijst zij welke dwazen deze geweest zijn.
- 4 Want de wijsheid komt niet in eene boosaardige ziel, noch woont in
- 5 een lichaam, aan de zonde onderworpen; want de Heilige Geest, die een Geest der tucht is, vliedt het bedrog en wijkt van de roekeloozen, en
- 6 wordt verdreven, als ongerechtigheid hem wil naderen. Want de Geest der wijsheid is goedertieren en laat den lasteraar niet ongestraft; want
- 7 God is getuige van alle ^b gedachten, en kent alle harten gewis en hoort ^{b Ps. 139 : 2.} alle woorden. Want de Geest des Heeren vervult de geheele aarde; en
- 8 die alles omvat, kent de woorden. Daarom kan hij niet verborgen blijven, die het onrecht spreekt; en het recht, dat hem straffen zal, zal hij niet
- 9 ontgaan. Want de aanslagen des goddeloozen moeten voor het gericht en zijne redenen moeten voor den Heer komen, opdat zijne ondeugd
- 10 gestraft worde. Want het oor des ^c vergelders hoort alles, en het spotten ^{c Ex. 20 : 5.}
- 11 der lasteraars zal niet verborgen blijven. Zoo wacht ^d u nu voor het ^{d Ps. 34 : 14.} schadelijke lasteren en onthoudt de tong van het vloeken; want hetgeen gij heimelijk met elkander in de ooren spreekt, zal niet in het ijdel vervliegen; want de mond die liegt doodt de ziel.

- 12 Streeft zoo niet naar den dood met uwe dwaling, en rent zoo niet naar
 13 het verderf door het werk uwer handen; ^e want God heeft den dood niet ^e Ez. 18 : 23.
 14 gemaakt en heeft geen lust aan het verderf der levenden; maar hij heeft
 alles geschapen opdat het in wezen zoude zijn, en hetgeen in de wereld
 geschapen wordt, dat is ^f goed, en er is niets schadelijks in, ook is het ^f Gen. 1 : 31.
 15 rijk des doods niet op aarde; want de gerechtigheid is onsterfelijk. ^f Sirach 39 : 21.
 16 Maar de goddeloozen rennen daarheen, zoo met woorden als met werken;
 want zij houden hem voor een vriend, en varen daarheen en verbinden
 zich met hem; en zij zijn het ook waardig, dat zij zijn deel worden.

HOOFDSTUK 2.

De goddeloozen meenen, dat met den dood alles uit is en vervolgen den rechtvaardige.

- W**ANT zij zijn dwaze menschen en zeggen: Ons leven is kort en moeilijk,
 en als een mensch weg is, is het geheel uit met hem; ook weet men
 2 niemand, ^a die uit den dood wedergekomen is. Bij toeval zijn wij geboren, ^a Matth. 22 : 23.
 en varen weder heen alsof wij nooit geweest waren; want de adem in ^a Hand. 21 : 8.
 onzen neus is een rook, en onze rede is een vonkje, dat zich uit ons
 3 hart beweegt: als het uitgebluscht is, is het lichaam weg, gelijk een
 vonkje in de asch, en de geest verspreidt zich gelijk eene dunne lucht;
 4 en onze naam wordt mettertijd vergeten, dat voorzeker niemand van
 ons zal gewagen. Ons leven gaat heen als ware er een wolk geweest,
 en het vergaat als een nevel, van den glans der zon verdreven en van
 5 hare hitte verteerd. Onze tijd is als eene schaduw, die weggaat; en als
 wij weg zijn, is er geen wederkeeren; want het is vast verzegeld, dat
 6 niemand wederkomt. ^b Welaan dan, laat ons dartzel leven, terwijl het er ^b Jes. 22 : 13.
 7 is, en ons lichaam gebruiken, terwijl het jong is. Wij willen ons met
 den besten wijn en met zalf opvullen; laat ons de bloemen der lente niet
 8 verzuimen. Laat ons kransen van jonge rozen dragen, eer zij verwelken.
 9 Geen van ons moet nalaten te pronken, opdat men overal bespeuren
 moge, waar wij vroolijk geweest zijn; wij hebben er toch niet meer van
 10 dan dit. Laat ons den armen rechtvaardige overweldigen en geen weduw
 11 verschoonen; laat ons het grijze haar der grijsaards niet achten. Wat
 wij slechts doen kunnen, moet recht zijn; want wie niet doen kan wat
 12 hem lust, die geldt hier niet. Laat ons dan op den rechtvaardige loeren;
 want hij doet ons veel verdriet aan en stelt zich tegen ons doen, en ver-
 wijt ons, dat wij tegen de wet zondigen, en krijgt ons bedrijf uit als zonde.
 13 Hij geeft voor, dat hij God kent, en beroemt zich Gods kind te zijn.
 14 Hij bestraft hetgeen wij in het hart hebben. ^c Hij is ons te lastig zelfs
 om aan te zien; want zijn leven schikt zich niet met dat der anderen
 16 en zijn doen is geheel anders. Hij houdt ons voor ondeugend, en mijdt
 ons doen als vuiligheid en geeft voor, dat de rechtvaardigen het ten
 17 laatste goed zullen hebben; en hij roemt, dat God zijn vader is. Laat
 ons dan toch zien of zijn woord waar is, en beproeven wat efnde het
 18 met hem nemen zal. ^c Indien de rechtvaardige Gods zoon is, zal hij hem ^c Matth. 27 : 43.
 19 helpen en redden van de hand der wederpartijders. Met versmaadheid
 en kwelling willen wij hem pijnigen; opdat wij zien hoe vroom hij is,
 20 en erkennen hoeveel hij verdragen kan. Wij willen hem tot een schandelij-
 ijken dood verdoemen; want hij zal immers geholpen worden, gelijk
 hij zegt!
 21 Zulks beraadslagen zij en missen; hunne boosheid heeft hen verblind,
 22 dat zij Gods 'geheim oordeel niet erkennen. Want zij hebben de hoop
 niet, dat een heilig leven beloond wordt; en achten de eer niet, die
 23 onbestrafbare zielen hebben. Want God heeft den mensch geschapen tot
 een eeuwig leven ^d en heeft hem gemaakt tot een beeld, dat hij hem ^d Gen. 1 : 27.

24 zou gelijk zijn, zooals hij is; ^e maar door den nijd des duivels is de dood ^e Gen. 3 : 1—19.
25 in de wereld gekomen, en die hem toebehooren moeten hem smaken. ^{Joh. 8 : 44.}

HOOFDSTUK 3.

Ongelijke toestand van den goddelooze aan deze en aan gene zijde van het graf.

MAAR de zielen der rechtvaardigen zijn ^a in Gods hand en geen kwaal ^a Deut. 33 : 3.
2 raakt hen aan. Bij de onverstandigen worden zij aangezien alsof zij
3 sterven; en hun afscheid wordt voor een ramp gerekend, en hunne heen-
4 vaart voor een verderf; maar zij zijn in vrede. ^b Of zij al voor het oog ^b Rom. 5 : 2, 3.
5 der menschen veel lijden hebben, zoo is hunne hoop nochtans vol onster-
felijkheid. Zij worden een weinig getuchtigd, maar veel goeds zal hen
wedervaren; want God ^c beproeft hen en bevindt, dat zij hem waardig ^c Deut. 8 : 2.
6 zijn. Hij beproeft hen als goud in den oven en neemt ze aan als een
7 volkomen offer. En ten tijde, als God ze zal bezoeken, ^d zullen zij helder ^d Matth. 13 : 43.
8 schijnen, en heen- en wedervaren als vlammen over de stoppels. Zij
zullen de volken oordeelen en heerschen over alle natiën; en de Heer zal
eeuwig over hen heerschen.
9 Want wie op hem betrouwen, bevinden, dat hij trouw houdt; en wie
getrouw zijn in de liefde, laat hij zich niet ontnemen; want zijne heiligen
zijn in genade en barmhartigheid, ^e en hij heeft een opzicht over zijn uit- ^e Luk. 18 : 7.
10 verkorenen. Maar de goddeloozen zullen gestraft worden, gelijk zij gezind
ware; want zij achten den rechtvaardige niet en wijken van den Heer
11 af. Want wie de wijsheid en de roede veracht, die is onzalig; en hunne
12 hoop is niets, en hun arbeid is vergeefs en hun doen is onnut. Hunne
vrouwen zijn zottinnen en hunne kinderen boosaardig; vervloekt is wat
13 van hen geboren is. Maar zalig is de onvruchtbare, die onbevlekt is,
die onschuldig is aan het zondige bed; die zal het genieten ten tijde, als
14 men de zielen oordeelen zal. Desgelijks een onvruchtbaar man, die niets
onrechts met zijne hand doet, noch kwaad tegen den Heer denkt, dien
wordt gegeven voor zijn geloof eene uitgelezene gave en een beter deel
15 in den tempel des Heeren. Want de vrucht van goede bedrijven is
16 heerlijk en de wortel des verstands verrot niet; maar ^f de kinderen ^f Wijsb. 4 : 6.
der overspelers gedijen niet en het zaad uit het onechte bed zal verdelgd
17 worden. En of zij al lang leefden, zoo moeten zij toch te schande worden,
18 en hun ouderdom zal toch ten laatste zonder eer zijn. Maar al sterven
zij spoedig, zoo hebben zij echter niets te hopen, noch troost ten tijde
des oordeels; ^g want de onrechtvaardigen nemen een kwaad einde. ^g Ps. 37 : 38.
^{Ps. 73 : 19.}

HOOFDSTUK 4.

De kinderen der echtbrekers. — Het vroegtijdige sterven der godvruchtigen is geen ongeluk. —
Het einde der goddeloozen.

BETER is het geen kinderen te hebben, als men vroom is; want dat brengt
eeuwigen lof; want het wordt beide bij God en de menschen geroemd.
2 Waar het is, daar neemt men het tot voorbeeld; maar wie het niet heeft,
wenscht het toch, en 't pronkt in den eeuwigen krans en behaalt de
3 overwinning in den kamp der kuischheid. ^a Maar de vruchtbare menigte der ^a Sirach 23 : 35.
goddeloozen is onnut; en wat uit de hoererij geplant wordt, zal geen
4 diepe wortels schieten noch vasten grond zetten. ^b En of zij een tijd ^b Ps. 37 : 35, 36.
lang aan de takken groeien, dewijl zij geheel los staan, worden zij toch
5 van den wind bewogen en door den sterken wind uitgeroeid. En de
ontijdige takken worden gebroken; en hunne vrucht is niet nut, onrijp
6 om te eten en nergens toe deugend. Want de kinderen, die uit onech-
telijken bijslaap geboren worden, moeten getuigen van de boosheid tegen
de ouders, als men ze vraagt.

- 7 Maar de rechtvaardige, al sterft hij vroegtijdig, ^c is toch in de rust. ^c Jes. 57 : 2.
- 8 Want niet die ouderdom is eerwaardig, die lang leeft of vele jaren heeft;
- 9 maar verstand onder de menschen is het rechte grijze haar, en een on-
- 10 bekleet leven is de rechte ouderdom. Want hij behaagt Gode en is hem
- 11 lief ^d en wordt weggenomen temidden der zondaars uit het leven; en hij ^d Gen. 5 : 24.
- wordt weggerukt, opdat de boosheid zijn verstand niet verandere, noch
- 12 valsche leer zijne ziel bedriege. ^e Want de kwade voorbeelden verleiden, ^e 1 Kor. 15 : 33.
- en verderven iemand het goede; en de aanlokkende lust verkeert onschul-
- 13 dige harten. Hij is schielijk volkomen geworden en heeft vele jaren
- 14 vervuld; want zijne ziel behaagt Gode, daarom haast hij zich hem uit dit
- booze leven te nemen.
- 15 Maar de lieden, die het zien, achten het niet en nemen het niet ter
- harte: namelijk dat Gods heiligen in genade en barmhartigheid zijn, en
- 16 dat hij toezicht houdt over zijne uitverkorenen. Want de gestorven
- rechtvaardige veroordeelt de levende goddeloozen, en de schielijk vol-
- 17 komene jeugd het lange leven des onrechtvaardigen. Zij zien wel het
- einde des wijzen, maar zij merken niet wat de Heer over hem bedenkt,
- 18 en waarom hij hem bewaart. Zij zien het wel, maar achten het niet;
- ^f maar de Heer belacht hen; en zij zullen daarna schandelijk vallen en ^f Ps. 2 : 4.
- 19 eene versmaadheid zijn onder de dooden eeuwiglijk. En hij zal hen
- onvoorziens ternederstorten en zal hen uit den grond uitrukken, dat zij
- geheel tegrondegaan; en zij zullen in angst zijn en ^g hunne nagedachtenis ^g Spr. 10 : 7.
- 20 zal verloren zijn. Maar zij zullen komen versaagd door de bewustheid
- hunner zonden, en hunne eigene zonden zullen hen onder de ooggen
- veroordeelen.

HOOFDSTUK 5.

Het berouw der goddeloozen op den dag des oordeels komt te laat.

- ^aALSDAN zal de rechtvaardige staan met groote vrijmoedigheid tegen ^a 2 Thess. 1 : 6.
- degenen die hem bedroefd hebben en die zijnen arbeid verworpen hebben.
- 2 Wanneer dezen dit dan zien, zullen zij ijselijk verschrikken voor zulk
- 3 eene zaligheid, die zij niet vermoed hadden; en zij zullen met naberouw
- onder elkander spreken en van angst des geestes zuchten: Deze is het,
- dien wij weleer tot een spot hadden en tot een smadelijke beschimping.
- 4 Wij dwazen, wij hielden zijn leven voor onzinnig en zijn einde voor eene
- 5 schande: — hoe is hij nu geteld onder de kinderen Gods, en is zijn
- 6 erfdeel onder de heiligen! Derhalve, wij hebben den rechten weg gemist
- en het licht der gerechtigheid heeft voor ons niet geschenen en de zon
- 7 is voor ons niet opgegaan. Wij hebben slechts op onrechte en schade-
- lijke wegen gedwaald en hebben woeste onwegen bewandeld; maar den
- 8 weg des Heeren hebben wij niet geweten. Wat helpt ons nu de pracht?
- 9 Wat baat ons nu de rijkdom alsmede de hoogmoed? ⁹ Het is alles
- weggevaren als een schaduw en als een geschreeuw dat voorbijgaat;
- 10 gelijk een schip, dat op de baren des waters wegvaart, waarvan men,
- als het voorbij is, geen spoor vinden kan, noch zijne baan in den vloed;
- 11 of gelijk een vogel, die door de lucht vliegt, waar men geen spoor van
- zijnen weg vinden kan; want hij beweegt en slaat de lichte lucht, ver-
- drijft en verdeelt ze met zijne zwevende vleugels, en daarna vindt men
- 12 er geen teeken van dat vliegen in; of gelijk een pijl, die afgeschoten
- wordt naar het doelwit, daar de verdeelde lucht schielijk weder te
- 13 zamen valt, dat men zijne vlucht daardoor niet bespeuren kan: — alzóó
- ook wij, nadat wij zijn geboren geworden, hebben wij een einde genomen,
- 14 en hebben geen merkteeken van deugd getoond, maar zijn in onze
- boosheid verteerd.

15 Want de hoop des goddeloozen is als stof, door den wind verstrooid,
 en gelijk een dunne rijm, door een storm verdreven, en gelijk een rook,
 door den wind verwaaid, en gelijk men iemand vergeet, die slechts ééne
 16 dag gast geweest is; maar de rechtvaardigen zullen eeuwig leven en
 17 bij den Heer is hun loon, en de Hoogste zorgt voor hen. Daarom zullen
 zij een ^b heerlijk rijk ontvangen en eene schoone ^c kroon van de hand
 des Heeren; want hij zal hen met zijne rechterhand beschermen en
 18 met zijnen arm verdedigen. Hij zal zijnen ijver nemen tot een harnas
 19 en zal de schepselen toerusten tot wraak over de vijanden. ^d Hij zal
 gerechtigheid aantrekken tot een borstharnas en zal het strenge oordeel
 20 opzetten tot een helm. Hij zal heiligheid nemen tot een onoverwinnelijk
 21 schild. Hij zal den strengen toorn wetten tot een zwaard; en de wereld
 22 zal met hem tot den strijd uittrekken tegen de onwijzen. De bliksem-
 schichten zullen juist treflen en zullen uit de wolken, als van een stijf-
 23 gespannen boog, schieten naar het doelwit; en dikke hagel zal uit den
 toorn der donderslagen vallen. Ook zal het water der zee tegen hen
 24 woeden en de rivieren zullen hen onstuimig overstroomen; en er zal
 ook een sterke wind tegen hen opstaan en zal hen als een wervelwind
 verstrooien.

^b Dan. 7 : 18.
^c 2 Tim. 4 : 8.

^d Jes. 59 : 17.
 Ef. 6 : 13-17.

HOOFDSTUK 6.

Vermaning aan de vorsten en rechters om naar gerechtigheid en wijsheid te streven.

ONGERECHTIGHEID verwoest alle landen, en een slecht leven stort de
 2 tronen der geweldigen omver. ^a Hoort dan, gij koningen, en merkt op; ^a Ps. 2 : 10.
 3 leert, gij rechters der aarde. Neemt ter oore, gij, die over velen heerscht;
 4 gij, die u verheft boven de volken; ^b want u is de oppermacht gegeven ^b Rom. 13 : 1.
 van den Heer en het gezag van den Hoogste: die zal vragen hoe gij
 5 handelt en onderzoeken wat gij instelt. Want gij zijt ambtlieden zijns
 rijks; maar gij bedient uw ambt niet wèl en houdt geen recht en doet
 6 niet naar hetgeen de Heer ingesteld heeft. Hij zal heel verschrikkelijk
 en schielijk over u komen en er zal een heel scherp oordeel gaan
 7 over hen, die regeeren. Want den geringe wedervaart genade, maar
 8 de machtigen zullen geweldig gestraft worden. Want hij, die aller Heer
 is, zal niemands persoon vreezen, noch de macht ontzien; hij heeft beiden,
 9 den kleine en den groote, gemaakt, en zorgt voor allen gelijk; maar
 over de machtigen zal een streng oordeel gehouden worden.
 10 Met u, o vorsten, spreek ik, opdat gij wijsheid leert en niet in zonde
 11 valt. Want wie eene heilige leer heilig bewaart, wordt heilig gehouden,
 12 en wie ze wèl aanleert, zal wèl bestaan. Zoo laat u nu mijne redenen
 13 behagen; begeert ze en laat u onderwijzen. Want de wijsheid is schoon
 en onvergankelijk; ^c en zij laat zich gaarne zien door degenen, die haar ^c Spr. 8 : 17
 14 liefhebben, en laat zich vinden door degenen, die haar zoeken. Ja, zij
 ontmoet en geeft zichzelf te kennen dengenen, die haar gaarne hebben.
 15 Wie haar gaarne schielijk had, behoeft niet veel moeite: hij vindt haar
 16 voor zijne deur op zich wachtende. Want naar haar te trachten is de
 rechte wijsheid; en wie om haar wakker is, behoeft niet lang te zorgen.
 17 Want zij gaat rond en zoekt wie haar waardig is, en verschijnt hem
 18 gaarne onderweg, en geeft acht op hem, om hem te ontmoeten. Want
 wie zich gaarne laat onderrichten, bij dien is gewis het begin der wijs-
 19 heid; en wie haar acht, heeft haar lief; en wie haar liefheeft, houdt
 hare geboden; en waar men hare geboden houdt, is gewis onvergankelijk
 20 leven; en waar onvergankelijk leven is, is men God nabij.
 21 Wie nu lust heeft tot wijsheid, dien voert zij tot het bewind. Wilt
 22 gij nu, gij heerschers onder het volk, gaarne koningen en vorsten zijn,

23 zoo houdt de wijsheid in eer, opdat gij eeuwig moogt heerschen.
 24 Maar wat wijsheid is en vanwaar zij komt, wil ik ulieden verkondigen,
 en zal u ^d de verborgenheden niet verbergen, maar onderzoeken van ^d Matth. 13 : 35.
 het begin der schepping af en zal ze openbaar te kennen geven en zal
 25 de waarheid niet verzwijgen. ^e Want ik wil met den giftigen nijd niet ^e Jak. 3 : 14. 16.
 26 te doen hebben; want die heeft niets gemeen met de wijsheid. Maar
 als er vele wijzen zijn, dat is het heil der wereld; en een verstandig
 27 koning is het geluk des volks. Daarom laat u onderwijzen door mijne
 woorden, dat zal u nuttig zijn.

HOOFDSTUK 7.

Waarde en gevolgen der wijsheid.

IK ben ook een sterfelijk mensch, als de anderen, geboren van het ge-
 2 slacht van den eerstgeschapen mensch; en ik ben ook vleesch, gevormd
 in den schoot eener moeder, tien maanden lang, in het bloed te zamen
 3 geronnen, uit mannelijk zaad, door lust, in het bijslapen; en ik heb ook,
 toen ik geboren was, ademgehaald uit de algemeene lucht, en ben ook
 gevallen op het aardrijk, dat ons allen gelijkelijk draagt; en weenen is
 4 ook, gelijk van de anderen, mijn eerste stem geweest; en ik ben in de
 5 windsels met zorg opgevoed. Want geen koning heeft een ander begin
 6 zijner geboorte; maar zij hebben allen éénerlei ingang in dit leven en
 gelijken uitgang.
 7 Daarom bad ik, en mij werd doorzicht gegeven; ik riep, en de Geest
 8 der wijsheid kwam over mij; en ik hield ze dierbaarder dan koninkrijken
 9 en vorstendommen, en rijkdom hield ik voor niets tegen haar. ^a Ik ver- ^a Job 23 : 15, 16.
 geleeek geen edelgesteente bij haar; want al het goud is tegen haar als ^{Spr. 8 : 10, 11.}
 10 gering zand, en zilver is als slijk te rekenen bij haar. Ik had ze liever
 dan een gezond en schoon lichaam, en verkoos ze mij tot een licht;
 11 want de glans, die van haar komt, wordt niet uitgebluscht. ^b En alles ^b 1 Kon. 7 : 13.
 12 goeds kwam met haar tot mij, en ontelbare rijkdom in hare hand. Ik
 was in alle dingen vroolijk, en de wijsheid ging mij daarin voor; maar
 ik wist niet, dat zulks van haar kwam.
 13 Eenvoudig heb ik het geleerd, mildelijk deel ik het mede; ik wil haren
 14 rijkdom niet verbergen. Want zij is voor de menschen een oneindige
 schat; wie hem gebruiken, worden Gods vrienden en zijn hem aange-
 15 naam, omdat hun gegeven is zich te laten onderrichten. God mocht mij
 geven wijs te spreken en recht te denken naar die gave der wijsheid;
 want hij is het die op den weg der wijsheid leidt en de wijzen regeert.
 16 Want in zijne hand zijn beide, wij zelve en onze redenen, ook alle
 17 schrandereid en kunst in allerlei werken. Want hij heeft mij gegeven
 een gewisse kennis van alle dingen, dat ik weet hoe de wereld gemaakt
 18 is, en de kracht der elementen; het begin, einde en midden des tijds;
 19 hoe de dag toe- en afneemt, hoe de tijd des jaars zich verandert en hoe
 20 het jaar omloopt; hoe de sterren staan; den aard der tamme en der
 wilde dieren; hoe de wind zoo stormachtig is; en wat de menschen in
 den zin hebben; menigerlei soort van planten en de kracht der wortels.
 21 Ik weet alwat geheim en verborgen is; want de wijsheid, die meesteres
 van alle kunst, leert het mij.
 22 Want in haar is de Geest, die verstandig, heilig, ééinig, menigvuldig
 scherpzinnig, behendig, doordringend, rein, klaar, zacht, vriendelijk, ernstig,
 23 vrij, weldadig, menschlievend, vast, gewis en veilig is. Zij vermag alles,
^c ziet alles, en gaat door alle geesten, hoe verstandig, louter en scherpzinnig ^c 1 Kor. 2 : 10.
 24 zij ook zijn. Want de wijsheid is het allervaardigste; zij dringt en gaat
 25 door alles, zoo geheel louter is zij. Want zij is de adem der Goddelijke kracht

en een straal der heerlijkheid des Almachtigen; daarom kan niets onreins
 26 tot haar komen. ^d Want zij is een glans van het eeuwige licht en een ^d Hebr. 1 : 3.
 onbevleete spiegel der Goddelijke kracht en een beeld zijner goeder-
 27 tierenheid. Zij is éénig, en doet nochtans alles; zij blijft hetgeen zij
 is, en vernieuwt echter alles; en onophoudelijk begeeft zij zich in de
 heilige zielen en maakt die tot vrienden van God en tot profeten.
 28 Want God bemint niemand, tenzij hij blijve bij de wijsheid. ^e Zij is
 heerlijker dan de zon en alle sterrebeelden; en tegen het licht gerekend,
 30 gaat zij dit ver te boven; want het licht moet voor den nacht wijken,
 maar de boosheid overweldigt de wijsheid nooit.

HOOFDSTUK 8.

Het nut en de vrucht der wijsheid.

ZIJ reikt van het ééne einde tot het andere met macht en regeert alles
 2 wél. Haar heb ik bemind en gezocht, van mijne jeugd af, en dacht ze
 mij tot eene bruid te nemen; want ik ben op hare schoonheid verliefd.
 3 Zij is van heerlijken adel; want zij verkeert met God, en de Heer aller
 4 dingen heeft haar lief. ^a Zij is de heimlijke raad in de kennis Gods en ^a Hoofdst. 9 : 9.
 5 de aangeefster zijner werken. Is rijkdom een kostelijk goed in het leven, ^{Spr. 8 : 22-31.}
 6 wat is dan rijker dan de wijsheid, die alles voortbrengt? Maar doet het
 schranderheid, wie is dan onder allen een kunstiger werkmeesteres dan
 7 zij? Maar heeft iemand de gerechtigheid lief, zoo zal haar arbeid [*bij hem*]
 enkel deugden zijn; want zij leert tucht, schranderheid, gerechtigheid
 8 en sterkte, die het allernuttigste zijn in des menschen leven. Begeert
 iemand vele dingen te weten, zoo kan zij raden beide, hetgeen verleden
 en toekomst is; zij heeft verstand van bedekte woorden en weet de
 raadsels op te lossen; teekens en wonderen weet zij tevoren, en hoe het
 in bepaalde tijden en uren gaan zal.
 9 Ik heb besloten mij haar tot eene ^b medegezellin te nemen; want ik ^b Spr. 7 : 4.
 weet, dat zij mij eene goede raadgeefster zal zijn en een troosteres in
 10 zorgen en treurigheid. Ik zal door haar heerlijkheid bij het volk en eer
 11 bij de ouden hebben, ofschoon ik jong ben. ^c Ik zal scherpzinnig be- ^c 1 Kon. 3 : 28.
 12 vonden worden in het gericht en bij de machtigen zal men zich over
 mij verwonderen; als ik zwijg, zullen zij op mij wachten, als ik spreek,
 zullen zij opmerken, en bij den voortgang mijner rede zullen zij de hand
 13 op hunnen mond leggen. Ik zal een onsterfelijken naam door haar ver-
 14 krijgen en eene eeuwige gedachtenis bij mijne nakomelingen nalaten. Ik
 15 zal volken regeeren en natiën zullen mij onderdanig zijn. Gruwzame
 tyrannen zullen vreezen, als zij mij hooren; en bij het volk word ik
 16 goedertieren bevonden en in den oorlog een held. Maar blijf ik tehuis,
 zoo heb ik mijne rust bij haar; want het is geen verdriet met haar om
 te gaan, noch onlust nabij haar te zijn, maar lust en vreugde.
 17 Zulks overdacht ik bij mij zelf, en nam het ter harte; want wie van
 18 hare maagschap zijn, hebben een eeuwig leven; en wie hare vrienden
 zijn, hebben een reinen wellust; en oneindige rijkdom komt door den
 arbeid harer handen en schranderheid door haar gezelschap en gesprek,
 en een goede naam door hare gemeenschap en rede; ik ben rondom
 19 gegaan om te zoeken, opdat ik haar tot mij bracht. Want ik was een
 20 goedaardig kind en heb eene schoone ziel gekregen; maar toen ik wél
 21 opgevoed was, wies ik tot een onbevleete lichaam. Doch toen ik gewaar-
 werd, dat ik anders niet geschikt kon zijn, tenzij dan dat God het mij
 gawe, — en ook dat was verstand, te erkennen van wien zulke genade
 is —, trad ik tot den Heer en bad hem en sprak uit mijn geheele hart :

HOOFDSTUK 9.

Gebed tot God om wijsheid.

O God mijner vaderen, en Heer aller goedertierenheid, gij, die alle dingen
 2 door uw woord gemaakt en den mensch door uwe wijsheid bereid hebt, opdat hij *a* heerschen zoude over de schepselen, die door u gemaakt zijn; *a* Gen. 1 : 26, 28.
 3 opdat hij de wereld regeeren zoude met heiligheid en gerechtigheid, en
 4 met een oprecht hart oordeelen: *b* geef mij de wijsheid, die altoos bij *b* 2 Kron. 1 : 10.
 5 uwen troon is, en verwerp mij niet van uwe kinderen. Want ik ben
 uw knecht en de zoon uwer dienstmaagd, een zwak mensch, en van
 een kort leven, en te gering in het verstaan van het recht en de wet.
 6 En al ware iemand onder de kinderen der menschen volkomen, zoo geldt
 7 hij toch niets, indien hij zonder de wijsheid is, die van u komt. Gij
 hebt mij verkoren tot koning over uw volk en tot rechter over uwe zonen
 8 en dochters. *c* En gij hebt mij geboden een tempel te bouwen op uwen *c* 1 Kon. 8 : 19.
 heiligen berg en een altaar in de stad uwer woning, die aan de heilige
 9 hut gelijk was, welke gij in vorige tijden hebt laten bereiden; en met u
 uwe wijsheid, die uwe werken weet, en daarbij was, *d* toen gij de wereld *d* Spr. 8 : 22.
 maaktet, en erkent wat u behaagt en wat recht is naar uwe geboden.
 10 Zend haar af uit uwen heiligen hemel en van den troon uwer heerlijkheid;
 zend haar, opdat zij bij mij zij en met mij arbeide, opdat ik erkenne
 11 wat u behaagt; want zij weet alles en verstaat het, en laat zij mij
 geleiden in mijne werken matiglijk en mij bewaren door hare heerlijk-
 12 heid: zoo zullen mijne werken u aangenaam zijn en ik zal uw volk recht
 13 oordeelen en waardig zijn den troon mijns vaders. *e* Want wat mensch *e* Rom. 11 : 34.
 14 weet Gods raad, of wie kan denken wat de Heer denken wil? Want
 de gedachten der sterfelijke menschen zijn onzeker en onze raadslagen
 15 zijn gevaarlijk. Want het sterfelijke lichaam bezwaart de ziel en de
 16 aardse hut drukt den veel overlegenden zin. Wij treffen nauwelijks
 hetgeen op de aarde is en vinden bezwaarlijk hetgeen voor de hand ligt;
 17 wie wil dan nasporen hetgeen in den hemel is? Wie wil uwen raad
 vernemen? Tenzij dan dat gij wijsheid geeft en uwen Heiligen Geest
 18 zendt uit de hoogte, en alzoo het doen op aarde goed worde en de
 19 menschen leeren wat u behaagt en door de wijsheid zalig worden.

HOOFDSTUK 10.

Zegeningen der wijsheid. — Van Adam tot Mozes.

Zij bewaarde dengeen, *a* die het eerst gemaakt en alléén geschapen werd *a* Gen. 1 : 26, 2 : 7.
 2 tot een vader der wereld en bracht hem uit zijne zonde en gaf hem macht
 3 om over alles te heerschen. *b* Toen de onrechtvaardige van haar afviel *b* Gen. 4 : 8, 11.
 door zijnen toorn, verloor hij zichzelf wegens den woedenden broeder-
 4 moord; en toen de aarde om zijnentwil met den *c* zondvloed verdorven *c* Gen. 6 : 8, 14.
 werd, hielp de wijsheid weder, daar zij den rechtvaardige op het geringe
 hout ten stuurman diende.
 5 Toen de volken te zamen in *d* dwaling boosaardig leefden, vond zij den *d* Gen. 11 : 7.
e rechtvaardige en bewaarde hem onstrafbaar voor God en deed hem, *e* Gen. 12 : 1.
f bij alle vaderlijke gezindheid jegens zijnen zoon, nochtans standvastig *f* Gen. 22 : 10.
 6 zijn van geest. *g* Zij verloor den rechtvaardige, toen de goddeloozen *g* Gen. 19 : 16, 17.
 7 omkwamen, toen hij vlood voor het vuur, dat op de vijf steden viel,
 7 welker verwoest land nog rookt tot een getuigenis van de boosheid,
 benevens de boomen, die onrijpe vruchten dragen, en de zoutpilaar, die
 8 er staat tot eene gedachtenis van de ongeloovige ziel. Want degenen,
 die de wijsheid niet achten, hebben niet alleen de schade, dat zij het
 goede niet kennen, maar laten ook eene gedachtenis na voor de levenden,
 dat zij niet verborgen kunnen blijven in hetgeen waarin zij gedooled

- 9 hebben. Maar de wijsheid verlost degenen, die zich aan haar houden, uit alle moeite.
- 10 ^h Zij geleidde den rechtvaardige, die voor zijns broeders toorn vluchten ^h Gen. 27 : 42, 43. moest, op rechte wegen, en toonde hem het rijk Gods, en gaf hem de kennis van het heilige en hielp hem in zijnen arbeid, ⁱ dat hij wèl toenam ⁱ Gen. 30 : 43.
- 11 en veel goed met zijnen arbeid won; tegen de hebzucht der machtigen
- 12 stond zij hem bij en maakte hem rijk; en zij maakte hem veilig voor degenen, die hem lagen leiden, en ^j gaf hem overwinning in den sterken ^j Gen. 32 : 29. strijd, dat hij gewaarwerd, ^k dat de godzaligheid machtiger is dan alles. ^k 1 Tim. 4 : 8.
- 13 ^l Zij verliet den verkochten rechtvaardige niet, maar bewaarde hem ^l Gen. 37 : 28. voor de zonde. Zij ging met hem af in den kerker en in de banden ^{Gen. 39 : 8, 9, 21.}
- 14 verliet zij hem niet, ^m totdat zij hem aanbracht den scepter des konink- ^m Gen. 41 : 41. rijks en de oppermacht over degenen, die hem geweld hadden aangedaan, en maakte degenen, die hem berispt hadden, tot leugenaars, en gaf hem eene altijddurende heerlijkheid.
- 15 ⁿ Zij verloste het heilige volk, het onbestrafbare zaad, van de volken, ⁿ Ex. 12 : 51.
- 16 die hen plaagden. Zij kwam in de ziel van den dienaar des Heeren, ^o en wederstond de gruwzame koningen door wonderen en teekenen. ^o Ex. 7 : 10.
- 17 Zij beloofde den heiligen hunnen arbeid ^p en leidde hen langs wonder- ^p Ex. 3 : 21, 22. lijke wegen; ^q en zij was hun bij dag een scherm en bij nacht eene ^q Ex. 13 : 21.
- 18 vlam gelijk het gesternte. ^r Zij voerde hen door de Roode zee en leidde ^r Ex. 14 : 22.
- 19 hen door groote wateren, ^s en hunne vijanden verdronk zij, maar deze ^s Ex. 14 : 28, 30.
- 20 trok zij uit de diepte der zee. Daarom namen de rechtvaardigen buit van de goddeloozen ^t en prezen uwen heiligen naam, Heer, en loofden ^t Ex. 15 : 1-19.
- 21 eendrachtig uwe overwinnende hand. Want de wijsheid opende den mond der stommen ^u en maakte de tongen der onmondigen welsprekend. ^u Ex. 4 : 12.

HOOFDSTUK 11.

Vervolg. — Israëlieten en Egyptenaren.

- ZIJ** bevorderde hunne werken door de hand van den heiligen profeet,
- 2 ^a en geleidde hen door eene wilde woestijn, dat zij tenten opsloegen in ^a Ex. 15 : 27.
- 3 de wildernis, en ^b dat zij hunne vijanden wederstonden en zich wreekten ^b Ex. 17 : 10-13.
- 4 aan hunne wederpartijders. Toen zij dorst hadden, riepen zij u aan en
- 5 ^c hun werd water gegeven uit de hooge steenrots, ^s en zij leschten den ^c Ex. 17 : 6.
- 6 dorst uit een harden steen. En door diezelfde dingen, waardoor hunne vijanden geplaagd werden, geschiedde hun goed, toen zij nood leden.
- 7 ^d Want gelijk genen verschrikten voor het bloed, dat in plaats van het ^d Ex. 7 : 20. vlietende water kwam, tot straf voor ^e het gebod, dat men de kinderen ^e Ex. 1 : 15, 16, 22.
- 8 dooden moest: alzoo gaaft gij dezen onvoorziens water in overvloed,
- 9 daarmede aantoonende, door den dorst van genen, hoe gij de wederpar-
 10 tijders plaagt. Want toen dezen beproefd en in genade gekastijd werden. erkennen zij, dat de goddeloozen in uwen toorn veroordeeld en gepijnigd
 11 worden. Dezen hebt gij wel als een vader vermaand en ^f beproefd, maar ^f Deut. 8 : 2. Hebr. 12 : 6, 7.
- 12 genen als een streng koning gestraft en verdoemd; en beiden, wie daarbij
 13 waren en wie niet daarbij waren, werden gelijkelijc geplaagd; want er kwam dubbel leed over hen, daarenboven ook zuchten, als zij aan het vorige dachten.
- 14 Want toen zij hoorden, dat dezen goeds geschiedde door diezelfde dingen, waardoor zij gekweld werden, werden zij den Heer gewaar;
- 15 want dien zij weleer verachtelijc verstooten en verworpen hadden, en dien zij belachten, over dien moesten zij zich ten laatste, toen het zóó affiep, verwonderen, dat hun dorst niet zóó was als die der rechtvaardigen.
- 16 Alzoo ook voor de zinnelooze gedachten van hunnen onrechtvaardigen wandel, door welke zij, bedrogen zijnde, redelooze wormen en verachtelijc

- dieren aanbaden, zondt gij onder hen die menigte der redelooze dieren
 17 tot wraak; opdat zij erkenden, dat, waarmede iemand zondigt, hij
 18 daarmede ook gestraft wordt. Want het ontbrak uwer almachtige hand,
 die de wereld geschapen heeft uit een gedaanteloos wezen, geenszins
 [aan vermogen] om onder hen te zenden eene menigte van beren of
 19 grimmige leeuwen, of van nieuwgeschapen, grimmige, onbekende dieren,
 of die vuur spuwden of met grimmigen rook snoven of gruwzame vonken
 20 uit de oogen schoten, die hen niet alleen met kwetsing konden vermor-
 21 zelen, maar ook wel met hun schrikkelijk gezicht dooden; ja zij konden
 wel, zonder dat, door een éénigen adem vallen, met wraak vervolgd en
 22 door den geest uwer kracht verstrooid worden, — *g* maar gij hebt alles *g* Jes. 40 : 26.
 geordend met maat, getal en gewicht; want groot vermogen is altijd
 bij u, en wie kan de macht uws arm wederstaan?
- 23 *h* Want de wereld is voor u als het stofje aan de weegschaal en gelijk *h* Jes. 40 : 15.
 24 een druppel des morgendauws, die op de aarde valt. Maar gij ontfermt
 u over alles; want gij hebt macht over alles en ziet de zonden der
 25 menschen voorbij, opdat zij zich verbeteren zullen. Want gij bemint
 alles wat er is en haat niets van hetgeen gij gemaakt hebt; want gij
 hebt immers niets bereid, tegen hetwelk gij een haat zoudt hebben.
 26 Hoe kon iets blijven, zoo gij het niet wildet? Of hoe kon onderhouden
 27 worden hetgeen gij niet geroepen hadt? Maar gij verschoont allen;
 want zij zijn de uwen, Heer, *i* die het leven bemint. *i* Ez. 18 : 23.

HOOFDSTUK 12.

Vervolg. — De Kanaänieten en het volk Gods.

- EN uw onvergankelijke Geest is in allen. ²Daarom straft gij allens
 degenen, die vallen, en herinnert hen door kastijding, waarin zij zondigen;
 3 opdat zij van de boosheid los worden en aan u, Heer, gelooven. Want
 4 toen gij den vorigen inwoners van uw heilig land vijandig waart, omdat
 5 zij vijandelijke werken bedreven met tooveren, en door de handen onzer
 vaders verdelden *a* de ongoddelijke offeraars en onbarmhartige *a* Deut. 18 : 9–12.
 moordenaars hunner zonen, die menschen vleesch aten en gruwelijk bloed
 6 dronken, waarmede zij u godsdienst wilden bewijzen; en degenen, die
 7 ouders waren, de zielen ombrachten, die geen hulp hadden; opdat het
 land, dat voor u onder alle het edelste was, eene waardige woning der
 8 kinderen Gods werd: — verschoonet gij hen evenwel als menschen,
 en zond de voorloopers van uw heir vooruit, namelijk *b* de horzels, *b* Ex. 23 : 28.
 9 opdat zij hen mettertijd ombrachten. Het was u wel niet onmogelijk
 de goddeloozen in den strijd aan de rechtvaardigen te onderwerpen, of
 door gruwzame dieren, of anders met een hard woord, allen tegelijk te
 10 verdelden; maar gij veroordeeldet hen op den tijd en *c* liet hun ruimte *c* Rom. 2 : 4.
 tot boete; hoewel het u niet onbekend was, dat zij boos van aard waren,
 en hunne boosheid hun aangeboren was, en dat zij hunne gedachten
 11 nooit veranderen zouden; want zij waren een *d* vervloekt zaad van den *d* Gen. 9 : 25.
 beginne af; ook behoeft gij niemand te ontzien, of gij hun vergaaft,
 12 waarin zij gezondigd hadden. ¹²*e* Want wie wil tegen u zeggen: Wat *e* Rom. 9 : 20.
 doet gij? Of wie wil uw gericht tegenstaan? Of wie wil u beschuldigen
 wegens het verdelden der volken, die gij geschapen hebt? Of wie wil
 zich tot een wreker tegen u stellen vanwege de onrechtvaardige menschen?
- 13 Want er is geen God buiten u, *f* die zorgt voor allen, opdat gij toont, *f* 1 Petr. 5 : 7.
 14 dat gij niet onrechtvaardig oordeelt. Want noch koning noch overwel-
 15 dige kan u onder de oogen treden voor degenen, die gij straft. Dewijl
 gij dan rechtvaardig zijt, regeert gij alle dingen recht en acht het uwer
 majesteit niet overeenkomstig, iemand te veroordeelen, die de straf niet

- 16 verdiend heeft. Want uwe sterkte is eene heerschappij der gerechtigheid; *g* Ps. 145 : 9.
- 17 en dewijl gij over allen heerscht, *g* verschoont gij ook allen. Want gij hebt uwe sterkte betoond aan degenen, die niet geloofden, dat gij zoo machtig waart, en hebt u betoond aan degenen, die zich stout achtten;
- 18 maar gij, machtige Beheerscher, oordeelt met zachtmoedigheid, en regeert
- 19 ons met veel verschooning; want gij vermoogt alles, wat gij wilt. Maar uw volk leert gij door zulke werken, dat men vroom en goedertieren moet zijn; en uwen kinderen geeft gij daarmede te verstaan, dat zij goede hoop moeten hebben, dat gij boete voor de zonden wilt aannemen.
- 20 Want, indien gij de vijanden uwer kinderen, en die des doods schuldig waren, met zulk uitstel en verschoonen gestraft hebt, en hun tijd en
- 21 ruimte gaaft, waardoor zij van hunne boosheid konden afstaan: met hoeveel grooter bedachtzaamheid oordeelt gij uwe kinderen, met wier vaderen
- 22 gij eeden en verbonden van vele goede beloften opgericht hebt! Daarom, zoo dikwijls gij ons kastijdt, plaagt gij onze vijanden duizendvoudig, opdat wij uwe goedheid waarnemen, als wij oordeelen; en, zoo wij geoordeeld zouden worden, dat wij nochtans op uwe barmhartigheid ver-
- 23 trouwen zouden. Vandaar ook, dat gij de onrechtvaardigen, die een
- 24 onverstandig leven leidden, met hunne eigene gruwelen kweldet; want zij waren zóó ver in de dwaling geraakt, *h* dat zij zelfs de dieren, die bij *h* Rom. 1 : 23.
- hunne vijanden veracht waren, voor goden hielden, bedrogen zijnde gelijk de
- 25 onverstandige kinderen. Daarom hebt gij ook eene smadelijke straf onder
- 26 hen, als onder onverstandige kinderen gezonden. Maar toen zulke smadelijke vermaning hen niet bewoog, ondervonden zij de ernstige straf van
- 27 God; want zij werden juist door datgene geplaagd, wat zij voor goden hielden, dat hen zeer sterk verdroot, toen zij dengeen zagen, dien zij tevoren niet wilden kennen, en *i* hem voor een God moesten erkennen; *i* Ex. 8 : 10, 15.
- weshalve ten laatste de verdoemenis ook over hen kwam.

HOOFDSTUK 13.

Dwaasheid der afgoderij.

- a* ALLE menschen zijn voorwaar van nature dwaas, die van God niets *a* Rom. 1 : 19—21.
- weten en geen poging doen om hem te kennen, *b* die bestaat, en die *b* Ex. 3 : 14.
- 2 aan de werken niet zien, wie de werkmeester is; maar houden of het
- vuur, of den wind, of de snelle lucht, of de sterren, of het machtige
- water, of de lichten aan den hemel, voor goden, die de wereld regeeren.
- 3 Maar, indien zij aan de schoone gedaante daarvan een behagen hadden,
- en ze alzoó voor goden hielden, moesten zij billijk geweten hebben,
- hoeveel beter hij is, die daarover Heer is; want, wie de werkmeester van
- 4 alle schoonheid is, heeft dat alles ook geschapen. En is het dat zij zich
- verwonderen over de macht en kracht, zoo moesten zij billijk daaraan
- gemerkt hebben, hoeveel machtiger hij is, die dit alles heeft toebereid.
- 5 Want in de groote schoonheid der schepselen kan immers hun Schepper,
- 6 als in een beeld, erkend worden: alhoewel over deze niet zoozeer te klagen
- is; want zij kunnen ook wel dwalen, *c* die God zoeken en hem gaarne *c* Hand. 17 : 27.
- 7 vonden. Want, als zij met zijne schepselen omgaan en er over nadenken,
- worden zij gevangen door het aanzien, omdat de schepselen, die men
- 8 ziet, zoo schoon zijn. Doch zij zijn daarom niet onschuldig; *g* want hebben
- zij zóóveel kunnen erkennen, dat zij de schepselen konden hoogachten,
- waarom hebben zij niet veeleer den Heer derzelve gevonden?
- 10 Maar dit zijn de ellendigen, welker hoop als dood is te rekenen, die
- de maaksels der menschen god noemen, als goud en zilver, dat kunstig
- bereid is, en de beelden der dieren, of onnutte steenen, die in oude
- 11 tijden gemaakt zijn. *d* Alsof een timmerman, die wat zoekt te arbeiden, *d* Jes. 44 : 13, 20.

ergens een boom afhouwt en afschildt en dien wèl effent en er een kunstig en fraai werk van maakt, hetgeen men gebruikt tot nooddruft in het
 12 leven; maar de spaanders van dien arbeid gebruikt hij om spijs te koken,
 13 opdat hij verzadigd worde: — en wat er van overblijft en nergens toe
 deugt, als het krom en kwastig hout is, neemt hij, als hij niets anders te
 doen heeft, en snijdt het met vlijt en beeldt het naar zijne kunst meester-
 14 lijk en maakt het naar het beeld van een mensch, of gelijk een verachtelijk
 dier; en verft het met roode en witte verf, rood en schoon; en zoo er
 15 eene vlek aan is, overstrijkt hij haar; en maakt het een fraai huisje en
 zet het aan den wand en ^e hecht het vast met ijzer, opdat het niet valle: ^e Jes. 41 : 7.
 16 zoo wèl verzorgt hij het; want hij weet, dat het zichzelf niet helpen kan,
 17 want het is een beeld en heeft wel hulp noodig. En als hij bidt voor zijne
 goederen, voor zijne vrouw, voor zijne kinderen, schaamt hij zich niet
 18 met een levenlooze te spreken, en hij roept den zwakke om gezondheid
 aan, bidt den doode om het leven, smeekt den onbedrevene om hulp,
 19 en hem, die niet gaan kan, om een gelukkige reis; en om zijn gewin,
 bedrijf en hanteering, opdat het wèl gelukke, bidt hij hem, die geheel
 niets vermag.

HOOFDSTUK 14.

Vervolg.

DESGELIJKS doet ook hij, die sloop wil gaan, en door woeste vlooden
 denkt te varen, en een veel verrotter hout aanroept dan het schip is,
 2 op hetwelk hij vaart. Want dat is uitgevonden om nering te zoeken,
 3 en de meester heeft het met kunst toebereid. Maar uwe voorzienigheid,
 o Vader, bestuurt het; want gij geeft ook op de zee een weg en midden
 4 onder de baren een zéker pad: waarmede gij betoont, dat gij aan alle
 einden helpen kunt, ofschoon iemand zich ook zonder schip in de zee
 5 begave. Doch dewijl gij niet wilt, dat het ledig ligt, hetgeen gij door
 uwe wijsheid geschapen hebt, zoo geschiedt het, dat de menschen hun
 leven ook aan zulk een gering hout vertrouwen en behouden worden in
 6 het schip, met hetwelk zij door de baren der zee varen. Want ook eer-
 tijds, toen de hoogmoedige ^a reuzen werden omgebracht, vlooden zij, aan ^a Gen. 6 : 4.
 wie hoop bleef om de wereld te vermeerderen, ^b in een schip, hetwelk ^b Gen. 7 : 17.
 uwe hand bestuurde; en zij lieten alzoo der wereld zaad na.
 7 Want gezegend zij het hout, waarmede men recht handelt; ^a maar
 vervloekt zij wat door menschenhanden gesneden wordt, zoowel als degeen
 die het snijdt: de laatste, omdat hij het maakt, het eerste, omdat het
 9 god genoemd wordt, daar het nochtans een vergankelijk ding is; want
 God is ^c beiden even vijandig, den goddelooze en zijnen goddeloozen ^c Ps. 115 : 8.
 10 werken, en het werk zal te zamen met den meester gestraft worden.
 11 Daarom worden ook de afgoden der volken ^d bezocht; want zij zijn onder ^d Jer. 46 : 25.
 de schepselen Gods tot een gruwel en tot een ergernis voor de zielen der
 12 menschen en den onverstandigen tot een strik geworden. ^e Want af- ^e Ex. 34 : 15.
 goden op te richten is de grootste hoererij, en ze uit te vinden is een ¹ Rom. 1 : 23, 24.
 schadelijk voorbeeld in het leven.
 13 Van den beginne zijn zij niet geweest en zullen ook niet eeuwig blijven;
 14 maar zij zijn door ijdele leer der menschen in de wereld gekomen en
 15 daarom is hun ook toegedacht een kort leven. Want een vader,
 als hij over zijnen zoon, die hem al te vroeg werd weggenomen,
 rouw en smart droeg, liet een beeld maken en begon hem die een
 dood mensch was, nu voor een god te houden, en stichtte voor de
 16 zijnen een godsdienst en een offer; daarna werd mettertijd zulk een
 goddelooze wijze voor een wet gehouden, dat men ook beelden moest

- 17 eeren op het *f* gebod der tyrannen. Desgelijks van zulken, welke de / Dan. 3 : 5.
 menschen niet voor oogen konden eeren, dewijl zij te ver verwijderd
 woonden, lieten zij uit verre landen het gelaat afbeelden, en stelden het
 loffelijk beeld van den luisterrijken koning op, opdat zij met vlijt zouden
 18 eeren hem, die afwezig was, alsof hij tegenwoordig ware. Zoo dreef
 ook de eergierigheid der kunstenaars de onverstandigen om zulk een
 19 godsdienst te ondersteunen; want, wie den vorst wél wilde dienen,
 20 maakte het beeld met alle kunst op het fraaist; maar het gemeene volk,
 dat door zulk een fraai maaksel aangelokt werd, begon dien voor een
 21 god te houden, die kort tevoren als een mensch geëerd was. Vandaar
 kwam het bedrog in de wereld: wanneer den lieden iets overkwam, of
 zij den tyrannen zochten te believeen, gaven zij aan steen en hout zulk
 een naam, die echter daaraan niet toekomt.
- 22 Vervolgens was het hun niet genoeg, dat zij in de kennis Gods dwaalden;
 maar, ofschoon zij ook in een grooten krijg van onkunde leefden, noemden
 23 zij toch zulken oorlog en zulk kwaad vrede. Want zij doodden hunne
 kinderen tot een offer, of pleegden geheimzinnige godsdiensten, of hielden
 24 woedende brasserijen naar ongewone wijze; en zij hebben voorts noch
 reinen wandel noch echtetaat, maar de één doodt den ander met list,
 25 of beleedigt hem met overspel; *g* en wat bij hen omgaat, is bloeddorst, *g* Rom. 1 : 28-23.
 moord, dieverij, valsheid, bedrog, ontrouw, pochen, meenedigheid,
 26 verontrusting der vromen, ondankbaarheid, ergernis der jonge harten,
 27 stomme zonden, bloedschande, overspel, dartelheid; want de schandelijke
 afgoden te dienen is van alle kwaad het begin, de oorzaak en het einde.
- 28 Houden zij feestdagen, zoo dóen zij, als waren zij woedend; profeteeren
 zij, zoo is het enkel leugen; zij leven niet recht, zweren lichtvaardig
 29 valsche eeden; want, dewijl zij gelooven aan de levenlooze afgoden,
 30 vreezen zij voor geen schade, als zij valsch zweren. Doch voor beide
 zal hun recht wedervaren, zoo omdat zij niet recht van God denken,
 dewijl zij op de afgoden achten, als omdat zij onrechtvaardig en valsch
 31 zweren en niet achten hetgeen heilig is; want de boosheid der onrecht-
 vaardigen neemt een einde, niet naar het geweld, dat zij hebben, als zij
 zweren, maar naar de straf, die zij verdienen met hun zondigen.

HOOFDSTUK 15.

Zaligheid der ware Godskennis. — Verdere schildering der afgodendienaars.

- MAAR** gij, onze God, *a* zijt vriendelijk en getrouw en lankmoedig, en *a* Ex. 34 : 6.
 2 regeert alles met barmhartigheid; en zelfs als wij zondigen, zijn wij toch
 de uwen, en kennen uwe macht: dewijl wij dat dan weten, zondigen wij
 3 niet, want wij zijn onder de uwen gerekend. Want u te kennen is eene
 volkomene gerechtigheid; en uwe macht te weten, is een wortel des
 eeuwigen levens.
- 4 Want ons verleiden de kwade vonden der menschen alzo niet, noch
 de onnutte arbeid der schilders, namelijk een bont beeld met menigerlei
 5 kleuren, welks gedaante in de onverstandigen begeerte verwekt; en wie
 gaarne kwaad doen, hebben ook hunnen lust aan het levenlooze en
 6 doode beeld. De beminnaars des kwaads verdienen ook zulke verwach-
 7 tingen, beide, die ze maken, en begeeren en eeren. *b* En een potten- *b* Rom. 9 : 21.
 bakker; die het weeke leem met moeite bearbeit, maakt allerlei vaten
 tot ons gebruik, maar hij maakt van éénerlei leem beide, vaten, die tot
 reine en ook die tot onreine werken dienen; maar waartoe elk derzelve
 8 zal gebruikt worden, dat staat aan den pottenbakker. Maar dit is een
 ellendige arbeid, als hij van hetzelfde leem een nietigen god maakt,
 daar hij immers zelf niet lang tevoren van *c* aarde gemaakt is, en over *c* Gen. 2 : 7.

- een kleinen tijd weder tot datgene wordt, waaruit hij genomen is,
 9 wanneer de ziel, die hij gebruikt heeft, ^d van hem genomen wordt. Doch ^d Luk. 12 : 20.
 zijn kommer bestaat niet hierin, dat hij eens zal bezwijken, noch ook
 dat hij zulk een kort leven heeft, maar dat hij om strijd arbeidt met
 de goudsmeden en zilversmeden, en dat hij het den geelgieters mag
 nadoen; en hij houdt het voor een roem, dat hij valschen arbeid maakt;
 10 want de gedachten zijns harten zijn als asch en zijne hoop geringer dan
 11 aarde en zijn leven verachtelijker dan leem: dewijl hij dengeen niet kent,
 die hem gemaakt en hem de ziel, die in hem werkt, ingegoten en den
 levenden adem ingeblazen heeft.
 12 Zij houden ook het menschelijk leven voor eene beuzeling en het
 menschelijk bedrijf voor eene jaarmarkt; zij geven voor, dat men overal
 13 winst moet zoeken, ook door kwade streken. Dezulken weten boven allen,
 dat zij zondigen, als zij zulke nietige dingen en beelden van aardsch
 14 leem maken; maar zij zijn dwazer en ellendiger dan een kind (namelijk
 15 de vijanden uws volks, hetwelk zij onderdrukken), dat zij allerlei afgoden
 der volken voor goden houden, ^e wier oogen niet zien en wier neuzen ^e Ps. 115 : 5-7.
 geen lucht scheppen en van wie de ooren niet hooren noch de vingers
 aan hunne handen voelen kunnen, en de voeten geheel traag zijn om
 16 te wandelen; want een mensch heeft ze gemaakt, en die den adem van
 17 een ander heeft, die heeft ze gebeeld; maar een mensch kan immers
 niet maken hetgeen hem gelijk is en nochtans een god is; want dewijl
 hij sterfelijk is, maakt hij zekerlijk een doode met zijne goddelooze
 handen: hij is immers beter dan datgeen, waaraan hij godsdienst bewijst;
 18 want hij leeft immers, maar het andere nooit. Daarenboven eeren zij
 ook de allervijandigste dieren, die, zoo men ze met andere redelooze
 19 dieren vergelijkt, veel erger zijn; want zij zijn niet liefelijk als andere
 dieren, die schoon zijn om aan te zien, en zijn van God noch geprezen
 noch gezegend.

HOOFDSTUK 16.

Onderscheid tusschen Egyptenaren en Israëlieten.

- DAAROM** werden zij met dergelijke dingen billijk geplaagd en werden
 2 door de menigte der schadelijke dieren gepijnigd: in plaats van welke
 plaag gij aan uw volk goeddeed en hun eene nieuwe spijs bereiddet,
 3 namelijk ^a kwakkels tot een voedsel, waarop zij belust waren; opdat ^a Ex. 16 : 13.
 degenen, die op zulke spijs belust waren, door zulke aangeboden en ^{Num. 11 : 31.}
 toegezonden kwakkels ook den natuurlijke eetlust verloren, maar de
 anderen, die een kleinen tijd gebrek leden, eene nieuwe spijs mede-
 4 genieten zouden. Want het moest alzoo geschieden, opdat genen, die
 tyrannie handelden, een gebrek zouden ondervinden, dat niet uit te
 houden was, maar dezen alleen eene aanwijzing zou geschieden, hoe
 hunne vijanden geplaagd werden.
 5 Want over dezen kwamen óók wel kwade, toornige dieren, en zij
 6 werden gebeten en verdorven door de kronkelende ^b slangen; doch de ^b Num. 21 : 6.
 toorn bleef niet tot aan het einde, maar zij werden een kleinen tijd
 verschrikt tot eene waarschuwing; ^c want zij hadden een heilzaam teeken, ^c Num. 21 : 8, 9.
 7 opdat zij dachten aan het gebod in uwe wet. Want wie zich tot dat
 teeken keerden, werden gezond: niet door hetgeen zij aanschouwden,
 8 maar door u, Heiland van allen, ³ en juist daarmede betoondet gij onzen
 9 vijanden, dat gij zijt de helper uit alle kwaad. ^d Genen nu werden door ^d Ex. 10 : 13.
 sprinkhanen en vliegen doodgebeten en konden geen hulp voor hun
 10 leven vinden; want zij waren het waardig, dat zij daarmede geplaagd
 werden. Maar de tanden der vergiftige draken konden uwe kinderen

- zelfs niet beschadigen; want uwe barmhartigheid was over hen en maakte
 11 hen gezond. Want zij werden dáárom zoo gestraft en terstond weder
 genezen, opdat zij leerden aan uwe woorden te denken, en zij niet zoo
 12 diep vervallen mochten tot het vergeten van uwe weldadigheid, dat zij
 13 daarvan bleven afgewend. Want noch kruid noch pleister heelde hen,
 14 maar uw woord, Heer, dat alles heelt; *e* want gij hebt macht, beide *e* 1 Sam. 2 : 6.
 over leven en over dood, en gij voert nederwaarts tot de poorten des
 15 doods; en voert er weder uit; maar een mensch, is het dat hij iemand
 doodt door zijne boosheid, kan den uitgevaren geest niet wederbrengen,
 noch de weggenomen ziel wederhalen.
- 15 *f* Maar onmogelijk is het uwe hand te ontvlieden. ¹⁶ Want de godde- *f* Tob. 13 : 2.
 loozen, die u niet wilden kennen, zijn door uwen machtigen arm ge-
 geeseld, *g* toen zij door ongewonen regen, hagel, plasregen, dien zij niet *g* Ex. 9 : 23, 25.
 17 ontgaan konden, vervolgd, en door het vuur verteerd werden. En dit
 was het allerwonderbaarlijkste, dat het vuur meest in het water brandde,
 18 hetwelk toch alles uitbluscht; want de wereld streed voor de rechtvaar-
 digen. Somtijds matigde zich de vlam, opdat zij toch de dieren niet
 verbrandde, die onder de goddeloozen gezonden waren, maar dat zij
 19 zelf zien moesten, hoe zij door Gods oordeel zoo geplaagd werden;
 maar somtijds brandde de vlam in het water boven de macht van het
 vuur, opdat het de onrechtvaardigen ombracht.
- 20 *h* Daarentegen onderhieldt gij uw volk met engelenpijs en zondt hun *h* Ex. 16 : 14.
 brood van den hemel bereid, zonder arbeid, hetwelk vermocht allerlei
 lust te geven, en was gelijkelijk voor een iegelijk naar zijnen smaak;
 21 (want het vertrouwen op u maakt aan uwe kinderen openbaar hoe
 liefelijk gij zijt); want een iegelijk maakte daarvan wat hij wilde, al
 22 naardat hij lust kreeg, om zoo of zoo te smaken. Maar ginds bleven
 ook de sneeuw en hagelsteen in het vuur en smolten niet; opdat zij
 23 gewaarwerden, dat het vuur, hetwelk zelfs in den hagel brandde en in
 den regen bliksemde, de vruchten der vijanden verdierf. Dat vuur moest,
 opdat de rechtvaardigen zich bekeerden, zijne eigene kracht vergeten.
- 24 *i* Want het schepsel dient u als Schepper en is hevig tot eene plaag *i* Jez. Sir. 39 : 30.
 voor de onrechtvaardigen en matigt zich tot weldaad voor degenen, die
 25 op u betrouwen. Daarom liet het zich ook te dier tijd in allerlei ver-
 anderen, en diende in de gave, die allen voedde, naar eens iegelijks wil,
 26 gelijk hij het noodig had; opdat uwe kinderen, die gij, Heer, liefhebt,
 leerden, dat niet de gegroeide vruchten den mensch voeden, *j* maar uw *j* Dent. 8 : 3.
 27 woord degenen onderhoudt, die aan u gelooven. *k* Want hetgeen van *k* Ex. 16 : 21.
 het vuur niet verteerd werd, werd slechts door een kleinen zonneglans
 28 warm en versmolt, opdat bekend werd, dat men, eer de zon opgaat, u
 29 danken moet, en voor u treden, als het licht opgaat; want de hoop
 van een ondankbare zal als rijm in den winter versmelten en als onnut
 water wegwloeien.

HOOFDSTUK 17.

Beschrijving van de Egyptische duisternis.

- GROOT en onuitsprekelijk zijn uwe oordeelen, Heer, daarom vergisten
 2 zich ook de dwaze lieden. Want, toen zij meenden het heilige volk te
 onderdrukken, werden de onrechtvaardigen als de gebondenen der
 "duisternis en als de gevangenen van den langen nacht; en als de *a* Ex. 10 : 21-23.
 vluchtelingen lagen zij onder de daken besloten voor de eeuwige wijsheid.
- 3 En toen zij meenden, dat hunne zonden zouden verborgen en onder een
 duister bedeksel vergeten zijn, werden zij gruwelijk verstrooid en door
 4 spoken verschrikt; want ook de schuilhoek, waarin zij waren, kon hen

niet zonder vrees bewaren, er was een gedruisch rondom hen, dat hen verschrikte, en ijselfijke gezichten verschenen er, voor welke zij ontzetten; 5 en het vuur vermocht met geen macht hun te lichten, noch konden de 6 heldere vlammen der sterren dien ellendigen nacht licht maken, maar hun verscheen wel een vanzelf brandend vuur, vol verschrikking: toen verschrikten zij voor zulk een spooksel, dat nochtans niets was, en zij 7 dachten, dat er nog iets ergers achter was dan hetgeen zij zagen. Het goochelwerk der tooverkunst lag ook terneder, en het beroemen wegens 8 hunne kunst werd ten spot; ^b want wie zich onderwonden de vrees en verschrikking der kranke zielen te verdrijven, werden zelf krank, zoodat 9 men hunne vrees bespotte. En hoewel geen dier verschrikkingen hen verschrikte, hadden zij toch van vrees moeten vergaan, toen de dieren onder hen kwamen en de slangen bij hoopen zóó sisten, dat zij ook in 10 de lucht niet gaarne zagen, welke zij toch niet missen konden. Want dat iemand zoo versaagd is, dat doet zijne eigene boosheid, die hem 11 overtuigt en veroordeelt, en een verschrikt geweten vermoedt altoos het 12 ergste; want de vrees komt daarvan, dat iemand niet vertrouwt zich te 13 verantwoorden, noch hulp weet; maar, waar weinig troost in het hart 14 is, maakt deze versaagdheid nog banger dan de plaag zelve. Maar van degenen, die tegelijk dienzelfden nacht sliepen (welke een ijselfijke en een echte nacht was, uit de gruwelijke hoeken der hel voortgekomen), 15 werden sommigen door gruwzame spoken omgedreven, en sommigen 16 vielen terneder, dat zij voor hun leven geen raad wisten; want eene schielijke en onverwachte vrees kwam over hen: dat, ieder, die daarin betrappt werd, was als in een kerker besloten, zonder ijzer bewaard; 17 hij mocht zijn een landman of herder, of een arbeider in de woestijn, zoo moest hij nochtans, als verrast, zulk een onvermijdelijken nood dragen; 18 want zij waren allen tegelijk met éenerlei ^c keten der duisternis gevangen. ^c 2 Petr. 2 : 4. Als er ergens een wind suisde, of de vogels liefelijk zongen onder de 19 dichte takken, of het water met vollen loop ruischte, of de steenen met een sterk gerommel vielen, of de springende dieren, welke zij niet zien konden, liepen, of de gruwzame wilde dieren huilden, of de weergalm uit de holle bergen klonk, — verschrikte het hen en maakte hen ver- 20 saagd. De geheele wereld had een helder licht en was bezig in onver- 21 hinderde werkzaamheid: over deze alleen stond een diepe nacht, die een beeld was van de duisternis, die hen zou overkomen; doch zij waren zichzelf bezwaarlijker dan de duisternis.

HOOFDSTUK 18.

Israël wordt beschermd en gespaard.

^a MAAR uwe heiligen hadden een groot licht en de vijanden hoorden ^a Ex. 10 : 23. 2 hunne stem wel, maar zagen hunne gedaante niet; en zij prezen het, dat zij zulks niet leden, en dankten, dat degenen, die door hen tevoren beledigd waren, zich niet aan hen wreekten, en wenschten dat zij 3 slechts ver van hen bleven. Daarentegen gaaft gij dezen eene ^b vuur- ^b Ex. 13 : 21. kolom, die hun den onbekenden weg wees, en liet hen van de zon niet 4 beschadigen op de heerlijke reis. Want genen waren het ook waardig, dat zij van het licht beroofd en in de duisternis, als in een kerker, gevangen lagen, die uwe kinderen gevangen hielden, door welke het 5 onvergankelijke licht der wet aan de wereld zou gegeven worden. Toen zij het ^c voornemen hadden de kinderen der heiligen te dooden, werd ^c Ex. 1 : 22. een kind ^d uitgeworpen en behouden; maar, hun tot straf, ^e naamt gij ^d Ex. 2 : 3. de menigte der kinderen weg en deedt hen zelf omkomen in het machtige ^e Ex. 12 : 29. 6 water. Trouwens, die nacht was onzen vaders ^f tevoren bekend ge- ^f Ex. 11 : 4-7.

worden, opdat zij verzekerd werden en zich verheugden over de belofte,
 7 aan welke zij geloofden. En uw volk wachtte alzoo op het heil der
 8 rechtvaardigen en op het verderf der vijanden; want juist, toen gij de
 9 wederpartijders plaagdet, maaktet gij ons, die gij tot u liet roepen,
 10 heerlijk. En toen de heilige kinderen der vromen u offerden in het
 11 verborgene en handelden volgens de Goddelijke wet, namen zij aan, als
 12 de heiligen, beide goed en kwaad met elkander te lijden, en zongen
 13 voor dien tijd de heilige lofzangen der vaderen; ^g maar daarentegen klonk ^g Ex. 12 : 30.
 14 het geheel ongelijk gekerm der vijanden, en hier en daar hoorde men
 15 klagelijk weenen over de kinderen. Want gelijke wraak ging over den
 16 heer en den knecht, en de koning moest lijden hetgeen de geringe man
 17 leed; en zij hadden allen gezamenlijk ontelbare dooden, die éénerlei dood
 18 gestorven waren, zoodat er niet genoeg levenden waren om die te be-
 19 graven; want in één uur was weg, wat hunne edelste geboorte was.
 20 En daar zij tevoren niets wilden gelooven, daar zij door de tovenaars
 21 verhinderd werden, moesten zij, toen de eerstgeborenen allen gedood
 22 werden, bekennen, ^h dat dit volk God tot Vader had. Want toen het ^h Ex. 4 : 22, 23.
 23 alles stil was en rustte en het nauwelijks recht middernacht was, daalde
 24 uw almachtig woord af van den hemel uit den koninklijken troon, als
 25 een heftig krijgsman, midden in het land, dat verdorven zou worden;
 26 namelijk het scherpe zwaard, dat een streng gebod bracht, stond en
 27 maakte het overal vol dooden; en, alhoewel het op de aarde stond, reikte
 28 het nochtans tot in den hemel. Toen verschrikte hen schielijk het gezicht
 29 der ijselijke droomen en onverhoeds kwam er eene vrees over hen;
 30 en de één lag hier, de ander dáár, halfdood, zoodat men wel aan hen
 31 zien kon uit wat oorzaak zij zoo stierven; want de droomen, die hen
 32 verschrikt hadden, toonden het aan, opdat zij niet verdierven zonder te
 33 weten waarom zij zoo deerlijk geplaagd waren.
 34 Maar de aanvechting des doods trof ook te dier tijd de rechtvaardigen
 35 en ⁱ er geschiedde in de woestijn eene scheur onder de menigte; maar ⁱ Num. 16.
 36 die toorn duurde niet lang. Want spoedig kwam de onstraffelijke man,
 37 die voor hen streed, en voerde de wapenen zijns ambts, namelijk het
 38 gebed en de verzoening met het reukwerk, en wederstond den toorn en
 39 maakte aan den jammer een einde: daarmede betoonde hij, dat hij uw
 40 dienaar was. Maar hij overwon het schrikkelijke volk niet met lichame-
 41 lijke macht noch met kracht der wapenen, maar met het woord wierp
 42 hij den plager onder zich, toen hij verhaalde den eed en het verbond
 43 den vaderen beloofd. Want toen nu alreeds de dooden bij hoopen over
 44 elkander lagen, stond hij in het midden en stuitte den toorn en weerde
 45 hem den weg tot de levenden; ^j want in zijn lang gewaad was de ge- ^j Ex. 28.
 46 heele wereld en de eer der vaderen in de vier rijen van steenen inge-
 47 graveerd en uwe heerlijkheid aan den hoed zijns hoofds: voor zulke
 48 dingen moest de verderver wijken en daarvoor moest hij vreezen; want
 49 het was daarmede genoeg, dat zij den toorn slechts ervoeren.

HOOFDSTUK 19.

Ondergang der Egyptenaren; bescherming van Gods volk.

MAAR de toorn overviel de goddeloozen zonder barmhartigheid tot het
 einde toe; want hij wist tevoren wel wat zij in het toekomstige doen
 2 zouden, — namelijk toen zij hun geboden hadden weg te trekken en
 hen daartoe met naarstigheit laten geleiden, — dat het hen berouwen
 3 zou en zij hen zouden najagen. Want toen zij nog ^a rouwdroegen en ^a Ex. 12 : 30, 31.
 4 bij de graven der dooden klaagden, ^b vielen zij op een ander dwaas ^b Ex. 14 : 5.
 5 voornemen, dat zij hen vervolgen wilden als vluchtelingen, die zij toch

- 4 met smeeken hadden uitgestooten. Maar het moest zoo gaan, dat zij tot zulk een einde kwamen, als zij verdiend hadden; en zij moesten vergeten wat hun wedervaren was, opdat zij tenvolle de straf verkregen, die er
- 5 nog ontbrak, en uw volk eene wonderbare reis gewaarwerd, maar genen
- 6 eene nieuwe wijze des doods vonden. Want al het geschapene, dat zijn eigen aard had, veranderde zich wederom op uw gebod, aan hetwelk het dienstbaar is, opdat uwe kinderen onbeschadigd bewaard werden.
- 7 En de *e* wolk overschaduwde het leger; waar tevoren water stond, zag *c* Ex. 14 : 19.
- 8 men droog land tevoorschijnkomen; er werd uit de Roode zee een weg
- 9 zonder hindernis en uit de machtige vloed een groen veld, door hetwelk al het volk ging, dat onder uwe hand beschermd werd, die zulke
- 10 verbazende wonderen zagen. En zij gingen als de paarden in de weide en huppelden als de lammeren en *d* zij loofden u, Heer, die hen verlost *d* Ex. 15 : 1.
- 11 hadt; want zij dachten er nog aan, hoe het gegaan was in de ellende: hoe de aarde, in plaats van gewone dieren, *e* vliegen voortbracht, en *e* Ex. 8 : 16.
- 12 het water, in plaats van visschen, *f* vorschen gaf in menigte. *f* Ex. 8 : 12.
- 13 Maar *g* daarna zagen zij ook eene nieuwe soort van vogels, toen zij *g* Ex. 16 : 13.
- 14 belust werden en om smakelijke spijs baden; want kwakkels kwamen
- 15 hun van de zee om hunnen lust te boeten. Ook kwam de straf over de zondaars door teekenen, die met machtige bliksemstralen geschieden; want het was recht, dat zij dit leden om hunne boosheid, dewijl zij de
- 16 gasten kwalijk onthaald hadden. En sommigen, toen er kwamen, *h* die ner- *h* Gen. 19.
- 17 gens heen wisten, namen ze niet aan; en sommigen *i* dwongen de gasten, *i* Ex. 1 : 11.
- 18 die hun goedgegaan hadden, tot dienst. (En dit niet alleen, maar er zal ook nog een andere straf over hen komen, omdat zij de vreemden zoo
- 19 onvriendelijk onthaalden.) Sommigen nu plaagden met groote smarten degenen, *j* die zij met vreugde aangenomen hadden, en mede stadsrecht *j* Gen. 45 : 18.
- 20 laten genieten; maar zij werden ook met blindheid geslagen, gelijk *k* gene, *k* Gen. 19 : 11.
- 21 voor de deur des rechtvaardigen, met zulk eene dikke duisternis overvallen werden, dat een iegelijk den weg naar zijne deur zocht. De elementen gingen door elkander, gelijk de snaren op de luit door elkander klinken, en nochtans overeenstemmen; gelijk men dat aan het gebeurde wel ziet.
- 22 Want hetgeen op het land pleegt te zijn, dat was in het water; en wat in het water pleegt te zijn, dat ging op het land. Het vuur was machtig in het water boven zijne kracht en het water vergat zijne kracht van blusschen. Wederom de vlammen verteerden het vleesch niet der sterfelijke dieren, die er midden onder gingen, en versmolten de onsterfelijke spijs niet, die echter als het ijs lichtelijk versmolt. Heer, gij hebt uw volk alleszins heerlijk gemaakt en geëerd en hebt hen niet veracht, maar hen altijd in alle plaatsen bijgestaan.

HET BOEK

T O B Í A.

HOOFDSTUK 1.

De godsvrucht van den ouden Tobia. — Hij vlucht voor Sanherib.

ER was een man, genaamd Tobia, uit den stam Naftali, uit eene stad in Opper-Galiléa, boven Aser, aan den weg ter linkerzijde tegen de zee.

2 Deze werd *a* medegevangen ten tijde van Salmanasser, koning van Assyrië. *a* 2 Kon. 17 : 6. — 18 : 9-11.

- 3 En hoewel hij onder vreemden gevangen was, is hij nochtans van Gods woord niet afgefallen; en alwat hij had deelde hij aan zijne medegevangen
 4 broeders en maagschap mede. En hoewel hij de jongste man was
 5 van den stam Naftali, gedroeg hij zich evenwel niet kinderachtig. En
 daar anders iedereen de ^b gouden kalveren diende, welke Jerobeam, de ^b 1 Kon. 12 : 28.
 koning van Israëel, had laten maken, vermeed hij nochtans zulk een gruwel
 6 en hield zich aan den tempel en den godsdienst te Jeruzalem en diende
 7 aldaar den Heer en aanbad den God van Israëel. Ook gaf hij zijne ^c eerste- ^c Ex. 23 : 19.
 lingen en ^d tienden zeer trouw, zoodat hij altijd in het derde jaar den ^d Deut. 14 : 22.
 8 ^e vreemdelingen, weduwen en weezen hunne tienden gaf. Zulks onder- ^e Deut. 14 : 28, 29.
 hield hij van jongs af, naar de wet des Heeren.
- 9 Toen hij nu opgewassen was, nam hij eene vrouw uit den stam Naftali,
 genaamd Anna, en verwekte bij haar een zoon, dien hij óók Tobía noemde.
- 10 En ^f hij leerde hem Gods woord van jongs af, dat hij God vreezen en de ^f 2 Tim. 3 : 15.
 zonde mijden moest.
- 11 En toen hij met zijnen geheelen stam, met zijne vrouw en met zijn
 12 kind, onder de gevangenen weggevoerd werd naar de stad Ninevé, en
 iedereen van de offers en spijsen der heidenen at, wachtte hij zich en
 13 ^g verontreinigde zich niet met zulke spijs. En dewijl hij van ganscher ^g Dan. 1 : 8.
 harte den Heer vreesde, gaf God hem genade bij Salmanasser, den koning
 14 van Assyrië, dat hij hem vergunde vrij te gaan, waarheen hij wilde, en
 15 te verrichten hetgeen hij te doen had. Zoo trok hij nu tot allen, die
 16 gevangen waren, en troostte hen met Gods woord. En hij kwam in de
 stad Rages in Medië, en had hij zich tien pond zilver, met hetwelk de
 17 koning hem begiftigd had. En toen hij onder andere Israëlieten zag eenen
 man, genaamd Gabael, uit zijnen stam, die zeer arm was, leende hij hem
 dat geld en nam een handschrift van hem.
- 18 Maar lang daarna, na den dood van Salmanasser, toen zijn zoon Sanherib
 19 na hem regeerde, die den kinderen Israëls vijandig was, ging Tobía
 dagelijks tot alle Israëlieten en troostte hen, en hij deelde een' iegelijk
 20 mede van zijne goederen, naar zijn vermogen; de hongerigen spijsde hij,
 21 de naakten kledde hij, de verslagenen en dooden begroef hij. Doch
 koning Sanherib was gevlucht uit Judéa, toen God hem ^h geslagen had ^h Jes. 37 : 36, 37.
 om zijne lastering. Toen hij nu wederkwam, werd hij vergramd, en liet
 velen der kinderen Israëls dooden; hunne lichamen bestelde Tobía ten
 22 grave. Maar toen de koning dit vernam, beval hij hem te dooden, en
 23 ontnam hem al zijne goederen. Tobía nu vluchtte met zijne huisvrouw
 24 en zijnen zoon, en onthield zich heimelijk bij goede vrienden. Maar na
 25 vijfenveertig dagen werd de koning ⁱ door zijne eigene zonen gedood; ⁱ Jes. 37 : 38.
 Tobía kwam weder tehuis, en al zijn goed werd hem wedergegeven.

HOOFDSTUK 2.

Tobía wordt blind en toont tegenover zijn vrouw en zijn vrienden zijne godsvrucht.

DAARNA, op het feest des Heeren, toen Tobía in zijn huis een heerlijken
 2 maaltijd bereid had, sprak hij tot zijnen zoon: Ga heen en noodig eenigen
 3 uit onzen stam, die God vreezen, opdat zij met ons eten. En toen hij
 wederom tehuis kwam, zeide hij tot zijnen vader Tobía, dat een uit de
 4 Israëlieten op de straat vermoord lag. Toen stond Tobía terstond op van
 de tafel vóór het eten en ging tot het doode lichaam en hief het op en
 droeg het heimelijk in zijn huis, om het des nachts heimelijk te begraven.
 5 En toen hij dat lijk heimelijk verstoken had, at hij zijn brood met treurig-
 6 heid, en dacht aan het woord, hetwelk de Heer gesproken had door den
 7 profeet ^a Amos: «Uwe feestdagen zullen tot treurdagen worden». En des ^a Am. 8 : 10.
 8 nachts ging hij heen en begroef den doode. Maar al zijne vrienden be-

- strafte hem, zeggende: ^b Nog onlangs heeft de koning geboden u om ^b Tob. 1 : 22.
 de zaak te dooden en gij zijt nauwelijks daar afgekomen, en evenwel
 9 begraaft gij de dooden. Maar Tobía ^c vreesde God meer dan den koning ^c Hand. 5 : 29.
 en hij droeg heimelijk de verslagenen te zamen en behield hen heimelijk
 in zijn huis en des nachts begroef hij ze.
- 10 Maar het gebeurde op een dag, toen hij tehuis kwam, nadat hij dooden
 11 begraven had en moede was, en zich bij een muur legde en insliep, dat de
 heete drek eener zwaluw uit haar nest hem in de oogen viel, zoodat hij
 12 daarvan blind werd. Maar die beproeving liet God hem overkomen, opdat
 de nakomelingen een voorbeeld van lijdzaamheid hadden, ^e gelijk aan den ^e Jak. 5 : 11.
 13 heiligen Job. En nademaal hij van jongs af God gevreesd en zijne ge-
 boden gehouden had, werd hij niet toornig noch murmureerde tegen God,
 14 dat hij hem had laten blind worden; maar hij bleef volstandig in de
 15 vreeze Gods en dankte God al de dagen zijns levens. En gelijk de
 koningen den heiligen Job bespot hebben, zoo belachten zijn eigen
 16 vrienden Tobía, zeggende: Waar is nu uw vertrouwen, waarom gij uwe
 17 aalmoezen gegeven en zoovele dooden begraven hebt? En Tobía bestrafte
 18 hen, zeggende: Spreekt niet alzoo; ^f want wij zijn kinderen der heiligen ^f Tob. 8 : 5.
 en wachten op een leven, hetwelk God geven zal dengenen, ^g die in het ^g Hebr. 10 : 39.
 geloof sterk en vast blijven voor hem.
- 19 Maar zijne huisvrouw Anna arbeidde naarstig met hare handen en
 20 bracht wat zij verdiend had. En het gebeurde, dat zij eene jonge geit
 21 tehuis bracht; en toen haar man Tobía die hoorde blaten, sprak hij:
 Zie toe, dat het niet gestolen zij: geef het den rechten heer weder, want
 het betaamt ons niet te eten van gestolen goed of dat aan te raken.
- 22 Over deze woorden werd zijne ^h huisvrouw toornig, antwoordde en sprak: ^h Job 2 : 9.
 Daar ziet men, dat uw vertrouwen niets is en uwe aalmoezen verloren
 23 zijn. Met zulke en meer andere woorden verweet zij hem zijne ellende.

HOOFDSTUK 3.

Het gebed van den ouden Tobía te Ninevé en de beleedigde Sara te Ekbatana.

- TOEN** zuchtte Tobía diep en begon te weenen en te bidden, zeggende:
 2 Heer, gij zijt rechtvaardig, en al uw doen is recht en enkel goedheid en
 3 trouw. En nu, mijn Heer, wees mij genadig en straf mijne zonde niet;
 4 ^a gedenk niet mijne of mijner vaderen misdaad. Maar dewijl wij uwe ^a Ps. 79 : 8.
 geboden niet gehouden hebben, ^b zijn wij ook overgegeven aan onze ^b Deut. 28 : 48
 vijanden, dat zij ons berooven, gevangen houden en dooden; en wij zijn
 tot schande en spot en hoon geworden bij de volken, onder welke gij
 5 ons verstrooid hebt. En nu, Heer, verschrikkelijk zijn uwe oordeelen,
 dewijl wij uwe geboden niet gehouden en niet recht gewandeld hebben
 6 voor u. Ach Heer, betoon mij genade, en neem mijnen geest weg in
 vrede; want ik wil liever dood zijn dan leven.
- 7 En het gebeurde op denzelfden dag, dat Sara, een dochter van Raguel,
 in de stad der Mediërs Rages, ook deerlijk gesmaad en gescholden werd
 8 door eene dienstmaagd haars vaders. Zij was aan zeven mannen na
 elkander gegeven en een booze geest, Asmodi genaamd, had hen allen
 9 gedood, zoodra zij tot haar gaan zouden. Toen Sara de dienstmaagd
 wegens een vergrijp bestrafte, antwoordde deze en sprak: God geve, dat
 wij nimmermeer een zoon of een dochter van u zien op de aarde, gij
 mannenmoordenares? Wilt gij mij óók dooden, gelijk gij de zeven
 mannen gedood hebt?
- 10 Op deze woorden ging zij in eene kamer, boven in het huis, en at
 11 noch dronk drie dagen en drie nachten; en zij hield aan met bidden en
 weenen, en bad God, dat hij haar van de versmaadheid verlossen wilde.

- 12 Daarna op den derden dag, toen zij haar gebed voleindigd had, loofde
 13 zij God en sprak: Geloofd zij uw naam, Heer, God onzer vaderen;
 14 want als gij getoornd hebt, betoont gij genade en goedheid, en in de c Jos. 54 : 8.
 15 droefenis vergeeft gij de zonden dengenen, die u aanroepen. Tot u,
 16 mijn Heer, keer ik mijn aangezicht, tot u hef ik mijne oogen op, en ik
 17 bid u, dat gij mij verlost van deze zware versmaadheid, of mij wegneemt.
 18 Gij weet, Heer, dat ik geen man begeerd heb en mijne ziel rein behouden
 19 van allen kwaden lust, en mij nooit met ontuchtig en lichtvaardig
 20 gezelschap opgehouden; maar een man te nemen, daarin heb ik bewil-
 21 ligd in uwe vreeze en niet uit dartelheid. En ik ben hen, of zij zijn mij
 22 niet waardig geweest, en gij hebt mij misschien voor een anderen man
 23 behouden; want uw raad staat niet in 's menschen macht. Maar dit
 24 weet voorwaar ieder, die God dient, dat zijn leven na de aanvechting
 25 gekroond en na de beproeving bevrijd wordt, en, zoo hij in de kastijding
 26 geweest is, vergunt gij hem weder tot uwe genade te komen; want gij
 27 hebt geen lust aan ons verderf en vindt geen vermaak in onzen onder-
 28 gang. Want na het onweder laat gij de zon weder schijnen en na het
 29 kermen en weenen vervult gij ons met vreugde. Uwen naam zij eeuwig
 30 eer en lof, o God van Israël!
- 24 In die ure werd het gebed dezer beiden verhoord door den Heer in
 25 den hemel; en de heilige Rafaël, de Engel des Heeren, werd gezonden,
 opdat hij hen helpen zou, dewijl hun gebed tegelijk op éénen tijd voor
 den Heer gebracht werd.

HOOFDSTUK 4.

Het afscheidswoord van den ouden Tobia aan zijnen zoon.

- TOEN nu Tobia dacht, dat zijn gebed alzo verhoord was, dat hij sterven
 2 zou, riep hij zijnen zoon tot zich, en sprak tot hem: Mijn zoon, hoor
 3 mijne woorden en behoud ze vast in uw hart. Wanneer God mijne ziel
 4 zal wegnemen, zoo begraaf mijn lichaam; en eer uwe moeder al de
 5 dagen uws levens: denk daaraan, welk gevaar zij uitgestaan heeft, toen
 6 zij u onder haar hart droeg; en als zij gestorven is, zoo begraaf haar
 7 nevens mij. En heb uw leven lang God voor oogen en in het hart, en
 8 wacht u, dat gij in geen zonde bewilligt en tegen Gods geboden doet.
 9 a Help van uwe goederen de armen, en wend u niet van de behoeftigen a Spr. 3 : 27.
 10 b af, zoo zal God u wederom genadig aanzien. Waar gij kunt, help Jez. Sir. 4 : 4.
 11 daar de nooddriftigen: b hebt gij veel, zoo geef rijkelijk; hebt gij weinig, b Jez. Sir. 35 : 12.
 12 zoo geef echter dat weinige met een getrouw hart; want gij zult eene
 13 goede belooning verwerven in den dag van nood. c Want de aalmoezen c Jez. Sir. 3 : 33.
 14 verlossen van alle zonden, zelfs van den dood, en dulden niet dat de
 15 ziel naar de donkere plaatsen ga. d Aalmoezen zijn een groote troost d Spr. 19 : 17.
 16 bij den hoogsten God. Wacht u, mijn zoon, voor allerlei hoererij, en
 17 neem een vrouw uit het geslacht uwer vaderen. Laat hoovaardij noch in
 18 uw hart, noch in uwe woorden heerschen; want zij is een begin van alle
 19 bederf. Wie voor u werkt, e geef dien terstond zijn loon en onthoud nie- e Lev. 19 : 13.
 20 mand het verdiende loon. f Wat gij niet wilt, dat men u doe, doe dat f Matth. 7 : 12.
 21 een ander ook niet. g Deel uw brood den hongerige mede en bedek de g Jes. 58 : 7.
 22 naakten met uwe kleederen. Geef aalmoezen van uw brood en van uw en Ez. 18 : 7.
 23 wijn bij de begrafenis der vromen, en eet noch drink met de zondaren. Matth. 25 : 35, 36.
 24 Zoek altijd raad bij de wijzen. 20 Dank altijd God; en bid, dat hij u
 25 regeere en gij in al uw voornemen zijn woord moogt volgen. Gij zult
 26 ook weten, mijn zoon, dat ik, toen gij nog een kind waart, tien pond
 27 zilver geleend heb aan Gabael, in de Stad Rages in Medië; en zijn hand-
 28 schrift heb ik onder mij. Daarom bedenk hoe gij tot hem komen en dat

23 geld invorderen en hem zijn handschrift wedergeven zult. Zorg slechts niet, mijn zoon: wij zijn wel arm, maar ^h wij zullen veel goeds hebben, ^h Jez. Sir. 11 : 21—23. is het, dat wij God zullen vreezen, de zonde mijden en het goede doen.

HOOFDSTUK 5.

Een engel begeleidt den jongen Tobía naar Medië.

TOEN antwoordde de jonge Tobía zijnen vader en sprak: Alles wat gij 2 mij gezegd hebt, mijn vader, wil ik doen; maar hoe ik dat geld zal invorderen, weet ik niet; hij kent mij niet, en ik ken hem óók niet: wat voor een teeken zal ik hem brengen, opdat hij mij vertrouwen geve? Ook 3 weet ik den weg niet daarheen. Toen antwoordde zijn vader hem en sprak: Zijn handschrift heb ik onder mij; als gij het hem toonen zult, 4 zal hij u terstond het geld geven. Ga nu heen en zoek een getrouwen gezelschap, die voor zijn loon met u trekke, opdat gij dat geld bij mijn leven wederkrijgt.

5 Toen ging de jonge Tobía uit en vond een schoonen jongen gezelschap staan, 6 die had zich geschort en gereedgemaakt om te reizen. Maar hij wist niet, dat het de Engel Gods was, groette hem en sprak: Vanwaar zijt gij, 7 mijn vriend? En hij sprak: Ik ben een Israëliet. En Tobía zeide tot 8 hem: Weet gij den weg naar het land Medië? Hij antwoordde: Ik weet hem wel en heb hem dikwijls gereisd en werd geherbergd bij onzen broeder ^a Gabael, die in de stad Rages in Medië woont, welke ligt op 9 den berg Ekbatana. En Tobía sprak tot hem: Vertoef toch een weinig, ^a Tob. 1 : 16, 17; 4 : 21. 10 totdat ik dit mijnen vader weder zeg. En Tobía ging binnen en zeide dit zijnen vader; en de vader verwonderde zich en bad den jongeling, dat 11 hij zou inkomen. En hij kwam in tot den ouden man en groette hem 12 en zeide: God geve u vreugde. En Tobía sprak tot hem: Wat voor vreugde zal ik hebben, ik, die in het duister zitten moet en het licht des 13 hemels niet zien kan? En de jongeling sprak tot hem: Wees slechts geduldig, God zal u weldra helpen.

14 En Tobía zeide tot hem: Wilt gij mijnen zoon geleiden naar de stad Rages in Medië, tot Gabael, zoo wil ik u uw loon geven, als gij weder- 15 komt. En de Engel sprak tot hem: Ik wil hem daarheen geleiden en 16 wederom tot u brengen. En Tobía zeide tot hem: Ik bid u, zeg mij 17 uit wat geslacht en van welken stam gij zijt? En de Engel Rafaël sprak: Wees tevreden: is het niet genoeg, dat gij een bode hebt? Wat 18 behoeft gij te weten, vanwaar ik ben? Doch opdat gij desteminder behoeft te zorgen, zal ik het u zeggen: ik ben Azaria, des grooten Ananias zoon. 19 En Tobía sprak: Gij zijt een goed geslacht; ik bid u, wil niet toornig 20 worden, omdat ik naar uw geslacht gevraagd heb. En de Engel sprak: 21 Ik zal uwen zoon gezond heen en weder geleiden. Tobía antwoordde: Trekt dan heen, God zij met u op den weg, en zijn Engel geleide ulieden.

22 Toen maakte Tobía zich gereed met al hetgeen hij wilde medenemen; en hij nam van zijnen vader en zijne moeder afscheid en trok met zijnen 23 gezelschap weg. En zijne moeder begon te weenen en sprak: Den steun 24 onzes ouderdoms hebt gij ons ontnomen en weggezonden. Ik wilde dat 25 het geld nooit bestaan had, om hetwelk gij hem weggezonden hebt. Wij zouden wel tevreden geweest zijn met onze armoede; die zou een groote 26 rijkdom zijn, dewijl onze zoon bij ons was. En Tobía zeide: Ween niet; onze zoon zal frisch en gezond heen en weder trekken en uwe oogen 27 zullen hem zien; want ik geloof, dat de goede Engel Gods hem geleiden, en alles wél beschikken zal wat hij voorheeft, zoodat hij met vreugde weder 28 tot ons zal komen. Alzoo zweeg zijne moeder stil en werd tevreden.

HOOFDSTUK 6.

Tobia vangt een wonderbaren visch.

- EN Tobia trok heen en een hondje liep met hem. En de eerste dagreis
 2 bleef hij bij de rivier, den Tiger. En hij ging heen om zijne voeten te wasschen; en zie, een groote visch schoot er uit om hem te verslinden.
 3 Voor dien verschrikte Tobia en riep met een luide stem, zeggende:
 4 O Heer, hij wil mij verslinden. En de Engel sprak tot hem: Grijp hem bij de vinnen en trek hem er uit. En hij trok hem op het land, toen
 5 sprong hij voor zijne voeten. Toen sprak de Engel: Snijd den visch in stukken; behoud het hart, de gal en de lever voor u, want zij zijn een
 6 zeer goed geneesmiddel. En Tobia deed gelijk de Engel hem gezegd had en zij braadden en aten den visch. En zij reisden verder met elkander, tot zij nabij Ekbatana kwamen.
- 7 Toen vraagde Tobia den Engel en sprak tot hem: Ik bid u, Azaria, mijn broeder, wil mij toch zeggen welk geneesmiddel men maken kan
 8 van die stukken, die gij bevolen hebt te bewaren. Toen sprak de Engel: Als gij een stukje van het hart en van de lever legt op gloeiende kolen, zoo verdrijft die rook allerlei kwade geesten van man en van vrouw,
 9 zoodat zij niet meer schaden kunnen; en de gal van den visch is goed om de oogen daarmede te zalven, opdat zij iemand de staar verdrijve.
- 10 En Tobia sprak: Bij wien willen wij nu intrek nemen? ¹¹ En de Engel antwoordde en sprak: Hier is een man, genaamd Raguel, uw bloedverwant, van uwen stam, die heeft slechts eene éénige dochter, die heet
 12 ^a Sara, en anders geen kind. U zijn al zijne goederen bestemd en gij ^a Tob. 3: 7.
 13 zult de dochter nemen. Daarom houd om haar aan bij haren vader, zoo
 14 zal hij ze u tot vrouw geven. Toen sprak Tobia: Ik heb gehoord, ^b dat ^b Tob. 3: 8.
 15 zij alreeds tevoren met zeven mannen getrouwd is geweest, die allen dood zijn; en daarenboven zegt men, dat een booze geest hen gedood heeft.
- 15 Daarom vrees ik, dat het mij óók zoo mocht gaan: zoo zouden dan mijne ouders van droefenis sterven, dewijl ik een éénige zoon ben.
- 16 Toen sprak de Engel tot hem: Gedenkt gij nog de woorden, die uw vader u geboden heeft, dat ge u eene vrouw uit uw geslacht nemen
 17 zoudt? En nu hoor mij, broeder, want uwe vrouw zal zij worden en bekommer u niet om den boozen geest, want in dezen nacht zal u deze tot
 18 vrouw gegeven worden. En als gij in de kamer komt, zult gij gloeiende kolen nemen en van het hart en van de lever van den visch er op leggen
 19 en roosteren, zoo zal de booze geest het ruiken en vlieden en in eeuwigheid niet terugkeeren. Wanneer gij echter tot haar nadert, zoo staat
 20 beiden op en roept tot den barmhartigen God, zoo zal hij u redden en zich over u ontfermen. Vrees niet, want voor u was zij bestemd van
 21 eeuwigheid en gij zult haar redden en zij zal met u trekken en ik geloof dat ge van haar kinderen zult hebben. En toen Tobia dat hoorde, kreeg hij haar lief en zijne ziel hing zeer aan haar.

HOOFDSTUK 7.

De jonge Tobia huwt Sara.

- EN zij namen hunnen intrek bij Raguel; en Raguel ontving hen met
 2 vreugde; en hij zag Tobia aan en sprak tot zijne vrouw Anna: Hoe ge-
 3 lijkt deze jongeling onzen neef! En toen hij dat zeide, sprak hij: Vanwaar zijt gij, lieve broeders? Zij spraken: Uit den stam ^a Naftali zijn wij, van ^a Tob. 1: 1.
 4 de gevangenen in Ninevé. Raguel sprak tot hen: Kent gijlieden Tobia
 5 mijnen broeder? Zij spraken: Ja, wij kennen hem. En toen hij nu veel goeds van Tobia sprak, zeide de Engel tot Raguel: Die Tobia, naar wien

- 6 gij vraagt, is de vader van dezen jongeling. En Raguel boog zich tot
 7 hem, weende, en viel hem om den hals en kuste hem, en sprak: O mijn
 lieve zoon, gezegend zijt gij; want gij zijt de zoon eens recht vromen
 8 mans. En zijne vrouw Anna en hare dochter Sara begonnen ook te
 9 weenen. Daarna beval Raguel een ram te slachten en een maaltijd
 te bereiden.
- 10 En toen zij hen baden, dat zij toch aan tafel wilden gaan zitten, sprak
 Tobia: Ik wil heden niet eten noch drinken, tenzij dat gij mij eene bede
 11 voldoet en mij belooft uwe dochter Sara te geven. Toen Raguel dat hoorde,
 verschrikte hij, want hij dacht aan ^b hetgeen dien zeven mannen weder- ^b Tob. 3: 8.
 varen was, aan wie hij tevoren zijne dochter gegeven had, en vreesde,
 12 dat het dezen óók zoo gaan zou. En toen hij niet wilde antwoorden,
 sprak de Engel tot hem: Schroom niet hem de maagd te geven; uwe
 dochter is hem bestemd tot vrouw, dewijl hij God vreest: ^c daarom heeft ^c Tob. 3: 20.
 13 uwe dochter aan geen ander mogen toebehooren. Toen sprak Raguel:
 Ik twijfel er niet aan, of God zal mijne bittere tranen en mijn gebed
 14 verhoord hebben; en ik geloof, dat hij u dáárom tot mij heeft doen
 komen, opdat mijne dochter dezen krijgen zoude uit haar geslacht, ^d naar ^d Num. 35: 6—8.
 15 de wet van Mozes; en nu, twijfel er niet aan, ik zal ze u geven. En hij
 nam de hand der dochter en leide ze Tobia in de hand zeggende: ^e De ^e Ex. 3: 6.
 God van Abraham, de God van Isaäk, de God van Jakob zij met ulieden
 16 en helpe u te zamen en geve zijnen zegen rijkelijk over u. En zij namen
 17 een brief en schreven de huwelijksvoorwaarden; daarna loofden zij God
 18 en hielden maaltijd. En Raguel ontbood zijne huisvrouw Anna en beval
 19 haar de andere kamer gereed te maken; en hij bracht zijne dochter Sara
 20 daarin en zij weende. En hij sprak tot haar: Heb goeden moed, mijne
 dochter, de Heer des hemels geve u vreugde voor dat verdriet, hetwelk
 gij geleden hebt.

HOOFDSTUK 8.

Het godvruchtig begin van Tobia's en Sara's huwelijk.

- EN na het avondmaal brachten zij den jongen Tobia tot de jonkvrouw in
 2 de kamer. En Tobia dacht aan ^a de redenen des Engels en haalde uit ^a Tob. 6: 18.
 3 zijn zak een stukje van de lever en leide het op de gloeiende kolen: en
 de Engel Rafaël nam den geest gevangen en bond hem in de woestijn,
 ver in Egypte.
- 4 Daarna vermaande Tobia de jonkvrouw en sprak: Sara, sta op en laat
 ons God bidden heden en morgen; ^b want deze drie nachten willen wij ^b Tob. 6: 17.
 5 bidden, daarna zullen wij ons te zamen houden als echtelieden. Want
^c wij zijn kinderen der heiligen en het betaamt ons niet zulk een staat ^c Tob. 2: 17.
 6 te beginnen ^d als de heidenen, die God verachten. En zij stonden op en ^d 1 Thess. 4: 5.
 7 baden beiden vlijtig, dat God hen wilde behoeden. En Tobia bad en
 sprak: Heer mijn God, gij God onzer vaders, u zullen ^e loven hemel, ^e Ps. 148.
 aarde, zee, alle wateren en fonteinen, en alle schepselen, alwat er in is.
 8 / Gij hebt Adam gemaakt uit eene kluit aarde en hebt hem Eva tot eene ^f Gen. 2: 7, 18.
 9 hulp gegeven. En nu, Heer, gij weet, dat ik niet uit kwaden lust deze
 mijne zuster tot vrouw genomen heb, maar opdat ik kinderen mocht
 gewinnen, door welke uw heilige naam eeuwiglijk geprezen en geloofd
 10 worde. En Sara sprak: Heer, ontferm u over ons, dat wij beiden gezond
 onzen ouderdom mogen verkrijgen. Toen sliepen zij beiden dien nacht.
 11 En omtrent middernacht riep Raguel zijne knechten en ging met hen,
 12 opdat zij een graf maakten. Want, sprak hij, misschien mocht het hem
 óók gegaan zijn als de zeven anderen, die met haar getrouwd geweest
 13 zijn. En toen zij het graf gemaakt hadden, kwam Raguel tot zijne vrouw

- 14 en sprak: Zend eene dienstmaagd heen en laat zien of hij dood is,
 15 opdat wij hem vóór den dag begraven. En de dienstmaagd sloop in de
 kamer, vond ze beiden gezond en frisch en slapende bij elkander. En
 16 zij bracht hun de goede boodschap. En Raguel en zijne vrouw Anna
 dankten God en spraken: Wij danken u Heer, God van Israël, dat het
 17 niet geschied is gelijk wij vreesden; want gij hebt uwe barmhartigheid
 aan ons betoond en hebt onzen vijand, die ons leed deed, verdreven en
 18 hebt u ontfermd over deze twee éénige kinderen. En nu, Heer, geef
 hun, dat zij u altijd loven voor de genade, en u altijd prijs en lof offeren;
 opdat andere lieden aan hen erkennen, dat gij alleen God zijt in de ge-
 heele wereld.
- 19 En terstond beval Raguel, dat zij het graf weder vullen zouden, eer
 20 het dag werd; en zijn vrouw gebood hij, dat zij weder een maaltijd
 21 bereiden zou, en hij verschafte hun alle nooddrift op den weg; en hij
 liet twee vette runderen slachten en vier schapen en noodigde al zijne
 22 geburen en vrienden te gast. En Raguel vermaande en bad Tobía ten
 23 hoogste, dat hij twee weken bij hem wilde blijven. En van al zijne
 goederen gaf hij de helft aan Tobía en maakte een geschrift, dat na
 zijnen dood de andere helft óók aan Tobía ten deel vallen zou.

HOOFDSTUK 9.

Gabael betaalt zijn schuld aan Tobía en komt op diens bruiloft.

- TOEN** riep Tobía den Engel tot zich; want hij meende, dat het een
 mensch was, en sprak tot hem: ^a Azaria, mijn broeder, ik bid u, hoor a Tob. 5: 18.
 2 mijne woorden: Al gaf ik mijzelf aan u tot lijfeigene, zoo was het
 3 nochtans niets tegen uwe weldaad. Echter bid ik u, neem deze knechten
 en kameelen, en trek naar Gabael, te Rages, in Medië en geef hem dit
^b handschrift en neem van hem het geld en bid hem, dat hij op mijne b Tob. 4: 21.
 4 bruiloft kome; want gij weet, dat mijn vader uren en dagen telt, en
 5 indien ik een dag te lang uitbleef, zou zijne ziel bedroefd worden; en
 gij weet ^c hoezeer Raguel mij gebeden heeft, dat ik het hem niet kan c Tob. 8: 22.
 6 weigeren. Toen nam de Engel Rafaël vier van Raguels knechten en
 twee kameelen en trok naar Rages en vond Gabael en gaf hem het
 7 handschrift en ontving het geld van hem. En hij verhaalde hem alwat
 er geschied was met den zoon van Tobía en noodigde hem ter bruiloft.
- 8 En toen zij bij elkander kwamen in het huis van Raguel, vonden zij
 Tobía aan tafel; en zie, hij stond voor hen op, en zij kusten elkander.
- 9 En Gabael weende en loofde God en sprak: ⁹ De God van Israël zegene
 u; want gij zijt de zoon van een vroom, rechtvaardig en godvreezend
 10 man, die den armen veel goeds gedaan heeft. Gezegend zij uwe vrouw
 11 en zijn uwe ouders, en God geve, dat gij zien moogt uwe kinderen en
 kindskinderen, tot in het derde en vierde geslacht; en gezegend zij uw
 12 zaad door Israëls God, die eeuwig heerscht en regeert. En toen zij allen
 amen gezegd hadden, gingen zij aan tafel; ^d maar den maaltijd en de d Jez. Sir. 9: 23.
 vreugd hielden zij in de vreeze Gods.

HOOFDSTUK 10.

De jonge Tobía keert tot zijn bezorgde ouders terug.

- MAAR** toen de jonge Tobía wegens zijne bruiloft lang uitbleef, begon de
 oude Tobía, zijn vader, bekommerd te worden, zeggende: Waarom mag
 toch mijn zoon zoolang uitblijven en wat mag hem toch ophouden?
- 2 Misschien is Gabael gestorven, en wil niemand hem het geld wedergeven.
- 3 En Tobía en zijne huisvrouw Anna werden zeer treurig en weenden

- beiden, omdat hun zoon op den bestemden tijd niet weder tehuiskwam.
- 4 En zijn moeder weende en wilde zich niet laten troosten en sprak: Ach mijn zoon, ach mijn zoon, waarom hebben wij u op reis laten gaan, onze eenige vreugd, onze eenige troost in onzen ouderdom, de wellust
- 5 onzer oogen en de hoop onzer nakomelingschap! Wij hadden schats
- 6 genoeg gehad, al hadden wij u niet laten weggaan. En Tobia sprak tot haar: Zwijg en wees tevreden; onzen zoon gaat het (zoo God wil)
- 7 wèl, hij heeft een getrouwen medgezel. Maar zij wilde zich niet laten troosten en liep alle dagen uit en zag op alle wegen, waar hij vandaan moest komen, of zij hem ergens gewaarwerd.
- 8 En Raguel sprak tot zijnen schoonzoon Tobia: Blijf bij ons, ik zal een bode zenden tot Tobia, uwen vader, en hem laten weten, dat het u
- 9 welgaat. En Tobia sprak: Ik weet, dat mijn vader en mijne moeder nu al de dagen en uren tellen, en om mijnentwil zeer bekommerd zijn.
- 10 En toen Raguel met vele woorden Tobia bad en hij het geenszins wilde toestaan, beval hij hem Sara aan, en gaf hem de helft van al zijne goederen, aan knechten, dienstmaagden, vee, kameelen en runderen, en
- 11 veel geld; en hij liet hem gezond en vroolijk vertrekken, en sprak: De heilige Engel des Heeren zij bij u op den weg en brenge u gezond weder tehuis, dat gij uwe ouders gezond vinden moogt; en God geve,
- 12 dat mijne oogen uwe kinderen mogen zien eer ik sterf. En de ouders
- 13 namen de dochter en kusten haar en lieten ze gaan; en zij vermaanden haar, dat zij toch haars mans ouders zou eeren als haar eigen ouders, haren man liefhebben, het huisgezin naarstig besturen en zich zedig gedragen.

HOOFDSTUK 11.

De blijde ontvangst van den jongen Tobia. — Hij geneest de blindheid van zijnen vader.

- EN onderweg, toen zij te Haran kwamen, dat halfweg is naar Ninevé,
- 2 op den elfden dag, sprak de Engel: Tobia, mijn broeder, gij weet hoe
- 3 wij uwen vader hebben verlaten: als het u beliefd, zoo wilden wij vooruittrekken en uwe vrouw op haar gemak laten volgen met het
- 4 huisgezin en vee. En toen dat aan Tobia behaagde, sprak Rafaël: Neem wat bij u van ^a de gal van den visch; want gij zult ze noodig hebben. ^a Tob. 6:9.
- Toen nam Tobia de gal van den visch bij zich; en zij trokken alzoo vooruit.
- 5 Maar Anna zat dagelijks aan den weg op een berg, opdat zij van
- 6 verre kon zien; en toen zij op die plaats naar hem zag, werd zij haren zoon van verre gewaar en herkende hem terstond en liep heen en zeide
- 7 het haren man en sprak: Zie, uw zoon komt. En Rafaël sprak tot Tobia: Zoodra gij in het huis zult komen, bid en roep tot den Heer en dank
- 8 hem en ga daarna tot uwen vader en kus hem ^b en bestrijk hem terstond de oogen met de gal van den visch, welke gij bij u hebt: zoo zullen terstond zijne oogen geopend worden en uw vader zal het licht des hemels zien en over uwen aanblik zich verheugen.
- 9 Toen liep de ^b hond, welken zij met zich genomen hadden, vooruit, ^b Tob. 6:1.
- 10 en kwispelde met zijn staart, sprong op en was vroolijk. En de blinde vader stond ras op en haastte zich, zoodat hij zich stiet; toen riep hij een knecht, die hem bij de hand leidde, dat hij zijnen zoon tegemoet
- 11 zou gaan. Eveneens deed de moeder; en zij kusten hem, en weenden
- 12 beiden van vreugde. En toen zij gebeden en God gedankt hadden, zetten zij zich te zamen neder.
- 13 Toen nam Tobia van de gal van den visch en bestreek zijnen vader
- 14 de oogen; en hij deed dat omtrent een half uur, en de staar ging hem
- 15 van de oogen, als een vliesje van een ei. En Tobia nam het en trok

- 16 het van zijne oogen en terstond werd hij weder ziende. En zij prezen
 17 God, hij en zijne huisvrouw, en allen, die het vernamen. En Tobia sprak:
 Ik dank u Heer, God van Israël, *c* dat gij mij getuchtigd en toch weder c Tob. 3 : 22
 geholpen hebt, dat ik mijnen lieven zoon weder zien kan.
 18 En na zeven dagen kwam ook zijne schoondochter Sara, met al haar
 huisgezin, vee en kameelen, en bracht veel goud mede en ook het geld,
 19 hetwelk hij ontvangen had van Gabael. En Tobia vertelde zijnen ouders
 al het goede, hetwelk God aan hem gedaan had door den gezelschap, die
 20 met hem gereisd had. En Achior en Nabath, zusterskinderen van Tobia,
 kwamen tot hem en wenschten hem geluk, en zij verheugden zich met
 21 hem over al het geluk, hetwelk God hem gegeven had; en zeven dagen
 lang aten zij met elkander en waren vroolijk.

HOOFDSTUK 12.

De begeleider van den jongen Tobia maakt zich bekend als de Engel Rafaël en verdwijnt.

- DAARNA riep Tobia zijnen zoon tot zich en zeide: Wat zullen wij toch
 2 den heiligen man, uwen gezelschap, die met u gereisd heeft, geven? En Tobia
 antwoordde zijnen vader: Hoe kunnen wij de groote weldaden vergelden,
 3 die hij mij gedaan heeft! Hij heeft mij gezond heen en weder gebracht,
 heeft het geld zelf bij Gabael gehaald, heeft mij aan deze vrouw geholpen,
 daarenboven heeft hij den boozen geest verdreven en hare ouders ver-
 4 heugd; ja mij zelf heeft hij gered, toen de groote visch mij wilde ver-
 slinden, en heeft u weder aan uw gezicht geholpen en heeft ons boven-
 5 mate veel goedgegaan: hoe kunnen wij hem dan zulke groote weldaden
 vergelden! Maar ik bid u, mijn vader, bied hem aan de helft van alles,
 6 wat wij medegebracht hebben, dat hij het moge aannemen. En beiden,
 vader en zoon, ontboden hem op eene plaats en baden hem, dat hij
 wilde aannemen de helft van al de goederen, die zij hadden medegebracht.
 7 En hij zeide heimelijk tot hen: Looft en dankt God van den hemel
 8 bij iedereen, dat hij u zulke genade betoond heeft. Den raad en de
 geheimen der koningen en vorsten moet men verzwijgen, maar Gods
 9 werken moet men heerlijk prijzen en openbaren. *a* Zulk een gebed met a Tob. 4 : 11.
 vasten en aalmoezen is beter dan veel goud tot een schat te vergaderen;
 want de aalmoezen verlossen van den dood, verdelen de zonden en
 10 behouden bij het leven; maar *b* de goddeloozen brengen zichzelf om het b Spr. 14 : 34.
 11 leven. Zoo wil ik nu de waarheid openbaren en het geheime bevel u
 12 niet verbergen: *c* Toen gij zoo bitterlijk weendet en badt, van den maaltijd c Tob. 3 : 1, 24.
 opstondt en de dooden begroeft, de lijken heimelijk in uw huis hieldt,
 13 en die begroeft bij nacht, bracht ik uw gebed voor den Heer; en dewijl
 gij God lief waart, moest het zoo zijn: *d* zonder aanvechting moest gij d 1 Petr. 1 : 6, 7.
 14 niet blijven, opdat gij beproefd mocht worden. En nu heeft God mij
 gezonden, opdat ik u zoude genezen en den boozen geest verdrijven, die
 15 bij uwe schoondochter Sara was. En ik ben Rafaël, een der zeven
 Engelen, die voor den Heer staan.
 16 Toen zij dat hoorden, werden zij verschrikt, sidderden en vielen op hun
 17 aangezicht ter aarde. En de Engel sprak tot hen: Hebt goeden moed
 18 en vreest niet; want God heeft het zoo willen hebben, dat ik bij u ge-
 19 weest ben: looft en dankt hem. *e* Het scheen wel alsof ik met u at en e Richt. 13 : 16.
 dronk; maar ik gebruik onzichtbare spijs, die geen mensch zien kan.
 20 En nu is het tijd, dat ik weder heenga tot hem, die mij gezonden heeft:
 21 dankt gij God en verkondigt zijne wonderen. En toen hij dat gezegd
 22 had, verdween hij voor hunne oogen en zij zagen hem niet meer. En
 zij vielen neder, drie uren lang, en dankten God; en daarna stonden zij
 op en verbreidden dat alles en verkondigden zijne groote wonderen.

HOOFDSTUK 13.

Lofzang van den ouden Tobia.

MAAR Tobia deed zijnen mond open, loofde God en sprak: Heer, gij zijt
 2 een groot en machtig God, en uw rijk duurt eeuwig. Gij kastijdt en
 troost; ^a gij kunt in het graf stooten en er weder uitvoeren; niemand ^a Wjsh. 16 : 13, 15.
 3 kan uwe hand ontvlieden. Gij, kinderen van Israël, looft den Heer en
 4 prijst hem onder de volken; want dáárom heeft hij u verstrooid onder
 de volken, die hem niet kennen, opdat gij zijne wonderen zoudt ver-
 kondigen en de volken erkennen zouden, dat er geen almachtig God is
 5 dan hij alleen. Hij heeft ons gekastijd om onze zonden: door zijne
 6 goedheid helpt hij ons weder. Ziet wat hij aan ons gedaan heeft, looft
 hem in zijne werken met vreeze en sidderen, en prijst hem, die eeuwig
 7 heerscht. En ik wil hem ook prijzen in dit land, waarin wij gevangen
 8 zijn; want hij heeft zijne wonderen aan een zondig volk bewezen. Daarom
 bekeert u, gij zondaars, en doet goed voor God en gelooft, dat hij u
 9 goedheid betoont. En ik wil mij van harte verheugen in God. ¹⁰ Looft
 den Heer, gij zijne uitverkorenen, houdt vreugdgedagen en prijst hem.
 11 Jeruzalem, gij stad Gods, God zal u kastijden om uwe werken, maar hij
 12 zal zich weder over u ontfermen. Looft den Heer voor zijne gaven en
 prijst den eeuwigen God, opdat hij zijne hut weder bouwe en al uwe
 13 gevangenen wederhale, dat gij u eeuwig verheugen moogt. Gij zult als
 een heldere glans lichten en aan alle einden der aarde zal men u eeren.
 14 ^b Van verre landen zal men tot u komen en geschenken brengen; in u ^b Jes. 60 : 4, 9.
 zullen zij den Heer aanbidden en gij zult het heiligdom genoemd worden.
 15 Den grooten naam des Heeren zullen zij in u aanroepen. Vervloekt
 16 zullen zijn allen, die u verachten; verdoemd zullen zijn allen, die u
 17 lasteren; gezegend zullen zijn allen, die u bouwen. Maar gij zult u
 verheugen over uwe kinderen, want zij zullen allen gezegend en tot den
 18 Heer gebracht worden. ^c Welgelukzalig zijn zij, die u liefhebben, en die ^c Ps. 122 : 6.
 19 u toewenschen, dat het u welga. Mijne ziel, loof den Heer, want de
 Heer onze God zal de stad Jeruzalem van alle droefenissen verlossen.
 20 Wat geluk voor mij, zoo de overgeblevenen van mijn zaad Jeruzalem in
 21 hare heerlijkheid zullen zien! ^d Jeruzalems poorten zullen van saffier en ^d Jes. 54 : 11, 12.
 smaragden gebouwd worden en al hare muren van edelgesteenten rondom;
 22 met wit en rein marmer zullen al hare straten geplaveid worden en op
 23 alle straten zal men Hallelujah zingen. Geloofd zij God, die haar ver-
 hoogd heeft, en zija rijk blijve eeuwig over haar! Amen.

HOOFDSTUK 14.

Het einde van den ouden en den jongen Tobia.

NA deze gebeurtenissen, ^a toen Tobia weder ziende was geworden, leefde ^a Tob. 11 : 14, 15.
 2 hij nog tweeënveertig jaren en zag zijne kindskinderen. En toen hij nu
 honderd en twee jaren oud was, werd hij met eer begraven te Ninevé.
 3 Want toen hij zesenvijftig jaren oud was, werd hij blind, en in het
 4 zestigste jaar werd hij weder ziende. En hij heeft den overigen tijd zijns
 levens vergenoegd doorgebracht en nam toe in godsvrucht en stierf in
 goeden vrede.
 5 Maar ^b vóór zijnen dood riep hij zijnen zoon Tobia en zeven jongelingen, ^b Gen. 49 : 1.
 6 zijns zoons kinderen, en sprak tot hen: Trek naar Medië, mijn zoon!
^c Ninevé zal haast te gronde gaan, want het woord des Heeren zal niet
 falen, maar in Medië zal alsdan nog een tijd lang vrede zijn; en onze
 broeders, die nog in het land zijn, zullen verstrooid worden in het goede
 land. En Jeruzalem zal woest zijn en het huis Gods daarin verbrand

- 7 worden en een tijd lang woest zijn. Maar God zal zich hunner weder ontfermen en ze in het land terugvoeren en zij zullen het huis bouwen niet zooals het eerst geweest is, tot der tijden loop vervuld is. En daarna zullen zij terugkeeren uit hunne gevangenschappen en Jeruzalem opbouwen en het huis Gods zal daarin prachtig gebouwd worden voor eeuwig, 8 gelijk de profeten gesproken hebben. En de heidenen zullen zich bekeeren, dat zij God den Heer waarlijk vreezen; en zij zullen hunne afgoden 9 verlaten en te Jeruzalem komen en daar wonen. En alle heidenen en 10 koningen zullen zich in haar verheugen en Israëls God aanbidden. Zoo hoort nu, mijne zonen, naar uwen vader: dient den Heer in waarheid 11 en houdt u aan hem oprechtelijk. Doet hetgeen hij geboden heeft, en leert dat uwen kinderen, opdat zij ook aalmoezen geven, dat zij God 12 altijd vreezen en hem betrouwen van ganscher harte. En lieve kinderen, hoort naar mij en blijft niet hier te Ninevé; maar wanneer gij uwe moeder óók begraven hebt, naast mij, in mijn graf, maakt u alsdan op, 13 dat gij vanhier trekt; want ik zie, dat de zonde van Ninevé aan haar een einde zal maken.
- 14 En terstond na den dood zijner moeder trok Tobfa met zijne vrouw, kinderen en kindskinderen weg van Ninevé, en reisde naar Medië tot zijnen schoonvader en de vrienden zijner vrouw, en vond hen frisch en 15 gezond, in een goeden, gerusten ouderdom, en hij verzorgde hen. En toen zij stierven, drukte hij hun ook de oogen toe, en kreeg alzoo Raguels geheele bezitting en goederen, en leefde tot in het vijfde geslacht 16 en zag zijne kinderen en kindskinderen. En toen hij negenennegentig jaren oud was, die hij in de vreeze Gods vergenoegd had doorgebracht, 17 begroeven zijne vrienden hem. En zijn geheele geslacht ging voort heilig te wandelen en te leven, zoodat zij aangenaam waren voor God en de menschen en bij allen, die in het land woonden.

HET BOEK

J E Z U S S I R A C H.

HOOFDSTUK 1.

Roem der wijsheid en der godsvrucht.

- ^a ALLE wijsheid is van God, den Heer, en is bij hem eeuwiglijk. ² Wie heeft te voren gedacht hoeveel zand in de zee, hoeveel druppels in den regen, en hoeveel dagen der wereld er worden zouden? ^b Wie heeft tevoren gemeten hoe hoog de hemel, hoe breed de aarde, hoe diep de zee zou zijn? ³ Wie heeft God ooit geleerd wat hij zou maken? ⁴ Want zijne wijsheid is vóór alle dingen en het inzicht des hoogsten verstands is van alle eeuwen. Het woord van God, den Allerhoogste, is de fontein der wijsheid, en hare uitloeiselen zijn eeuwige geboden. Wie kon anders weten, hoe men de wijsheid en geschiktheid verkrijgen zou?
- 7 Één is verstandig, de allerhoogste, almachtige Schepper aller dingen, 8 een machtig koning, en zeer verschrikkelijk, ⁹ die op zijnen troon zit, 9 een heerschend God; die heeft ze door zijnen Heiligen Geest geschapen; 10 die heeft alles tevoren gedacht, geweten en afgemeten, ¹⁰ en heeft de wijsheid uitgegoten over al zijne werken en over alle vleesch, naar zijne genade, en geeft ze aan degenen, die hem liefhebben.

11 De vrees des Heeren is eer en roem, vreugde en eene schoone kroon;
 12 de vrees des Heeren maakt het hart vroolijk en geeft vreugde en blijd-
 13 schap eeuwiglijk. Wie den Heer vreest, dien zal het welgaan in den
 14 laatsten nood, en hij zal eindelijk den zegen verkrijgen. God lief te
 15 hebben is de allerschoonste wijsheid; en, wie haar te zien krijgt, bemint
 16 haar, want hij ziet wat groote wonderen zij doet. ^c De vrees des Heeren ^c Ps 111 : 10.
 is een begin tot de groote wijsheid en is in den moederschoot reeds den ge- ^{Spr. 1 : 7.}
 loovigen ingeschapen en woont alleen bij de uitverkoren vrouwen, en
 17 men vindt haar alleen bij de rechtvaardigen en geloovigen. De vrees des
 18 Heeren is de rechte godsdienst. De godsdienstigheid zal het hart bewaren
 19 en rechtvaardig maken en geeft vreugde en blijdschap. Wie den Heer
 vreest, dien zal het welgaan; en als hij troost noodig heeft, zal hij ge-
 20 zegend zijn. God te vreezen is de volheid der wijsheid en overvloed van
 21 hare vruchten. Zij vervult het geheele huis met hare gaven en alle
 22 vertrekken met haren schat. De vrees des Heeren is eene kroon der
 23 wijsheid, en geeft rijken vrede en heil. ²¹ Deze wijsheid maakt recht
 schrandere lieden; en wie aan haar vasthoudt, dien helpt zij uit met eer.
 25 Den Heer te vreezen is de wortel der wijsheid, en hare takken groenen
 eeuwiglijk.
 26 De vrees des Heeren weert de zonde; ²⁷ want, wie zonder vrees is,
 28 behaagt Gode niet, en zijne vermetelheid zal hem ternederwerpen; maar
 29 een ootmoedige verbeidt den tijd, die hem troosten zal. Want, alhoewel
 30 zijne zaak een tijd lang onderdrukt wordt, zullen nochtans de vromen
 31 zijne wijsheid roemen. Den goddelooze is Gods woord een gruwel;
 32 want het is een schat der wijsheid, die hem verborgen is.
 33 Mijn zoon, wilt gij wijs worden, zoo houd de geboden; zoo zal God u
 34 de wijsheid geven; ^d want de vrees des Heeren is de rechte wijsheid en ^d Spr. 15 : 33.
 35 tucht, en het geloof en de lijdzaamheid behagen Gode. ³⁶ Zie toe, dat
 uwe godsvrucht geen geveinsdheid zij, en gij hem niet dient met een
 37 vals hart. Zoek geen roem bij de lieden door geveinsdheid; en zie toe,
 38 wat gij spreekt, en verhef u niet, opdat gij niet valt en te schande
 39 wordt, en de Heer uwe streken openbare en u openlijk voor de lieden
 40 ternederstorte: omdat gij God niet in de rechte vreeze gediend hebt,
 maar uw hart valsch geweest is.

HOOFDSTUK 2.

Vermaning tot geduld in droefenis.

^a MIJN kind, wilt gij Gods dienaar zijn, zoo schik u tot aanvechting. ^a Spr. 3 : 11.
 2 Houd vast en verdraag en wankel niet, als men u daarvan aflukt.
 3 Houd u aan God en wijk niet [*van hem*], opdat gij altoos sterker wordt.
 4 Alles wat u overkomt, lijd dat; en wees geduldig in allerlei droefenissen;
 5 ^b want gelijk het goud en zilver in den oven, alzoo worden degenen, die ^b Spr. 17 : 3.
 6 Gode behagen, door het vuur der droefenis beproefd. ⁶ Vertrouw op God, ¹ Petr. 1 : 7, 4 : 12
 7 zoo zal hij u uithelpen; maak uwe wegen recht en hoop op hem. Gij,
 die den Heer vreest, vertrouwt op hem; want het zal u niet mislukken.
 8 Gij, die den Heer vreest, hoopt het beste van hem, ⁹ zoo zal u altijd
 10 genade en troost wedervaren. Gij, die den Heer vreest, verbeidt zijne
 11 genade en wijkt niet, opdat gij niet tegrondgaat. Ziet de voorbeelden
 der ouden aan en merkt ze op: wie is ooit te schande geworden, die op
 12 hem gehoopt heeft? Wie is er ooit verlaten, die in de vreeze Gods
 gebleven is, of wie is er ooit van hem versmaad, die hem aangeropen
 13 heeft? ^c Want de Heer is genadig en barmhartig en vergeeft zonden ^c Ex. 34 : 6, 7.
 en helpt in den nood.
 14 Wee dengenen, die aan God versagen en niet vasthouden, en wee den

15 goddelooze, die heen en weder wankelt: wee den versaagden, want zij
 16 gelooven niet; daarom worden zij ook niet beschermd. Wee dengenen,
 17 die niet volharden: hoe zal het hun gaan, als de Heer hen bezoeken zal?
 18 Wie den Heer vreezen, gelooven zijn woord; en wie hem liefhebben,
 19 houden zijne geboden. Wie den Heer vreezen, doen wat hem behaagt;
 20 en wie hem liefhebben, houden de wet recht. Wie den Heer vreezen,
 21 bereiden hun hart en verootmoedigen zich voor hem, en zeggen: *d* Wij *d* 2 Sam. 24 : 14.
 willen liever in de handen des Heeren vallen dan in de handen der
 22 menschen; want zijne barmhartigheid is immers zoo groot als hij zelf is.

HOOFDSTUK 3.

Over de gehoorzaamheid aan de ouders en den echten ootmoed.

KINDEREN, geeft mij, uwen vader, gehoor; ² en leeft zóó, ^a dat het u *a* Deut. 5 : 16.
 3 welga. ^b Want de Heer wil den vader geëerd hebben door de kinderen, *b* Ex. 20 : 12.
 en hetgeen eene moeder den kinderen gelast, wil hij gehouden hebben.
 4 Wie zijnen vader eert, diens zonden zal God niet straffen; ⁵ en wie zijne
 6 moeder eert, die vergadert een goeden schat. Wie zijnen vader eert,
 die zal ook vreugd aan zijne kinderen hebben; en, als hij bidt, wordt
 7 hij verhoord. Wie zijnen vader eert, zal des te langer leven; en wie om
 8 des Heeren wil gehoorzaam is, aan dien heeft de moeder troost. Wie
 den Heer vreest, eert ook den vader en dient zijne ouders en houdt hen
 9 voor zijne gebieders. Eer vader en moeder metterdaad, met woorden en
 10 met lijdzaamheid, opdat hun zegen over u kome; ¹¹ want de zegen des
 vaders bouwt der kinderen huizen, maar de vloek der moeder rukt ze
 12 omver. ^c Bespot de gebreken uws vaders niet, want dat is u geen eer; *c* Gen. 9 : 25.
 13 want den vader eeren is uwe eigene eer, en uwe moeder verachten is
 14 uwe eigene schande. Mijn kind, verzorg uwen vader in zijnen ouderdom
 15 en bedroef hem toch niet, zoolang hij leeft; en houdt het hem ten
 goede, al werd hij kindsch, en veracht hem toch niet, omdat gij bekwamer
 16 zijt; want de weldaad, aan den vader bewezen, zal nooit vergeten worden,
 17 en u zal goed geschieden, al is het, dat gij ook een zondaar zijt; en aan
 u zal gedacht worden in den nood en uwe zonden zullen vergaan, gelijk
 18 het ijs voor de zon. ^d Wie zijnen vader verlaat, is als een, die God *d* Spr. 19 : 26.
 lastert: en wie zijne moeder bedroeft, die is vervloekt van den Heer.
 19 ^e Mijn kind, blijf gaarne in een nederigen staat: dat is beter dan al *e* Rom. 12 : 18.
 20 hetgeen, waar de wereld naar tracht. Hoe hooger gij zijt, verootmoedig
 21 u zooveeltmeer, zoo zal de Heer u genadig zijn. Want de Heer is de
 allerhoogste, en doet nochtans groote dingen door de ootmoedigen.
 22 Tracht niet naar hooger staat en verhef u niet boven uw vermogen;
 23 maar wat God u bevolen heeft, neem dat vlijtig waar; want het baat
 24 u niet, dat gij haakt naar hetgeen u niet bevolen is; en wat niet tot
 25 uw ambt behoort, laat daar uwe voorbarigheid achter; want u is alreeds
 26 meer bevolen dan gij kunt verrichten. Zulke laatdunkenheid heeft velen
 27 bedrogen en hunne vermetelheid heeft hen ternedergeworpen. Want wie
 28 zich lichtvaardig in gevaar begeeft, komt er in om; en een vermetel
 29 mensch gaat het eindelijk kwalijk. Een vermetel mensch maakt zichzelf
 30 veel ongeluk en richt het ééne onheil na het andere aan; want hoogmoed
 doet nooit goed en er kan niets dan kwaad uit ontspruiten.
 31 Een verstandig mensch leert Gods woord gaarne; ³² en wie de wijs-
 heid liefheeft, die hoort gaarne toe.
 33 / Gelijk het water een brandend vuur uitbluscht, zoo verdelgt de aal- *f* Tob. 4 : 11.
 34 moes de zonden; en de opperste ^g Vergelder zal het hiernamaals gedenken *g* Matth. 6 : 3, 4.
 en zal hem in ongeluk redden.

HOOFDSTUK 4.

Vermaning tot liefdadigheid. — Hooge waarde der wijsheid. — Echte en valsche schaamte.

- MIJN** kind, laat den arme geen gebrek lijden en wees niet hard jegens
 2 den behoeftige. Veracht den hongerige niet en bedroef den behoeftige
 3 niet in zijne armoede. Doe een bedroefd hart niet meer leed aan en
 4 onttrek den behoeftige de gave niet. ^a Sla de bede des ellendigen niet ^a Tob. 4 : 7
 5 af en wend uw aangezicht niet van den arme. Wend uwe oogen niet
 6 van den behoeftige af, opdat hij niet over u klage; want die hem ge-
 maakt heeft, verhoort zijn gebed, als hij met een treurig hart over u klaagt.
 7 Wees niet twistziek voor het gericht en houd den rechter in eer.
 8 Hoor den arme gaarne en antwoord hem vriendelijk en zachtmoedig.
 9 Verlos hem, wien geweld geschiedt, van wie hem onrecht doet, en wees
 10 onbeschroomd, als gij oordeelen zult. Betoon u jegens de weezen als
 11 vader en jegens hunne moeder als man; zoo zult gij zijn als een zoon
 des Allerhoogsten en hij zal u liever hebben dan uwe moeder u heeft.
 12 De wijsheid verhoogt hare kinderen, en zij neemt degenen aan, die
 13 haar zoeken. Wie haar liefheeft, heeft het leven lief; en wie haar naarstig
 14 zoekt, zal groote vreugde hebben. Wie haar vast aankleeft, zal groote
 15 eer verkrijgen; en wat hij voorneemt, zal de Heer doen gelukken. Wie
 haar dient, oefent den rechten godsdienst; en wie haar liefheeft, dien
 heeft de Heer ook lief.
 16 Wie aan de wijsheid gehoor geeft, kan andere lieden onderwijzen; en
 17 wie zich aan haar houdt, zal veilig wonen. Wie haar vertrouwen schenkt,
 18 zal haar verkrijgen, en zijne nakomelingen zullen gedijen. ¹⁹ En of zij
 zich in het eerst anders tegen hem stelt en hem beangst en bang maakt,
 en hem beproeft met hare roede, en hem verzoekt met hare tuchtiging,
 20 totdat zij bevindt, dat hij zonder valsheid is, zoo zal zij toch weder tot
 21 hem komen op den rechten weg en hem verheugen, en zal hem hare
 22 verborgenheden openbaren. Maar, indien hij valsch bevonden wordt, zal
 zij hem verlaten, dat hij verderven moet.
 23 Mijn kind, bedien u van den tijd en wacht u voor eene onrechtvaardige
 24 zaak; en uwe ziel schame zich niet, voor zichzelf het recht te bekennen.
 25 ^b Want men kan zich zóó schamen, dat men er zonde aan doet, ²⁶ en men ^b Mark. 8 : 38.
 27 kan zich ook zóó schamen, dat men er gunst en eer van heeft. Laat u
 door geen persoon bewegen tot uwe schade, noch verschrikken tot uw
 28 verderf; maar beken het recht openlijk, als men de lieden helpen moet;
 29 want door bekentenis wordt de waarheid en het recht openbaar. ³⁰ Spreek
 niet tegen de waarheid, maar laat den hoon over u gaan, zoo gij in de
 31 zaak gefaald hebt. Schaam u niet te bekennen, zoo gij gefaald hebt en
 streef niet tegen den stroom.
 32 Bedien een dwaas in zijne zaak niet en zie zijne macht niet aan;
 33 maar verdedig de waarheid tot in den dood: zoo zal God, de Heer, voor
 u strijden.
 34 Wees niet als degenen, die zich met groote woorden aanbieden, en
 toch niets daartoe doen.
 35 Wees geen leeuw in uw huis en geen tyran tegen uw huisgezin.
 36 Uwe hand moet niet open zijn om altoos te nemen en toegesloten om
 nooit te geven.

HOOFDSTUK 5.

Waarschuwing tegen valsche gerustheid en tegen onvoorzichtigheid bij het spreken.

- VERLAAT** u niet op uw rijksdom, en denk niet: Ik heb genoeg voor mij.
 2 Volg uw moedwil niet, of gij al het vermogen hebt, en doe niet
 3 alwat u gelust en denk niet: Wie wil het mij beletten? Want de Heer,

- 4 de opperste wreker, zal het vergelden. Denk niet: Ik heb wel meer gezondigd en mij is geen kwaad wedervaren. Want de Heer is wel lankmoedig, maar hij zal u niet ongestraft laten. En wees niet zoo zorgeloos, al is het, dat uwe zonde nog niet gestraft is, dat gij daarom immer voort zoudt willen zondigen. Denk ook niet: God is zeer barmhartig, hij zal mij niet straffen, hoeveel ik ook moge zondigen: — hij kan ras even toornig worden als hij genadig is, en zijn toorn over de goddeloozen heeft geen einde.
- 8 Daarom stel niet uit u tot den Heer te bekeeren en verschuif het niet van den éénen dag tot den anderen; want zijn toorn komt schielijk en hij zal het straffen en u verderven.
- 10 Verlaat u niet op onrechtvaardig goed; want het helpt u niet, als de aanvechtingen zullen komen.
- 11 Laat u niet door allerlei wind drijven en volg niet ieder pad, gelijk de ongestadige harten doen; maar wees standvastig in uw woord en blijf bij éénerlei rede.
- 13 ^a Wees gereed te hooren en antwoord hetgeen recht is; en overhaast a Jak. 1 : 19. u niet. Verstaat gij de zaak, zoo onderricht uwen naaste; indien niet, houd uwen mond toe. Want spreken brengt eer, maar spreken brengt ook schande; en des menschen eigen tong brengt hem ten val.
- 16 Wees geen oorblazer en spreek geen kwaad met uwe tong. ¹⁷ Een dief te zijn is schandelijk, maar een kwaadspreker is veel schandelijker.
- 18 Acht niets gering, hetzij klein of groot.

HOOFDSTUK 6.

Hoe men met vrienden en vijanden moet omgaan. Vermaning om naar de wijsheid te streven.

- LAAT u niet bewegen op uwen vriend toornig te worden; want zulk een boosdoener wordt eindelijk te schande. Acht uzelf niet te wijs, om ieder een te berispen; opdat uwe bladeren niet verwelken en uwe vruchten niet verderven en ook gij daarna niet wordt als een dorre boom. Want zulk een venijnig mensch verderft zichzelf, en wordt zijn vijanden ten spot. Wederom, wie alles ten beste uitlegt, die maakt zich vele vrienden; en wie het beste van eene zaak spreekt, van dien spreekt men wederom het beste.
- 6 Houd u jegens iedereen vriendelijk, doch vertrouw onder duizenden nauwelijks één. Vertrouw geen vriend, tenzij gij hem beproefd hebt in den nood; want er zijn vele vrienden, zoolang zij wat genieten kunnen, maar in den nood houden zij geen stand. En er is menige vriend, die ras vijand wordt; en hij maakt den strijd bekend, u tot schande. Ook zijn er sommige tafelvrienden, maar zij blijven het niet in den nood: zoolang het u welgaat, is hij uw medgezel, en leeft in uw huis, alsof hij ook huisheer ware; maar gaat het u kwalijk, zoo staat hij tegen u op en is nergens te vinden. Onttrek u aan uwe vijanden en wacht u tevens ook voor vrienden.
- 14 Een getrouw vriend is eene sterke beschutting; wie dien heeft, die heeft een grooten schat. Een getrouw vriend is met geen geld noch goed te betalen. Een getrouw vriend is een troost des levens; wie God vreest, verkrijgt zulk een vriend. Want wie God vreest, dien zal het wél gelukken met vrienden; en gelijk hij is, zoo zal zijn vriend ook zijn.
- 18 Mijn kind, laat de wijsheid u onderwijzen van jongs af, zoo zult gij een wijs man worden. Voeg u bij haar als iemand, die ploegt en zaait, en verwacht hare goede vruchten. Gij moet om haar een kleinen tijd moeite en arbeid hebben, maar zeer spoedig zult gij hare vruchten genieten. Bitter is zij voor de onverstandige menschen, en een roekeloze

- 22 blijft niet bij haar; want zij is hem een harde toetssteen en hij werpt
 23 ze schielijk van zich weg. Zij roemen wel veel van de wijsheid, maar
 weten er weinig van.
- 24 Mijn kind, hoor naar mijne leer, en veracht mijnen raad niet. ²⁵ Geef
 26 uwe voeten in hare boeien en uwen hals in hare halsijzers. Buig uwe
 27 schouders en draag ze en stel u niet tegen hare banden. Voeg u bij
 28 haar van ganscher harte en blijf met alle krachten op haren weg. Spoor
 haar op en zoek haar, zoo zult gij ze vinden; en als gij ze verkrijgt,
 29 laat haar niet van u; want eindelijk zult gij troost aan haar hebben en
 30 uw verdriet zal in vreugde veranderd worden, en hare boeien zullen u
 31 een sterke bescherming en hare halsijzers een heerlijk kleed worden. Zij
 32 heeft eene gouden kroon met een purper hoofdsieraad. ^a Dat kleed zult ^{a Spr. 1:9.}
 33 gij aantrekken en die schoone kroon zult gij opzetten. Mijn kind, wilt
 gij volgen, zoo wordt gij wijs; en neemt gij het ter harte, zoo wordt gij
 34 verstandig. Als gij gaarne gehoor zult geven, zult gij ze verkrijgen; en
 35 indien gij uwe ooren zult neigen, zult gij wijs worden. Wees gaarne bij
 de ouden; en waar een wijs man is, voeg u bij hem. Hoor gaarne Gods
 36 woord en let op de goede spreuken der wijsheid. Waar gij een bedacht-
 zamen man ziet, kom tot hem met vlijt, en ga bij hem gestadig uit en
 37 in. ^b Betracht altoos Gods geboden, en denk gestadig aan zijne woorden; ^{b Ps. 1:2.}
 hij zal uw hart volkomen maken en u wijsheid geven, gelijk gij begeert.

HOOFDSTUK 7.

Waarschuwing voor ongerechtigheid en voor het jagen naar macht en aanzien.
 Allerlei nuttige levensregelen.

- DOE geen kwaad, zoo wedervaart u geen kwaad. ² Onthoud u van het
 3 onrecht, zoo treft u geen ongeluk. ^a Zaai niet op den akker der onge- ^{a Spr. 22:8.}
 rechtigheid, zoo zult gij haar niet zeventvoudig inoogsten.
- 4 Dring u in geen ambten bij uwen heer en streef niet naar gezag bij
 5 den koning. Laat u niet voorstaan voor uwen heer, dat gij geschikt
 genoeg daartoe zijt; en laat u niet voorstaan bij den koning, dat gij wijs
 6 genoeg daartoe zijt. Heb geen verlangen om rechter te zijn; want door
 uw vermogen zult gij niet al het onrecht terechtbrengen: gij mocht u
 ontzetten voor een machtige en het recht met schande laten vallen.
- 7 Richt geen oproer aan in de stad en hang den gemeenen man niet
 8 aan; opdat gij niet dubbel schuld moet dragen; want er zal niemand
 ongestraft blijven.
- 9 ^b Denk ook niet: God zal daarvoor mijn groot offer aanzien; en als ik ^{b Hos. 8:13.}
 den allerhoogsten God daarvoor offer, zal hij het aannemen.
- 10 ^c Als gij bidt, twijfel niet. ^{c Jak. 1:6.}
- 11 En wees niet traag om aalmoezen te geven.
- 12 Bespot den bedroefde niet; want er is één, die kan vernederen en
 verhoogen.
- 13 Verzin geen logen tegen uwen broeder noch tegen uwen vriend.
- 14 Gewen u niet aan de logen; want dat is een schadelijke gewoonte.
- 15 Wees niet snapachtig bij de ouden; en als gij bidt, ^d maak niet vele ^{d Matth. 6:7.}
 woorden.
- 16 Al valt het u zuur met uwe nering en met uw akkerwerk, laat u
 dat niet verdrieten; ^e want God heeft het zoo geschikt. ^{e Gen. 3:17-19.}
- 17 Verlaat u daar niet op, dat de hoop groot is, met welken gij kwaad-
 18 doet; maar gedenk, dat de straf niet ver van u is. ¹⁹ Daarom veroot-
 moedig u van harte; ^f want vuur en wormen zijn de wraak over de ^{f Jes. 66:24.}
 goddeloozen.
- 20 Geef uwen vriend niet over voor eenig goed, noch uwen getrouwen
 broeder voor het beste goud.

- 21 Scheid u niet van eene verstandige en vrome vrouw; want zij is edeler dan eenig goud.
- 22 Mishandel een getrouwen knecht en vlijtigen arbeider niet. ²³ Heb een vromen knecht lief en verhinder hem niet, zoo hij vrij kan worden.
- 24 Hebt gij vee, sla het gade; en indien het u nut is, behoud het.
- 25 Hebt gij kinderen, onderwijs hen en buig hunnen hals van jongs af.
- 26 Hebt gij dochters, bewaar haar lichaam en verwen ze niet. ²⁷ Geef uwe dochter ten huwelijk, zoo hebt gij een groot werk gedaan, en geef haar aan een verstandig man.
- 28 Hebt gij eene vrouw, die u lief is, laat u niet van haar afwenden om haar te verstooten; en vertrouw de gehate niet.
- 29 Eer uwen vader van ganscher harte en vergeet niet hoeveel smart gij
- 30 uwer moeder hebt gekost; en gedenk, dat gij van hen geboren zijt, en wat kunt gij hun doen voor hetgeen zij aan u gedaan hebben?
- 31 Vrees den Heer van ganscher harte en houd zijne priesters in eer.
- 32 Bemin hem, die u gemaakt heeft met alle krachten, en verlaat zijne
- 33 dienaars niet. In het kort, vrees den Heer en eer den priester; ³⁴ en
- 35 geef hun hun deel, ^g gelijk u geboden is, van de eerstelingen en schuldooffers en hefoffers, en wat meer geheiligd wordt ten offer, en allerlei heilige eerstelingen. ^g Num. 18 : 8-21. Deut. 12 : 19.
- 36 Bied den arme uwe hand, opdat gij rijkelijk gezegend wordt ³⁷ en uwe weldaad u aangenaam make bij alle levende menschen; ^h ja betoon ⁴ 2 Sam. 2 : 5.
- 38 ook aan de dooden uwe weldaad. ⁱ Laat de weenenden niet zonder ⁱ Rom. 12 : 15.
- 39 troost, maar treur met de treurigen. Zie er niet tegen op de zieken te bezoeken; want deswege zult gij bemind worden.
- 40 Wat gij doet, denk aan het einde, zoo zult gij nooit kwaaddoen.

HOOFDSTUK 8.

Hoe men zich verstandig en rechtschapen jegens anderen gedraagt.

- T**WIST niet met een machtige, opdat gij hem niet in de handen valt.
- 2 Twist niet met een rijke, opdat hij niet het overwicht over u hebbe.
- 3 Want velen laten zich met geld omkopen en het beweegt ook wel het hart der koningen.
- 4 Twist niet met een snapper, opdat gij geen hout aandraagt tot zijn vuur.
- 5 Scherts niet met een onbeschaafd mensch, opdat hij uw geslacht niet onteere.
- 6 Verwijt dien zijne zonde niet, die zich verbetert; en bedenk, dat wij allen nog schuld op ons hebben.
- 7 Veracht den ouderdom niet; want wij denken óók oud te worden.
- 8 Verheug u niet, omdat uw vijand sterft; gedenk, dat wij allen sterven moeten.
- 9 Veracht niet hetgeen de wijzen spreken, maar schik u naar hunne
- 10 spreuken; want van hen kunt gij wat leeren, en hoe gij u gedragen
- 11 moet jegens groote lieden. Acht uzelf niet wijzer dan de ouden; want
- 12 zij hebben het ook van hunne vaderen geleerd; want van hen kunt gij leeren, hoe gij moet antwoorden, als het noodig is.
- 13 Blaas des goddeloozen vuur niet aan, opdat gij niet mede verbrandt.
- 14 Sta niet op tegen een lasteraar, opdat hij uwe woorden niet verdraaie.
- 15 Leen niemand, die machtiger is dan gij zijt; maar leent gij, zoo acht het als verloren.
- 16 Word geen borg boven uw vermogen; maar doet gij het, zoo denk te betalen.
- 17 Richt niet met den rechter; want men spreekt het oordeel zooals hij wil.

- 18 Wandel niet met een roekelooze, opdat hij u niet in ongeluk brenge; want hij doet wat hij wil, en gij moet dan om zijne dwaasheid schade lijden.
- 19 Twist niet met een haatdragende en ga niet alléén met hem over het veld, want hij acht bloedvergieten als niets; als gij dan geen hulp hebt, brengt hij u om.
- 20 Houd geen raad met dwazen; want het gaat hun niet ter harte.
- 21 Doe voor een vreemde niets geheims; want gij weet niet wat er van komen kan.
- 22 Openbaar uw hart niet aan iedereen; hij mocht u slecht bedanken.

HOOFDSTUK 9.

Vermaning tot voorzichtigheid in den omgang met vrouwen en vrienden.

WEES niet jaloersch op uwe vrouw; want zulk een hard opzicht brengt niets goeds voort.

- 2 Laat aan uwe vrouw geen macht over u, opdat zij u niet overheersche.
- 3 Vlied de boeleerster, opdat gij niet in hare strikken valt. ^a Gewen u niet aan de zangster, opdat zij u niet vange met hare aanlokkelikheden.
- 5 ^a Zie niet naar de maagden, opdat gij niet ontstoken wordt jegens haar. ^a Matth. 5 : 28.
- 6 Hang de hoeren niet aan, opdat gij niet van het uwe beroofd wordt.
- 7 Gaap niet in de stad heen en weder en loop niet door alle hoeken.
- 8 Wend uw aangezicht af van schoone vrouwen en zie niet naar de ge-
- 9 daante van de vrouwen van anderen; ^b want schoone vrouwen hebben ^b 2 Sam. 11 : 2. Jud. 12 : 17.
- 10 menigeen tot een dwaas gemaakt, en kwade lust ontsteekt daarvan als
- 11 een vuur. Zit niet bij eens anders vrouw ¹² en omhels haar niet ¹³ en bras niet met haar; opdat uw hart zich niet tot haar neige en uwe zinnen niet bekoord worden.
- 14 Laat geen ouden vriend varen; want gij weet niet of gij zooveel aan
- 15 den nieuwen hebben zult. Een nieuwe vriend is nieuwe wijn; laat hem oud worden, zoo zal hij u wèl smaken.
- 16 Benijd niet de groote eer van den goddelooze, want gij weet niet
- 17 ^c welk einde hij nemen zal. Laat het voornemen der goddeloozen u niet ^c Ps. 73 : 17—20. behagen, want het gaat hun niet goed tot aan den dood toe.
- 18 Houd u af van dengeen, die macht heeft om te doden, zoo behoeft
- 19 gij niet te vreezen, dat hij u doode: maar moet gij bij hem zijn, vergrijp u niet, opdat hij u niet het leven beneme, als gij zulks het allerminst
- 20 vermoedt; maar bedenk, dat gij tusschen strikken wandelt en op stelten gaat.
- 21 Leer met alle naarstigheid uwen naaste kennen; en als gij raad noodig
- 22 hebt, zoek dien bij de wijze lieden. En ga te rade met de verstandigen en schik al uwe zaken naar Gods woord.
- 23 Houd gezelschap met vromelieden en ^d wees vroolijk, doch in de vreeze Gods. ^d Tob. 9 : 12.
- 24 Het werk looft den meester en een wijzen vorst [*prijzen*] zijne handelingen.
- 25 Een prater is in eene regeering gevaarlijk en een haastige snapper wordt te schande.

HOOFDSTUK 10.

Lof van wijze regenten. — Waarschuwing voor trots en overmoed.

EEN wijs regent houdt zijn volk in tucht; en waar eene verstandige

2 overheid is, daar gaat het ordelijk toe. Zooals de regent is, zijn ook

3 zijne ambtlieden; gelijk de raad is, zijn ook de burgers. Een onbekwaam koning verderft land en lieden; maar als de machthebbers verstandig zijn,

^a gaat het der stad wèl. ^a Spr. 28 : 12.

- 4 De regeering van het land staat in Gods handen; die geeft haar op

5 zijn tijd een bekwaam regent. Het staat in Gods handen, dat een regent
voorspoedig zij: hij geeft hem een loffelijken staatsdienaar.

6 Wreek niet aan uwen naaste alle misdaad, en koel uwen moed niet,
als gij straffen moet.

7 De hoovaardigen zijn bij God en de wereld gehaat, want zij plegen
8 jegens beiden onrecht. Door geweld, onrecht en gierigheid komt een
9 koninkrijk van het ééne volk op het andere. Wat verheft zich ^b stof en ^b Gen. 18 : 27.
10 asch! Hij is immers slechts schandelijk slijk, terwijl hij nog leeft. ¹¹ En
12 of de geneesheer al lang daaraan lapt, zoo is het toch eindelijk: Heden
13 koning, morgen dood. En als de mensch dood is, eten hem de slangen
en wormen.

14 Alle hoovaardij komt daarvandaan, dat de mensch van God afvalt en
15 zijn hart van zijnen Schepper afwijkt. Want hoovaardij drijft tot alle
16 zonden; en wie daaraan kleeft, richt vele gruwelen aan. Daarom heeft
de Heer altijd den hoogmoed gewraakt en hem eindelijk ter neder ge-
17 worpen. ^c God heeft de hoovaardige vorsten van den stoel afgeworpen ^c Luk. 1 : 52.
18 en de ootmoedige daarop gezet. God heeft de wortels der trotsche
19 heidenen uitgeroeid en de ootmoedigen in hunne plaats geplant. God
heeft het land der heidenen omgekeerd en tot op den grond toe ver-
20 dorven. Hij heeft hen laten verdorren en hen verwoest en hunnen naam
verdelgd van de aarde.

21 Dat de lieden hoovaardig en gramstorig zijn, is niet van God gekomen.
22 Doch, wie God vreest, zal met eer bestaan. ²³ Maar wie Gods gebod
24 overtreedt, wordt te schande. Wie God vreezen, houden hunnen regent
25 in eer; daarom behoedt hij hen. ^d Zoowel de rijke als de arme, de ^d Jer. 9 : 23, 24.
grootte als de kleine, moeten zich nergens anders op beroemen, dan dat
zij God vreezen,

26 ^e Het voegt in het geheel niet, dat men een armen verstandige versmaadt ^e Jak. 2 : 5, 6.
27 en een rijken goddelooze eert. Vorsten, heeren en regenten zijn in
28 groote eer, maar zóó groot zijn zij niet als hij, die God vreest. Een
wijzen knecht moeten vrijen dienen en een verstandig heer murmureert
er niet over.

29 Volg uw eigen hoofd niet in uw ambt en gedraag u niet trotsch, als gij
30 iemand noodig hebt: het is beter, dat iemand zijn werk waarneemt en
daarin gedijt, dan zich voornaam te houden en daarbij een bedelaar te
blijven.

31 Mijn kind, acht in ootmoed uwe ziel hoog en geef haar de verschul-
32 digde eer; want wie zal dengeen vrijspreken, die tegen zichzelf misdoet,
en wie zal dengeen eeren, die zichzelf onteert?

33 De arme wordt geëerd wegens zijne wijsheid, en de rijke wegens zijne
34 goederen. Is nu de wijsheid loffelijk in een arme, hoeveel meer dan in
een rijke! En wat een rijke kwalijk staat, staat veelmeer den arme
kwalijk.

HOOFDSTUK 11.

Ootmoed voor God en voorzichtigheid tegenover menschen brengt geluk.

^a DE wijsheid des geringen brengt hem tot eer en plaatst hem bij de vorsten. ^a Gen. 41 : 40.
Dan. 2 : 48.

2 Gij zult niemand prijzen wegens zijn groot aanzien, noch iemand ver-
3 achten wegens zijn gering voorkomen; want de bij is klein onder de
gevleugelde dieren en geeft nochtans de allerzoetste vrucht.

4 Verhef u niet wegens uwe kleederen en wees niet trotsch in uwe eer-
ambten; want de Heer is wonderbaar in zijne werken en niemand weet
5 wat hij doen wil. Vele tyrannen hebben beneden op de aarde moeten
zitten en dien is de kroon opgezet, van wien men niet gedacht had.

- 6 Vele groote heeren zijn tegrondegegaan, en machtige koningen zijn anderen in de handen geraakt.
- 7 Veroordeel niemand, eer gij de zaak tevoren kent: ken het tevoren en 8 straf het dan. Gij zult niet oordeelen, eer gij de zaak hoort; en laat de lieden tevoren uitspreken.
- 9 Meng u niet in vreemde zaken, en zit niet bij een onrechtvaardig oordeel.
- 10 Mijn kind, steek u niet in velerlei bedrijven; want als gij velerlei voorneemt, zult gij er niet veel aan winnen; of gij er al naar streeft, zoo verkrijgt gij het toch niet; en of gij er al aan ontkomen wildet, zoo komt 11 gij er toch niet uit. Menigeen maakt het zich zuur en ijlt naar rijkdom, en hindert slechts zichzelf daarmede.
- 12 Daarentegen gaat menigeen zachtjes aan, die wel hulp noodig had, en 13 daarenboven zwak en arm is: — dien ziet God met genade aan en helpt hem uit de ellende en brengt hem tot eer, zoodat velen zich over hem verwonderen.
- 14 Het komt alles van God, geluk en ongeluk, leven en dood, armoede 15 en rijkdom. God geeft aan de vromen goederen, die blijven; ¹⁶ en wat hij geeft, gedijlt altoos.
- 17 Menigeen is karig en spaart, en wordt daardoor rijk, en denkt dat hij 18 iets verworven heeft, en zegt: ¹⁷ Nu zal ik een goed leven hebben ¹⁹ en ^{6 Luk. 12 : 19, 20.} 20 zal eten en drinken van mijne goederen: en hij weet niet, dat zijn uur zoo nabij is, en hij moet het alles aan anderen overlaten en sterven.
- 21 Blijf bij Gods woord en oefen u daarin en volhard in uw beroep; 22 en verwonder u niet, dat de goddeloozen naar goed trachten. ²³ Vertrouw op God, en blijf in uw beroep; want het is voor den Heer zeer gemak- 24 kelijk een arme rijk te maken. God zegent de goederen der vromen en, 25 als de tijd komt, gedijen zij ras. Zeg niet: Wat helpt mij dat en wat 26 heb ik ondertusschen? Zeg niet: Ik heb genoeg, hoe kan het mij mis- 27 lukken? Als het u welgaat, bedenk, dat het u weder kwalijk kan gaan; en als het u kwalijk gaat, bedenk, dat het u weder wèl kan gaan.
- 28 Want de Heer kan licht een iegelijk vergelden in den dood, zooals hij het verdiend heeft.
- 29 Een kwaad uur maakt, dat men alle vreugd vergeet; en als de mensch 30 sterft, wordt hij gewaar hoe hij geleefd heeft. Daarom zult gij niemand prijzen vóór zijn einde, want, wat man iemand geweest is, dat bevindt men bij zijne nakomelingen.
- 31 Herberg niet een iegelijk in uw huis; want de wereld is vol ontrouw 32 en list. Een valsch hart is als een lokvogel op het slag en loert hoe hij 33 u vangen kan. Want, wat hij goeds ziet, duidt hij op het ergste, 34 en het allerbeste lastert hij op het hoogste. Van eene vonk wordt een groot vuur en de goddelooze houdt niet op, voordat hij bloed vergiet.
- 35 Wacht u voor zulke boeven, zij hebben niets goeds in den zin: opdat zij 36 u niet eene eeuwige schande toebrengen. Neemt gij een vreemde bij u in, zoo zal hij u onrust verwekken en u uit uw eigendom verdrijven.

HOOFDSTUK 12.

Vermaning tot barmhartigheid jegens den behoeftige en voorzichtigheid tegenover den vijand.

WILT gij goeddoen, zie toe wien gij het doet: dan verdient gij dank 2 daarmede. Doe den vrome goed, zoo wordt het u rijkelijk vergolden; 3 indien niet van hem, zoo geschiedt het gewis van den Heer. Maar den boozen boeven, die niet danken voor de weldaad, zal het niet welgaan.

4 Geef den godvreezende, maar ontferm u niet over den goddelooze. ⁵ Doe 6 den ellendige goed, maar geef den goddelooze niet. Onthoud hem uw brood en geef hem niets, opdat hij daardoor niet gesterkt worde en u

- 7 onder de voeten trede; gij zult nog ééns-zooveel boosheid van hem ontvangen als gij hem goedgegaan hebt; want de Allerhoogste is den goddeloozen vijandig en zal de goddeloozen straffen.
- 8 Als het iemand welgaat, kan men geen vriend recht erkennen; maar
9 als het hem kwalijk gaat, kan zelfs de vijand zich niet verbergen. Want als het iemand welgaat, dat verdriet zijnen vijand; maar, als het hem kwalijk gaat, wijken zelfs de vrienden van hem.
- 10 Vertrouw uwen vijand nooit; want gelijk het ijzer altoos weder verroest,
11 zoo laat hij ook zijne streken niet na. En of hij zich al buigt en bukt, zoo zie toch vóór u en wacht u voor hem; en of gij al aan hem polijst
12 als aan een spiegel, zoo blijft hij toch roestig. Haal hem niet aan, opdat hij u niet wegstoote en in uwe plaats trede; stel hem niet nevens u, opdat hij niet naar uwen stoel trachte en gij op het laatst aan mijne woorden denken moet en het u dan berouwe.
- 13 Gelijk wanneer een slangenbezweerder gebeten wordt, dit niemand jammert, evenmin als dat iemand, die met wilde dieren omgaat, van hen verscheurd wordt, zóó gaat het ook hem, die de goddeloozen aanhangt
14 en zich in hunne zonden mengt; hij blijft wel een tijd lang bij u, maar
15 als gij valt, volhardt hij niet. De vijand geeft wel goede woorden en
16 beklaagt u zeer, en houdt zich vriendelijk; hij kan ook daarenboven weenen; maar in het hart denkt hij hoe hij u in de kuil zal doen vallen; en verkrijgt hij gelegenheid, zoo kan hij van uw bloed niet verzadigd
17 worden. Wil iemand u schade doen, zoo is hij de eerste ¹⁸ en houdt zich
19 alsof hij u helpen wilde en doet u bedriegelijk vallen: zijn hoofd zal hij schudden en in de vuist lachen, u bespotten en den neus optrekken.

HOOFDSTUK 13.

Verstandig gedrag tegenover rijken en voornamen.

- W**IE pek aangrijpt, besmet zich daarmede; en wie gezelschap houdt met de hoovaardigen, leert hoovaardij.
- 2 Houd geen gezelschap met den machtige en rijke; gij laadt anders
3 een zwaren last op u. Wat zal de aarden pot bij den koperen pot?
4 Want, als zij tegen elkander stooten, breekt hij in stukken. ⁴De rijke doet onrecht en is nog trotsch daarbij; maar de arme moet lijden en
5 daarbenevens danken. Zoolang gij hem nuttig zijt, gebruikt hij u; maar
6 als gij niet meer kunt, laat hij u gaan. Zoolang gij wat hebt, teert hij
7 met u; en hij bekommert er zich niet om, dat gij verderft. Als hij u noodig heeft, kan hij u fraai bedriegen en lacht u toe, belooft u veel
8 en geeft u de beste woorden, en zegt: Hebt gij iets noodig? ⁸En hij noodigt u twee- of driemaal bedriegelijk te gast, — totdat hij u van
9 het uwe berooft, en u op het laatst bespot; en alhoewel hij uwen nood
10 ziet, laat hij u toch gaan en schudt het hoofd over u. Daarom zie toe,
11 dat uwe eenvoudigheid u niet bedriege ¹¹ en u in ongeluk brenge.
- 12 Als een machtige u wil aanhalen, weiger het, dan zal hij u destemeer
13 aanhalen. Dring uzelf niet bij hem in, opdat gij niet verstooten wordt; vlied ook niet te zeer, opdat men u in den nood moge kunnen gebruiken.
- 14 Weiger niet, zoo hij u iets beveelt; maar verlaat u er niet op, dat hij zich met u zoo zeer gemeen maakt; want hij verzoekt u daarmede en
15 met zijn vriendelijk gelaat lokt hij u uit. Als hij ongenadig wordt, blijft
16 het niet bij zulke vriendelijke woorden; en hij schertst niet met straffen
17 en gevangenissen. Daarom wacht u en zie wèl vóór u: ¹⁸gij leeft in
19 groot gevaar. Ieder dier houdt zich bij zijnsgelijke: ²⁰alzo moet ieder
21 mensch gezelschap houden met zijnsgelijke. Het is alsof de wolf zich bij het schaap voegde, als een goddelooze gezelschap houdt met den vrome.

22 Gelijk de hyena bij den hond voegt, alzoo voegt ook de rijke bij den
23 arme. Gelijk de leeuw het wild verslindt in de heide, zoo verslinden
24 de rijken de armen. Gelijk bij den hoovaardige veracht is, hetgeen ge-
ring is, zoo is de arme bij den rijke ook veracht.

25 Als de rijke vallen zou, helpen zijne vrienden hem op; maar als de
26 arme valt, stooten hem zelfs zijne vrienden terneder. Wanneer een rijke
niet recht gedaan heeft, zijn er velen, die hem voorthelpen; als hij zich
27 met woorden vergrepen heeft, moet men het goedvinden. Maar als een
arme niet recht gedaan heeft, zal men het vergrooten; en of hij al
wijs spreekt, het vindt toch geen plaats.

28 ^a Wanneer de rijke spreekt, zwijgt iedereen, en zijn woord verheft ^a Ps. 73 : 9.
29 men tot den hemel toe; maar als de arme spreekt, zegt men: Wie is
dat? En zoo hij zich vergist, moet hij het misgelden.

30 Rijkdom is wel goed, als men dien zonder zonde gebruikt, maar de
armoede des goddeloozen leert hem veel kwaad spreken.

31 Wat iemand in den zin heeft, dat ziet men hem aan de oogen, hetzij
32 goed of kwaad: heeft hij iets goeds in den zin, zoo ziet hij vroolijk op;
maar wie met heimelijke streken omgaat, kan geen rust hebben.

HOOFDSTUK 14.

Waarschuwing voor gierigheid.

GELUKKIG hij, die geen kwaden raad geeft en geen kwaad geweten
daarvan heeft.

2 Gelukkig hij, die geen kwaad geweten heeft en wiens toeverzicht
hem niet ontvallen is.

3 Een vrek voegt het niet, dat hij rijk is, en wat zal geld en goed een
4 karigen hond baten? ^a Wie veel vergadert en zichzelf niet wat tegoed- ^a Pred. 2 : 21, 3 : 3.
doet, vergadert het voor anderen, en anderen zullen het verbrassen.

5 Wie zichzelf niet wat tegoeddoet, hoe zou die anderen wat goeds doen?

6 Hij wordt van zijn goed nooit vroolijk. ^b ⁶ Er is geen schandelijker ding ^b Spr. 11 : 17.
dan dat iemand zichzelf niet wat goeds gunt, en dat is de rechte plaag

7 voor zijne boosheid. Doet hij wat goeds, zoo weet hij er niets van en
8 ten laatste openbaart hij zijne slechtheid. Dat is een ondeugend mensch,
die niet zien mag, dat men den lieden wat goeds doet, maar zijn aan-

9 gezicht afwendt en zich over niemand ontfermt. Een baatzuchtig mensch
laat zich nooit vergenoegen met zijn deel en kan van gierigheid niet

10 gedijen. ^c Een nijdiggaard ziet niet gaarne eten en het doet hem leed, ^c Spr. 23 : 6-8.
als hij moet te eten geven.

11 Mijn kind, doe uzelf wat tegoed van het uwe, en geef den Heer de
12 offers, die hem toebehooren. Gedenk, dat de dood niet vertoeft en gij
13 weet immers wel, dat gij geen verbond met den dood hebt. Doe den
vriend wat goeds vóór uw einde, en ^d doe aan den arme handreiking naar ^d Tob. 4 : 8, 9.

14 uw vermogen. ^e Vergeet de armen niet, als gij een vroolijken dag hebt, ^e Luk. 14 : 12-14.
15 zoo zal u ook vreugd wedervaren, welke gij begeert; gij moet toch uw

zuur zweet aan anderen overlaten en uwen arbeid aan de erfgenamen
16 overgeven. ^f Geef gaarne, zoo zult gij wederontvangen, en gun aan uwe ^f Luk. 6 : 38.

17 ziel iets goeds. Want als gij dood zijt, hebt gij opgeteerd.

18 ^g Alle vleesch verslijt als een kleed; want dit is in het oude verbond: ^g Jes. 40 : 6.

19 Gij moet sterven. ¹⁹ Gelijk van de groene bladeren op een schoonen
20 boom sommige afvallen, andere weder groeien, ²⁰ zoo gaat het met de

21 lieden ook: sommige sterven, andere worden geboren. ^h Alle vergankelijke ^h 1 Joh. 2 : 17.
dingen moeten een einde nemen; en wie daarmede te doen hebben,

varen ook mede weg.

22 ⁱ Welgelukzalig is hij, die steeds met Gods woord omgaat, en het ⁱ Ps. 1 : 2.

23 uitlegt en leert, ^j die het van harte betracht en grondig leert verstaan j Spr. 2: 2-6.
 en de wijsheid altoos verder naspoort en haar nasluipt, waar zij heengaat,
 24 en door hare vensters kijkt en aan de deur luistert, ^{2s} verblijf zoekt
 nabij haar huis en aan haren wand zijne hut opricht, en deze hem een
 26 goed verblijf is. Hij brengt zijne kinderen ook onder haar dak en blijft
 27 onder haar lommer. Daaronder is hij voor de hitte beschermd en zij is
 hem eene heerlijke woning.

HOOFDSTUK 15.

Het nut der wijsheid. — De oorzaak der zonde.

ZULKS doet niemand, dan wie den Heer vreest; en wie zich aan Gods
 2 woord houdt, vindt haar. En zij zal hem ontmoeten als eene moeder
 3 en zal hem ontvangen als eene jonge bruid. Zij zal hem spijzen met
 brood des verstands en zal hem drenken met water der wijsheid.
 4 Daardoor zal hij sterk worden, dat hij kan vaststaan en hij zal zich aan
 5 haar houden, dat hij niet te schande wordt. Zij zal hem verhoogen
 boven zijnen naaste en zal hem zijnen mond openen in de gemeente.
 6 Zij zal hem kronen met vreugde en blijdschap en met een eeuwigen
 7 naam beschenken. Maar de dwazen vinden haar niet en de goddeloozen
 8 kunnen haar niet te zien krijgen; want zij is ver van de hoovaardigen
 en de huichelaars weten niets van haar.
 9 De lof Gods is niet liefelijk in den mond van den goddelooze, want
 10 het komt niet van God. Want tot de rechte lof behoort de wijsheid;
 11 ook geeft God genade daartoe. Gij behoeft niet te zeggen: Heb ik niet
 recht geleerd, ^a zoo heeft God het gedaan. Want hetgeen hij haat, dat a Jak. 1: 13.
 12 moest gij niet doen. Gij behoeft niet te zeggen: Hij heeft mij verleid.
 13 Want hij heeft geen goddeloozen noodig; ^{1s} want de Heer haat alle af-
 14 goderij; en wie hem vreest, wacht zich daarvoor. ^b Hij heeft den mensch b Gen. 2: 7, 16, 17
 15 van den beginne geschapen en hem de vrije keus gegeven. Wilt gij,
 16 zoo houd de geboden, en doe hetgeen hem behaagt in een recht ver-
 17 trouwen. Hij heeft u vuur en water voorgesteld: grijp naar wat van
 18 beide gij wilt. De mensch heeft ^c leven en dood vóór zich: wat van c Deut. 30: 15.
 19 beide hij wil, zal hem gegeven worden. Want de wijsheid Gods is groot,
 20 en hij is machtig en ziet alles ^{2o} en ^d zijne oogen zien op degenen, die d Ps. 34: 16.
 hem vreezen, en hij weet wel wat recht gedaan of wat geveinsdheid is.
 21 Hij gebiedt niemand goddeloos te zijn en geeft niemand verlof om te
 zondigen.

HOOFDSTUK 16.

Verdriet over ondeugende kinderen. — Rechtvaardigheid Gods.

VERHEUG u niet, dat gij vele ongeschikte kinderen hebt; en pocht er
 2 niet op, dat gij vele kinderen hebt, als zij God niet vreezen. Verlaat er
 u niet op dat zij in het leven blijven en betrouw niet op hun vermogen.
 3 Want één vroom kind is beter dan duizend goddelooze: ⁴ en het is
 beter zonder kinderen te sterven, dan goddelooze kinderen te hebben.
 5 Één vroom man kan eene stad ophelpen; maar zijn er vele godde-
 6 loozen in, zoo wordt zij toch door hen verwoest. Dat heb ik in mijn
 7 leven veel gezien en nog veel meer gehoord. Het vuur verbrandde de
 geheele menigte der goddeloozen en de toorn ontbrandde over de onge-
 8 loovigen. ^a Hij verschoonde de oude reuzen niet, die met hunne sterkte a Gen. 6: 4-7.
 9 tegrondegingen. ^b Hij verschoonde ook degenen niet, bij welke Lot een b Gen. 19: 9, 24.
 10 vreemdeling was, maar verdoemde hen om hunnen hoogmoed, ^{1o} en ver-
 dierf zonder barmhartigheid het volk en liet het in zijn zonden omkomen.

- 11 ^c Alzoo heeft hij er wel zesmaal honderdduizend weggerukt, omdat zij ^c Num. 25 : 65.
 ongehoorzaam waren: hoe zou dan een éénige ongehoorzame ongestraft
 blijven?
- 12 ^d Want hij is wel barmhartig, maar hij is ook toornig, hij laat zich ver- ^d Ex. 20 : 5, 6.
 zoenen en straft ook gruwelijk; zoo groot als zijne barmhartigheid is, Deut. 4 : 24, 31.
 zoo groot is ook zijne straf; en hij oordeelt een iegelijk, zooals hij ver-
 13 dient: de goddelooze zal met zijn onrecht niet ontkomen en de hoop des
 14 vromen zal niet uitblijven; alle weldaad zal hare plaats vinden ^e en een ^e Rom. 2 : 6.
 15 iegelijk zal wedervaren, gelijk hij verdiend heeft. Zeg niet: ^f De Heer ^f Ps. 94 : 7.
 16 ziet naar mij niet; wie vraagt in den hemel naar mij? Onder zulk eene
 groote menigte denkt hij aan mij niet; wat ben ik tegen zulk eene groote
 17 wereld? Want zie, de geheele hemel, overal, de zee en de aarde beven;
 18 bergen en dalen daveren, als hij op hen ziet: zou hij dan in uw hart
 19 niet zien? Maar hetgeen hij doen wil, ziet niemand; en het onweder, dat
 20 ophanden is, merkt geen mensch; en hij kan veel doen, dat niemand
 21 vermoedt, en wie kan het uitspreken en verdragen, als hij oordeelt? Maar
 22 zulk dreigen is te ver uit de oogen. En als een ruw mensch dat hoort,
 blijft hij echter bij zijne dwaasheid en bij zijne dwaling.
- 23 Mijn kind, geef mij gehoor en leer wijsheid en let op mijne woorden
 24 met ernst. Ik zal u een gewichtige leer geven en u duidelijk onderrichten.
 25 God heeft van den beginne zijne werken wèl geordend ²⁶ en een iegelijk
 27 zijn eigen werk gegeven; en hij onderhoudt ze voortdurend in zulk een
 28 orde, dat zij altoos hun ambt verrichten en het één het ander niet ver-
 29 hindert, maar altoos zijn bevel gehoorzaam moet zijn. Voorts heeft hij
 30 ook op de aarde gezien en haar met zijn goederen vervuld, en maakt het
 aardrijk vol dieren, die weder onder de aarde komen.

HOOFDSTUK 17.

Gods werken in de schepping en regeering der wereld. — Vermaning tot boete.

- GOD** heeft den mensch geschapen ^a uit aarde ² en ^b maakt hem weder tot ^a Gen. 2 : 7.
 3 aarde. Hij bestemde hun den tijd huns levens, en schiep ze beiden, een ^b Gen. 3 : 19.
 4 iegelijk naar zijnen aard en ^c maakte ze naar zijn beeld. Hij gaf hun ^c Gen. 1 : 27.
 dat alle vleesch hen vreezen moest en dat zij heerschen zouden over de
 5 dieren en vogels. Hij gaf hun rede, spraak, oogen, ooren, verstand en
 6 kennis, en toonde hun beide goed en kwaad, ⁷ en heeft ze boven andere
 8 dieren bijzonder aangezien, om hun te toonen zijne groote majesteit, dat
 zij prijzen zouden zijnen heiligen naam en verhalen zijne groote daden.
 9 Hij heeft ze geleerd en hun eene wet des levens gegeven. ¹⁰ Hij heeft
 een eeuwig verbond met hen gemaakt en zijne rechten hun geopenbaard.
 11 Zij hebben met hunne oogen zijne majesteit gezien en met hunne ooren
 12 zijne heerlijke stem gehoord; en hij sprak tot hen: Wacht u voor alle
 13 ongerechtigheid; en hij beval een iegelijk zijnen naaste aan. Hun doen
 14 is altoos vóór hem en het is niet verborgen. ^d In alle landen heeft hij ^d Rom. 13 : 1.
 15 heerschappijvoerders ingesteld; ^e maar over Israël is hij zelf Heer ge- ^e 1 Sam. 8 : 7.
 worden.
- 16 Al hunne werken zijn voor hem zoo openbaar als de zon, en zijne
 17 oogen zien zonder ophouden al hun bedrijf. Ook zijn al hunne boosheden
 18 hem niet verborgen en al hunne zonden zijn voor hem openbaar. Hij
 bewaart de weldaad des menschen als een zegelring en de goede werken
 19 als een oogappel. En ten laatste zal hij ontwaken en een ^f iegelijk ver- ^f Rom. 2 : 6.
 20 gelden op zijn hoofd, gelijk hij verdiend heeft. Maar wie zich verbeteren,
 laat hij tot genade komen; en wie vermoeid worden, troost hij, dat zij
 21 niet versagen. Zoo bekeer u nu tot den Heer, en verlaat uw zondig leven.
 22 Bid den Heer en laat af van het kwaad. ²³ Houd u aan den Hoogste

24 en wend u van het onrecht ²⁴ en haat met ernst de afgoderij. ²⁵ *g* Wie *g* Ps. 6 : 6.
 26 zal den Hoogste loven in het graf? Want alleen de levenden kunnen
 27 loven; de dooden, als die er niet meer zijn, kunnen niet loven: daarom
 28 loof den Heer, terwijl gij leeft en gezond zijt. ^h O hoe groot is de barm- ^h Ps. 103 : 17.
 hartigheid des Heeren! Hij laat zich genadig vinden van degenen, die
 29 zich tot hem bekeeren; want wat kan toch een mensch zijn, vermits
 30 hij niet onsterfelijk is. Wat is klaarder dan de zon? Nochtans wordt
 zij verduisterd; ⁱ en hetgeen vleesch en bloed verdicht, is immers een ⁱ Gen. 8 : 21.
 31 kwaad ding. Hij ziet de onmetelijke hoogte des hemels; maar alle
 menschen zijn aarde en stof.

HOOFDSTUK 18.

Gods onbegrijpelijke barmhartigheid. — Over liefdadigheid, tijdige boete en behoedzaamheid.

MAAR die eeuwig leeft, ^a alwat hij maakt, is volkomen. De Heer alleen ^a Gen. 1 : 31.
 2 is rechtvaardig. Niemand kan zijne werken uitspreken. ³ Wie kan zijne
 4 groote wonderen begrijpen? Wie kan zijne groote macht meten, wie kan
 5 zijne groote barmhartigheid vertellen? Men kan haar noch verminderen,
 noch vermeerderen, en men kan zijne groote wonderen niet begrijpen.
 6 Maar een mensch, als hij al zijn best gedaan heeft, is het nog nauwe-
 lijks begonnen; en als hij het meent voltooid te hebben, ontbreekt er
 7 nog veel aan. Want wat is de mensch? Waartoe deugt hij, wat kan hij
 8 baten of schaden? ^b Als hij lang leeft, leeft hij honderd jaren: gelijk een ^b Ps. 90 : 10.
 druppeltje water tegen de zee, en gelijk een korreltje tegen het zand aan
 9 de zee, zóó weinig zijn zijne jaren tegen de eeuwigheid. ^c Daarom heeft ^c 2 Petr. 3 : 9.
 10 God geduld met hen en stort zijne barmhartigheid over hen uit. Hij
 11 ziet en weet wel, dat zij allen sterven moeten, daarom ontfermt hij zich
 te rijkelijker over hen.
 12 ^d De barmhartigheid van een mensch gaat alleen over zijnen naaste, maar ^d Ps. 145 : 9.
 13 Gods barmhartigheid gaat over de gansche wereld. Hij bestraft en tucht-
 14 tigt; hij leert en verzorgt, gelijk een herder zijne kudde; hij ontfermt
 zich over allen, die zich laten onderwijzen, en die naarstig Gods woord
 hooren.
 15 Mijn kind, als gij iemand wat goeds doet, doe het niet met ijdele
 woorden; en als gij hem wat geeft, bedroef hem niet met harde woorden.
 16 De dauw verkoelt de hitte, alzoo is een goed woord beter dan de gave.
 17 Ja een woord is dikwijls aangener dan een groote gave, en een beleefd
 18 mensch geeft ze beide. Maar een onverstandige verwijt het onheuschelijk,
 19 en eene onvriendelijke gave is verdrietig. Leer eerst zelf, eer gij anderen
 20 leert. ^e Help eerst uzelf, eer gij anderen geneest. ²¹ Bestraf eerst uzelf, ^e Luk. 4 : 23.
 eer gij anderen oordeelt; zoo zult gij genade vinden, als anderen gestraft
 worden.
 22 Stel uwe boete niet uit, totdat gij krank wordt, maar verbeter u terwijl
 gij nog zondigen kunt. Vertoef niet vroom te worden en wacht niet met
 23 de verbetering uws levens tot in den dood. En wilt gij God dienen, zoo
 24 laat het u ernst zijn, opdat gij God niet verzoekt. Denk aan den toorn,
 25 die op het einde komen zal, en aan de wraak, als gij voort moet. Want
 als men verzadigd is, moet men evenwel denken, dat men weder hongerig
 kan worden; en als men rijk is, moet men denken, dat men weder arm
 26 kan worden. Want het kan vóór den avond wel anders worden dan het
 27 des morgens was, en dat alles geschiedt schielijk voor God. Een wijs
 mensch is in al die dingen zorgvuldig en hij wacht zich voor zonden,
 28 terwijl hij nog zondigen kan. Wie verstandig is neemt zulke wijsheid
 29 aan; en wie ze verkrijgt, prijst ze. Wie zulke leer recht geleerd heeft,
 kan zich wijs gedragen en wél daarvan spreken tot verbetering.

30 Volg niet uw kwade lusten, maar breek uwen wil; ³¹ want, indien gij
uwe kwade lusten volgt, zult gij uzelf bij uwe vijanden tot eene bespot-
32 ting maken. Wees geen brasser, en gewen u niet aan slempen; opdat
33 gij niet tot een bedelaar wordt, en als gij geen geld meer in de beurs
hebt, het op woeker nemen moet.

HOOFDSTUK 19.

Waarschuwing voor uitspattingen, gewets en arglistigheid.

EEN arbeider, die zich gaarne vol drinkt, wordt niet rijk; en wie het
2 weinige verwaarloost, die neemt allengskens af. Wijn en ^a vrouwen ^a 1 Kon. 11 : 3, 4.
3 maken de wijzen dwaas; en wie de hoeren aanhangen, worden woest,
en krijgen motten en wormen ten loon en verdorren, anderen tot een
opmerkelijk voorbeeld.
4 Wie licht gelooft, die is lichtvaardig en doet zichzelf schade, als hij
zich zoo laat verleiden.
5 Wie zich verheugt, omdat hij looze streken kan bedrijven, die wordt
veracht; maar wie zulke onnutte snappers haat, die voorkomt schade.
6 Hoort gij wat kwaads, zeg dat niet na, want zwijgen schaadt u niet;
7 gij moet het aan vriend noch vijand zeggen; ⁸ en openbaar het niet, zoo
9 gij het zonder een kwaad geweten doen kunt, want men hoort u wel
10 aan en let daarop, maar men haat u evenwel. Hebt gij iets gehoord,
laat het met u sterven, dan hebt gij een gerust geweten; want gij zult
11 er immers niet van bersten. Maar een dwaas lijdt weeën van zijn geheim,
12 gelijk eene moeder van een voldragen kind; want een heimelijk woord
pijnt het hart van den dwaas, gelijk een pijl, die in de heup steekt.
13 Spreek uwen naaste daarover aan: misschien heeft hij het niet gedaan;
14 of, zoo hij het gedaan heeft, dat hij het niet weer doe. Spreek uwen
naaste daarover aan: misschien heeft hij het niet gesproken; maar heeft
15 hij het gezegd, dat hij het niet weer doe. Spreek uwen vriend daar-
over aan; want men liegt gaarne van de lieden, daarom geloof niet alles
16 wat gij hoort: ^b dikwijls ontglipt iemand een woord en hij meent het ^b Jak. 3 : 2.
echter zoo niet; want wie is er, wien niet somtijds een woord ontglipt?
17 Spreek uwen naaste daarover aan, eer gij met hem twist; en denk aan
18 Gods gebod; ^c want de vreeze Gods maakt, dat men wijs handelt in alle ^c Ps. 111 : 10.
zaken, en Gods gebod leert verstandig handelen in alle bedrijven.
19 Arglistigheid is geen wijsheid en de streken der goddeloozen zijn geen
20 verstand, maar boosheid en afgoderij en enkel dwaasheid en onverstand.
21 Een klein verstand met godsvrucht is beter dan een groot verstand met
22 godsverachting. Menigeen is scherpzinnig en nochtans een bedrieger en
23 kan de zaken draaien zooals hij het hebben wil. Deze bedrieger kan het
hoofd laten hangen en er ernstig uitzien, en het is echter enkel bedrog:
24 hij slaat de oogen neder en luistert met doove ooren; en zoo gij geen
25 acht op hem slaat, zal hij u verrassen; en al is hij te zwak om u schade
26 te doen, zoo zal hij u evenwel, als hij zijnen tijd ziet, achterhalen. Men
kan het iemand wel aanzien wat voor een man hij is, en een verstandige
27 herkent men aan zijne gebaren; want zijne kleeding, zijn lach en zijn
gang ontdekken hem.

HOOFDSTUK 20.

Vermaning om de tong verstandig te gebruiken.

DIKWIJLS bestraft iemand zijnen naaste ten ontijde en zou wijzer doen
als hij zweeg.

2 Het is beter rondborstig te bestraffen, dan heimelijk haat te dragen;
3 en wie het in dank aanneemt, dien brengt het voordeel.

- 4 Wie geweld oefent in het gericht, is evenals een hofmeester, die eene maagd schendt, welke hij bewaren moest.
- 5 De eene zwijgt en wordt wijs bevonden; de andere wordt gehaat, omdat hij veel zwetst. De eene zwijgt, omdat hij zich niet kan verantwoorden, de andere zwijgt en wacht zijn tijd af: een wijs man zwijgt, totdat hij zijnen tijd ziet, maar een haastige dwaas kan den tijd niet afwachten.
- 8 Wie veel snapt, maakt zich gehaat; en wie zichzelf veel macht aanmatigt, op dien wordt men toornig.
- 9 Het gelukt menigeen in kwade zaken, maar het strekt hem tot verderf.
- 10 Er is menige gave, die geen voordeel aanbrengt, maar er is ook menige gave, die eene dubbele vergelding heeft.
- 11 Wie veel pronkt, verderft er door; maar wie zich nederig houdt, komt op.
- 12 Menigeen koopt in het eerst voor weinig geld en betaalt het nochtans zevenvoudig.
- 13 Een wijs man geeft aan zijn geschenk waarde door liefelijke woorden; maar wat de dwazen schenken, maken zij zelf onwaardig. Het geschenk des dwazen zal u niet veel baten; want met één oog geeft hij en met zeven oogen ziet hij wat hij daarvoor krijgen zal. Hij geeft weinig en verwijt iemand veel en roept het uit als een wijn-uitroeper: heden leent hij, morgen wil hij het wederhebben: dat zijn verdrietige lieden. De dwaas klaagt: Mij is niemand getrouw, niemand dankt mij voor mijne weldaden; zelfs wie mijn brood eten, spreken niets goeds van mij.
- 19 O hoe dikwijls en van hoevelen wordt hij bespot! ²⁰ Hij valt gevaarlijker door zulke woorden, dan dat hij van den zolder viel; zoo gaat het den ondeugenden, dat zij toch ten laatste schielijk moeten vallen.
- 21 Een lomp, ongemanierd mensch praat onvoorzichtig en snapt altoos voort, zooals het hem invalt. Wanneer een dwaas al wat goeds spreekt, deugt het toch niet, want hij spreekt het niet ter rechter tijd.
- 23 Menigeen wordt door zijne armoede belet kwaad te doen: daarvan heeft hij dit voordeel, dat hij geen kwaad geweten heeft.
- 24 Menigeen doet liever het ergste, dan dat hij zijne eer verliest, en doet het om der goddeloozen wil.
- 25 Menigeen dient den vriend uit schaamte en juist daardoor verkrijgt hij hem tot vijand.
- 26 De leugen is eene leelijke schandvlek aan een mensch en zij is gemeenzaam bij ongemanierde lieden. Een dief is niet zoo kwaad als een mensch, die zich aan leugens gewent; maar ten laatste komen zij beiden aan den galg. Liegen is voor den mensch een schandelijk ding, en hij kan nooit tot eer komen.
- 29 ^a Een wijs man brengt zichzelf tot eer door zijne wijze woorden, en ^a Gen. 41 : 37, 38.
- 30 een verstandig man is lief en waard bij vorsten. ^b Wie zijnen akker ^b Spr. 12 : 11. naarstig bouwt, maakt zijnen hoop groot; en wie zich bij vorsten zoo gedraagt, dat hij lief en waard is, kan veel kwaads voorkomen.
- 31 ^c Geschenken en gaven verblinden de wijzen en leggen hun een toom ^c Ex. 23 : 8. in den mond, dat zij niet kunnen bestraffen.
- 32 De wijsheid van een man, die haar niet gebruikt, en een schat, die verborgen is, waartoe zijn beide nut? Het is beter, dat de onverstandige zich verbergt dan de wijze.

HOOFDSTUK 21.

Waarschuwing voor de zonde. — Het verschil tusschen wijzen en dwazen.

MIJN kind, hebt gij gezondigd, zoo doe het niet meer en bid, dat u de 2 vorige zonden ook vergeven worden. Vlied voor de zonde als voor eene

- 3 slang; want, indien gij haar te nabij komt, steekt zij u. Hare tanden
 4 zijn als leeuwentanden en dooden den mensch. Elke zonde is als een
 scherp zwaard en wondt, dat niemand het genezen kan.
- 5 ^a Wie geweld en onrecht doet, moet ten laatste een bedelaar worden; ^a Jez. Sir. 10:17, 18.
 6 wie trotsch is, verliest ten laatste huis en hof. Want, zoodra de ^b ellen- ^b Ps. 84:7.
 7 dige roept, hoort God het; en de wraak zal schielijk komen. Wie zich
 8 niet laat gezeggen, is alreeds op de baan des goddeloozen; en wie God
 vreest, neemt het ter harte; wie zijn tong wel kan gebruiken, kent men
 9 van verre; maar een verstandige merkt wel, als hij faalt. Wie zijn huis
 bouwt met het goed van andere lieden, vergadert zich steenen tot een graf.
- 10 De samenrotting der goddeloozen is als een hoop vlas, ^c dat met vuur ^c Gen. 19:24.
 11 verteerd wordt. De goddeloozen gaan op een gladden steenweg, waarvan ^c Jes. 1:31.
 het einde de afgrond der hel is.
- 12 Wie Gods gebod houdt, volgt zijn eigen hoofd niet; ¹³ en God met
 14 ernst vreezen is wijsheid. In wien geen verstand is, die laat zich niet
 onderrichten.
- 15 Sommigen zijn verstandig genoeg, maar richten daarmede veel ongeluk
 16 aan. De leer van een wijs man vloeit als een stroom en zijn raad als
 een levende bronwel.
- 17 Het hart van een dwaas is als een pot, die lekt, en hij kan geene leer
 18 houden. Als een verstandige eene goede leer hoort, gelooft hij ze en
 verbreidt ze; maar hoort een moedwillige ze, zoo mishaaft zij hem en
 hij werpt ze achter zijnen rug.
- 19 De rede van een dwaas drukt als een last op den weg; maar als een
 20 wijs man spreekt, is het liefelijk om te hooren. In den raad geeft men
 21 acht op hetgeen de wijze spreekt, en wat hij zegt, dat geldt. De rede
 van een dwaas is gelijk aan een ingevallen huis, en van den raad eens
 onverstandigen kan men niet weten wat het is.
- 22 Als men den dwaas wil onderrichten, stelt hij zich aan alsof men hem
 23 boeien aan handen en voeten wilde leggen; maar een wijze acht het
 een gouden versiersel en een armband aan den rechterarm.
- 24 Een dwaas loopt vrij in iemands huis, maar een verstandige ontziet
 25 zich. Een dwaas kijkt vrij in iemands venster, maar een verstandige
 26 blijft buiten staan. Het is onbeleefdheid aan iemands deur te luisteren,
 een verstandige zou het voor eene schande houden.
- 27 De onnutte snappers praten hetgeen niet ter zake dient, maar de
 28 wijzen wegen hunne woorden met de goudschaal. De dwazen hebben
 hun hart in den mond, maar de wijzen hebben hun mond in het hart.
- 29 Een dwaas lacht overluid, een wijze lacht slechts een weinig.
- 30 Wanneer de goddelooze een kwaadspreker vloekt, vloekt hij zichzelf.
- 31 De oorblazers doen zichzelf schade en niemand heeft hen gaarne in zijn
 nabijheid.

HOOFDSTUK 22.

De schade van ondeugende kinderen. — De dwaasheid der onverstandigen. —
 Over den omgang met vrienden.

EEN lui mensch is als een steen, die in het slijk ligt: ² wie hem opneemt
 moet de handen wasschen.

- 3 ^a Een ongemanierde zoon is zijnen vader tot oneer en een dwaze dochter ^a Spr. 17:25.
 4 tot schade. Eene verstandige dochter verkrijgt een man, maar eene
 ongeschikte dochter laat men zitten, en zij veroorzaakt haren vader
 5 bekommering; en eene, die dartel is, is beiden, den vader en den man,
 tot oneer en zij wordt van beiden gehaat.
- 6 Een rede, die ten ontijde geschiedt, past gelijk een snarespel, als
 iemand treurig is; straf en leer zal men terrechtijd uitoefenen.

7 Wie een dwaas leert, plakt scherven te zamen en doet even alsof men
 8 iemand uit een diepen slaap opwekt. Wie met een dwaas spreekt,
 9 spreekt met een slapende: als het uit is, zegt hij: Wat is het? ¹⁰ Over
 een doode pleegt men rouw te dragen, want hij heeft het licht niet
 meer; maar over een dwaas moest men rouwdragen, omdat hij geen
 11 verstand heeft. Men moet niet te zeer rouwdragen over een doode, want
 12 hij is tot rust gekomen; maar het leven van een dwaas is erger dan de
 13 dood: ^b zeven dagen draagt men rouw over een doode, maar over een ^b Gen. 50 : 10.
 14 dwaas en goddelooze hun leven lang. Spreek niet veel met een dwaas
 15 en ga niet veel om met een onverstandige; houd u van hem af, opdat
 16 gij niet in moeite gebracht en van zijne vuiligheid besmet wordt. Wijk
 van hem, zoo blijft gij met vrede en geraakt niet in angst en nood door
 17 zijne dwaasheid. Wat is zwaarder dan lood? En hoe zou men een dwaas
 18 anders noemen dan lood? ^c Het is lichter zand, zout en ijzer te dragen ^c Spr. 27 : 3.
 dan een onverstandig mensch.

19 Gelijk een huis, dat vast in elkander gehecht is, door een stormwind
 niet instort, alzoo ontziet ook een hart, dat van zijne zaak verzekerd is,
 20 geen verschrikking. Gelijk schoon pleisterwerk aan een effen muur is een
 21 hart, dat vasthoudt aan een verstandig besluit, en gelijk eene heining
 22 op een hoogen berg tegen den wind niet bestand is, alzoo is het bloode
 hart van een dwaas in zijn voornemen tegen geen verschrikking bestand.

23 Als men het oog drukt, komen er tranen uit; ²¹ en als men iemands
 hart treft, laat hij het blijken.

25 Wie onder de vogels werpt, jaagt ze weg; en wie zijnen vriend ver-
 26 smaadt, breekt de vriendschap. Al trokt gij een zwaard uit tegen uwen
 vriend, geef de hoop niet op, want gij kunt wel weer vrienden worden.

27 Hebt gij tegen uwen vriend den mond opengedaan, wees zonder zorg,
 want men kan alles verzoenen, uitgenomen den smaad, de verachting,
 de openbaring van geheimen en kwade streken: zulke stukken verjagen
 28 den vriend. Blijf uwen vriend getrouw in zijne armoede, opdat gij u
 29 met hem moogt verblijden, als het hem welgaat. Houd u vast bij hem,
 30 als het hem kwalijk gaat, opdat gij zijn geluk ook moogt genieten. De
 rook en de damp gaan vooraf, als een vuur branden zal: alzóó komt
 31 het van versmaden tot bloedvergieten. Schaam u niet uwen vriend te
 32 beschermen en mijd hem niet. Wedervaart u wat kwaads van hem,
 33 zoo zal zich voor hem wachten wie het hoort. ^d O dat ik een slot aan ^d Jez. Sir. 28 : 28.
 mijnen mond konde hangen en een vast zegel op mijne lippen drukken: ^{Ps. 141 : 3.}
 opdat ik door dezelve niet ten val kwame en mijne tong mij niet verdierve!

HOOFDSTUK 23.

Gebed en waarschuwing voor het lichtzinnige zweren en de ontucht.

HEERE God, Vader en Heer mijns levens, laat mij niet onder de laste-
 2 raars geraken en laat mij niet onder hen verderven. O, dat ik mijne
 gedachten kon in toom houden en mijn hart met Gods woord onder-
 3 richten, en dat ik mij niet verschoonde, wanneer ik faal, opdat ik geen
 zonden aanrichtte en groote dwalingen stichtte en veel kwaads beging;
 opdat ik niet moest ondergaan voor mijne vijanden, en hun tot eene
 bespotting werd.

4 Heere God, Vader en Heer mijns levens, behoud mij voor een onbe-
 5 schaamd gezicht en wend van mij alle kwade lusten. ⁶ Laat mij niet
 in gulzigheid en onkuisheid geraken en behoed mij voor een onbe-
 7 schaamd hart. Kinderen, leert den mond houden: want, wie dien houdt,
 8 zal zich met woorden niet vergrijpen, gelijk de goddeloozen en lasteraars
 9 en de hoovaardigen daardoor vallen. Gewen uwen mond niet tot zweren

10 en Gods naam te ^a misbruiken; want gelijk een knecht, die dikwijls ^a Ex. 20 : 7.
 11 gegeeseld wordt, niet zonder striemen is, alzoo kan die ook niet rein
 12 van zonde zijn, die dikwijls zweert en Gods naam misbruikt. Wie
 13 dikwijls zweert, zondigt dikwijls, en de plaag zal van zijn huis niet
 14 wegblijven: zweert hij en verstaat hij het niet, zoo zondigt hij evenwel;
 15 verstaat hij het en veracht hij het, zoo zondigt hij dubbel. Maar zweert
 16 hij tevergeefs, zoo is hij nochtans niet zonder zonde, zijn huis zal zwaar
 17 gestraft worden. Er is ook een doodelijke vloek: daarvoor behoeft God
 18 het huis van Jakob; en de godvreezenden mijden zulks en bezoedelen
 19 zich niet met deze zonde. Gewen uwen mond niet aan lichtvaardige en
 20 onreine gesprekken, want die zijn zondig.
 21 Vergeet niet de leer van uwen vader en van uwe moeder, als gij
 22 onder heeren zit; vergeet ze niet bij hen, opdat gij u niet gewent aan
 23 dwaasheid en op het laatst zoudt willen, ^b dat gij nooit geboren waart, ^b Job 3 : 3.
 24 en den dag uwer geboorte vervloeken.

25 Wie zich gewent te versmaden, verbetert zich in al zijn leven niet.
 26 Tweederlei soort doet veel zonde en de derde brengt straf mede.
 27 Wie in heeten lust ontstoken is, is als een brandend vuur en houdt
 28 niet op, voordat hij zichzelf verbrandt. Een onkuische heeft geen rust
 29 in zijn lichaam, totdat hij een vuur ontsteekt. Eenen onkuische is alle
 30 spijs zoet, en hij laat niet af, voordat hij het volbrengt. Een man, die
 31 overspel doet, en bij zichzelf denkt: ^c Wie ziet mij? Het is duister rondom ^c Job 24 : 15.
 32 mij en de wanden verbergen mij, zoodat niemand mij ziet: voor wien
 33 zou ik vreezen? ^d De Allerhoogste acht mijne zonden niet: — een zoo- ^d Ps. 94 : 7.
 34 danige schuwt alleen de oogen der menschen en denkt niet, dat de
 35 oogen des Heeren veel klaarder zijn dan de zon, en alles zien wat de
 36 menschen doen, en ook in de heimelijke hoeken zien. Alle dingen zijn
 37 hem bekend, eer zij geschapen worden, evenzeer als wanneer zij geschapen
 38 zijn. Die man zal openlijk in de stad gestraft worden, ^e en hij zal
 39 betrapt worden, als hij zulks het minst vermoedt.
 40 Alzoo zal het ook de vrouw gaan, die haren man verlaat, en een erf-
 41 genaam van een ander verkrijgt. ^e Vooreerst is zij aan Gods gebod ^e Ex. 20 : 14.
 42 ongehoorzaam, ten tweede zondigt zij tegen haren man, ten derde
 43 brengt zij door haar overspel kinderen van een ander voort. Haar zal
 44 men uit de gemeente stooten, en hare kinderen moeten het misgelden.
 45 ^f Hare kinderen zullen niet wortelen en hare takken zullen geen vrucht ^f Wjsh. 3 : 16.
 46 brengen. Zij laat eene gevloekte gedachtenis na en hare schande wordt
 47 nooit uitgedelgd. Daaraan leeren de nakomelingen, dat er niets beter
 48 is dan God te vreezen en niets zoeter dan op Gods geboden te achten.

HOOFDSTUK 24.

Lof der wijsheid en der Heilige Schrift.

DE wijsheid prijst zichzelf, en onder het volk roemt zij zichzelf. ² Zij
 3 predikt in de gemeente Gods ³ en looft zich in zijn rijk, ⁴ en spreekt
 4 aldus: Ik ben uit den mond des Allerhoogsten uitgegaan en zweefde
 5 boven de geheele aarde als de wolken. Mijne tent was in de hoogte
 6 en mijn stoel in de wolken. Ik alleen was overal, zoo wijd als de hemel
 7 is, en zoo diep als de afgrond is; ⁹ overal in de zee, overal op de aarde,
 8 onder alle lieden, onder alle volken: ¹¹ bij deze allen heb ik woning
 9 gezocht, opdat ik ergens eene plaats vond.
 10 Toen gebod de Schepper van alle dingen mij, en die mij geschapen
 11 heeft bestelde mij eene woning, en sprak: In Jakob zult gij wonen en
 12 in Israël zal uw erf zijn. ^a Vóór de wereld, van het begin af, ben ik ^a Spr. 8 : 22.
 13 geschapen, en zal eeuwig blijven en heb voor hem in de hut gediend

- 15 en daarna te Zion eene vaste plaats gekregen; en hij heeft mij in de heilige stad gezet, opdat ik te Jeruzalem regeeren zoude.
- 16 Ik ben ingeworteld bij een geërd volk, dat Gods erfdeel is. ¹⁷ Ik ben hoog gewassen als een cederboom op den Libanon, en als een cypresseboom op het gebergte Hermon. Ik ben opgewassen als een palmboom aan het water, en als de rozeboomen, die men te Jericho kweekt; als een schoone olijfboom op een fraai veld; ik ben opgewassen als een ahornboom. Ik gaf een liefelijken geur van mij, als kaneel en kostelijke kruiden, en als de beste mirre, als galban en sardónyx en mirre, en de wierook in den tempel. Ik breidde mijne takken uit als een eik, en mijne takken waren schoon en vermakelijk; ik gaf een liefelijken geur van mij als de wijnstok, en mijne bloesems brachten heerlijke en rijke vruchten. ^b Komt herwaarts tot mij, gij allen, die mij begeert, ²⁶ en ver-zadigt u aan mijne vruchten.
- 27 ^c Mijne leer is zoeter dan honig en mijne gave zoeter dan honigzeem. ^c Ps. 19 : 11. 119 : 103.
- 28 Wie van mij eet, die hongert altoos naar mij; ²⁹ en wie van mij drinkt, dien dorst altoos naar mij; wie mij gehoor geeft, wordt niet te schande; en wie mij volgt, zal onschuldig blijven.
- 32 Dit alles is juist het boek des verbonds, met den hoogsten God gemaakt, namelijk de wet, welke Mozes den huize Jakobs tot een schat bevolen heeft; waaruit de wijsheid gevloten is, gelijk de rivier ^d Pison, ^d Gen. 2 : 11. als zij hoog is, en gelijk de rivier de Tiger, als zij overloopt in de lente; waaruit het verstand gevloten is, gelijk de Eufraat, als hij hoog is, en gelijk de ^e Jordaan in den oogst. Daaruit is de tucht voortgekomen, ^e Joz. 3 : 15. gelijk het licht, en gelijk de rivier de Nijl in den herfst. Hij is er nooit geweest, die haar uitgeleerd heeft, en hij zal nimmer geboren worden, die haar doorgronden kan; want haar zin is rijker dan eenige zee, en haar woord ^f dieper dan eenige afgrond. Maar ik ben voortgekomen ^f Rom. 11 : 33. als een beekje uit den stroom en gelijk eene waterleiding in den lusthof.
- 41 Ik sprak: ik wil mijnen tuin beproeven ⁴² en drenken mijne weide; daar worden mijne beekjes tot groote rivieren, ⁴⁴ en mijne rivieren worden eene groote zee; want mijne leer licht zoo wijd als de lichte morgen en zij schijnt ver. Ook stort mijne leer eene profetie uit, die eeuwig blijven moet. Daar ziet gij, dat ik niet voor mij alleen arbeid, maar voor allen, die de wijsheid begeeren.

HOOFDSTUK 25.

Lof der wijsheid, der eendracht en der godsvrucht. Schildering van een booze vrouw.

- DRIE** schoone dingen zijn er, die beiden, Gode en den menschen, behagen.
- 2 ^a als broeders éénsgezind zijn, en de geburen zich liefhebben, en man ^a Ps. 133 : 1. en vrouw elkander verstaan.
- 3 Drie stukken zijn er, waartegen ik van harte vijandig ben, en hun 4 bestaan verdriet mij zeer: als een arme hoovaardig is, en een rijke gaarne liegt, en een oude dwaas een overspeler is.
- 5 Als gij in de jeugd niet vergadert, wat zult gij in den ouderdom vinden?
- 6 O hoe fraai staat het, als de grijze hoofden wijs en de ouden verstandig 7 en de beheerschers schrander en voorzichtig zijn! ⁸ Dit is de kroon der ouden, als zij veel ondervonden hebben, en hunne eer is God te vreezen.
- 9 Negen stukken zijn er, die ik in mijn hart als hoog te prijzen houd, en 10 het tiende wil ik met mijnen mond roemen: een man, die vreugd aan zijne kinderen heeft; die beleeft, dat hij zijne vijanden ziet ondergaan:
- 11 ^b welgelukkig is hij, die eene verstandige vrouw heeft; die met zijn ^b Joz. Sir. 26 : 1. spreken geen schade doet; die niet dienen moet dezulken, die het niet

- 12 waardig zijn; ^c welgelukkig die een getrouwen vriend heeft; welgelukkig ^c Jez. Sir. 6 : 14.
 13 die verstandig is; en die leert waar men het gaarne hoort; o hoe groot
 14 is hij, die wijs is! — Maar wie God vreest, boven dien is niemand:
 15 want de vreeze Gods gaat boven alles: ¹⁶ wie daaraan vasthoudt, waarbij
 kan men dien vergelijken?
 17 Er is geen leed zoo groot als harteleed; ¹⁸ er is geen list boven
 19 vrouwenlist; er is geen loeren boven het loeren des nijdigaards; ²⁰ er is
 21 geen wraakgierigheid boven de wraakgierigheid der vijanden; er is geen
 hoofd zoo listig als het hoofd der slang, en er is geen toorn zoo bitter
 22 als de toorn der vrouwen. Ik wil liever bij leeuwen en draken wonen,
 23 dan bij eene kwade vrouw. Als zij kwaad wordt, ^d verandert zij haar ^d Gen. 4 : 6.
 24 aangezicht en wordt zoo donker als een zwarte zak. Haar man moet
 zich over haar schamen; en als men het hem verwijt, doet het hem
 25 zeer in het hart. Alle boosheid is gering tegen de boosheid der vrouwen:
 haar geschiede hetgeen den goddeloozen geschiedt.
 26 Eene snapachtige vrouw is voor een stillen man gelijk een opgaande
 27 zandweg voor een grijsaard. Laat u niet bedriegen, omdat zij schoon
 28 is, en begeer haar daarom niet. ²⁹ Als de vrouw den man rijk maakt,
 30 is er niets dan twist, verachting en groote smaad. Eene kwade vrouw
 31 maakt een bedroefd hart, een treurig aangezicht en zieleleed. Eene
 vrouw, waaraan de man geen vreugde heeft, maakt hem onverschillig
 32 voor alle dingen. ^e De zonde stamt af van eene vrouw en om harentwil ^e Gen. 3 : 6.
 33 moeten wij allen sterven. Gelijk men het water geen doortocht moet
 34 laten, zoo moet men aan eene kwade vrouw haren wil niet laten. Wil
 zij u niet aan de hand gaan, zoo scheid u van haar.

HOOFSTUK 26.

De booze en de deugdzame vrouw.

- WELGELUKKIG** is hij, die eene deugdzame vrouw heeft: dan leeft hij
 2 wel ééns zoo lang. Eene huiselijke vrouw is haren man eene vreugd een
 3 verwekt hem een goed, gerust leven. ^a Eene deugdzame vrouw is eene ^a Spr. 18 : 22.
 4 edele gave, en wordt aan dengeen gegeven, die God vreest. Hij zij rijk
 of arm, zoo is het hem een troost en maakt hem altijd vroolijk.
 5 Drie dingen zijn verschrikkelijk, en het vierde is gruwelijk: ⁶ verraad,
 7 oproer, achterklappen, die alle zijn erger dan de dood: — ⁸ maar dit
 is een hartzeer, als ééne vrouw op de andere jaloersch is en haar bij
 iedereen schendt.
 9 Als iemand eene kwade vrouw heeft, is het als een ongelijk paar
 10 ossen, die nevens elkander trekken moeten: wie haar krijgt, krijgt een
 11 schorpioen. Eene dronken vrouw is eene groote plaag; want zij kan
 12 hare schande niet bedekken. Eene hoerachtige vrouw kent men aan
 haar oneerbaar gezicht en aan hare oogen.
 13 Is uwe dochter niet schaamachtig, zoo houd haar kort, opdat zij
 14 haren moedwil niet bedrijve, als zij zoo vrij is. Als gij merkt, dat zij
 onbeschaamd omziet, geef dan wél acht: zoo niet, dan moet gij u
 15 ook niet verwonderen, als zij misdoet. Zij hijgt als een voetganger, die
 dorstig is, en drinkt het naaste water, dat zij krijgt, en zet zich neder,
 waar zij een stok vindt, en neemt áán wat haar geworden mag.
 16 Eene vriendelijke vrouw verheugt haren man; en als zij verstandig
 17 met hem omgaat, verfrist zij hem het hart. Eene vrouw, die zwijgen
 18 kan, is eene gave Gods. ^b Eene goed opgevoede vrouw is niet te ^b Spr. 31 : 10.
 19 betalen. Er is niets liever op de aarde dan een schaamachtige vrouw,
 20 en er is niets kostelijker dan eene kuische vrouw. ²¹ Gelijk de zon, als

zij is opgegaan aan den hoogen hemel des Heeren, een sieraad is, zoo
 22 is eene deugdzame vrouw een sieraad in haar huis. Eene schoone
 vrouw, die vroom blijft, is als de heldere lamp op den heiligen kande-
 23 laar. Eene vrouw die een standvastig gemoed heeft, ²⁴ is als de gouden
 pilaren op de zilveren voetstukken.

25 Twee stukken zijn er, die mij verdrieten, en het derde maakt mij
 26 toornig: als men een krijgsman tenlaatste armoede laat lijden, ^c en als ^{c 1 Kon. 12 : 8.}
 27 men de wijze raadslieden tenlaatste veracht: — en als iemand van de
 gerechtigheid wederkeert tot de zonde, dien heeft God tot het zwaard
 verwezen.

28 Een koopman kan zich bezwaarlijk wachten voor onrecht, en een
 winkelier voor zonde.

HOOFDSTUK 27.

Verschillende raadgevingen voor het dagelijksche leven.

- W**ANT ter wille van ijdele goederen doen velen onrecht, en ^a wie rijk ^{a 1 Tim. 6 : 9}
 2 willen worden wenden de oogen af. Gelijk een nagel in den muur
 3 tusschen twee steenen steekt, alzoo steekt ook de zonde tusschen den
 4 koper en den verkoper; houdt hij zich niet met naarstigheit in de
 vreeze des Heeren, zoo zal zijn huis haast verwoest worden.
 5 Als men zift, blijft het vuil in de zeef: alzoo ook wat de mensch
 voorneemt, er kleeft altoos iets onreins aan.
 6 Gelijk de oven de nieuwe potten beproeft, beproeft de droefenis
 den zin des menschen.
 7 Aan de vruchten merkt men hoe de boom gekweekt is: alzoo merkt
 men aan de rede hoe het hart gesteld is.
 8 Gij moet niemand prijzen, tenzij gij hem gehoord hebt; want aan de
 rede kent men den man.
 9 Indien gij de gerechtigheit navolgt, zult gij ze verkrijgen en ze
 aantrekken als een schoon gewaad.
 10 De vogels zoeken hunsgelijken: alzoo voegt de waarheit zich bij
 degenen, die haar gehoor geven.
 11 ^b Gelijk de leeuw op den roof loert, alzoo betrapt ten laatste de zonde ^{b Jez. Sir. 21 : 3.}
 den kwaaddoener.
 12 Een godvreezende spreekt altijd hetgeen heilzaam is, maar een dwaas
 is veranderlijk gelijk de maan.
 13 Als gij onder de onverstandigen zijt, zoo merk wat de tijd toelaat;
 maar onder de wijzen kunt gij voortvaren.
 14 De rede der dwazen is bovenmate verdrietig en hun lachen is niets
 dan zonde, en zij streelen zich evenwel daarmede.
 15 Als men veel hoort zweren, staan iemand de haren overeind; en het
 16 twisten maakt, dat men de ooren moet toehouden. Als de hoovaardigen
 met elkander twisten, volgt er bloedvergieten op; en het is verdrietig
 om te hooren, als zij elkander zoo schelden.
 17 ^c Wie geheimen openbaart, verliest het geloof en zal nooit een getrouwen ^{c Spr. 20 : 19.}
 18 vriend verkrijgen. Houd uwen vriend in waarde en houd hem uw woord;
 19 maar, indien gij zijne geheimen openbaart, zult gij hem niet wederkrijgen.
 20 Wie zijnen vriend verliest, dien geschiedt wel zooveel kwaad als wien
 21 zijn vijand ontgaat. Gelijk wanneer gij een vogel uit de hand laat,
 22 alzoo is het, als gij uwen vriend verlaat: gij vangt hem niet weder, gij
 behoeft hem niet na te loopen; hij is te ver weg, hij is het ontsprongen,
 23 als een ree uit het net. Wonden kan men verbinden, scheldwoorden
 24 kan men verzoenen, — ^d maar wie geheimen openbaart, met dien is ^{d Vs. 17.}
 het uit.

- 25 ^a Wie met de oogen wenkt, heeft wat kwaads in den zin en laat zich ^c Spr. 10 : 10.
 26 daarvan niet afwenden. In uwe tegenwoordigheid kan hij zoet spreken
 en prijst zeer hetgeen gij zegt; maar achter uwen rug spreekt hij anders
 27 en verdraait uwe woorden. Ik ben van geen zaak zoo afkeerig als van
 deze, en de Heer is haar óók vijandig.
 28 Wie den steen in de hoogte werpt, dien valt hij op het hoofd; wie
 29 heimelijk steekt, wondt zichzelf. / Wie een kuil graaft, valt er zelf in. / ^f Ps. 7 : 16.
 30 Wie een ander een strik spant, vangt zichzelf; wie een ander schade
 wil doen, dien komt het zelf over, zonder dat hij weet vanwaar.
 31 De hoovaardigen honen en bespotten, maar de wraak loert op hen
 32 als een leeuw. Wie zich verheugen, als het den vrome kwalijk gaat,
 worden in den strik gevangen, het hartzeer zal hen verteren, eer zij
 sterven.
 33 Toorn en razernij zijn gruwelen; en de goddelooze bedrijft ze.

HOOFDSTUK 28.

Waarschuwing voor wraakzucht, voor twist en laster.

- W**IE zich wreekt, aan dien zal de Heer zich weder wreken en zal hem
 2 zijne zonden ook behouden. ^a Vergeef uwen naaste het leed, dat hij u ^c Matth. 6 : 14.
 gedaan heeft, en bid alsdan, zoo worden u uwe zonden ook vergeven. ^{Mark. 11 : 25.}
 3 Een mensch behoudt tegen zijnen naaste den toorn — en wil bij den
 4 Heer genade zoeken! Hij is onbarmhartig jegens zijns gelijken — en
 5 wil voor zijne zonden bidden! Hij is slechts vleesch en bloed en behoudt
 6 den toorn — wie zou hem dan zijne zonden vergeven? Denk aan het
 7 einde en laat de vijandschap varen. Gedenk aan den dood en het
 8 verderf en blijf bij de geboden. Denk aan de geboden en laat uw
 9 dreigen tegen uwen naaste na. Denk aan het verbond des Hoogsten
 en vergeef de onwetendheid.
 10 Onthoud u van twist, zoo blijven vele zonden achterwege; ¹¹ ^b want een ^b Spr. 26 : 21.
 toornig mensch ontsteekt den twist, en de goddelooze verwacht goede
 vrienden, en hitst diegenen tegen elkander op, die goeden vrede hebben.
 12 Als er veel hout is, wordt het vuur des te grooter; en als de lieden
 krachtig zijn, wordt de toorn des te grooter; en als de lieden rijk zijn,
 wordt de toorn des te heviger; en als het twisten lang duurt, brandt
 13 het des te meer. Haastig zijn tot twist, ontsteekt het vuur; en haastig
 14 zijn tot strijd, vergiet bloed. Blaast gij in het vonkje, zoo ontstaat er
 een groot vuur van; maar spuwt gij in de vonk, zoo gaat ze uit: en
 beide kan uit uwen mond komen.
 15 De oorblazers en valsche kwade tongen zijn vervloekt, want zij ver-
 16 warren velen, die goeden vrede hebben. Eene kwade tong maakt vele
 17 lieden oneens ¹⁷ en drijft hen uit het ééne land in het andere; ¹⁸ zij ver-
 19 breekt vaste steden en vernielt vorstendommen. Eene kwade tong
 verstoot brave vrouwen en berooft ze van alles wat haar zuur gevallen
 20 is. Wie haar gehoor geeft, heeft nooit rust en kan nergens met vrede
 21 blijven. De geesel maakt striemen, maar eene ^c kwade tong vermorzelt ^c Spr. 18 : 8.
 22 gebeente en alles. Velen zijn gevallen door de scherpte des zwaards,
 23 maar op verre na zóó velen niet als door kwade tongen. Welgelukzalig
 is hij, die voor eene kwade tong bewaard blijft en van haar niet geplaagd
 wordt en haar juk niet dragen moet en in hare strikken niet gebonden
 24 is; want haar juk is van ijzer en hare strikken zijn van koper; ²⁵ hare
 26 plaag is bitterder dan de dood en erger dan het graf. Maar zij zal den
 godvreezende niet onderdrukken, en hij zal in haar vuur niet branden:
 27 wie den Heer verlaat, zal er in vallen en er in branden, en het zal niet
 uitgebluscht worden; zij zal hem overvallen als een leeuw en teniet-

- 28 maken als een luipaard. Gij omheint uwe goederen met doornen:
^d waarom maakt gij niet veelmeer voor uwen mond deur en grendels? ^{d Jez. Sir. 22 : 33.}
 29 Gij weegt uw goud en zilver: waarom weegt gij ook niet uwe woorden
 30 op de goudschaal? Wacht u, dat gij daardoor niet glijdt en voor uwe
 vijanden valt, die op u loeren.

HOOFDSTUK 29.

Over het leenen en borgspreken.

- ^a **WIE** zijnen naaste leent, doet een werk van barmhartigheid, en wie ^{a Ps. 37 : 26.}
 2 goederen heeft, behoort dat te doen. Leen uwen naaste, als hij het
 noodig heeft; en gij andere, geef het ook weder op den bestemden tijd.
 3 Houd wat gij gesproken hebt en handel niet bedriegelijk met hem: zoo
 4 vindt gij altijd uwe nooddrift. Menigeen meent dat het gevonden is wat
 5 hij leent, en maakt dengeen, die hem geholpen heeft, verdrietig. Hij
 kust iemand de hand, terwijl men hem leent, en spreekt zeer ootmoe-
 6 dig om des naasten geld; maar, als hij het moet wedergeven, stelt hij
 7 het uit en klaagt zeer, dat het een slechte tijd is. En hoewel hij het
 vermag, geeft hij toch nauwelijks de helft weder, en rekent het den
 8 ander voor gewin toe; maar vermag hij het niet, zoo berooft hij
 hem van het geld: die heeft dan zichzelf een vijand gekocht met zijn
 9 eigen geld; en gene betaalt hem met vloeken en schelden en geeft hem
 10 spijtige woorden voor dank. Menigeen leent noode, vanwege zulke
 slechtheid, want hij moet vreezen, dat hij van het zijne beroofd zal worden.
 11 ^b Doch wees lankmoedig jegens uwen naaste in den nood en laat hem ^{b Matth. 18 : 29.}
 12 op eene aalmoes niet te lang wachten. Help den arme wegens het
 13 ^c gebod en laat hem in den nood niet ledig van u gaan. Verlies gaarne ^{c Deut. 15 : 11.}
 uw geld om uws broeders en naasten wil; en begraaft het niet onder
 14 een steen, daar het toch vergaat. ^d Vergader u een schat naar het ^{d Matth. 6 : 20.}
 15 gebod des Allerhoogsten, die zal u beter zijn dan eenig goud. Leg ^{Deut. 15 : 10.}
 uwe aalmoes op eene bijzondere plaats: zij zal u redden uit al uw ongeluk;
 16 zij zal voor u strijden tegen uwen vijand, ¹⁷ beter dan eenig schild of spies.
 18 Een vroom man wordt borg voor zijnen naaste, ¹⁹ maar een onbe-
 20 schaamde laat zijnen borg staan. Vergeet de weldaad van uwen borg
 21 niet; want hij heeft zichzelf voor u tot borg gesteld. ²² De goddelooze
 23 brengt zijnen borg in schade ²³ en een ondankbare laat zijnen verlosser
 24 in den steek. ^e Borg te worden heeft vele rijke lieden verdorven en ^{e Spr. 11 : 15.}
 25 heen en weder geslingerd als de baren der zee. Het heeft groote lieden
 26 verdreven, dat zij in vreemde landen moesten gaan dwalen. Een god-
 delooze, wanneer hij borg geworden is, en met looze streken omgaat,
 27 opdat hij zich er uitdraaie, zal de straf niet ontgaan. Help uwen naaste
 zooveel gij kunt. en zie toe, dat gij niet zelf daardoor in schade geraakt.
 28 / Het is genoeg voor dit leven, als iemand water en brood, kleederen ^{f 1 Tim. 6 : 8.}
 29 en een huis heeft, waarmede hij zijn nooddrift bedekken kan. Een
 gering voedsel, onder een eigen dak van planken, is beter dan eene koste-
 30 lijke tafel onder de vreemden. Heb er vrede meê, hetzij gij weinig
 of veel hebt; want het is een schandelijk leven van huis tot huis te
 31 trekken; en waar iemand vreemd is, daar durft hij zijnen mond niet
 32 opendoen. Hij moet bij zich laten komen en met zich laten drinken
 33 en geen dank daarvoor hebben. Hij moet daarenhoven bittere woorden
 hooren, namelijk: Gast, ga heen en bereid de tafel; laat mij met u
 34 eten wat gij hebt. Alsook: Trek uit, ik heb een aanzienlijken gast
 gekregen; ik moet het huis hebben, mijn broeder komt bij mij in.
 35 Zulks valt een verstandig man hard, dat hij om de herberging zulke
 woorden moet slikken, en dat men het hem verwijt, als men hem
 geleend heeft.

HOOFDSTUK 30.

Aanbeveling van goede tucht over kinderen. — Zegen der gezondheid.

- ^a **WIE** zijn kind liefheeft houdt het gestadig onder de roede, opdat hij er <sup>a Spr. 13 : 24.
23 : 14.</sup>
- 2 daarna vreugd aan beleve. Wie zijn kind in de tucht houdt zal er zich over verblijden en behoeft er zich bij de bekenden niet over te schamen.
- 3 Als iemand zijn kind wèl onderwijst, verdriet het zijnen vijand, maar
- 4 verblijdt zijne vrienden; want, als zijn vader sterft, is het alsof hij niet
- 5 gestorven ware; want hij heeft zijns gelijke nagelaten. Toen hij leefde, zag hij zijnen lust en had vreugde aan hem; toen hij stierf, behoefde hij
- 6 niet te zorgen; want hij heeft nagelaten eene beschutting tegen zijne
- 7 vijanden, en die de vrienden weder dienen kan. Maar wie over zijn kind te zacht is, beklaagt zijne striemen en verschrikt zoo dikwijls het
- 8 weent. Een verwend kind wordt moedwillig gelijk een wild paard.
- 9 Liefkoos uw kind, zoo moet gij naderhand voor hem vreezen; speel met
- 10 hem, zoo zal hij u daarna bedroeven. Scherts niet met hem, opdat gij in het vervolg niet met hem treuren moet en uwe tanden ten laatste
- 11 moeten knarsen. Laat hem zijnen wil niet in de jeugd en ontschuldig
- 12 zijne dwaasheid niet. Buig hem den hals, terwijl hij nog jong is, sla hem wakker op den rug, terwijl hij nog klein is, opdat hij niet halsstarrig
- 13 en u ongehoorzaam worde. Tuchtig uw kind en laat het niet ledig gaan, opdat gij wegens hem niet te schande wordt.
- 14 Het is beter, dat iemand arm is en daarbij frisch en gezond, dan rijk
- 15 en ongezond. Gezond en frisch zijn is beter dan goud, en een gezond
- 16 lichaam is beter dan een groot vermogen. Er is geen rijkdom te vergelijken bij een gezond lichaam, en geen vreugd is er gelijk de vreugd
- 17 des harten. De dood is beter dan een ziek leven of gestadige krankheid.
- 18 Het is evenals een goed gerecht voor een mond, die niet eten kan, en
- 19 als de spijs, die men bij het graf van een doode zet. Want wat is het
- 20 offer den afgod nut? Hij kan het immers noch eten noch ruiken. Zóó is het
- 21 met den rijke ook, dien God ziek maakt: hij ziet het wel met de oogen en zucht er naar, en hij is als een gesnedene, die bij eene maagd ligt en zucht.
- 22 Maak uzelf niet treurig en plaag uzelf niet met uwe eigene gedachten;
- 23 ^b want een vroolijk hart is des menschen leven en zijne vreugd is zijn ^{b Spr. 15 : 13.}
- 24 lang leven. Doe u wat tegoed en troost uw hart en drijf de treurigheid
- 25 verre van u; ^c want treurigheid doodt vele lieden en dient toch nergens ^{c 2 Kor. 7 : 10.}
- 26 toe. IJver en toorn verkorten het leven, ²⁷ en zorg maakt oud vóór den
- 27 tijd. Een vroolijk hart smaakt alles wèl wat hij eet.

HOOFDSTUK 31.

Gevaar van de gierigheid. — Waarschuwing voor onmatigheid.

- WAKEN** naar rijkdom verteert het lichaam, en daarover zorgen verdrijft
- 2 den slaap. Als iemand ligt en zorgt, ontwaakt hij gestadig, gelijk eene
- 3 groote krankheid gestadig opwekt. Hij is rijk, die werkt en geld ver-
- 4 gadert, en ophoudt, en ook geniet. Maar hij is arm, die werkt en niet
- 5 verwerft, en als hij al ophoudt, is hij toch een bedelaar. Wie geld liefheeft, blijft niet zonder zonde; en wie het vergangelijke zoekt, zal mede-
- 6 vergaan. ^a Velen komen tot ongeluk om het geld en verderven daardoor ^{a 1 Tim. 6 : 9.}
- 7 voor hunne oogen. Wie daaraan offeren, werpt het terneder, en het vangt de onvoorzichtigen.
- 8 Welgelukkig is die rijke, die onbestrafbaar bevonden wordt en het
- 9 geld niet zoekt. Waar is die? zoo zullen wij hem prijzen; want hij doet
- 10 groote dingen onder zijn volk. Wie daarin beproefd en oprecht bevonden is, wordt billijk geprezen: hij kon kwaad doen, en deed het echter niet;

11 schade doen, en deed het ook niet. Daarom blijven zijne goederen, en de gemeente prijst zijne aalmoezen.

12 ^b Als gij aan eens rijken mans tafel zit, sper uwe keel niet open, ^b Spr. 23 : 1.

13 en denk niet: Hier is veel te eten; ¹⁴ maar denk, dat een ontrouw oog nijdig

15 is (want wat is nijdiger dan zulk een oog?), en het weent, als het iemand

16 ziet toetasten. Tast niet naar wat een ander ziet, ¹⁷ en neem niet het-

18 geen voor hem in den schotel ligt. Ga bij uzelf na, wat uw naaste

19 gaarne of ongaarne heeft; en houd u verstandig in alle stukken. Eet als

een mensch wat u voorgezet is, en eet niet te gulzig, opdat men op u niet

20 toornig worde. Om de betamelijkheid, houd het eerst op; en wees geen

21 onverzadelijke vraat, opdat gij geen ongunst verkrijgt. Als gij bij velen

zit, zoo tast niet het eerst toe.

22 Een zedig mensch vergenoegt zich met weinig, daarom behoeft hij in

23 bed zoo niet te hijgen; en als de maag matig gehouden wordt, slaapt

24 men zacht; dan kan men des morgens vroeg opstaan en bevindt zich

wèl. Maar een onverzadelijke vraat slaapt ongerust, en heeft krimping

25 en buikpijn. Als gij te veel gegeten hebt, zoo sta op en ga weg en

leg u ter rust.

26 Mijn kind, geef mij gehoor, en veracht mij niet, opdat u ten laatste

27 mijne woorden niet treffen. Neem u voor wat te arbeiden, zoo overkomt

u geen krankheid.

28 Een man, mild in spijs, prijzen de lieden, en zeggen, dat hij een braaf

29 man is; en dit is een goede roem. Maar van een karigen vrek spreekt

de geheele stad kwaad en men zegt recht daaraan.

30 Wees geen wijnzwelger, want de wijn brengt vele lieden om. ³¹ De

smidsoven beproeft het in water gedoopte staal: alzoo beproeft de wijn

32 de misdadige harten, als zij dronken zijn. ^c De wijn verkwikt den ^c Ps. 104 : 15.

33 mensch het leven, zoo men hem matig drinkt; en wat is het leven, waar

34 geen wijn is? De wijn is geschapen, opdat hij den mensch vroolijk zoude

35 maken. De wijn, tot nooddruft gedronken, verheugt lichaam en ziel;

36 maar, zoo men er te veel van drinkt, brengt hij hartzeer, daar men twist

37 en met elkander strijdt. De dronkenschap maakt een wilden dwaas nog

38 wilder, zoodat hij snoeft en pocht — totdat hij wakker geklopt, ge-

39 slagen en gewond wordt. Scheld uwen naaste niet bij den wijn, en ver-

40 smaad hem niet in zijne vreugde; geef hem geen kwade woorden en

dring hem niet te betalen, wat hij u schuldig is.

HOOFDSTUK 32.

Voorschriften aangaande bescheidenheid en godsvrucht.

HEEFT men u tot spijsmeester [*over uwe broeders*] verkozen, zoo verhef

u niet daarop, maar houd u als zij, zorg eerst voor hen, dan moogt gij

2 gaan zitten. En als gij alles gedaan hebt wat u betaamt te doen, zet

3 u dan onder hen, opdat zij met u vroolijk mogen zijn, en gij de eer

daarvan verkrijgt, dat men u een zedig, vriendelijk man noemt.

4 De oudste moet spreken; want het betaamt hem, als hij ervaren is.

5 En verhinder hen niet, die muziek maken; ⁶ en als men liederen zingt,

zoo praat er niet onder en spaar uwe wijsheid tot op een anderen tijd.

7 Gelijk een robijn in fijn goud blinkt, zoo versiert een gezang den maal-

8 tijd. Gelijk een smaragd in schoon goud staat, ⁹ alzoo versieren de

liederen bij den goeden wijn.

10 Een jongeling mag ook wel spreken één- of tweemaal, als het hem

11 noodig is, en, als men hem vraagt, moet hij het kort maken, ¹² en zich

13 houden als wie niet veel weet, en liever zwijgen; en hij moet zich den

heerschers niet gelijk achten, en, als een oude spreekt, niet daaronder

- 14 snappen. Aan den donder gaat groote bliksem vooraf: alzoo maakt ook bescheidenheid groote gunst.
- 15 Sta ook bij tijds op en wees niet de laatste, ¹⁶ maar ga tijdig naar huis en wees niet moedwillig; daar moogt gij schertsen en doen wat gij
- 17 wilt; mits gij niets kwaads doet en niemand trotsch bejegt. Maar dank voor dat alles hem, die u geschapen en met zijne goederen verzadigd heeft.
- 18 Wie den Heer vreest, laat zich gaarne onderwijzen; en wie zich vroeg
- 19 daartoe schikt, zal genade vinden. Wie naar Gods woord vraagt, zal het rijkelijk verkrijgen; maar wie het niet met ernst meent, wordt er slechts
- 20 erger door. Wie den Heer vreest, treft de rechte leer en maakt, dat de gerechtigheid blinkt als een licht.
- 21 ^a Een goddelooze laat zich niet bestraffen en weet zich in zijn voor- ^a Spr. 12 : 1.
nemen te behelpen met het voorbeeld van andere lieden.
- 22 Een verstandig man veracht geen goeden raad; ²³ maar een woest en hoovaardig mensch vreest niet, en heeft hij iets gedaan, dan weet hij
- 24 zichzelf niet te raden. Doe niets zonder raad, zoo berouwt het u niet
- 25 na de daad. Ga niet waar gij licht zoudt vallen, noch waar gij u
- 26 aan de steenen zoudt kunnen stooten. Verlaat u niet daarop, dat de
- 27 weg effen is; ja wacht u voor uwe eigen kinderen. Wat gij u ook voor-
- 28 neemt, vertrouw u zelf, want dat is ook Gods geboden houden. Wie Gods woord gelooft, acht de geboden; en wie den Heer vertrouwt ^b dien ^b Ps. 23 : 1, 84 : 12.
zal niets ontbreken.

HOOFDSTUK 33.

Over Gods wonderbare wegen. — Regels voor het huiselijk leven.

- WIE** God vreest, dien wedervaart geen leed; maar als hij aangevochten
- 2 is, zal hij weder verlost worden. Een wijs man laat zich Gods woord niet tegen maken, maar een geveinsde zweeft gelijk een schip op de
- 3 onstuimige zee. Een verstandig mensch houdt vast aan Gods woord; en Gods woord is hem zeker, gelijk eene klare rede.
- 4 Word eerst zeker van uwe zaak en spreek er dan van; laat u tevoren wèl leeren, zoo kunt gij antwoorden.
- 5 Het hart van een dwaas is als een rad aan den wagen, en zijne
- 6 gedachten loopen om als de naaf. Gelijk de springhengst, die onder elken ruiters briescht, zoo is een vriend, die lust heeft tot spotternij.
- 7 Waarom moet de ééne dag heiliger zijn dan de andere, daar immers
- 8 de zon den éénen dag in het jaar zoowel maakt als den anderen? De wijsheid des Heeren heeft ze zoo onderscheiden, en hij heeft de jaar-
- 9 getijden en feestdagen alzoo geordend; hij heeft sommige uitverkoren en geheiligd boven andere dagen.
- 10 ^a Gelijk alle menschen van de aarde zijn, en Adam uit het stof geschapen ^a Gen. 2 : 7.
11 is, en de Heer hen nochtans onderscheiden heeft naar zijne menigvuldige
- 12 wijsheid, en menigerlei staat onder hen heeft ingesteld: eenigen heeft hij gezegend, verhoogd en geheiligd en tot zijnen dienst laten komen; maar eenigen heeft hij vervloekt en vernederd en uit hunnen staat
- 13 ternedergeworpen; ^b want zij zijn in zijne hand als het leem in de hand ^b Jes. 45 : 9.
des pottenbakkers, hij maakt al zijne werken zooals het hem behaagt: — ^c Rom. 9 : 21.
- 14 zóó zijn ook de menschen in de hand desgenen, die hen gemaakt heeft, en hij geeft een iegelijk naar het hem goeddunkt.
- 15 Alzóó is het goede gesteld tegen het kwade en het leven tegen den dood en de godvreezende tegen den goddelooze. Beschouw alzóó al de werken des Hoogsten: ^c er zijn altoos twee tegen twee, en het één tegen ^c Jez. Sir. 42 : 25.
het ander gesteld.
- 16 Ik ben het laatst ontwaakt, als iemand, die in den herfst nazamelt, —

en God heeft mij den zegen daarop gegeven, dat ik mijne wijnpers óók
 18 vol gemaakt heb als in den vollen herfst. Ziet hoe ik niet voor mij alleen
 19 gearbeid heb, maar voor allen, die gaarne leeren willen. ^d Hoort naar ^d Wush. 6 : 2, 3.
 mij, gij groote heeren, en gij, regenten des volks, neemt het ter harte.
 20 Laat den zoon, de vrouw, den broeder, den vriend geen macht over u,
 terwijl gij leeft, en geef uwe goederen aan niemand over: opdat het u
 21 niet berouwe en gij hen daarom zoudt moeten bidden. Geef u niet over
 22 aan een ander mensch, terwijl gij leeft en adem hebt. Het is beter dat
 uwe kinderen u noodig hebben, dan dat gij hen naar de handen zoudt
 23 moeten zien. Blijf gij de opperste in uwe zaken en laat u uwe eer niet
 24 ontnemen. Als uw einde komt, dat gij vanhier moet, deel dan uw
 erfgoed uit.
 25 Den ezel behoort zijn voeder, zweep en last: alzo den knecht zijn
 26 brood, zijne straf en zijn arbeid. Houd den knecht aan den arbeid, zoo
 hebt gij rust voor hem: laat gij hem ledig gaan, zoo wil hij een jonker
 27 zijn. Het juk en de touwen buigen den hals; stok en knuppel een
 28 ondeugenden knecht. Drijf hem tot den arbeid, opdat hij niet ledig ga.
 29 Ledig gaan leert veel kwaad. ³⁰ Leg hem arbeid op, die een knecht
 betaamt: geeft hij dan geen gehoor, zoo zet hem in de boeien; doch
 31 leg niemand teveel op en houd maat in alle dingen. Hebt gij een knecht,
 zoo behandel hem als uzelf; want wie hem iets doet, vergrijpt zich aan
 uw lijf en leven. Hebt gij een knecht, dat hij geacht worde als uw
 32 broeder; want gij hebt hem noodig, gelijk uw eigen leven; maar
 behandelt gij hem niet wèl, dat hij opstaat en van u wegloopt, wáár
 zult gij hem dan zoeken?

HOOFDSTUK 34.

Vertrouw niet op droomen en valsche offers, maar vertrouw op God.

ONVERSTANDIGE lieden bedriegen zichzelf met eene dwaze hoop, en
 2 dwazen verlaten zich op droomen. Wie de droomen gadeslaat, tast naar
 3 de schaduw en wil den wind vangen. Droomen zijn niet anders dan een
 4 beeld zonder wezen. Hetgeen onrein is, hoe kan dat rein zijn? En
 5 hetgeen valsch is, hoe kan dat waar zijn? Eigen waarzeggerijen en
 voortekens en droomen zijn niets, en bezorgen echter iemand zware
 6 gedachten. En indien zij niet komen door ingeving des Hoogsten, zoo
 7 hecht er niets aan; want de droomen bedriegen vele lieden en het
 8 mislukt dengenen, die daarop bouwen. Men heeft geen leugens noodig
 om het gebod te houden; en men heeft genoeg aan Gods woord, als
 men recht onderwijzen wil.

9 Een geoeffend man verstaat veel en een ervaren mensch kan van
 10 wijsheid spreken. Wie niet geoeffend is, verstaat weinig, ¹¹ maar wie
 12 veel rondgezworven heeft, is vol schrandereid. Daar ik veel rondge-
 13 zworven heb, kan ik veel leeren, en ik weet meer dan ik zeg; en ik
 ben dikwijls in gevaar des doods geraakt, — en ben daardoor er uit
 14 verlost. De geest der godvreezenden zal in leven blijven; ¹⁵ want hunne
 hoop berust op hem, die hen helpen kan.

16 ^a Wie den Heer vreest, behoeft nergens voor te verschrikken, noch zich ^a Ps. 112 : 7, 8.
 17 te ontzetten; want hij is zijn toeverlaat. Welgelukzalig is hij, die den
 18 Heer vreest: waarop verlaat hij zich, wie is zijn steun? ^b ¹⁹ De oogen ^b Jez. Sir. 15 : 20.
 des Heeren zien op degenen, die hem liefhebben; hij is eene machtige ^c Ps. 33 : 18.
 beschutting, eene groote sterkte, eene bescherming tegen de hitte, ^c eene ^c Jes. 4 : 6.
 hut tegen den heeten middag, eene bewaring tegen het struikelen, eene
 20 hulp tegen den val, die het hart verheugt en het aangezicht vroolijk
 maakt en gezondheid, leven en zegen geeft.

21 ^d Wie van onrechtvaardig goed offert, diens offer is eene bespotting; ^d Spr. 21 : 27.
 22 maar zulk eene bespotting der goddeloozen behaagt God in het geheel
 23 niet. De gaven der goddeloozen behagen den Hoogste in het minst niet,
 24 en de zonden zijn niet te verzoenen met vele offers. Wie van het goed
 des armen offert, doet als iemand, die den zoon voor des vaders oogen
 25 slacht. De arme heeft niets dan een weinig brood: wie hem daarvan
 26 berooft, is een moordenaar. Wie iemand zijn onderhoud ontnemt, doodt
 27 zijnen naaste. Wie den arbeider zijn loon niet geeft, is een bloedhond.
 28 Als iemand bouwt en weder afbreekt, wat heeft hij daarvan dan
 29 arbeid? De een bidt en de ander vloekt — wiens stem zal de Heer
 30 verhooren? Wie zich ^e wascht, als hij een doode aangeraakt heeft, en ^e Num. 19 : 18, 19.
 31 hem weder aanraakt, wat baat hem zijn wasschen? Alzóó is de mensch,
 die voor zijne zonden vast en gedurig weder zondigt: wie zal diens
 gebed verhooren en wat baat hem zijn vasten?

HOOFDSTUK 35.

Over Gode welbehagelijke offers. — Verhooring van het gebed.

^a GODS wet houden, is een rijk offer. ² Gods geboden hoogachten, dat ^a 1 Sam. 15 : 22.
 3 helpt wél. God danken, is het rechte meelbloemoffer. ³ ^b Barmhartigheid ^b Hebr. 13 : 16.
 5 oefenen, is het rechte dankoffer. Van zonden afstaan, is een godsdienst,
 die den Heer behaagt; en ophouden van onrecht te doen, is een recht
 verzoenoffer.
 6 Gij moet daarom echter niet ^c ledig voor den Heer verschijnen; ⁷ want ^c Deut. 16 : 16.
 8 zulks moet men óók doen wegens Gods gebod. Het offer des rechtvaardigen
 9 maakt het altaar rijk, ^d en zijn geur is zoet voor den Hoogste. Het offer ^d Gen. 8 : 21.
 10 des rechtvaardigen is aangenaam, en hij wordt nooit vergeten. Geef God
 zijne eer met vroolijke oogen en uwe ^e eerstelingen zonder eenig gebrek. ^e Ex. 23 : 19.
 11 Hetgeen gij geeft, geef dat gaarne; en heilig uwe ^f tienden vroolijk. ^f Lev. 27 : 30, 32.
 12 Geef den Hoogste naar hetgeen hij u verleend heeft; en wat uwe hand
 13 vermag, ^g geef dat met vroolijke oogen; want de Heer, die een vergelder ^g 2 Kor. 9 : 7.
 14 is, zal het u zevenvoudig vergelden. ^h Besnoei uwe gaven niet, want dat ^h Lev. 22 : 20.
 15 is niet aangenaam. Zoek geen voordeel, als gij offeren zult; want de Heer
 is een wreker, en voor hem geldt geen aanzien des persoons.
 16 Hij helpt den arme en ziet den persoon niet aan en verhoort het ge-
 17 bed desgenen, die onrecht lijdt. ⁱ Hij veracht het gebed van den wees ⁱ Ex. 22 : 22.
 18 niet, noch de weduw, als zij klaagt. De tranen der weduw vloeien wel
 19 langs de wangen nederwaarts, maar zij roepen opwaarts tegen dengeen,
 20 die ze haar uitperst. Wie God dient met lust, is aangenaam, en zijn
 21 gebed reikt tot in de wolken. Het gebed des ellendigen dringt door de
 wolken en rust niet voordat het daarheen komt, en houdt niet op, totdat
 22 de Hoogste het verhoort; en de Heer zal rechtvaardig richten en straffen,
 en niet uitstellen noch langer verdragen, totdat hij den onbarmhartigen de
 23 lendenen in stukken sla, en zich aan zulke lieden wreke en allen verdelge,
 die denzulken leed aandoen en het geweld der onrechtvaardigen terneder-
 24 werpe, en een iegelijk geve naar zijne werken en hen loone zooals zij het
 25 verdiend hebben, en zijn volk wreke, en het verheuge met zijne barm-
 26 hartigheid. Gelijk de regen ten goede komt, als het droog is, zoo
 komt de barmhartigheid ook in den nood ter rechter tijd.

HOOFDSTUK 36.

Gebod van Gods volk om hulp. — Lof van de goede huisvrouw.

HEER, Almachtige God, ontferm u over ons, ² en verhoor ons, en
 3 verschrik alle volken. Hef uwe hand op over de vreemdelingen, opdat

- 4 zij uwe macht zien. Gelijk gij voor hunne oogen geheiligd wordt bij
 5 ons, bewijs u alzoo heerlijk aan hen voor onze oogen, opdat zij erkennen
 6 gelijk wij erkennen, ^a dat er geen ander God is dan gij, Heer. Doe ^a 2 Kon. 19 : 19.
 7 nieuwe teekenen en nieuwe wonderen. Betoon uwe hand en uwen
 8 rechterarm heerlijk. Verwek uwe gramschap en giet den toorn uit.
 9 Roei den tegenpartijder uit en verbrijzel den vijand. ¹⁰ En maak er
 haast mede en gedenk aan uwen ^b eed; opdat men uwe wonderdaden ^b Deut. 32 : 40, 41.
 11 prijze. De toorn des vuurs moge hen verteren, die zoo zorgeloos leven;
 12 en wie uw volk leed aandoen, mogen omkomen. Verbrijzel de hoofden
 der vorsten, die ons vijandig zijn, en zeggen: Wij zijn het alleen.
 13 Vergader al de stammen van Jakob en laat ze uw erfdeel zijn, gelijk van
 14 den beginne. Ontferm u over uw volk, dat van u zijnen naam heeft,
 15 en over Israël, dien gij uwen ^c eersten zoon noemt. ^d Ontferm u over ^c Ex. 4 : 22.
 16 de stad Jeruzalem, waar uw heiligdom is, en waar gij woont. Richt ^d Ps. 102 : 14.
 Zion weder op, opdat aldaar uw woord weder opga, en uwe eer onder
 17 het volk groot worde. Geef uwe getuigenis aan degenen, die van den
 beginne uw eigendom geweest zijn, en vervul de profetiën, die in uwen
 18 naam verkondigd zijn. Vergeld dengenen, die op u wachten, opdat
 19 uwe profeten waarachtig bevonden worden. Verhoor, Heer, het gebed ^e Num. 6 : 22—26.
 dergenen, die u aanroepen, naar Aärons ^e zegen over uw volk, opdat
 allen, die op de aarde wonen, erkennen, dat gij, Heer, de eeuwige
 God zijt.
- 20 De buik neemt allerlei spijs tot zich: nochtans is de ééne spijs beter
 21 dan de andere. Gelijk de tong het wildbraad onderscheidt, merkt een
 22 verstandig hart de valsche woorden. Een bedriegelijk mensch kan
 iemand in een ongeluk brengen, maar iemand, die ervaren is, weet zich
 daarvoor te wachten.
- 23 Een vrouw moet iederen man aannemen; maar onder de dochters
 neemt men de eene liever dan de andere.
- 24 Eene schoone vrouw verheugt haren man en een man heeft niets
 25 liever: indien zij daarbij vriendelijk en vroom is, vindt men des mans
 26 gelijke niet. Wie eene [*goede*] huisvrouw heeft, brengt zijn goed tot
 een schat, en heeft eene getrouwe hulp en eene zuil, waarop hij zich
 27 verlaten kan. Waar geen heining is, wordt het goed verwoest; en
 28 waar geen huisvrouw is, gaat de huiswaard bijster dwalende. Gelijk men
 een straatroover niet vertrouwt, die van de ééne stad in de andere
 sluipt, zoo vertrouwt men ook een man niet, die geen eigen woning
 heeft, en intrekken moet waar hij laat aankomt.

HOOFDSTUK 37.

Waarschuwing voor valsche vrienden en raadgevers. — Vermaning tot matigheid.

IEDERE vriend zegt wel: Ik ben óók een vriend, maar sommigen zijn
 2 alleen vrienden in naam. Als vrienden elkander vijandig worden, blijft
 3 de gramschap tot in den dood. Ach waar komt toch dat kwade ding
 4 vandaan, dat de geheele wereld zoo vol valsheid is? Als het den
 vriend welgaat, verheugen zij zich met hem; maar als het hem kwalijk
 5 gaat, worden zij zijne vijanden. Zij bemoeien zich met hem om des
 6 buiks wil; maar als de nood begint, zoeken zij een schild. Vergeet
 7 uwen vriend niet, als gij vroolijk zijt, en denk aan hem, als gij rijk wordt.
 8 Iedere raadgever wil raden, maar sommigen raden tot hun eigen
 9 voordeel. Daarom wacht u voor de raadgevers, bedenk tevoren of het
 goed is; want hij denkt misschien zichzelf te raden, en wil het u laten
 10 wagen, en zegt: Gij zijt op den rechten weg, — en hij staat evenwel
 11 tegenover u, en let, op hoe het gelukken zal. Vraag geen raad aan den-

- geen, die een kwaad vermoeden tegen u heeft, en neem niet tot raad
 12 wie u benijden: gelijk wanneer gij aan eene vrouw om raad vraagdet,
 hoe men jegens hare vijandin vriendelijk moet zijn; of aan een vrees-
 achtige, hoe men oorlogen moet; of aan een koopman, hoe hoog hij
 13 uwe waren tegen de zijne achten wil; of aan een kooper, hoe duur gij
 ze geven moet; of aan een nijdige, hoe men weldoen; of aan een
 onbarmhartige, hoe men genade bewijzen moet; of aan een luiaard over
 14 grooten arbeid; of aan een daglooner, die nergens woonachtig is, hoe
 men niet uit den arbeid gaan zal; of aan een dragen huisknecht over
 15 veel werk. Neem zulke lieden niet te raad, maar houd u steeds bij
 godvreezende lieden, van welke gij weet, dat zij Gods geboden houden,
 16 die gezind zijn gelijk gij zijt, die medelijden met u hebben, als gij
 17 struikelt; en blijf bij hunnen raad, want gij zult geen getrouwer raad
 18 vinden. En zulk een kan dikwijls iets beter zien dan zeven wachters,
 19 die bovenop den wachttoren zitten. Doch roep in dit alles ook den
 Allerhoogste aan, dat hij uw doen gelukken en niet falen late.
 20 Eer gij wat begint, vraag tevoren; en eer gij wat doet, neem raad
 21 daartoe; want als men wat nieuws voorheeft, moet een van deze vier
 gebeuren: dat het goed of kwaad wordt, dat het leven of de dood
 daaruit volgt; en dat alles regeert altijd de tong.
 22 Menigeen is wel bekwaam om anderen te raden — en is zichzelf niet
 23 nut. Menigeen wil verstandig raden — en men hoort hem toch niet
 24 gaarne, en hij blijft een bedelaar; want hij heeft niet van den Heer de
 25 genade daartoe, en er is geen wijsheid in hem. Menigeen is wijs door
 eigen ervaring: die doet met zijnen raad voordeel en treft het doel.
 26 Een wijs man kan zijn volk leeren en doet met zijnen raad voordeel,
 27 en treft het doel. Een wijs man wordt hoog geroemd, en allen, die
 28 hem zien, prijzen hem. Een iegelijk heeft een bestemden tijd om te
 29 leven, maar Israëls tijd heeft geen getal. Een wijze heeft bij zijne
 lieden een groot aanzien, en zijn naam blijft eeuwig.
 30 Mijn kind, beproef wat voor uw lichaam gezond is, en zie wat er
 31 ongezond voor is, en geef het dat niet. Want allerlei dient elkeen niet,
 32 ook verkiest niet elkeen allerlei. Overlaad u niet met allerlei lekkernijen,
 33 en eet niet te gulzig; want veel eten maakt krank, en een onverzadelijke
 34 vraat krijgt buikpijn. Velen hebben zich dood gegeten, maar wie matig
 is, leeft des te langer.

HOOFDSTUK 38.

Hoe zich te gedragen in gezondheid, ziekte en bij sterfgevallen. — Over den handenarbeid.

- EER** den geneesmeester met behoorlijke eerbewijzingen, opdat gij hem
 2 hebt in den tijd van nood; want de Heer heeft hem geschapen en de
 geneesmiddelen komen van den Hoogste, en de koningen eeren hem.
 3 De kunst des geneesmeesters verhoogt hem en maakt hem groot bij
 4 vorsten en heeren. De Heer laat de geneesmiddelen uit de aarde
 5 opgroeien, en een verstandige veracht ze niet. *a* Immers werd het a Ex. 15: 25.
 bittere water zoet door een hout, opdat men zijne kracht erkennen
 6 zoude. En hij heeft zulke kunst den menschen gegeven, opdat hij
 7 geprezen worde in zijne wonderdaden. Door haar geneest hij en verdrijft
 de smarten; en de kruidenmenger maakt zijne geneesmiddelen door haar.
 8 In het kort: Gods werken kan men niet alle vertellen, en hij geeft
 alles wat goed is op de aarde.
 9 Mijn kind, als gij krank zijt, zoo veracht het niet; maar bid den
 10 Heer, zoo zal hij u gezondmaken. Sta af van de zonde en maak uwe
 11 handen onbestrafbaar en reinig uw hart van alle misdaad; offer aan-

- genaam reukwerk en meelbloem tot een gedenkoffer; en geef een vet
 12 offer, alsof gij vanhier moest: — laat alsdan den geneesmeester tot u
 komen, want de Heer heeft hem geschapen; en laat hem niet van u,
 13 terwijl gij hem noodig hebt. De tijd kan komen, dat de kranke
 14 alleen dáárdóór geholpen wordt, als zij den Heer bidden, dat het met
 hem beter moge worden en hij gezondheid verkrijge om langer te
 15 leven. ^b Wie tegen zijnen Schepper zondigt, moet den geneesmeester
 in de handen vallen. ^b Ps. 107 : 17, 18.
Joh. 5 : 14.
- 16 Mijn kind, als er iemand sterft, zoo beweën en beklaag hem, als
 ware u groot leed geschied, en omwind zijn lichaam op eene behoorlijke
 17 wijs en laat hem eerlijk begraven. Gij moet bitter weenen en hartelijk
 18 bedroefd zijn en rouwdragen, naardat hij geweest is, tenminste een
 paar dagen, opdat men niet kwalijk van u spreken moge; en troost u
 19 ook weder, opdat gij niet te treurig wordt: Met de aanvechting blijft
 20 ook de treurigheid en armoede tast het hart aan. Treurigheid en armoede
 21 tasten het hart aan in de aanvechting, en gaan zich te buiten. Laat
 aan de treurigheid geen plaats in uw hart, maar ontsla u daarvan;
 22 en denk aan het einde en vergeet dit niet. Want er is geen weder-
 23 komen: het helpt hem niet, en gij doet u schade. Gedenk aan hem:
 gelijk hij gestorven is, moet gij óók sterven; gisteren was het aan mij,
 24 heden is het aan u. Dewijl nu de doode in rust ligt, ^c zoo houd ook ^c 2 Sam. 12 : 20.
 op aan hem te denken; en troost u weder over hem, dewijl zijn geest
 vanhier gescheiden is.
- 25 Wie de Schrift leeren zal, kan geen anderen arbeid waarnemen; en
 26 wien men onderwijzen zal, die moet niets anders te doen hebben. Hoe
 kan hij zich toeleggen iets te leeren, die ploegen moet, en die gaarne
 met de zweep de ossen drijft en met dergelijke werken te doen heeft,
 27 en niet weet dan van ossen te spreken? Hij moet denken hoe hij den
 akker zal bouwen en moet laat en vroeg voeder aan de koeien geven.
 28 Alzoo ook de schrijnwerkers en timmerlieden; die dag en nacht arbeiden.
 en beeldwerk snijden en naarstigheid aanwenden om menigerlei
 arbeid te verrichten, die moeten denken om het wél te maken, en
 29 vroeg en laat daarbij zijn, opdat zij het volbrengen. Alzoo een smid;
 die moet bij zijn aanbeeld zijn en zijne smederij waarnemen, en wordt
 30 mat van het vuur en werkt zich moede over den smidsoven; het geluid
 der hamers slaat hem de ooren vol; en hij let daarop hoe hij het werk
 31 recht zal maken ³¹ en moet denken om het gereed te maken, en vroeg
 32 en laat daarbij zijn, opdat hij het goed uitvoere. Alzoo een potten-
 bakker; die moet bij zijn werk zijn en het wiel met zijne voeten omdrij-
 ven; en hij moet gestadig met zorg zijn werk doen en heeft zijn bepaald
 33 dagwerk; hij moet met zijne armen van het leem zijne vaten maken en
 34 moet zich naar zijne voeten moede bukken; hij moet denken om het
 35 goed te verglazen en vroeg en laat den oven veggen. Deze allen troosten
 zich met hun handwerk en een iegelijk bevljigt zich om zijn ambacht
 36 te verstaan; men kan ze in de stad niet missen: — ³⁷ maar men kan
 ze nergens heen zenden; zij kunnen ook de ambten niet waarnemen noch
 38 in de gemeente regeeren; zij kunnen het verstand niet hebben om in
 de schrift te onderwijzen, noch het recht en de gerechtigheid te pre-
 39 dikan; wijze spreuken worden bij hen niet gevonden, maar zij moeten
 de tijdelijke nering waarnemen, en zij denken niet verder dan hetgeen
 zij met hunnen arbeid kunnen winnen.

HOOFDSTUK 39.

Over de Schriftgeleerden. — Vermaning tot verheerlijking Gods.

- MAAR**, wie zich daartoe begeven zal, dat hij de wet des Hoogsten leere kennen, die moet de wijsheid van alle ouden onderzoeken, en in de 2 profeten zich oefenen; hij moet de geschiedenissen der vermaarde lieden 3 opmerken en daarover nadenken, wat zij beduiden en leeren; hij moet de geestelijke spreuken leeren en in de diepzinnige redenen zich oefenen. 4 Deze kan de vorsten dienen en bij de heeren zijn. ⁵ Hij kan naar vreemde landen gezonden worden; want hij kent reeds bij ondervinding, wat voor 6 de lieden goed of niet goed is. En hij denkt, hoe hij vroeg zal opstaan, om den Heer te zoeken, die hem geschapen heeft, en bidt tot den 7 Hoogste. Hij doet zijnen mond vrijmoedig open en bidt voor zijne 8 zonden. En wanneer dan de Heer alzoo verzoend is, geeft die hem 9 ^a den geest der wijsheid rijkelijk, zoodat hij overvloedig geven kan wijzen ^a Jak. 1 : 5. 10 raad en leering, waarvoor hij den Heer in zijn gebed dankt; en de 11 Heer geeft er zegen op, dat zijn raad en zijne leering doorgaan. En hij ^b overlegt het tevoren bij zichzelf, daarna spreekt hij zijnen raad en ^b Joz. Sir. 6 : 37. 12 zijne leering uit, en bewijst het met de Heilige Schrift; en velen ver- 13 wonderen zich over zijne wijsheid, en zij zal nimmer ondergaan. Hij 14 wordt nooit vergeten, en zijn naam blijft immer en altoos. Wat hij geleerd heeft, zal men verder prediken; en de gemeente zal hem prijzen. 15 Terwijl hij leeft, heeft hij een grooteren naam dan duizend anderen, en na zijnen dood blijft hem deze naam. 16 Ik heb nog wat meer te zeggen; want ik ben vol gedachten, als de 17 volle maan. Hoort naar mij, gij heilige kinderen, en wast op als de 18 rozen, aan de beekjes geplant, ¹⁸ en geeft aangename geur van u als 19 wierook, bloeit als de leliën en riekt aangenaam. Zingt loffelijk en looft 20 den Heer in al zijne werken, prijst zijnen naam heerlijk. Dankt hem en looft hem met zingen en geklank, en spreekt aldus in het danken: 21 Al de werken des Heeren zijn zeer goed; en wat hij gebiedt, geschiedt 22 op zijn tijd. En men behoeft niet te zeggen: Waartoe dat? Want op hnnnen tijd komen zij als gewenscht; ^c gelijk toen door zijn gebod het ^c Ex. 14 : 22. Joz. 3 : 15. water stond als muren en door zijn woord de wateren stonden, alsof zij ergens in gevat waren. 23 Want wat hij door zijn gebod doet, is liefelijk; en men behoeft niet 24 te klagen over gebrek aan zijne hulp. De werken van alle menschen 25 zijn vóór hem en voor zijne oogen is niets verborgen. Hij ziet alles van het begin der wereld tot aan het einde der wereld, en voor hem is geen 26 ding nieuw. Men behoeft niet te zeggen: Waartoe dat? Want hij heeft 27 elk ding geschapen, dat het tot iets dienen zou. Want zijn zegen vloeit 28 daarheen als eene rivier, en drenkt de aarde als een zondvloed: wederom, zijn toorn treft de volken, alsof hij een waterrijk land verdrogen laat. 29 ^d Zijn doen is bij de heiligen recht, maar de goddeloozen stooten zich ^d Ps. 18 : 27. daaraan. 30 Alwat van den beginne geschapen is, is voor de vromen goed, maar 31 voor de goddeloozen schadelijk. De mensch heeft tot zijn leven noodig water, vuur, ijzer, zout, meel, honing, melk, wijn, olie en kleederen: 32 dat alles komt den vromen ten goede en den goddeloozen tot schade. 33 De winden zijn ook eensdeels tot wraak geschapen en door hun stormen 34 doen zij schade; en als de straf komen zal, razen zij, en voeren den 35 toorn uit desgenen, die hen geschapen heeft. Vuur, hagel, honger, dood, 36 dat is alles tot wraak geschapen. De wilde dieren, schorpioenen, slangen en het zwaard zijn óók tot wraak geschapen, om de goddeloozen te 37 verderven. Met vreugde ^e doen zij zijn bevel en zijn gereed, waar hij ^e Ps. 148 : 8.

ze noodig heeft op de aarde; en als het uur komt, houden zij niet op.
 38 Dit is het wat ik begon en dacht te schrijven, namelijk: ³⁹ dat al de
 40 werken des Heeren goed zijn en elk op zijn tijd nuttig is, zoodat men
 niet behoeft te zeggen: Het is niet alles goed; want elk is op zijn tijd
 41 kostelijk. Daarom moet men den naam des Heeren loven en danken
 met hart en mond.

HOOFDSTUK 40.

Klacht over 's menschen ellende. — Beteekenis der aardsche goederen. — Over bedelarij.

- ^aHET is een ellendig, jammerlijk ding met het leven van alle menschen, ^a Ps. 90 : 10.
 van den moederschoot af totdat zij in de aarde begraven worden, die
 2 onzer aller moeder is: er is altoos zorg, vrees, hoop en ten laatste de
 3 dood; zoowel bij hem, die hooge eereposten bekleedt, als bij den geringste
 4 op de aarde; zoowel bij hem, die purper en kroon draagt, als bij hem,
 die eene grove pij aanheeft. Er is altijd toorn, ijver, tegenspoed, onrust
 5 en doodsgevaar, nijd en twist. En als iemand des nachts op zijn bed
 6 rusten en slapen zal, vallen hem menigerlei gedachten in. Al rust hij
 een weinig, het is toch niets; want hij verschrikt in den droom, alsof
 7 hij de vijanden zag komen. En als hij ontwaakt en ziet, dat hij behou-
 den is, is hij als iemand, die uit den slag ontloopen is, en hij is won-
 derblijde, dat de vrees niets geweest is.
 8 Dat wedervaart alle vleesch, beide menschen en vee, maar den god-
 9 deloozen zevenmaal meer. Moord, bloed, twist, zwaard, ongeluk, honger,
 10 verderf en plaag, ¹⁰ dat is alles gemaakt tegen de goddeloozen; ^b want ^b Gen. 6 : 13.
 om hunnentwil moest ook de zondvloed komen.
 11 Alwat uit de aarde komt, ^c moet weder tot aarde worden, ^d gelijk ^c Gen. 3 : 19.
 alle wateren weder in de zee vlieten. ^d Pred. 1 : 7.
 12 Alle geschenken en onrechtvaardig goed moeten ondergaan, maar de
 13 waarheid blijft eeuwig. De goederen der goddeloozen verdrogen als eene
 14 beek, gelijk een donder wegruischt in den regen. Zij zijn vroolijk,
 zoolang zij geschenken ontvangen, maar op het laatst gaan zij toch
 tegronde.
 15 De nakomelingen der goddeloozen zullen geen takken krijgen, en de
 16 wortel der onrechtvaardigen staat op eene steile steenrots. En al ware het,
 dat zij zeer vochtig en aan het water stonden, zoo worden zij toch uit-
 17 geroeid, als alle gras. Maar weldoen is als een gezegende hof en barm-
 hartigheid blijft eeuwig.
 18 Wie zich met zijn arbeid onderhoudt en zich tevreden stelt, heeft een
 zoet gerust leven; dat heet een schat boven alle schatten vinden.
 19 Kinderen krijgen en steden verbeteren verwerft eene eeuwige gedach-
 tenis, maar eene onberispelijke huisvrouw meer dan die beide.
 20 Wijn en snarenspeel verheugen het hart, maar de wijsheid is liefelijker
 dan die beide.
 21 Fluiten en harpen geven aangenaam geluid, ^e maar eene vriendelijke ^e Spr. 12 : 25.
 rede beter dan die beide.
 22 Uw oog ziet gaarne hetgeen liefelijk en schoon is, maar een groen
 zaaiveld liever dan die beide.
 23 De ééne vriend komt tot den ander in den nood, maar man en vrouw
 veel meer.
 24 De ééne broeder helpt den ander in den nood, maar barmhartigheid
 helpt veel meer.
 25 Goud en zilver behouden een man, maar een goede raad veel meer.
 26 Geld en goed maakt moed, maar de vrees des Heeren veel meer.
 27 Aan de vrees des Heeren ontbreekt niets, en zij heeft geen hulp noodig.

- 28 De vrees des Heeren is een gezegende hof, en niets is zoo schoon als zij.
 29 Mijn kind, begeef u niet tot bedelen: het is beter te sterven dan te
 30 bedelen. Wie zich op eens anders tafel verlaat, denkt zich niet met
 eere te onderhouden; want hij moet zich bezondigen om vreemde spijs.
 31 Maar een verstandig, wijs man wacht zich daarvoor. ³² Bedelarij smaakt
 den onbeschaamden mond wèl, maar hij zal ten laatste eene kwade koorts
 daarvan krijgen.

HOOFDSTUK 41.

Vrees voor den dood. — Vloek der goddeloozen. — Valsche en loffelike schaamte.

- 0 dood, hoe bitter zijt gij, als een mensch aan u denkt, die goede dagen
 2 en genoeg heeft en zonder zorg leeft ² en wien het welgaat in alle dingen,
 3 en die nog wel eten kan. O dood, hoe wèl doet gij den nooddrufte,
 4 die zwak en oud is, die in alle zorgen steekt, en niets beters hier te
 hopen noch te verwachten heeft.
 5 Vrees den dood niet; denk, dat het zoo van den Heer bestemd is over
 "alle vleesch, beiden èn wie vóór u geweest zijn èn wie ná u komen ^a Ps. 80 : 49.
 6 zullen; en wat weigert gij tegen Gods wil, al leeft gij tien, honderd of
 7 duizend jaren? Want in den dood vraagt men niet hoelang iemand ge-
 leefd heeft.
 8 ^b De kinderen der goddeloozen en die met de goddeloozen gezelschap ^b Wjsh. 3 : 12.
 9 houden, worden niets dan gruwelen. Het ergoed van de kinderen der
 10 goddeloozen vergaat en hunne nakomelingen moeten veracht zijn. ^c De ^c Wjsh. 4 : 6.
 kinderen moeten klagen over den goddeloozen vader; want zijenthalve
 zijn zij veracht.
 11 Wee u, goddeloozen, die de wet des Hoogsten verlaat. ¹² Of gij leeft
 13 of sterft, gij zijt ^d vervloekt. Gelijk alwat uit de aarde komt weder tot ^d Deut. 27 : 26.
 aarde wordt, alzo komen de goddeloozen uit den vloek tot de ver-
 doemenis.
 14 Het lijden van een mensch mag hier duren, zoolang hij leeft; ^e maar ^e Spr. 10 : 7.
 de naam der goddeloozen moet verdelgd worden, want hij deugt niet.
 15 Zie toe, dat gij een goeden naam behoudt: die blijft zekerder dan duizend
 16 groote schatten gouds. Een leven, het zij zoo goed als het wil, duurt
 slechts een kleinen tijd; maar een goede naam blijft eeuwig.
 17 Mijne kinderen, als het u welgaat, zoo ziet toe en blijft in Gods vreeze.
 18 Zoo schaamt u nu over hetgeen ik u zeggen wil. ¹⁹ ^f Men schaamt zich ^f Jez. Sir. 4 : 25.
 dikwijls, waar men zich niet schamen moest; en men staat dikwijls toe
 20 hetgeen men niet moest toestaan. Vader en moeder behooren zich te
 21 schamen over hoererij, een vorst en heer over leugens, een rechter en
 raad over onrecht, de gemeente en het volk over ongehoorzaamheid,
 22 een naaste en vriend over leed te doen, een buurman over het stelen.
 23 Schaam u, dat gij met uwèn arm op het brood over tafel ligt, ²⁴ schaam
 u, dat gij kwalijk bestaat in de rekening, en niet dankt, als men u groet;
 25 schaam u om naar de hoeren te zien en uw aangezicht van uwe bloed-
 26 vrienden af te wenden; schaam u om het erfdeel en de bruidschat door
 27 te brengen, en eens anders huisvrouw te begeeren; schaam u om eens
 28 anders dienstmaagd te begeeren en bij haar bed te staan; ^g schaam u om ^g Jez. Sir. 18 : 15.
 uwèn vriend wat voor te houden; en als gij hem wat geeft, verwijt het
 29 hem niet; ^h schaam u na te zeggen alwat gij gehoord hebt, en geheime, ^h Jez. Sir. 27 : 17.
 toevertrouwde redenen te openbaren; — dan schaamt gij u recht en zult
 allen lieden lief en waard zijn.

HOOFDSTUK 42.

Over vrouwen en dochters.

MAAR schaam u over geen van déze stukken en doe om niemands wil

2 onrecht, namelijk over de wet en het verbond des Hoogsten; den god-
 3 vreezende bij het recht te behouden; getrouw te handelen jegens den
 4 naaste en de medgezellen; den vrienden het erfdeel toe te voegen; naarstig
 te zijn, rechte maat en gewicht te houden; tevreden te zijn, hetzij gij
 5 veel of weinig wint; recht te handelen met het tijdelijke goed in het
 koopen en verkoopen; de kinderen met naarstigheid te tuchtigen; den
 6 ondeugenden knecht wèl te geeselen; voor eene kwade vrouw het uwe
 wèl te bewaren; waar men te veel toetast, alles wèl weg te sluiten;
 7 hetgeen men hun onder de handen moet geven, alles te tellen en af te
 8 wegen; alle uitgaaf en onvangst aan te schrijven; de onverstandigen en
 dwazen te onderwijzen; ook de geheel oude lieden, dat zij met de jonge
 niet twisten: — aldus wordt gij een recht geschikt mensch en bij alle
 lieden geprezen.

9 Eene dochter, die nog ongehuwd is, veroorzaakt den vader veel wakens
 en het zorgen voor haar beneemt hem veel slaaps: terwijl zij jong is,
 dat zij verouderde; of als zij een man krijgt, dat hij op haar kon vergramd
 10 worden; of terwijl zij nog maagd is, dat zij geschonden en in des vaders
 huis zwanger worde of als zij bij den man is, dat zij zich niet recht
 11 gedrage, of dat hij geen kind bij haar krijgje. Als uwe dochter niet
 zedig is, zoo houd ze streng, opdat zij u niet bij uwe vijanden tot een
 bespotting make, en de geheele stad van u spreke, en gij van elkeen
 schande hooren en u voor alle lieden schamen moet.

12 Zie niet om naar schoone menschen, en wees niet zoo gaarne bij de
 13 vrouwen; want gelijk uit de kleederen motten komen, alzoo komt van
 14 de vrouwen veel kwaad. Het is veiliger bij een kwaden man te zijn,
 dan bij een vriendelijke vrouw, die hem tot hoon en spot maakt.

Gods heerlijkheid in de natuur.

15 Ik zal nu de werken des Heeren prijzen en wat ik gezien heb ver-
 16 kondigen. ^a Door het woord des Heeren zijn zijne werken geworden. De ^{a Gen. 1: 3.}
 zon geeft aan de geheele wereld licht en des Heeren werk is vol van
 17 zijne heerlijkheid. Het is ook den heiligen door den Heer nog nooit
 gegeven, dat zij al zijne wonderen uitspreken konden; want de almacht-
 18 ige Heer heeft ze te groot gemaakt en alle dingen zijn te groot om ze
 naar waarde te loven. ^b Hij alleen onderzoekt den afgrond en de harten ^{b Ps. 139.}
 19 der menschen en hij weet wat zij denken. Want de Heer weet alle ^{Jer. 17: 9, 10.}
 20 dingen en hij ziet op welken tijd alles geschieden zal. Hij verkondigt
 wat verleden en wat toekomend is en openbaart wat verborgen is; hij
 21 verstaat alwat geheim is, en hem is geen zaak verborgen. Hij betoont
 zijne groote wijsheid heerlijk en hij is van eeuwigheid tot eeuwigheid.
 22 Men kan hem niet grooter noch kleiner maken; ^c en hij behoeft geen ^{c Rom. 11: 34.}
 23 raadgever. Hoe liefelijk zijn al zijne werken, hoewel men nauwelijks een
 24 vonkje daarvan kennen kan. Het leeft alles en blijft altoos; en waartoe
 25 hij ze noodig heeft, daartoe zijn ze alle gehoorzaam. Er zijn altijd twee
 tegen twee, en één tegen één; en wat hij maakt, daar is geen gebrek
 26 aan. En hij heeft ieder ding geordend, dat het eene aan het andere
 tot nut zal zijn.

HOOFDSTUK 43.

EN wie kan zich verzadigen met zijne heerlijkheid te beschouwen? Men
 ziet zijne heerlijkheid aan de machtige, groote hoogte, aan het heldere
 2 uitpansel, aan den schoonen hemel. De zon, als zij opgaat, verkondigt
 3 den dag; zij is een wonderwerk des Hoogsten. Op den middag
 4 droogt zij de aarde, en wie kan hare hitte uitstaan? ^a Zij maakt het ^{a Ps. 19: 7.}
 heeter dan vele ovens en verbrandt de bergen en blaast enkel hitte

- uit en geeft zulk een helderen glans van zich, dat zij de oogen verblindt.
- 5 Het moet een groot Heer zijn, die ze gemaakt heeft en haar geboden
6 heeft zoo snel te loopen. En de maan moet in de geheele wereld
schijnen op haren tijd en de maanden onderscheiden en het jaar afdeelen.
- 7 Naar de maan rekent men de feesten; het is een licht, dat afneemt en
8 weder toeneemt. Zij maakt de maand, zij wast en verandert wonder-
9 baar. Ook licht het geheele heir des hemels in de hoogte aan het
10 uitspansel, en de heldere sterren versieren den hemel: zóó heeft haar
11 de Heer uit de hoogte geboden de wereld te verlichten. Door Gods
woord houden zij hare orde en waken zich niet moede.
- 12 Zie den regenboog aan, en prijs dengeen, ^b die hem gemaakt heeft; ^b Gen. 9 : 13.
13 want hij heeft zeer schoone kleuren. Hij heeft den hemel fraai gemaakt
14 en de hand des Hoogsten heeft hem uitgebreid. Door zijn woord valt
er veel sneeuw; en hij laat het wonderbaar dooréén bliksemen, dat de
15 hemel zich opent en de wolken zweven, gelijk de vogels vliegen.
- 16 Hij maakt door zijne kracht de wolken dicht, zoodat er hagelsteenen
17 uit vallen. Zijn donder verschrikt de aarde en de bergen sidderen voor hem.
- 18 Door zijnen wil waait de Zuidewind en de Noordewind. ¹⁹ En gelijk de
vogels vliegen, draaien zich de winden en waaien de sneeuw door
elkander, zoodat zij zich bij hoopen opwerpt, gelijk de sprinkhanen zich
20 nederlaten. Zij is zoo wit, dat zij de oogen verblindt, en het hart moet
21 zich verwonderen over zulk een zeldzamen regen. Hij strooit ^c den rijm ^c Ps. 147 : 16.
op de aarde als zout; en als het bevriest, worden er ijskegels van,
22 gelijk de punten aan de stokken. En als de koude Noordewind waait,
wordt het water tot ijs; waar water is, daar waait hij overheen, en
23 overtrekt het water als met een harnas. Hij verteert de gebergten en
24 verbrandt de woestijnen en verdort alwat groen is als een vuur. Daar-
tegen helpt een dikke nevel, en een dauw, na de hitte, verkwikt
alles weder.
- 25 Door zijn woord brengt hij de zee tot rust; hij heeft er eilanden in
26 gezaaid. Wie op de zee varen, spreken van hare gevaren, en wij, die
27 het hooren, verwonderen ons. Aldaar zijn zeldzame wonderen, meniger-
lei dieren en walvisschen; daar vaart men doorheen.
- 28 In het kort, ^d door zijn woord bestaat alles. ²⁹ ^e Of wij er al veel ^d Ps. 33 : 6.
van zeggen, wij kunnen het toch niet bereiken. Om kort te zeggen: ^e Ps. 106 : 2.
30 hij is het alles. Of wij alles al hoog roemen, wat is dat? Hij is toch
31 nog veel hooger dan al zijne werken. De Heer is onuitsprekelijk groot
32 en zijne macht is wonderbaar. Looft en prijst den Heer, zoo hoog als
33 gij kunt, — hij is toch nóg hooger. Prijst hem uit alle krachten en
34 zonder ophouden, — nóg zult gij het niet bereiken. ³⁵ Wie heeft hem
35 gezien, dat hij hem naar waarheid zou kunnen beschrijven? Wie kan
hem zóó hoog prijzen als hij is? Wij zien het minste van zijne werken,
37 want veel grootere zijn ons nog verborgen: want alwat er is, heeft de
Heer gemaakt en hij geeft het den godvreezenden te kennen.

HOOFDSTUK 44.

Lof van de aartsvaders: Henoch, Noach, Abraham, Izaak en Jakob.

- LAAT** ons nu de vermaarde lieden prijzen en onze vadersen na elkander.
- 2 Vele heerlijke dingen heeft de Heer bij hen gedaan van den beginne af
3 door zijne groote macht. Zij hebben hunne koninkrijken wél geregeerd,
en loffelijke daden gedaan: zij hebben wijs geraden en geprofeteerd.
- 4 Zij hebben landen en lieden geregeerd met raad en verstand der Schrift.
- 5 Zij hebben muziek geleerd en geestelijke liederen gedicht. ⁶ Zij zijn ook
rijk geweest en hebben groote goederen gehad en in vrede geregeerd,

- 7 terwijl zij hier geweest zijn. Alzoo zijn zij allen in hunne tijden loffe-
 8 lijk geweest en bij hun leven beroemd. En die hebben geëerde namen
 9 nagelaten. Maar de anderen hebben geen roem en zijn omgekomen,
 alsof zij nooit geweest waren; en toen zij nog leefden, waren zij even
 10 alsof zij niet leefden, en hunne kinderen na hen óók alzoo. Maar de
 heilige lieden, wier gerechtigheid niet vergeten wordt, hebben een goed
 11 erfdeel verkregen, benevens hunne kinderen. Hunne nakomelingen zijn
 in het verbond gebleven en om hunnentwil zijn hunne kindskinderen
 12 onophoudelijk gebleven; en hun lof zal niet verdwijnen. ¹³ Zij zijn in
 14 vrede begraven, maar hun naam leeft eeuwig. De lieden spreken van
 15 hunne wijsheid en de gemeente verkondigt hunnen lof.
- 16 ^a Henoch behaagde den Heer en is weggenomen, opdat hij der wereld ^a Gen. 5 : 24.
 17 eene vermaning tot boete zoude zijn. ^b Noach werd onbestrafbaar ^b Gen. 6 : 9.
 18 bevonden, en in den tijd des toorns vond hij genade; en hij is over- ^{7 : 1.}
 19 gebleven op de aarde, toen de zondvloed kwam. ^c Hij ontving het ^c Gen. 9 : 15.
 verbond voor de wereld, dat alle vleesch door den zondvloed niet meer
 zou verdelgd worden.
- 20 Abraham, ^d de hoogberoemde vader veler volken, heeft zijngelijke ^d Gen. 17 : 2, 5.
 21 niet in eer. Hij hield de wet des Hoogsten, en God maakte met hem
 een verbond en stichtte dat verbond ^e in zijn vleesch, ^f en hij werd ^e Gen. 17 : 13.
 22 getrouw bevonden, toen hij verzocht werd. Daarom beloofde God hem ^f Gen. 22 : 12.
 met een eed, dat door zijn zaad de volken zouden gezegend worden en
 23 hij als het stof der aarde zou worden vermenigvuldigd en zijn zaad
 verhoogd zou worden als de sterren en erfgenamen worden van de ééne
 zee tot aan de andere, en van het water tot aan het einde der wereld
 24 toe. En hij heeft dienzelfden zegen over alle menschen en het verbond
 25 ook alzoo met ^g Isaäk bevestigd, om zijns vaders Abrahams wil, ^h en ^g Gen. 26 : 3, 4.
 26 heeft het op Jakob laten komen en blijven. Hij heeft hem genadig ^h Gen. 28 : 14.
 gezegend ⁱ en het erf gegeven en zijn deel afgezonderd en in twaalf ⁱ Deut. 32 : 8, 9.
 stammen verdeeld.

HOOFDSTUK 45.

Van Mozes, Aäron en Pinehas.

- H**ij heeft van hem laten voortkomen den heiligen man Mozes, ^a die ^a Ex. 11 : 3.
 iedereen lief en waard was, en wien beide, God en menschen, gunstig
 2 waren, wiens naam hoog geprezen wordt. Hij heeft hem ook geëerd
 als de heilige vaders en hoog verheven, dat de vijanden hem vreezen
 3 moesten, en liet hem met woorden vele teekenen doen. Hij maakte
 hem heerlijk voor de koningen en gaf hem bevel aan zijn volk ^b en ^b Ex. 33 : 18.
 4 toonde hem zijne heerlijkheid. Hij heeft hem uitverkoren tot een heiligen ^{34 : 7.}
 stand, wegens zijne ^c getrouwheid en zachtmoedigheid, en hem uit alle ^c Num. 12 : 7.
 5 menschen verkoren. ^d Hij liet hem zijne stem hooren en voerde hem in ^d Ex. 19 : 16—20.
 6 de donkere wolk. Hij heeft hem ^e in zijne tegenwoordigheid de geboden ^e Ex. 33 : 11.
 gegeven, namelijk de wet des ^f levens en der ^g wijsheid, dat hij Jakob ^f Deut. 30 : 19.
 het verbond zou leeren en Israël zijne rechten. ^g Deut. 4 : 6.
- 7 Hij heeft ^h Aäron, zijnen broeder, uit den stam Levi, óók verhoogd ^h Ex. 4 : 14.
 8 en gelijk hem uitverkoren. Hij maakte een eeuwig verbond met hem ^{Ex. 28.}
 9 en gaf hem het priesterdom onder het volk. Hij heeft hem heerlijk en
 schoon gekleed en deed hem een heerlijken rok aan en trok hem allerlei
 10 sieraad aan. Hij rustte hem uit met kostelijke gesteenten en deed hem
 11 de dijbekleding, den langen rok en den lijfrok aan, en behing hem
 rondom met vele gouden granaatappels en schelletjes, opdat het klonk,
 als hij uit en- inging, en de klank gehoord werd in het heiligdom, opdat
 12 aan zijn volk bij God gedacht werd; ja den heiligen rok, met goud

- 13 blauw en scharlaken purper geborduurd; den borstlap der macht, met het Licht en Recht, kunstig gewerkt, met de edele steenen, in welke de namen der twaalf stammen van Israël gegraveerd en in goud gezet waren door de steensnijders, opdat aan hen gedacht werd bij God;
- 14 de gouden voorhoofdplaat aan den hoed, in welke gegraveerd was; «Heilig den Heere», hetwelk alles heerlijk, kostelijk, liefelijk en schoon
- 15 was. Men heeft vóór hem iets dergelijks nooit gezien. ¹⁶ Ook mocht niemand anders ze aantrekken dan alleen zijne kinderen en kindskinderen
- 17 te allen tijde. ⁱ Zijne offers werden dagelijks tweemaal volbracht. ¹⁸ Mozes ^{a Ex. 29 : 38.}
- 19 ⁱ vulde hem de handen en zalfde hem met de heilige olie. Het verbond ^{j Ex. 29 : 9.}
- werd met hem gemaakt, dat hij en ^k zijne zonen eeuwig, zoolang de ^{k Ex. 40 : 15.}
- dagen des hemels duren, hem dienen, priesters zijn, en zijn volk in
- 20 zijnen naam ^l zegenen zouden. Hij heeft hem verkoren uit alle levenden, ^{l Num. 6 : 23-27}
- opdat hij den Heere offeren zoude spijsoffers en reukoffers, tot een liefelijken reuk en tot eene gedachtenis, om het volk te verzoenen.
- 21 Hij beval hem het ambt zijns woords, ^m dat hij Jakob zijne getuigenissen ^{m Deut. 32 : 10.}
- 22 leeren en Israël met zijne wet verlichten zou. ⁿ Er stonden wel anderen ^{n Num. 16.}
- tegen hem op en benijdden hem in de woestijn, namelijk, die met
- 23 Dathan en Abiram waren, en het woedende rot van Korach; maar de Heer zag het, en het behaagde hem niet, en zij werden verslonden in
- 24 den grimmigen toorn. Hij betoonde een verschrikkelijk wonder aan hen
- 25 en verslond ze door zijn vuur. ^o Hij eerde Aäron nog verder en gaf ^{o Num. 18 : 8-20.}
- hem een erfdeel, namelijk: alle eerstelingen deelde hij hem toe, boven
- 26 alle anderen beschikte hij hun ten eerste broods genoeg; want zij zouden
- 27 eten de offers des Heeren, welke hij hem en zijnen zade gaf. Maar zij moesten geen deel aan het land hebben, noch met het volk erven; want de Heer was hun deel en hunne erfenis.
- 28 Pinehas, de zoon van Eleazar, was de derde in die eer; ^p die ijverde ^{p Num. 25 : 7-13.}
- 29 in Gods vreeze; en toen het volk afviel, bleef hij getrouw, vast en
- 30 moedig, en verzoende Israël. Daarom werd hem gegeven het verbond des vredes, dat hij het heiligdom en het volk voorstaan, en hij en zijn
- 31 zaad de priesterlijke waardigheid eeuwig hebben zouden. Gelijk met David, uit den stam Juda, het verbond gemaakt is, dat een uit zijne zonen
- 32 alleen koning zijn zou, alzoo zullen ook Aäron en zijn zaad de erfgenamen zijn, om ons wijsheid te leeren en zijn volk recht te regeeren, opdat hun staat en hunne heerlijkheid niet onderga, maar voor altoos bij hen blijve.

HOOFDSTUK 46.

Van Jozua en Kaleb, de richters en Samuel.

- ^a JOZUA, de zoon van Nun, was een held in den strijd en een profeet na ^{a Deut. 34 : 9.}
- 2 Mozes; die groote overwinningen behaalde voor de uitverkorenen Gods, gelijk zijn naam te kennen geeft, en hen wreekte aan de vijanden, door welke zij aangetast werden, opdat Israël hun erfdeel mocht krijgen.
- 3 Hij heeft eer behaald, ^b toen hij de hand uitstreckte en het zwaard uittrok ^{b Joz. 8 : 18, 19, 23.}
- 4 tegen de steden. Wie heeft ooit zoo vrijmoedig gestaan? Hij ving de
- 5 vijanden des Heeren. Om zijnentwil ^c stond de zon stil, en één dag werd ^{c Joz. 10 : 12-14.}
- 6 zoolang als twee. Hij riep den Hoogste en Machtige aan, toen hij zijne vijanden overal benauwde; en de Heer, de Verhevene, verhoorde hem
- 7 en ^d liet zeer groote hagelsteenen vallen op de vijanden, en hij sloeg de ^{d Joz. 10 : 11.}
- tegenpartijders dood, toen zij aftrokken; en de volken werden gewaar
- 8 wat voor geschut deze hadden, en dat de Heer zelf tegenwoordig was in
- 9 den strijd, omdat hij den Almachtige trouw gevolgd was. ^e En ten tijde ^{e Num. 14 : 6-9.}
- van Mozes deden hij en Kaleb, de zoon van Jefunne, een goed werk: toen stonden zij tegen de menigte en weerden van het volk de zonde,

- 10 en stilden het schadelijke oproer. Daarom zijn zij beiden alléén behouden
 onder zeshonderdduizend man en hebben het volk tot het erfdeel gebracht
 11 in het land, waar melk en honig vloeit. En de Heer *f* behield Kaleb de
 lichaamskrachten tot in zijnen ouderdom, dat hij optrok op het gebergte
 12 in het land; en zijn zaad bezat het erfdeel; opdat alle kinderen Israëls
 mochten zien, hoe goed het is den Heer te gehoorzamen.
 13 En de richters, een iegelijk naar zijnen naam, die geen afgoderij
 14 bedreven noch van den Heer afvielen, worden óók geprezen. Hun gebeente
 15 groent nog altoos waar zij liggen, en hun naam wordt geprezen in hunne
 kinderen, door welke hij geërfd is.
 16 En Samuel, de profeet des Heeren, van zijnen God bemind, richtte
 17 een koninkrijk op en *g* zalfde vorsten over zijn volk. Hij richtte de ge- *g* 1 Sam. 10 : 1.
 18 meente naar de wet des Heeren; en de Heer zag Jakob weder aan. En 16 : 13.
 de profeet werd oprecht en getrouw bevonden, en men erkende dat zijne
 19 profetiën zekerlijk waar werden. Hij riep den Heer, den Machtige, aan,
 20 toen hij zijne vijanden overal benauwde, en offerde een jong lam. En de
 Heer *h* donderde uit den hemel en liet zich hooren in een groot onweder *h* 1 Sam. 7 : 9, 10.
 21 en versloeg de vorsten der vijanden en alle machtigen der Filistijnen. 1 Sam. 12 : 18.
 22 En vóór zijn einde, eer hij stierf, betuigde hij voor den Heer en zijnen
 gezalfde, *i* dat hij van geen mensch geld, zelfs niet een schoen genomen *i* 1 Sam. 12 : 3—5.
 23 had; en geen mensch kon hem ergens van beschuldigen. En toen hij nu
 ontslapen was, profeteerde hij en *j* verkondigde den koning zijn einde *j* 1 Sam. 28 : 15—19.
 en liet zich hooren uit de aarde en profeteerde, dat de goddelooze lieden
 zouden omkomen.

HOOFDSTUK 47.

Van de koningen David, Salomo, Rehabeam en Jerobeam.

- ^aDAARNA, ten tijde van David, profeteerde Nathan. ² En David was onder *a* 2 Sam. 7 : 4.
 de kinderen Israëls uitverkoren, gelijk het vet aan het offer Gode toe- 12 : 1.
 3 geëigend is. ^b Hij ging met leeuwen om alsof hij met bokjes speelde, *b* 1 Sam. 17 : 34, 35.
 4 en met beren als met lammeren. ^c In zijne jeugd sloeg hij den reus dood *c* 1 Sam. 17 : 49—51.
 5 en nam den smaad van zijn volk weg. Hij hief zijne hand op en wierp
 6 met den slinger en sloeg den stouten Goliath terneder; want hij riep
 den Heer, den Allerhoogste, aan, die zijne hand sterkte, dat hij den
 7 sterken krijgsman doodde en den hoorn zijns volks verhoogde. Hij liet
 hem roem behalen, ^d als tienduizend man waardig, en eerde hem met *d* 1 Sam. 18 : 7.
 8 goddelijke zegeningen, dat hij de koninklijke kroon verkreeg. Hij sloeg
 de vijanden overal en verdelfde de Filistijnen, zijne tegenpartijders, en
 9 verbrak hunnen hoorn, gelijk die nog hedendaags verbroken is. Bij alles
 10 dankte hij den Heilige, den Hoogste, met een schoon lied. Hij zong van
 11 ganscher harte en beminde dengeen, die hem gemaakt had. ^e Hij stelde *e* 1 Kon. 25.
 12 zangers aan bij het altaar en liet hen zijne liefelijke liederen zingen, en
 verordende de feestdagen heerlijk te houden en dat men de jaarfeesten
 het geheele jaar door plechtig vieren zou, door den naam des Heeren te
 13 loven, en te zingen des morgens in het heiligdom. De Heer *f* vergaf *f* 2 Sam. 12 : 13.
 hem zijne zonden en *g* verhoogde zijnen hoorn eeuwiglijk en maakte een *g* Ps. 80 : 25.
 verbond met hem, ^h dat het koninkrijk en de koninklijke stoel in Israël *h* 2 Sam. 7 : 12—16.
 aan hem blijven zou.
 14 ⁱ Na hem werd zijn wijze zoon Salomo koning, wien de vader eene *i* 1 Kon. 2 : 12.
 15 goede rust had bereid, dat hij in vrede regeerde. Want God had alles
 rondom stil gemaakt, ^j opdat hij voor zijnen naam een huis bouwde en *j* 1 Kon. 5 : 3—5.
 16 een heiligdom oprichtte, dat altoos blijven zou. O hoe wèl leerdet gij in
 uwe jeugd en waart ^k vol verstand, gelijk een water het land bedekt! *k* 1 Kon. 3 : 12.
 17 En gij hebt alles met spreuken en leeringen vervuld, en uw naam werd

vermaard ver in de eilanden, en om uwen vrede werdt gij lief en waard
 18 gehouden. Alle landen verwonderden zich over uwe liederen, spreuken,
 19 gelijkenissen en uitleggingen, en ^lprezen den Heer, wiens naam is de ^l 1 Kon. 10 : 9.
 20 God van Israël. ^m Gij bracht zooveel goud bijéén als tin, en zooveel zilver ^m 1 Kon. 10 : 27.
 21 als lood. Uw hart hing aan ⁿ de vrouwen en gij liet u door haar dwaas ⁿ 1 Kon. 11 : 1-13.
 22 verleiden en bracht eene schandvlek op uwe eer en maaktet, dat uwe
 kinderen verworpen moesten zijn en de toorn over uwe nakomelingen
 23 kwam, tot straf voor uwe dwaasheid: toen het koninkrijk in tweeën
 gedeeld werd en in Efraïm een afgodisch koninkrijk ontstond.
 24 Maar de Heer keerde zich niet af van zijne barmhartigheid en veranderde
 zijn beloofd werk niet, en verdeldge niet ten eenemale de nakomelingen
 zijns uitverkorenen en deed niet weg het zaad desgenen, die hem liefhad,
 25 maar behield nog wat over voor het volk van Jakob, en een wortel van
 26 David. En Salomo ontsiep met zijne vaders ²⁷ en liet van zijn zaad na
 28 Rehabeam, een man, ^o onverstandig om het volk te regeeren, die geen ^o 1 Kon. 12 : 13.
 verstand had, die door zijne eigenzinnigheid het volk afvallig maakte;
 29 daarenboven Jerobeam, den zoon van Nebat, ^p die Israël tot afgoderij ^p 1 Kon. 12 : 28.
 30 bracht en Efraïm in zonde leidde. En hunne zonden werden zeer vele,
 31 ^q zoodat zij op het laatst uit hun land verdreven werden. Want zij be- ^q 2 Kon. 17 : 6-23.
 dachten allerlei afgoderij, totdat de wraak over hen kwam.

HOOFDSTUK 48.

Van Elia, Elisa, koning Hizkia en Jesaja.

^a EN de profeet Elia brak door als een vuur en zijn woord brandde als ^a 1 Kon. 17 : 1.
 2 eene fakkel. En hij bracht den duren tijd over hen en maakte, dat zij
 3 weinigen werden door zijnen ijver. Want door het woord des Heeren
 4 ^b sloot hij den hemel toe, ^c driemaal deed hij vuur nederdalen. O hoe ^b Luk. 4 : 25.
 heerlijk zijt gij geweest, Elia, met uwe wonderteekenen, wie is zoo ^c 1 Kon. 18 : 38.
 5 heerlijk als gij! Door het woord des Hoogsten ^d hebt gij een doode op- ^d 1 Kon. 17 : 22.
 6 gewekt en weder uit het graf gebracht. ^e Gij hebt trotsche koningen ^e 1 Kon. 21 : 19.
 7 ternedergeworpen uit hun bed en hen omgebracht. ^f Gij hebt op den ^f 1 Kon. 19 : 17.
 8 berg Sinai gehoord de toekomende straf en op Horeb de wraak. ^g Gij ^g 1 Kon. 19 : 15,
 hebt van de koningen geprofeteerd, die straffen zouden, en profeten na ^h 16, 19.
 9 u verordend. ^h Gij zijt weggenomen in een onweder, met een vurigen ^h 2 Kon. 2 : 11.
 10 wagen en paarden. Gij zijt verordend, opdat gij bestraffen zoudt
 op zijnen tijd, om den toorn te stillen eer de gramschap komt, ⁱ en om ⁱ Mal. 4 : 6.
 11 het hart der vaders tot de kinderen te wenden en de stammen van
 12 Jakob weder te brengen. Welgelukzalig zijn zij, die u zien, en met
 13 liefde versierd zullen zijn. Daar zullen wij het rechte leven hebben.
 14 Toen Elia in het onweder verdwenen was, ^j kwam de Geest rijkelijk ^j 2 Kon. 2 : 9, 15.
 op Elisa. In zijnen tijd verschrikte hij voor geen vorst en niemand kon
 15 hem overwinnen. Niets was voor hem te moeilijk; ^k en toen hij dood ^k 2 Kon. 13 : 21.
 was, profeteerde zijn lichaam nog. Toen hij leefde, deed hij teekenen,
 en toen hij dood was, deed hij wonderen.
 16 Nog hielp dit alles niet, dat het volk zich verbeterd en van zijne
 zonden afstand gedaan zou hebben, totdat zij uit hun land verdreven en in
 17 alle landen verstrooid werden ¹⁷ en een klein hoopje overbleef en een vorst
 18 in het huis van David: onder welke eenigen deden hetgeen God behaagde,
 maar eenigen zondigden zeer.
 19 ^l Hizkia bevestigde zijne stad en leidde er water in; hij liet in de ^l 2 Kon. 20 : 20.
 20 steenrots graven en fonteinen maken. ^m In zijnen tijd trok Sanherib op ^m 2 Kon. 18 : 13, 17.
 en zond Rabsaké; hij hief zijne hand op tegen Zion en snoefde met
 21 grooten hoogmoed. Toen sidderden hunne harten en handen en zij
 22 werden bang gelijk eene vrouw in barenood ²² en zij riepen den barm-

- 23 hartigen Heer aan en hieven hunne handen tot hem op. En de Heilige
 24 in den hemel verhoorde hen dra ⁿ en verloste hen door Jesaja; hij sloeg ⁿ Jes. 37.
 25 het heir der Assyriërs en zijn Engel verdelgde ze. Want Hizkia deed
 hetgeen den Heer behaagde en bleef bestendig op den weg van zijnen
 vader David, zooals Jesaja, die een groot en waarachtig profeet was,
 26 in zijne profetie hem leerde. ^o In zijnen tijd ging de zon terug en hij ^o 2 Kon. 20 : 5-11.
 27 verlangde den koning het leven. Hij profeteerde met een rijken geest
 wat op het laatst geschieden zou, en gaf den bedroefden te Zion een
 28 ^p troost, met welken zij zich altijd troosten konden. ^q Hij verkondigde ^p Jes. 40 : 1.
 het toekomende en verborgene, eerdad het kwam. ^q Jes. 46 : 10.
 Jes. 48 : 5.

HOOFDSTUK 49.

Van Jozia en de koningen van Juda, verschillende profeten, beroemde mannen en aartsvaders.

- DE naam Josia is als een edel reukwerk uit den artsenijwinkel. ² Hij is
 3 zoet als honing in den mond en als een snarespel bij den wijn. ^a Hij ^a 2 Kon. 23 : 1-25.
 had groote genade, om het volk te bekeeren en de gruwelen der afgo-
 4 derij weg te doen. Hij richtte zijn gansche hart op den Heer; hij beurde
 den waren godsdienst weder op, toen het land vol afgoderij was.
 5 Alle koningen, uitgenomen David, Hizkia en Josia, hebben zich be-
 6 zondigd; want zij verlieten de wet des Hoogsten. ⁷ Daarna was het uit
 met de koningen van Juda; want zij moesten hun koninkrijk aan anderen
 8 overlaten en hunne heerlijkheid aan een vreemd volk; die verbrandden
 de uitverkoren stad des heiligdoms en maakten hare straten woest;
 9 ^b gelijk Jeremia geprofeteerd had, dien zij zeer kwalijk behandelden; ^b Jer. 21 : 10.
 die ^c in den moederschoot tot een profeet uitverkoren was, dat hij uit- ^c Jer. 34 : 2.
 roeien, verbreken en verwoesten, en weder opbouwen en planten zou. ^c Jer. 1 : 4-10.
 10 ^d Ezechiël zag de heerlijkheid des Heeren in een gezicht, hetwelk hij ^d Ez. 1 : 4-28.
 11 hem toonde uit den wagen der cherubs. Hij heeft geprofeteerd tegen
 12 de vijanden en troost verkondigd dengenen, die recht doen. En het
 gebeente der twaalf profeten groent nog waar zij liggen; want zij hebben
 Jakob getroost en verlossing beloofd, waarop zij zekerlijk hopen moesten.
 13 Hoe zullen wij ^e Zerubbabel prijzen, die als een ^f ring aan de rech- ^e Ezra 3 : 2.
 14 terhand was, en ^g Jesúa, den zoon van Jozadak, die in hunnen tijd den ^f Hagg. 2 : 23.
 tempel bouwden en het heilige huis voor den Heer weder oprichtten, ^g Ezra 3 : 2.
 15 ^h hetwelk blijven zou tot eene eeuwige heerlijkheid. En ⁱ Nehemia is ^h Hagg. 2 : 7, 9.
 altijd te prijzen, die ons de verstoorte muren weder opgericht en de ⁱ Neh. 2 : 17.
 poorten met sloten bezet en onze huizen herbouwd heeft. ⁱ Neh. 7 : 1.
 16 ^j Niemand is op de aarde geschapen, die aan Henoeh gelijk is; want ^j Gen. 5 : 24.
 17 hij is van de aarde weggenomen. ^k Noch aan Jozef, die een heer over ^k Gen. 42 : 6.
 18 zijne broeders was en een behouder zijns volks. ^l Zijn gebeente werd ^l Gen. 50 : 25.
 19 wederom naar huis gebracht. ^m Seth en ⁿ Sem zijn onder de lieden ^m Joz. 24 : 32.
 20 in groote eer geweest. Maar Adam is geëerd boven alwat leeft, ^o omdat ⁿ Gen. 4 : 25.
 hij het eerst door God geschapen is. ^o Gen. 9 : 23.
 Gen. 2 : 7.

HOOFDSTUK 50.

Gebod en slotvermaning.

- SIMON, de zoon van Onias, de hoogepriester, die in zijnen tijd het huis
 2 verbeterde en den tempel bevestigde ² en den grond nog ééns zoo hoog
 3 verhief en van boven den omgang aan den tempel weder herstelde; in
 4 zijnen tijd was de fontein vervallen; die vatte hij in koper; hij zorgde
 voor de shade zijns volks en versterkte de stad tegen de vijanden.
 5 Hoe heerlijk pronkte hij, wanneer het volk omtrok! ⁶ Als hij uit het voor-
 hangsel tevoorschijnkwam, lichtte hij gelijk de morgenster door de

7 wolken, gelijk de vollemaan; gelijk de zon, schijnende op den tempel
 8 des Hoogsten, gelijk de regenboog met zijne schoone kleuren; gelijk
 eene schoone roos in de lente, gelijk de leliën aan het water, gelijk
 9 de wierookboom in de lente, ^a gelijk een ontstoken wierook in het reukvat,
 10 gelijk een kelk van gedegen goud, met allerlei edelgesteenten versierd,
 11 gelijk een vruchtbare olijfboom en gelijk de hoogste cypresseboom.
 12 ^a Als hij den schoonen langen rok aandeed en het geheele sieraad aan- ^a Ex. 28 : 4.
 trok en tot het heilige altaar trad, versierde hij het geheele heiligdom
 13 rondom. Maar als hij uit de handen der priesters de offerstukken nam
 14 en bij het vuur stond, dat op het altaar brandde, ¹³ stonden zijne broeders
 rondom hem, gelijk de cederen, geplant op den Libanon, en omsingelden
 15 hem als palmtakken. En alle kinderen van Aäron stonden in hun sieraad
 en hadden de offers des Heeren in hunne handen, voor de geheele
 16 gemeente van Israëel. En hij verrichtte zijn ambt op het altaar en bracht
 17 alzoo den Hoogste, den Almachtige, een schoon offer. Hij strekte zijne
 hand uit met het drankoffer en offerde den rooden wijn en goot dien
 aan den voet des altaars, tot een liefelijken reuk den Hoogste, die koning
 18 is van allen. Dan riepen de kinderen van Aäron overluid ^b en bliezen ^b 2 Kron. 7 : 6.
 met trompetten en maakten een groot geluid, opdat aan hen gedacht
 19 werd bij den Hoogste. Dan viel terstond al het volk met elkander op
 het aangezicht ter aarde neder en zij baden tot den Heer, hunnen almach-
 20 tigen, hoogsten God; en de zangers prezen hem met psalmen en het
 21 geheele huis klonk van het liefelijk geluid; en het volk bad tot den
 Heer, den Hoogste, dat hij genadig wilde zijn, totdat de godsdienst uit
 22 was en zij hun ambt voleindigd hadden. Als hij dan weder heenging,
 strekte hij zijne handen uit over de geheele gemeente der kinderen
 Israëls en gaf hun den zegen des Heeren met zijnen mond en wenschte
 23 hun heil in zijnen naam. Dan baden zij weder en namen den zegen
 24 aan van den Hoogste, en spraken: Dankt nu allen God, die groote
 dingen doet aan alle einden; die ons, van den moederschoot af levend
 25 behoudt en ons alles goeds doet. Hij geve ons een vroolijk hart en
 26 verleene altoos vrede in onzen tijd in Israëel; en dat zijne genade
 gestadig bij ons blijve en hij ons verlosse, zoolang wij leven.
 27 Tweeërlei volk ben ik van harte vijandig, maar op het derde ben ik
 28 zoo toornig als op eenig ander: ^c die van het gebergte Seïr, de Filistijnen, ^c Gen. 36 : 8, 9.
 en het razende gepeupel te Sichem.
 29 Deze leer en wijsheid heeft Jezus, Sirachs zoon, van Jeruzalem, in
 30 dit boek geschreven en uit zijn hart zulke leer doen vloeien. Welgelukkig
 is hij, die zich daarin oefent; en wie het ter harte neemt, zal wijs
 31 worden; en indien hij er naar doet, zal hij tot alle dingen bekwaam
 zijn, want het licht des Heeren leidt hem.

HOOFDSTUK 51.

Gebet en slotvermaning.

IK dank u, Heer, mijn Koning, en prijs u, God, mijn Heiland. ² Ik dank
 3 uwen naam, dat gij mijne beschutting en hulp zijt en mijn lichaam uit
 het verderf, van den strik der valsche tongen en leugenmonden verlost
 4 hebt, en mij geholpen hebt tegen de vijanden en mij hebt verlost, naar
 uwe groote en hooggeprezen barmhartigheid, van het brullen dergenen,
 5 die mij verslinden wilden, uit de hand dergenen, die mij naar het leven
 6 stonden, uit vele droefenissen, in welke ik lag, uit den brand, die mij
 omringd had, midden uit het vuur, dat ik daarin niet verbrandde, uit
 7 de diepe kaak des doods, van de valsche snappers en leugenaars voor
 8 den koning en van het onrechtvaardig oordeel. Ik was den dood nabij

9 en mijn leven was bijna ten afgrond gezonken; ik was omringd en
 10 niemand hielp mij; ik zocht hulp bij de menschen en vond ze niet: —
 11 toen gedacht ik, Heer, aan uwe barmhartigheid, en hoe gij altijd
 12 geholpen hebt; want gij redt allen, die op u wachten, en verlost hen
 13 uit de hand der volken. Ik bad tot God tegen hunne gramschap en
 14 smeekte om verlossing van den dood; en ik riep den Heer, mijnen
 Vader en Heerscher, aan, dat hij mij niet zoude verlaten in den nood,
 15 en als de boozen dreigden en ik geen hulp had. Ik loof uwen naam
 16 zonder ophouden en ik prijs en dank u; want mijn gebed is verhoord
 17 en gij hebt mij verlost uit het verderf en van alle kwaad. ¹⁷ Daarom wil
 ik u danken, Heer, en loven, en uwen naam prijzen.

18 Toen ik nog jong was, eer ik verleid werd, zocht ik de wijsheid
 19 onbeschroomd door mijn gebed. In den tempel bad ik daarom en wil
 20 ze tot aan mijn einde toe zoeken. Mijn hart verheugt zich over haar,
 21 als wanneer de druiven rijp worden. Ik ging rechttoe rechtaan tot
 22 haar en spoorde haar van jongs af na en nam ze aan. Toen leerde ik
 23 wèl en nam zeer toe door haar. Daarom dank ik hem, die mij wijsheid
 24 gaf. Ik nam mij voor daarnaar te doen en mij op het goede toe te
 25 leggen; en werd daarover niet te schande. Ik streefde van harte daar-
 26 naar en was naarstig om er naar te doen. Ik hief mijne handen op
 27 ten hemel: toen werd mijne ziel verlicht door de wijsheid, dat ik mijne
 28 dwaasheid kende. Ik stond met ernst naar haar; zij en ik werden één
 hart van den beginne af; en ik vond ze rein; daarom zal ik niet ver-
 29 worpen worden. Mijn hart verlangde naar haar en ik kreeg een goeden
 30 schat. De Heer heeft mij door haar eene nieuwe tong gegeven, daar-
 mede wil ik hem prijzen.

31 Voegt u herwaarts tot mij, gij onervarenen, en komt bij mij in de
 32 school. En wat u ontbreekt, kunt gij hier leeren; want gij zijt zekerlijk
 33 zeer dorstig. Ik heb mijnen mond geopend en geleerd; bedenkt nu en
 34 koopt u wijsheid, ^a terwijl gij ze zonder geld hebben kunt; en voegt ^a Jos. 55: 1.
 uwen hals onder haar juk en laat u onderwijzen: men vindt ze nu nabij.
 35 Ziet mij aan; ik heb een kleinen tijd moeite en arbeid gehad en heb
 36 grooten troost gevonden. Neemt de leer aan als een grooten schat
 37 zilver en behoud ze als een grooten hoop goud. Verheugt u over Gods
 38 barmhartigheid en schaamt u niet hem te prijzen. Doet wat u geboden
 is, ^b terwijl gij den tijd hebt zoo zal hij het u wèl beloonen op zijn tijd. ^b Gal. 6: 10.

DE PROFEET

B A R U C H.

HOOFDSTUK 1.

Schrijven der Joden te Babel aan hunne broeders te Jeruzalem. Vermaning tot boete.

DIT zijn de redenen, welke ^a Baruch, de zoon van Neria, den zoon van ^a Jer. 32: 12.
 Maäseja, den zoon van Zedekia, den zoon van Hasadja, den zoon van ^a Jer. 51: 59.
 2 Hilikia, in een boek geschreven heeft te Babel, in het vijfde jaar, op den
 zevenden dag der maand, ten tijde dat de Chaldeën Jeruzalem ingenomen
 3 en met vuur verbrand hadden. En Baruch las dit boek voor ^b Jechonja, ^b 2 Kon. 24: 6, 12.
 den zoon van Jokakim, den koning van Juda, en voor de ooren van het ¹⁵
 4 volk, dat daarbij kwam, en voor de ooren der vorsten en zonen der

koningen, en der oudsten en voor al het volk, zoowel klein als groot,
 5 dat te Babel woonde, bij het water Sud. En zij weenden, vastten en
 6 baden met ernst voor den Heer; en zij legden bijéén wat een iegelijk
 7 vermocht en zonden het heen naar Jeruzalem aan Jojakim, den zoon
 van ^c Hilkia, den zoon van Salom, den priester, en aan de andere pries- ^c 1 Kron. 6: 13.
 8 ters en aan al het volk, dat bij hem was, te Jeruzalem. Toen Baruch
 de vaten van het huis des Heeren ontving, die uit den tempel wegge-
 nomen waren, opdat zij weder in het land van Juda gebracht zouden
 worden, op den tienden dag der maand Sivan, namelijk de zilveren ^d 2 Kon. 24: 17.
 9 vaten, welke ^d Zedekia, de zoon van Josia, de koning van Juda, had
 laten maken; toen Nebukadnezar, de koning van Badel, weggevoerd
 had Jechonja en de vorsten en de gevangenen en de machtigen en het
 volk des lands, van Jeruzalem, en hen naar Babel had gebracht.
 10 En zij schreven hun aldus: Zie, wij zenden ulieden geld; koopt daar-
 voor brandoffer, zondoffer, wierook en spijsoffer, en offert het op het
 11 altaar van den Heer, onzen God. En ^e bidt voor het leven van Nebukad- ^e Jer. 29: 7.
 nezar, den koning van Babel, en voor het leven van zijnen zoon
 / Belsazar; opdat hunne dagen op de aarde zijn zoolang de dagen des ^f Dan. 5: 1.
 12 hemels duren; zoo zal de Heer ons genoeg en goede dagen geven, en
 wij zullen leven onder de schaduw van Nebukadnezar, den koning van
 Babel, en onder de schaduw van zijnen zoon Belsazar, en hen langen
 13 tijd dienen en genade bij hen vinden. Bidt ook voor ons tot den Heer,
 onzen God; want wij hebben ons bezondigd aan den Heer, onzen God,
 en zijne gramschap en zijn toorn is van ons niet afgewend tot op den
 14 dag van heden. En leest dit boek; want wij hebben het daarom tot
 ulieden gezonden, dat gij het lezen zoudt in het huis des Heeren op de
 15 feestdagen en jaargetijden. En spreekt: De Heer, onze God, is recht-
 vaardig; maar wij dragen billijk onze schande, gelijk het dan nu gaat
 16 met die van Juda en van Jeruzalem, en onze koningen en onze vorsten,
 17 en onze priesters en onze profeten; omdat wij voor den Heer gezondigd
 18 en hem niet geloofd hebben, en niet geluisterd naar de stem van den
 Heer, onzen God, om te wandelen naar zijne geboden, welke hij ons
 19 gegeven heeft. Ja, van dien tijd af, dat de Heer onze vaderen uit
 Egypteland gevoerd heeft, tot op den huidigen dag, zijn wij den Heer
 onzen God ongehoorzaam geweest, en hebben geweigerd aan zijne stem
 20 gehoorzaam te zijn. Daarom is nu over ons gekomen de straf en de
 vloek, ^g dien de Heer verkondigd heeft door Mozes, zijnen knecht, toen ^g Deut. 28: 15, 64
 de Heer onze vaderen uit Egypteland voerde om ons een land te geven
 21 waar melk en honing vloeit. En wij hoorden niet naar de stem van
 den Heer onzen God, gelijk de profeten ons zeiden, die hij tot ons zond,
 22 maar een iegelijk ging naar het ^h gevoelen van zijn boos hart, en wij ^h Jer. 7: 24.
 dienden vreemde goden en deden kwaad voor den Heer, onzen God.

HOOFDSTUK 2.

Boetgebed van het Joodsche volk.

EN de Heer heeft zijn woord gehouden, hetwelk hij gesproken heeft tot
 ons en onze richters, koningen en vorsten, die Israël regeeren zouden,
 2 en tot die van Israël en Juda; en hij heeft een zoo groote straf over
 ons laten gaan, hoedanige onder alle hemelen niet geschied is, als over
 3 Jeruzalem is gegaan, ^a gelijk geschreven staat in de wet van Mozes, dat ^a Deut. 28: 53.
 4 een mensch het vleesch van zijnen zoon en zijne dochter eten zal. En
 hij gaf ze weg tot knechten in alle koninkrijken, die rondom ons liggen,
 tot een smaad en tot een vloek onder alle volken, die rondom ons zijn,
 5 onder welke de Heer hen verstrooid heeft. En zij worden altoos onder-

- drukt en kunnen niet weder opkomen; want wij hebben ons bezondigd aan den Heer, onzen God, hiermede, dat wij naar zijne stem niet
6 gehoord hebben. De Heer, onze God, is rechtvaardig; maar wij en
7 onze vaders dragen billijk onze schande, gelijk het dan nu gaat. Al
het ongeluk, hetwelk de Heer tegen ons gesproken heeft, is ons over-
8 komen. En wij hebben den Heer niet gesmeekt, dat een iegelijk zich
9 zou afgekeerd hebben van de gedachten van zijn boos hart. En de Heer
heeft over ons gewaakt tot het ongeluk, hetwelk hij over ons heeft
laten gaan; want de Heer is rechtvaardig in al zijne werken, welke hij
10 ons geboden heeft. Maar wij hoorden niet naar zijne stem, dat wij zouden
gewandeld hebben naar de geboden des Heeren, welke hij ons gegeven heeft.
11 En nu Heer, Israëls God, gij, die uw volk uit Egypteland hebt
gevoerd met eene sterke hand, met groote macht en hoog gezag, door
teekenen en wonderen, en u een naam hebt gemaakt, gelijk hij nu is,
12 wij hebben immers gezondigd en zijn helaas goddeloos geweest en
13 hebben gedaan tegen al uwe geboden. Ach Heer, onze God, *b* sta af b Ps. 123 : 3.
van uwe gramschap over ons; want wij zijn zeer gering geworden
14 onder de volken, waarheen gij ons verstrooid hebt. Verhoor, Heer, ons
gebed en onze smeeking en help ons om uwentwil; en laat ons genade
15 vinden bij degenen, die ons weggevoerd hebben: opdat de geheele
wereld wete, dat gij, Heer, onze God zijt; want Israël en zijn zaad is
16 immers naar u genoemd. Zie neder, Heer, van uw heilig huis en gedenk
17 toch aan ons; neig, Heer, uw oor en hoor toch; doe uwe oogen open,
Heer, en zie toch; *c* want de dooden in het graf, wier geest uit hun c Ps. 6 : 6.
lichaam gevaren is, roemen de heerlijkheid en gerechtigheid des Heeren
18 niet; *d* maar eene ziel, die zeer bedroefd is en gebogen en jammerlijk d Ps. 74 : 21.
daarheengaat, en hare oogen schier uitgeweend heeft en hongerig is,
19 die roemt, Heer, uwe heerlijkheid en gerechtigheid. En nu, Heer, onze
God, wij liggen voor u met ons gebed, niet wegens de gerechtigheid
20 onzer vaders en onzer koningen, maar wegens uwe barmhartigheid,
naardien gij uwe gramschap en uwen toorn over ons hebt laten gaan,
gelijk gij gesproken hebt door de profeten, uwe knechten, zeggende:
21 Dus spreekt de Heer: *e* Buigt uwe schouders en geeft u over aan den e Jer. 27 : 12.
Jer. 38 : 2.
koning van Babel, zoo zult gij in het land blijven, hetwelk ik uwen
22 vaders gegeven heb. Maar, indien gij naar de stem des Heeren niet zult
23 hooren, om u over te geven aan den koning van Babel, *f* zal ik in de f Jer. 7 : 34.
Jer. 16 : 9.
steden van Juda en uit Jeruzalem wegnemen het geroep der vreugde
en blijdschap en de stem des bruidegoms en der bruid, en het geheele
24 land zal woest staan en niemand daarin wonen. Maar wij luisterden
niet naar uwe stem, dat wij ons zouden overgegeven hebben aan den
koning van Babel: daarom hebt gij uw woord gehouden, *g* hetwelk gij g Jer. 8 : 1, 2.
gesproken hebt door de profeten, uwe knechten, dat men het gebeente
onzer koningen en het gebeente onzer vaders uit hunne graven
25 geworpen en verstrooid heeft; dat zij bij dag in de zon en bij nacht in
den dauw gelegen hebben en zeer jammerlijk zijn omgekomen door
26 honger, zwaard en pestilentie. En om de misdaad van het huis Israël
en het huis Juda hebt gij uw huis, in hetwelk men uwen naam aan-
geroepen heeft, zóó laten vernielen, gelijk het nu staat.
- 27 En gij, Heer, onze God, hebt heel genadig en naar al uwe groote
28 barmhartigheid met ons gehandeld, *h* gelijk gij door Mozes, uwen knecht, h Deut. 4 : 35—31.
gesproken hebt, op den dag, toen gij hem gebodt uwe wet te schrijven
29 voor de kinderen van Israël, zeggende: Indien gij naar mijne stem niet
hooren zult, zal zeker deze hoop, die eene groote menigte is, heel
30 gering worden onder de volken, waarheen ik ze verstrooien zal; *i* want i Deut. 31 : 27.
ik weet toch wel, dat zij naar mij niet zullen luisteren, want het is

een halsstarrig volk; ^j maar zij zullen zich weder bekeeren in het land, ^j Deut. 30 : 1, 2.
 in hetwelk zij gevangen zijn, en zullen erkennen, dat ik, de Heer, hun
 31 God ben. En ik zal hun ^k een verstandig hart geven en ooren, die ^k Deut. 29 : 4.
 32 hooren: dan zullen zij mij prijzen in het land, waarin zij gevangen zijn, ^k Deut. 30 : 6.
 33 en zullen aan mijnen naam denken, en zich van hunne hardnekkigheid
 en van hunne zonden bekeeren; want zij zullen er aan gedenken, hoe
 het hunnen vaderen gegaan is, die voor den Heer gezondigd hebben.
 34 En ik zal hen wederbrengen in het land, hetwelk ik hunnen vaderen,
 Abraham, Isaäk en Jakob, gezworen heb te geven, en zij zullen daarin
 35 heerschen en ik wil ze vermenigvuldigen en niet verminderen. ^l En ik ^l Lev. 26 : 42-45.
 wil een eeuwig verbond met hen oprichten, dat ik hun God zal zijn en
 zij mijn volk zullen wezen; en ik zal mijn volk Israël niet meer uit
 het land drijven, hetwelk ik hun gegeven heb.

HOOFDSTUK 3.

Voortzetting van het boetgebed. — Vermaning aan Israël om
 goddelijke wijsheid te zoeken.

ALMACHTIGE Heer, gij, God van Israël, in dezen grooten angst en
 2 nood roep ik tot u. Hoor en wees genadig, Heer, want wij hebben
 3 tegen u gezondigd. Gij regeert immer en altoos, maar wij vergaan
 4 door alle eeuwen heen. Almachtige Heer, gij, God van Israël, hoor nu
 het gebed van Israël, die in de kaken des doods zich bevinden, en het
 gebed der kinderen, die zich aan u bezondigd en naar de stem van den
 Heer, hunnen God, niet gehoord hebben; daarom is ook de straf steeds
 5 achter ons geweest. Gedenk niet aan de misdaden onzer vaderen, maar
 6 gedenk nu aan uwen naam; want gij zijt immers de Heer, onze God:
 7 dus zullen wij, Heer, u loven. Want daarom hebt gij uwe vrees in
 onze harten gegeven, opdat wij uwen naam zouden aanroepen en in
 onze gevangenis u loven; want iedere misdaad onzer vaderen, die tegen
 8 u gezondigd hebben, gaat ons ter harte, ons, die nu in onze gevangenis
 zijn, waarheen gij ons verstooten hebt tot een smaad, tot een vloek en
 gruwel, om alle misdaden onzer vaderen, die van den Heer, hunnen
 God, afgeweken zijn.

9 Hoor, Israël, de geboden des levens; geef er naarstig acht op, dat
 10 gij wijsheid leert. Hoe komt het, Israël, dat gij in het land der heidenen
 11 versmacht, dat gij in een vreemd land zijt, dat gij u verontreinigt onder
 de dooden, ^a dat gij onder degenen gerekend zijt, die in de onderwereld
 12 varen. Dit is de oorzaak, dat gij de fontein der wijsheid verlaten hebt:
 13 waart gij op Gods weg gebleven, zoo hadt gij wel altoos in vrede
 14 gewoond. Zoo leer nu de rechte wijsheid, opdat gij gewaarwordt wie
 degeen is, die een lang leven, goederen, vreugd en vrede geeft.

15 Wie weet waar zij woont, wie is in hare schatkamer gekomen?
 16 Waar zijn de vorsten der volken, die over het wild gedierte op de
 17 aarde heerschen, die met de vogelen des hemels spelen, die zilver en
 goud vergaderen, waarop de menschen hun vertrouwen stellen, en er
 18 nooit van verzadigd kunnen worden? (Want zij bekommeren zich hoe
 zij geld zullen te zamen brengen, en het is nochtans alles te vergeefs.)
 19 Zij zijn verdeld en in het doodenrijk gevaren, en anderen zijn in
 20 hunne plaats gekomen. De nakomelingen zien trouwens het licht wel
 en wonen op den aardbodem, maar treffen echter den weg niet, op
 21 welken men de wijsheid vindt. Want zij verachten ze; ook zijn hunne
 22 kinderen afgedwaald. In Kanaän hoort men niets van haar, te Teman
 23 ziet men ze niet; de kinderen van Hagar sporen de aardsche wijsheid
 wel na, desgelijks de kooplieden van Meran en die te Teman, die zich

Ps. 143 : 7.

inbeelden verstandig te zijn, maar zij treffen echter den weg niet, op
 24 welken men de wijsheid vindt. O Israël, hoe heerlijk is het huis des
 25 Heeren, hoe wijd en groot is de plaats zijner woning! Zij heeft geen
 26 einde en is onmeetbaar hoog. Eertijds waren er reuzen, groote,
 27 beroemde lieden en goede krijgslieden: deze heeft de Heer niet verkoren,
 28 noch hun den weg der kennis geopenbaard; en dewijl zij de wijsheid
 29 niet hadden, zijn zij ondergegaan in hunne dwaasheid. ^b Wie is ten ^b Deut. 30: 12.
 hemel gevaren en heeft ze gehaald en uit de wolken nedergebracht?
 30 Wie is over zee gevaren en heeft ze gevonden, en voor kostelijk goud
 31 hier gebracht? In het kort, niemand is er, die den weg weet, op
 welken men de wijsheid vindt.

32 Maar die alle dingen weet, kent ze, en heeft ze door zijn verstand
 gevonden; die den aardbodem bereid heeft tot een eeuwigen tijd en dien
 33 vervuld heeft met allerlei dieren; die het licht laat opgaan; en, als hij
 34 het wederom roept, moet het hem gehoorzaam zijn. De sterren lichten
 35 in hare orde met vreugde; en als hij ze tevoorschijn roept, antwoorden
 zij: Hier zijn wij, en lichten met vreugde om diens wil, die ze geschapen
 36 heeft. Dit is onze God, en niemand is met hem te vergelijken;
 37 die heeft de wijsheid gevonden en heeft ze aan Jakob, zijnen dienaar,
 38 gegeven, en aan Israël, zijnen geliefde. Daarna is zij op de aarde
 verschenen en heeft bij de lieden gewoond.

HOOFDSTUK 4.

Vervolg. — Klacht van Jeruzalem over het ongeluk van het volk Israël.
 Hoop op verlossing van de vijanden.

DEZE wijsheid is ^a het boek van Gods geboden en van de wet, die ^a Jez. Sir. 24: 32, 33.
 eeuwig is; allen, die ze houden, zullen leven, maar wie ze overtreden,
 2 zullen sterven. Keer daartoe terug, Israël, en neem ze aan; wandel
 3 bij zoodanig licht, dat u voorlicht. Geef uwe eer niet over aan een
 4 ander, noch uwen schat aan een vreemd volk. ^b O zalig zijn wij, Israël, ^b Ps. 147: 19, 20.
 5 want God heeft ons zijnen wil geopenbaard. Wees welgemoed, mijn
 volk, gij zijt overgebleven, opdat aan Israël nog gedacht zou worden.
 6 Gij zijt aan de heidenen verkocht, niet ten verderve; maar omdat
 7 gij God vertoornd hebt, zijt gij aan uwe vijanden overgegeven. Want gij
 hebt hem, die u geschapen heeft, tot toorn verwekt, hiermede; ^c dat ^c Deut. 32: 15-18.
 8 gij niet Gode geofferd hebt maar den boschduivelen. Gij hebt den
 eeuwigen God, die u geschapen heeft, vergeten, en Jeruzalem, uwe kweek-
 9 ster, hebt gij bedroefd; want zij heeft gezien den toorn Gods, die over
 u komen zou, en gezegd: Hoort toe, gij die rondom Zion woont. God
 10 heeft mij groot leed toegezonden, want ik heb de gevangenschap mijner
 zonen en dochters gezien, welke de Eeuwige over hen gebracht heeft.
 11 Ik heb ze met vreugde opgevoed, maar met weenen en met hartzeer
 12 heb ik ze zien wegvoeren. ^d Niemand verheuge zich over mij, omdat ik ^d Klaagl. 1: 1, 7.
 een weduwe en van velen verlaten ben, ik ben tot eene woestijn
 13 gemaakt om de zonden mijner kinderen; want zij zijn van Gods wet
 afgeweken en hebben zijne rechten niet erkend; zij hebben niet geleefd
 naar Gods bevelen en hebben niet gewandeld op de paden der tucht
 in zijne gerechtigheid.
 14 Komt herwaarts, gij, die rondom Zion woont, en gedenkt de gevan-
 genschap mijner zonen en dochters, welke de Eeuwige over hen gebracht
 15 heeft. ^e Want hij heeft over hen gebracht een volk van verre, een ^e Deut. 28: 49, 50.
 16 gruwelijk volk en van eene onbekende taal; die den oude niet ontzien,
 noch zich over de kinderen ontfermen; die hebben de geliefde [zonen]
 17 der weduw weggevoerd en de eenzame van hare dochters beroofd. Maar

- hoe kan ik ulieden helpen? ¹³ Want, die dat ongeluk over u gebracht
 19 heeft, die zal u van de hand uwer vijanden verlossen. Trekt heen, gij
 20 geliefde kinderen, trekt heen; maar ik ben verlaten en eenzaam. Ik
 heb mijn vreugdekleed uitgetrokken en het rouwgewaad aangedaan; ik
 wil tot den Eeuwige roepen levenslang.
- 21 Weest welgemoed, kinderen; roept tot God, zoo zal hij u verlossen
 22 van het geweld en de hand der vijanden. Want ik hoop nu reeds,
 dat de Eeuwige u helpen zal, en ik zal vreugde hebben van den
 Heilige, over de barmhartigheid, die u welhaast wedervaren zal van
 23 onzen eeuwigen Heiland. Ik heb ulieden laten wegtrekken met treuren
 en weenen, maar God zal u aan mij wedergeven met blijdschap en
 24 vreugde eeuwiglijk. En gelijk zij, die rondom Zion wonen, nu uwe
 gevangenschap gezien hebben, alzoo zullen zij ook haast zien de hulp
 van uwen God, die over u komen zal met groote heerlijkheid en
 eeuwigen troost.
- 25 Gij, kinderen, lijdt geduldig den toorn, die van God over u komt;
 want uw vijand heeft u vervolgd; en gij zult in korten tijd zijn verderf
 26 zien en op hunne halzen zult gij treden. Mijne teedere [*kinderen*] moes-
 ten op scherpe wegen gaan, zij zijn weggevoerd als eene kudde van de
 27 vijanden geroofd. Weest welgemoed, gij kinderen, en roept tot God;
 28 want die u heeft laten wegvoeren, zal u niet vergeten. Want, gelijk
 gij u benaarstigd hebt van God af te wijken, alzoo bekeert u nu en
 29 benaarstigt u tienmaal meer / om den Heer te zoeken. Want die deze ^{f Deut. 4 : 29.}
 straf over u heeft laten gaan, zal u helpen en eeuwig verblijden.
- 30 Jeruzalem, wees welgemoed; want hij zal u troosten, naar wien gij
 31 genoemd zijt. Onzalig, die u leed gedaan en ^g over uwen val zich ^{g Ps. 137 : 7.}
 32 verheugd hebben! Onzalig de steden, in welke uwe kinderen zijn dienst-
 33 baar geweest, en onzalig, die uwe kinderen gevangen houdt! Want
 gelijk zij over uwen val gejuicht en over uw verderf zich verheugd heeft,
 34 zoo zal zij bedroefd zijn, als zij verwoest wordt. En ik wil hare macht
 wegnemen, op welke zij trotsch is en haren roem in rouw veranderen.
 35 Want een vuur zal over haar komen van den Eeuwige, vele dagen lang;
^h en de veldduivelen zullen hunne woning in haar hebben een langen ^{h Jes. 34 : 14.}
 36 tijd. Zie rondom u, Jeruzalem, tegen het Oosten, en zie den troost,
 37 die u van God komt. ⁱ Zie, uwe kinderen, die weggevoerd zijn, komen; ^{i Jes. 49 : 12.}
 ja zij komen, vergaderd beide van het Oosten en van het Westen door ^{Jes. 60 : 4.}
 het woord des Heiligen, en roemen Gods eer.

HOOFDSTUK 5.

Opwekking van Jeruzalem tot vreugde over den terugkeer van het volk.

- TREK** uw rouwkleed uit, Jeruzalem, en trek het heerlijke versiersel van
 2 God aan eeuwiglijk. ^a Trek het gewaad van Gods gerechtigheid aan, ^{a Jes. 61 : 10.}
 3 zet de kroon der heerlijkheid des Eeuwigen op uw hoofd. God zal uwe
 4 heerlijkheid onder den ganschen hemel openbaren; want uw naam zal
 door God genoemd worden eeuwiglijk: vrede der gerechtigheid, prijs
 der godzaligheid.
- 5 ^b Maak u op, Jeruzalem, en tred op de hoogte en zie rondom tegen ^{b Jes. 49 : 18.}
 het Oosten, en zie uwe kinderen, die beide van het Westen en van ^{Jes. 60 : 4.}
 het Oosten vergaderd zijn door het woord des Heiligen, en zich verheugen,
 6 dat God weder aan hen gedacht heeft. Zij zijn te voet van u door de
 vijanden weggevoerd; maar God brengt hen tot u, ^c verhoogd met eere, ^{c Jes. 49 : 21.}
 7 als ^d kinderen des rijks. Want God wil alle hooge bergen en eeuwige ^{d Matth. 8 : 12.}
 duinen vernederen, en de dalen tot een effen grond vullen, opdat Israël
 8 veilig wandele door Gods heerlijkheid. Maar de bosschen en alle wel-

9 riekende boomen zullen Israël op Gods bevel schaduw geven. Want God, zal Israël met vreugde weder herwaarts brengen door het licht zijner heerlijkheid, met barmhartigheid en met zijne gerechtigheid.

HOOFDSTUK 6.

Waarschuwing voor afgoderij aan de gevangenen te Babel.

DIT is het afschrift van den brief, dien Jeremia gezonden heeft aan degenen, die gevankelijk weggevoerd zouden worden naar Babel door den koning van Babel, in welken hij hun verkondigt wat God hem bevolen had. Om uwe zonden, welke gij tegen God gedaan hebt, zult gij naar Babel gevankelijk weggevoerd worden door Nebukadnezar, den ^{a Jer. 29 : 10.} 2 koning van Babel. ^a En gij zult te Babel moeten blijven een langen tijd, namelijk zeventig jaren; daarna zal ik u vandaar weder uitleiden in 3 vrede. Maar ondertusschen zult gij zien te Babel, dat men op de schouders dragen zal de zilveren, gouden en houten afgoden, voor welke 4 de heidenen vreezen. Daarom wacht u, dat gij hun zulks niet nadoet 5 en den heidenen niet gelijk wordt. En als gij het volk, dat vóór en achter is, de afgoden ziet aanbidden, zoo spreekt in uwe harten: Heer, 6 u moet men aanbidden. Want mijn Engel zal bij u zijn en ik zal uwe zielen wreken.

7 Hunne tong is van den werkmeester fraai gemaakt en zij zijn met goud en zilver versierd en hebben gesneden tongen; maar het zijn geen 8 echte tongen en zij kunnen niet spreken. Zij versieren ze met goud, 9 gelijk eene maagd tot den dans, en zetten hun kronen op; en het geschiedt soms ook, dat de priesters het goud en zilver van de afgoden 10 stelen en het doorbrengen met de hoeren in het hoerenhuis. En zij versieren de zilveren, gouden en houten afgoden met kleederen, alsof zij menschen 11 waren; maar zij kunnen zichzelf niet bewaren voor den roest en de 12 motten; en als men hun een purperkleed aantrekt, moet men het stof 13 van hen afvegen, dat op hen ligt. En hij draagt een scepter in de hand als een koning en kan nochtans niemand straffen, die hem kwaad 14 doet. Hij heeft ook een zwaard en eene bijl in de hand, maar hij kan zich tegen de dieven en roovers niet verweren. Daaraan ziet men wel, 15 dat zij geen goden zijn: daarom vreest hen niet. Gelijk een vat, hetwelk een mensch gebruikt, onnut is, wanneer het gebroken wordt, evenzoo 16 zijn hunne afgoden. Als men ze in hunne tempels zet, worden zij vol 17 stof van de voeten dergenen, die daar ingaan. De priesters bewaren de tempels der afgoden met deuren, sloten en grendels, opdat zij door de roovers niet gestolen worden; evenals men iemand gevangen zet en bewaart, die zich aan den koning vergrepen heeft en ter dood veroor- 18 deeld is. Zij ontsteken lampen voor hen, en wel veel meer dan zij voor 19 zichzelf ontsteken; en zij zien toch niets. Zij zijn als de balken in het huis; en de wormen, die op de aarde kruipen, eten hunne harten en 20 hunne kleederen; en zij voelen het echter niet. Onder hun aangezicht 21 zijn zij zwart van den rook in het huis. En de nachtuilen, zwaluwen en andere vogels zetten zich op hunne hoofden, desgelijks ook de 22 katten. Daarom kunt gij immers merken, dat zij geen goden zijn: daarom 23 vreest hen niet. Het goud, hetwelk men hun omhangt om ze daarmede te versieren, blinkt niet als men den roest niet afveegt; toen men ze 24 gegoten heeft, voelden zij het niet. ^b Uit allerlei kostelijke stof heeft men ^{b Jer. 46 : 6.} 25 ze gemaakt en er is nochtans geen leven in. ^c Dewijl zij niet kunnen ^{c Jer. 46 : 7.} 26 zien, dat het schandelijke goden zijn. Ook zij, die hen eeren, ^d moeten ^{d Ps. 97 : 7. Jer. 42 : 17.} zich over hen schamen, omdat zij noch uit zichzelf kunnen opstaan, als

- zij op de aarde vallen, noch zich bewegen, als men ze opgericht neerzet,
 noch zich oprichten, als men ze ergens tegen laat leunen. En gelijk men
 27 den dooden offers voorzet, alzoo zet men ze hun ook voor. Maar hunne
 priesters brengen dóór hetgeen hun gegeven wordt, en ook hunne vrouwen
 zouten daarvan in en zij geven noch den arme noch den kranke iets
 28 daarvan. Onreine vrouwen en kraamvrouwen raken hunne offers aan;
 waaraan gij immers kunt merken, dat zij geen goden zijn: daarom
 vreest hen niet.
- 29 En waarom zouden zij goden heeten? Omdat de vrouwen de zilveren,
 30 gouden en houten afgoden waarnemen, en de priesters in hunne tempels
 zitten met wijde koorkleederen, den baard afscheren en kruinen dragen,
 31 daar zitten met bloote hoofden, jammeren en kermen voor hunne
 32 afgoden, gelijk men doet bij de uitvaart der dooden? De priesters
 ontstelen hun hunne kleederen en kleeden hunne vrouwen en kinderen
 33 daarmede. Men doe hun kwaad of goed, zoo kunnen zij het tòch niet
 34 vergelden. Zij vermogen noch een koning aan te stellen, noch af te
 35 en houdt het niet, zoo eischen zij het niet. Zij kunnen geen mensch
 van den dood verlossen, noch een zwakke helpen tegen den sterke.
 36 Zij kunnen geen blinde ziende maken; ^e zij kunnen een mensch, die in ^e Deut. 32 : 37, 38.
 37 nood is, niet helpen. Zij ontfermen zich niet over de weduw en helpen
 38 den wees niet; want zij zijn van hout, met goud en zilver versierd, den
 steenen gelijk, welke men uit de bergen houwt; daarom moeten zij, die
 hen eeren, te schande worden.
- 39 Hoe zal men ze dan voor goden houden, of hen zoo noemen! Vermits
 40 ook de Chaldeën hen geringachten; want, als zij een stomme zien, die
 niet spreken kan, brengen zij hem tot Bel, zeggende, dat de stomme
 41 hem moet aanroepen, — alsof hij het verstond. En hoewel zij weten,
 42 dat er geen leven in hen is, loopen zij hen toch na. Maar de vrouwen
 zitten langs de wegen met strikken omgord en brengen ooft ten offer;
 43 en als iemand voorbijgaat en eene van haar wegneemt, en bij haar ligt,
 beroemt zij zich tegen de andere, dat deze niet waardig is geweest als
 44 zij, dat haar de gordel ontbonden werd. Alwat door hen geschiedt, is
 enkel bedriegerij: hoe zal men ze dan voor goden houden of hen zoo
 45 noemen? Door de werkmeesters en goudsmeden zijn zij gemaakt; en
 wat de werkmeesters willen, moet daarvan worden en niets anders;
 46 en degenen, die hen gemaakt hebben, kunnen niet lang leven; hoe
 zouden dat dan goden zijn, die voor hen gemaakt zijn?
- 47 Daarom geven zij den nakomelingen slechts ergernis en oorzaak tot
 48 schandelijke afgoderij. Want, als hun oorlog of een ander ongeluk
 overkomt, beraadslagen de priesters onder elkander, waar zij zich te
 49 zamen met de afgoden verbergen zullen. Daarom kan men wel merken,
 dat zij geen goden zijn, dewijl zij zichzelf noch voor oorlog noch voor
 50 ander ongeluk beschutten kunnen; want zij zijn toch maar houten,
 vergulde en verzilverde afgoden. Daarom moet het nu voortaan wel
 openbaar worden aan alle heidenen en koningen, ^f dat het bedriegerij
 is, en zij geen goden, maar door menschenhanden gemaakt zijn, en dat
 51 geen godheid daarin is. Daarom kan elkeen wel merken, dat zij geen
 52 goden zijn; want zij verwekken geen koning in het land, ^g zij geven den ^g Jer. 14 : 22.
 53 menschen geen regen en zij bemoeien zich niet met regeeren en straffen
 evenmin als de vogels, die in de lucht heen en weder vliegen.
- 54 Als het huis der houten, vergulde en verzilverde afgoden in brand
 raakt, loopen de priesters weg en bewaren zichzelf voor schade, maar
 55 zij verbranden gelijk de balken. Zij kunnen geen koning noch
 krijgsvolk wederstaan: hoe zal men ze dan voor goden houden of hen

- 56 zoo noemen? De houten, verzilverde en vergulde afgoden kunnen zich niet beschermen tegen dieven en roovers; want deze zijn hun te sterk, 57 zoodat zij hen berooven en uitkleeden, hun goud, zilver en hunne kleederen wegnemen en het ontkomen: dus kunnen zij zichzelf niet 58 helpen. Daarom is het veel beter een koning te zijn, die zijne macht betoonen kan, of een nuttig huisraad, dat in het huis dienstig is, of eene deur, die het huis bewaart, of een houten pilaar in eene koninklijke zaal, dan zulk een onmachtige afgod.
- 59 Zon, maan en sterren schijnen en zijn gehoorzaam in hetgeen God 60 hun gebiedt; desgelijks schittert de bliksem, dat men hem ziet; de wind 61 waait in alle landen; en de wolken drijven door de geheele wereld en 62 doen wat God hun gebiedt; alzoo verteert ook het vuur van boven af 63 bergen en wouden, en doet hetgeen daaraan geboden is; — maar de afgoden zijn hun aan gestalte noch aan krachten gelijk: daarom moet men ze voor geen goden houden of hen zoo noemen; want zij kunnen niet straffen noch helpen.
- 64 Dewijl gij dan weet, dat zij geen goden zijn, zoo vreest niet voor hen; 65 want zij kunnen de koningen niet vloeken noch zegenen. ⁶⁶ Zij kunnen ook geen teeken aan den hemel den heidenen vertoonen; zij kunnen geen 67 licht maken als de zon, noch schijnsel geven als de maan. De redelooze dieren zijn beter dan zij; die kunnen nog in een hol vlieden en zich 68 bewaren. Daarom is het alleszins openbaar, dat zij geen goden zijn; 69 want, gelijk een schrikbeeld in den hof niets bewaren kan, alzoo zijn ook hunne houten, vergulde en verzilverde afgoden van geen nut.
- 70 En gelijk eene heg in den hof is, waar allerlei vogels op nestelen, of gelijk een doode, die in het graf ligt, alzoo zijn hunne houten, vergulde 71 en verzilverde afgoden. Ook kan men het hieraan merken, dat zij geen goden zijn; want het scharlaken, hetwelk zij omhebben, wordt van de motten opgegeten en zij zelf eindelijk ook daarbij, zoodat iedereen met 72 hen spot. Welgelukkig is de mensch, die rechtvaardig is en geen afgoden heeft: die wordt niet tot eene bespotting.

HET EERSTE BOEK

DER

M A K K A B E Ë N.

HOOFDSTUK 1.

De goddeloosheid en dwingelandij van Antiochus Epifanes.

ALEXANDER, de zoon van Filippus, koning van Macedonië, de eerste monarch in Griekenland, is uitgetrokken uit het land Kittim en heeft groote oorlogen gevoerd, de vaste steden veroverd, en Darius, den koning 2 der Perzen en Mediërs, geslagen, daarna andere koningen in alle landen 3 tenondergebracht, en hij is altoos doorgetrokken en heeft alle landen en 4 koninkrijken ingenomen; en niemand heeft hem durven wederstaan; en 5 hij had een geweldige krijgsmacht. Toen hij nu de koninkrijken had 6 ingenomen, werd hij trotsch en viel in eene krankheid. Toen hij nu 7 merkte, dat hij sterven zou, ontbood hij tot zich zijne vorsten, die met hem van jongs af opgevoed waren, en hij stelde hen tot hoofdlieden

- 8 over de landen bij zijn leven. Daarna is Alexander gestorven, toen hij twaalf jaren geregeerd had.
- 9 Na zijnen dood is het rijk op zijne vorsten gekomen; die namen de
10 landen in bezit, iedere bevelhebber zijne plaats; en zij maakten zich
allen tot koningen, en zij en hunne nakomelingen regeerden langen tijd.
En er zijn groote oorlogen tusschen hen geweest en overal in de geheele
11 wereld zijn vele onheilen ontstaan. Van een dezer vorsten is geboren een
schadelijke, kwade spruit, Antiochus, genaamd Epifanes, die te Rome
a gijzelaar geweest is voor zijnen vader Antiochus den Groote. En deze ^{a 1 Makk. 8 : 7.}
Antiochus Epifanes begon te regeeren in het honderdzevenendertigste
jaar des Griekschen rijks.
- 12 In dien tijd waren in Israël kwade lieden, die bij het volk aanhielden,
zeggende: Laat ons een verbond maken met de volken rondom en hunne
godsdiens ten aannemen; want wij hebben veel moeten lijden sedert dien
13 tijd, dat wij ons tegen de heidenen aangekant hebben. Deze meening
14 behaagde hun: en sommigen van het volk werden tot den koning ge-
15 zonden; die gaf hun verlof heidensche zeden te beginnen. Toen richtten
16 zij te Jeruzalem heidensche ^b oefenscholen op ¹⁶ en hielden de besnijdenis ^{b 2 Makk. 4 : 12.}
niet meer en vielen af van het heilige verbond en hielden zich als de
heidenen en zij werden geheel verstokt om schandelijke misdrijven te
plegen.
- 17 Toen nu Antiochus zijn rijk bevestigd had, poogde hij het koninkrijk
van Egypte óók aan zich te brengen, opdat hij beide koninkrijken had.
18 En hij trok in Egypte, wel toegerust, met wagens, olifanten, ruiters
19 en vele schepen, en oorloogde met Ptolemeüs, den koning van Egypte;
maar Ptolemeüs vreesde hem en vluchtte, en vele Egyptenaars zijn om-
20 gekomen. En Antiochus had de vaste steden in Egypte ingenomen en
grootte buit aldaar geroofd.
- 21 Maar toen Antiochus in Egypte de overwinning had behaald, en weder naar
huis trok, in het honderddrieënveertigste jaar, trok hij door Israël
22 en kwam naar Jeruzalem met veel volk ²³ ^c en ging vermetel in het ^{c Dan. 8 : 11, 12.}
heiligdom en liet wegnemen het gouden altaar, den kandelaar, en wat
daarbij behoorde; en de tafel, waar de toonbrooden op lagen, de bekers,
de schalen, de gouden wierookvaten, het voorhangsel, de kronen en het
24 gouden sieraad aan den tempel, en sloeg het alles in stukken. En hij
nam het zilver en goud, en de kostelijke vaten en de verborgen schatten,
25 zooveel als hij vond, en voerde het met zich in zijn land. En hij liet
26 vele lieden dooden en lasterlijke geboden uitroepen. Toen was in geheel
27 Israël, en waar zij woonden, groot hartzeer; ²⁹ de vorsten treurden; de
28 oudsten, maagden en vrouwen zagen bedrukt; mannen en vrouwen
29 klaagden; en het geheele land was bedroefd, vanwege de razernij, die
daarin geschiedde; en het geheele huis van Jakob was vol jammer.
- 30 En na twee jaren ^d zond de koning een hoofdman in Juda; die kwam ^{d 2 Makk. 5 : 24—26}
31 met veel krijgsvolk naar Jeruzalem, en begeerde dat men hem zou
inlaten, dan wilde hij geen schade doen; doch het was enkel bedrog.
32 Toen zij hem nu geloofden en hem inlieten, overviel hij de stad ver-
33 raderlijk en versloeg vele lieden van Israël ³² en plunderde de stad en
34 verbrandde de huizen en wierp de muren terneder en voerde vrouwen
35 en kinderen en het vee weg en bevestigde de stad van David met sterke
36 muren en torens, en zij werd hunne burcht; ³⁶ en hij bezette ze met een
37 goddeloozen hoop, die allerlei moedwil bedreef; en zij roofden wapenen
38 en voorraad uit de stad Jeruzalem en bestelden het op de burcht, en
belegerden toen het heiligdom en loerden op de lieden, die in den
tempel gingen, en vielen uit de burcht in het heiligdom om den gods-
39 dienst te weren, en vergoten veel onschuldig bloed bij het heiligdom

- 40 en ontheiligden het. En de burgers te Jeruzalem vluchtten weg, en de vreemden bleven te Jeruzalem; en de inboorlingen moesten wijken.
- 41 ^e Het heiligdom werd woest, de feestdagen werden enkel rouwdagen, de ^e Dan. 8 : 11, 12.
- 42 sabbaten enkel jammer, en al hunne heerlijkheid ging teniet. Zoo heerlijk en hoog Jeruzalem tevoren geweest was, zoo jammerlijk en ellendig moest het in dien tijd zijn.
- 43 En Antiochus liet een gebod uitgaan door zijn geheele koninkrijk, dat
- 44 alle volken tegelijk éenerlei godsdienst zouden houden. Toen verlieten alle volken hunne wetten en bewilligden in de wijze van godsdienst van
- 45 Antiochus; en velen van Israël bewilligden óók daarin en offerden den
- 46 afgoden en ontheiligden den sabbat. Antiochus zoud ook brieven naar Jeruzalem en in alle steden van Juda; daarin gebod hij, dat zij den
- 47 godsdienst der heidenen aannemen zouden, en de brandoffers, spijsoffers,
- 48 zondoffers in het heiligdom, sabbaten en andere feesten wegdoen, ⁴⁹ en beval, dat men het heiligdom en het heilige volk Israël ontheiligen zou.
- 50 En hij liet altaren, tempels en afgoden oprichten en varkensvleesch en
- 51 andere onreine dieren offeren. En de besnijdenis verbood hij en beval de lieden te gewinnen aan alle gruwelen, dat zij Gods wet en rechten
- 52 vergeten en eene andere wijze van godsdienst aannemen zouden. En wie Antiochus niet gehoorzaam zou zijn, dien moest men dooden.
- 53 Dat gebod liet hij uitgaan door zijn geheele koninkrijk en stelde hoofd-
- 54 lieden aan, die het volk dwingen zouden om zulks te houden. Deze
- 55 richtten in Juda offers aan en geboden deze te houden; en velen van
- 56 het volk vielen van Gods wet tot hen af. Allen moedwil bedreven zij in het land en verjoegen het volk Israël, dat het zich in de holen moest verbergen en versteken als vluchtelingen.
- 57 In het honderdvijfenveertigste jaar, op den vijftienden dag der maand Kislev, liet koning Antiochus ^f den gruwelijken afgod der verwoesting op ^f Dan. 11 : 31
² Makk. 6 : 1—7.
- 58 Gods altaar zetten, en liet in alle steden van Juda altaren oprichten, zoodat men openlijk in de straten, en een iegelijk voor zijn huis wierookte
- 59 en offerde. En hij liet de boeken der wet Gods verscheuren en ver-
- 60 branden; en allen, bij wie men de boeken van het verbond Gods vond,
- 61 en allen, die Gods wet hielden, doodslaan. En dat deden zij met hun
- 62 krijgsvolk alle maanden, als het volk samenkwam in de steden; op den vijftiwintigsten dag der maand offerden zij op het altaar, dat zij hadden
- 63 opgericht tegen het altaar des Heeren. ^g De vrouwen, die hare kinderen ^g 2 Makk. 6 : 10.
- 64 besneden, werden gedood; gelijk Antiochus geboden had. De ouders werden in hunne huizen vermoord en de kinderen daarin opgehangen,
- 65 Maar velen van het volk Israël waren ^h volstandig en wilden niets onreins ^h 2 Makk. 6 : 18—
7 : 42.
- 66 eten en lieten zich liever dooden dan dat zij zich verontreinigden, en wilden van Gods heilige wet niet afvallen; daarom werden zij omgebracht.
- 67 En er was een zeer groote toorn over Israël.

HOOFDSTUK 2.

De ijver van den priester Mattathias. — Vlucht der vrome Joden. — Vermaning van den stervenden Mattathias aan zijne zonen.

MAAR er was een priester, Mattathias, de zoon van Johannes, den zoon van Simeon, uit het geslacht van Jojarib, van Jeruzalem; die woonde

2 op den berg Modin; en hij had vijf zonen: Johannes¹, met den toenaam

3 Gaddis, Simon, met den toenaam Thasi, ⁴ Judas, met den toenaam

5 Makkabeüs, en Eleazar, met den toenaam Awaran, en Jonathan, met

6 den toenaam Alfus. Deze jammerden zeer over de groote ellende in Juda

7 en Jeruzalem ⁷ en Mattathias klaagde: Ach dat ik daartoe geboren ben om de verwoesting van mijn volk en van de heilige stad te moeten zien

en daarbij stil te zitten en te gedoogen, dat de vijanden hunnen moedwil
 8 bedrijven! De vreemden hebben het heiligdom in bezit en Gods tempel
 9 is als een eerloos mensch. Zijn sieraad heeft men weggevoerd; de
 kinderen zijn op de straten verslagen en de jonge manschap is door
 10 vreemden doorstoken. Het rijk is allen heidenen tot een erfdeel geworden,
 11 en zij plunderen het. Al zijne heerlijkheid is weg: het was eene koningin,
 12 nu is het eene dienstmaagd. Zie, ons heiligdom en onze roem en onze
 13 luister is weg, de heidenen hebben het verwoest: wie zou nog lust
 14 hebben te leven? En Mattathias verscheurde zijne kleederen, hij en zijne
 zonen, en zij trokken zakken aan en treurden zeer.

15 Toen nu de hoofdlieden van Antiochus ook daarheen kwamen om
 degenen, die gevlucht waren in de stad Modin, óók te dwingen van
 16 Gods wet af te vallen en te offeren en te wierooken, vielen er velen
 van het volk Israël tot hen af, maar Mattathias en zijne zonen bleven
 17 standvastig. En de hoofdlieden van Antiochus spraken tot Mattathias:
 Gij zijt de voornaamste en vermogendste in deze stad en hebt vele zonen
 18 en eene groote maagschap: daarom treed gij het eerst daarheen en doe
 wat de koning geboden heeft, gelijk alle landen gedaan hebben, en de
 lieden van Juda en die nog te Jeruzalem zijn; zoo zult gij en uwe zonen
 een genadigen koning hebben en begiftigd worden met goud en zilver
 19 en groote gaven. Toen sprak Mattathias ronduit: Al ware het, dat alle
 landen Antiochus gehoorzaam waren en dat iedereen afviel van de wet
 20 zijner vaderen en bewilligde in het gebod des konings, zoo willen ik en
 mijne zonen en broeders van de wet onzer vaderen toch niet afvallen.
 21 Daarvoor behoede ons God! Dat zou niet goed zijn, dat wij van Gods
 22 woord en Gods wet afvielen. Wij willen niet bewilligen in het gebod
 van Antiochus en willen niet offeren en van onze wet afvallen en eene
 andere Godsvereering aannemen.

23 Toen hij nu alzoo uitgesproken had, ging er een Jood heen voor hun
 aller oogen, en offerde den afgoden op het altaar te Modin, gelijk de
 24 koning geboden had. Dat zag Mattathias en het ging hem door het
 25 hart, en zijn ijver ontstak voor de wet; en hij liep toe en doodde vóór
 het altaar den Jood en den hoofdman van Antiochus en wierp het altaar
 26 omver; en hij ijverde voor de wet, gelijk ^a Pinehas deed aan Zimri, den ^a Num. 25 : 7-15.
 27 zoon van Salu. En Mattathias riep luid door de geheele stad: Wie voor
 de wet ijvert en het verbond houden wil, die trekke met mij uit de
 28 stad. ^b Alzoo vloten hij en zijne zonen op het gebergte en zij verlieten ^b 2 Makk. 5 : 27.
 29 alwat zij hadden in de stad; en vele vrome lieden trokken uit in de
 30 woestijn ³⁰ en onthielden zich daar met vrouwen en kinderen en met hun
 vee; want de verdrukking was al te groot geworden.

31 Maar toen het volk des konings te Jeruzalem, in Davids stad, hoorde,
 dat sommigen zich tegen des konings gebod stelden en zich uit de steden
 weggemaakt hadden om zich heimelijk in de woestijn te versteken en te
 32 onthouden, en dat er veel volk tot hen getrokken was, maakten zij zich
 33 haastig op om hen op den sabbat te overvallen en lieten hun zeggen:
 Wilt gij nog niet gehoorzaam zijn? Trekt uit en doet wat de koning
 34 geboden heeft, zoo zult gij veilig zijn. Daarop antwoordden zij: Wij
 willen niet uittrekken en denken ook den sabbat niet te ontheiligen,
 35 gelijk de koning gebiedt. En die buiten waren, bestormden de steen-
 36 rots. En die binnen waren, weerden zich niet en wierpen niet éenen
 37 steen daaruit en maakten ook de rotskloof niet toe, maar spraken: Wij
 willen zóó sterven in onze onschuld: hemel en aarde zullen getuigen zijn,
 38 dat gij ons met geweld en onrecht ombrengt. ^c Alzoo werden die ^c 2 Makk. 6 : 11.
 binnen waren, op den sabbat overvallen en hunne vrouwen en kinderen
 en vee omgebracht, omtrent duizend personen.

39 Toen Mattathías en zijne vrienden dat hoorden, baarde het hun veel
 40 smart; en zij spraken onder elkander: Willen wij allen doen gelijk onze
 broeders en ons niet weren tegen de heidenen, om ons leven en onze
 41 wet te redden, zoo hebben zij ons licht geheel verdelgd. En zij besloten
 onderling: Zoo men ons op den sabbat aantasten zal, zullen wij ons
 weren, opdat wij niet allen omkomen, gelijk onze broeders in de holen
 42 vermoord zijn. Er er vergaderde zich te zamen eene groote menigte
 43 der vromen, die allen volstandig bleven in de wet. Ook kwamen tot
 hen al degenen, die voor de geweldadigheden vloden en vermeerderden
 44 hunne kracht. Daarom rustten zij zich ook toe en versloegen vele god-
 deloozen en afvalligen in hunnen ijver en toorn, maar de overigen namen
 de vlucht en ontkwamen tot de heidenen.

45 Daarna trok Mattathías met zijne vrienden vrijmoedig rond in het land
 46 van Israëel en wierp de altaren wederom terneder en besneed de kinderen
 47 die nog onbesneden waren met geweld; en zij tastten de goddeloozen
 48 aan en het is hun gelukt, dat zij de wet hielden tegen al de macht der
 heidenen en koningen, zoodat de goddeloozen hen niet overheerden.

49 Maar toen Mattathías zeer oud was, sprak hij, vóór zijnen dood, tot
 zijne zonen: Er is eene groote verdrukking en vervolging en eene groote
 50 gramschap en harde straf over ons gekomen. Daarom, mijne zonen,
 ijvert voor de wet en waagt uw leven voor het verbond onzer vadersen,
 51 en herdenkt wat daden onze vadersen in hunnen tijd gedaan hebben:
 52 zoo zult gij rechte eer en een eeuwigen naam verkrijgen. ^d Abraham ^d Gen. 22 : 1.
 werd verzocht en bleef vast in het geloof, dat is hem tot gerechtigheid ^{Gen. 15 : 6.}
 53 gerekend geworden. ^e Jozef hield in zijne droefenis het gebod en is heer ^e Gen. 39 : 7-10.
 54 in Egypte geworden. ^f Pinehas, onze vader, ijverde Gode ter eer en ^{Gen. 41 : 40, 41.}
 hij verkreeg het verbond, dat het priesterschap op hem blijven zou. ^f Num. 25 : 7, 13.

55 ^g Jozua volbracht het bevel, dat hem gegeven was, daarom werd hij de ^g Joz. 1 : 2, 16.
 56 opperste vorst in Israëel. ^h Kaleb gaf getuigenis en bestrafte het volk, ^h Num. 14 : 6-9.
 57 daarom heeft hij een ⁱ bijzonder erf gekregen. David bleef getrouw en ⁱ Joz. 14 : 13, 14.
 oprecht jegens God, ^j daarom beërfde hij het koninkrijk eeuwiglijk. ^j 2 Sam. 7 : 16.
 58 Elía ^k ijverde voor de wet ^l en hij werd ten hemel gevoerd. ^m Hananja, ^k 1 Kon. 18 : 21.
 60 Azarja en Misaël geloofden en zij werden uit het vuur verlost. ^l 2 Kon. 2 : 11.
 61 werd vanwege zijne onschuld verlost van de leeuwen. ^m Daniël ^m Dan. 3 : 16-30.
 Alzoo overdenkt ⁿ Dan. 6 : 21-24.
 wat op elken tijd geschied is: zoo zult gij bevinden, dat allen, die op
 62 God vertrouwen, behouden worden. Daarom vreest niet voor het pochen
 63 der goddeloozen; want hunne heerlijkheid is slijk en wormen: heden
 zweeft hij in de hoogte, morgen ligt hij terneder, hij is niet meer; want
 hij is weder tot aarde geworden en zijn voornemen is tenietgegaan.

64 Daarom, mijne kinderen, zijt onverschrokken en standvastig in de wet,
 65 zoo zal God u weder heerlijk maken. Uw broeder Simon is wijs: weest
 66 hem gehoorzaam als een vader. Judas Makkabeüs is sterk en een held
 67 van zijne jeugd af; die zal hoofdman zijn en den oorlog voeren. En
 ontbiedt tot u allen, die de wet houden; wreekt het geweld, uw volk
 68 aangedaan. En betaalt den heidenen gelijk zij verdiend hebben en blijft
 69 met ernst bij de wet. Daarna zegende hij hen en werd vergaderd tot
 70 zijne vadersen en stierf in het honderdzesenveertigste jaar; en zijne zonen
 begroeven hem in het graf zijner vadersen te Modin, en geheel Israëel
 droeg zeer grooten rouw over hem.

HOOFDSTUK 3.

Judas Makkabeüs verslaat Apollonius. — Antiochus maakt voorbereidselen tot een oorlog met de Joden.

EN ^a Judas Makkabeüs kwam in zijns vaders plaats. ² En zijne broeders ^a 2 Makk. 8 : 1-7.
 en allen, die zijnen vader aangehangen hadden, hielpen hem en streden

3 voor Israël met vreugde. En Judas verwierf het volk groote eer; hij
 trok in zijn harnas als een held en beschermde zijn heir met zijn zwaard.
 4 Hij was kloekmoedig als een leeuw, koen als een jonge brullende leeuw,
 5 wanneer hij iets jaagt. Hij zocht de afvalligen en goddeloozen, die het
 volk dwongen om van de wet af te vallen, op, en strafte en verbrandde
 6 hen; zoodat overal zijne vijanden voor hem verschrikten en vloten en
 de afvalligen tenondergebracht werden; en hij had geluk en over-
 7 winning. Dat verdroot vele koningen, maar Jakob was het eene vreugd
 8 en voor hem een eeuwige roem en eer. Hij trok door de steden van
 Juda en verdelgde daarin de goddeloozen, zoodat hij den toorn van
 9 Israël afwendde. En hij was overal in het land vermaard, zoodat alle
 onderdrukten tot hem liepen.

10 Daartegen bracht Apollonius een groot heir te zamen van de heidenen
 11 en van Samarië, om tegen Israël te strijden. Toen nu Judas dat hoorde,
 trok hij hem tegemoet en streed met hem; en hij sloeg hem en een grooten
 12 hoop vijanden met hem; maar de overigen vloten. En Judas kreeg den
 roof en nam het zwaard van Apollonius en voerde dat al zijne levensdagen.

13 Daarna, toen Seron, de hoofdman van Syrië, hoorde, dat de vromen
 14 Judas aanbingen en dat er veel volk bij elkander was, sprak hij: Ik wil
 eer behalen, opdat ik in het geheele koninkrijk geprezen worde, en wil
 15 Judas en zijnen hoop, die des konings gebod veracht, slaan. Daarom
 rustte hij zich toe en eene groote macht van de goddeloozen trok met
 hem, opdat zij hem helpen en zich aan Israël wreken mochten; en zij

16 kwamen tot aan Beth-Horon. Toen trok Judas hem tegemoet met een
 17 kleinen hoop. Maar, toen zij de vijanden zagen, spraken zij: Wij zijn
 weinigen, daarenboven zijn wij mat van vasten: hoe zullen wij tegen
 18 zulk een grooten en sterken hoop strijden? Maar Judas spak: ^b Het kan b 1 Sam. 14 : 6.
 wel geschieden dat weinigen een grooten hoop overwinnen; want God
 kan even zoowel door weinigen de overwinning geven als door velen;

19 want de overwinning komt van den hemel en wordt niet door groote
 20 menigte verkregen. Zij pochen op hunne groote macht en willen ons,
 21 onze vrouwen en kinderen, vermoorden en berooven; maar wij moeten
 22 ons weren en voor ons leven en onze wet strijden. Daarom zal God
 23 hen voor onze oogen verdelgen: gij moet ze niet vreezen. Toen hij alzo
 uitgesproken had, tastte hij de vijanden aan, eer zij het vermoedden,

24 en sloeg Seron en zijn volk op de vlucht ²¹ en joeg hen na van Beth-
 Horon af tot in het vlakke veld, en sloeg er achthonderd dood; de
 25 overigen vloten in het land der Filistijnen. Alzo kwam er vrees
 26 bij alle volken rondom voor Judas en zijne broeders, en in alle landen
 sprak men van Judas en zijne daden en het kwam ook voor den koning.
 27 Toen nu Antiochus dit alles hoorde, werd hij zeer vergramd en zond
 uit en liet eene oproeping doen in het geheele koninkrijk en bracht eene
 28 groote macht te zamen; en hij greep in zijne schatten en beschikte soldij
 29 voor een jaar en gebod, dat men steeds toegerust zou zijn. Maar toen
 hij zag, dat hij geen geld genoeg had en het land vanwege de twee-
 dracht en den oorlog, dien hij tot dusver gevoerd had tegen de wet,
 30 niet veel kon geven, vreesde hij, dat hij de groote onkosten niet langer
 vermocht te dragen, gelijk tot hiertoe, daar hij soldij en gaven uitge-
 31 geven had, meer dan alle koningen vóór hem. Daarom werd hij bedroefd
 en trok in Perzië om dat land te schatten en geld te doen opbrengen.

32 En hij liet in het land een vorst, genaamd Lysias; dien maakte hij tot
 hoofdman over het geheele koninkrijk, van den Eufraat af tot aan Egypte.
 33 En hij beval hem zijnen zoon, den jongen Antiochus, aan, terwijl hij
 34 buitenslands zou zijn; en hij liet hem de helft des krijgsvolks en der
 olifanten en gaf hem bevel aangaande alle zaken, ook aangaande Judea

- 35 en Jeruzalem; dat hij meer volk daarheen zenden zou om de overige
 36 lieden in Israël en Jeruzalem uit te roeien en het land onder de vreemden
 uit te deelen en overal heidenen daarin te zetten.
- 37 In het honderdzevenenveertigste jaar trok de koning uit van zijne stad,
 38 Antiochië, over den Eufraat, opwaarts in de bovenlanden. ^e Maar Lysias ^{e 2 Makk. 8 : 8-11.}
 verkoos eenige vorsten, vrienden des konings, tot hoofdlieden, namelijk
 39 Ptolemeüs, den zoon van Dorymenes, Nicánor en Gorgias; en hij gaf
 hun veertigduizend man te voet en zeventuizend te paard, opdat zij
 tegen het land van Juda optrekken zouden en de Joden uitroeien, gelijk
 40 de koning bevolen had. Toen zij nu met dit heir uitgetrokken waren,
 41 legerden zij zich eerst bij Emmaüs, op het vlakke veld. Toen de koop-
 lieden in de landen rondom dit hoorden, kwamen zij in het leger en
 brachten veel geld mede, om de kinderen Israëls te koopen, dat zij
 hunne dienstknechten zouden zijn; en uit Syrië en van de andere
 heidenen trok meer krijgsvolk tot hen.
- 42 Toen nu Judas en zijne broeders zagen dat de vervolging grooter
 werd en de vijanden aan de grenzen lagen, en vernamen, dat de koning
 43 geboden had geheel Juda te verdelgen, waren zij onverschrokken en
 vereenigden zich, om hun volk te redden en voor de heiligen te strijden.
 44 Daarom brachten zij hun krijgsvolk te zamen, opdat zij bij elkander
 waren en wachtten wanneer men de vijanden moest aantasten, dat zij
 ook met elkander God bidden mochten om genade en hulp.
- 45 Maar in dien tijd was Jeruzalem woest en er woonden geen burger
 meer en het heiligdom was ontheiligd en de heidenen hadden den burg
 in bezit, en alle heerlijkheid was van Jakob weggenomen en men hoorde
 46 er noch fluit noch harp. Daarom kwam het volk te zamen te Mizpa,
 tegenover Jeruzalem; want Israël moest eertijds te Mizpa aanbidden.
- 47 Op deze plaats kwamen zij nu óók te zamen, vastten aldaar en trokken
 zakken aan, strooiden asch op hunne hoofden en verscheurden hunne
 48 kleederen en brachten de boeken der wet te voorschijn, welke de
 heidenen lieten zoeken, om hunne afgoden daarin te beschrijven en te
 49 schilderen. Zij brachten ook daarheen de priesterlijke kleederen, de
 eerstelingen en tienden, en maakten ^d Nazireërs, die hunnen bestemden ^{d Num. 6 : 2-21.}
 50 tijd moesten houden; en zij riepen klagelijk ten hemel: Waar zullen
 51 wij dezen heenvoeren? Want uw heiligdom is verontreinigd; uwe priesters
 52 zijn verjaagd, en zie, alle heidenen staan tegen ons op om ons geheel
 53 te verdelgen: gij weet wat zij tegen ons in den zin hebben. Hoe
 kunnen wij voor hen bestaan, tenzij gij, onze God, ons helpt?
- 54 Daarna liet Judas het volk door de bazuin te zamen roepen ⁵⁵ en
 stelde bevelhebbers aan, oversten, hoofdlieden en onderhoofdlieden.
 56 Ook liet hij uitroepen, dat degenen, die huizen bouwden, of onlangs
 getrouwd waren, of wijnbergen plantten, of die zeer vreesachtig waren,
 weder naar huis mochten trekken: gelijk ^e de wet aan dezulken toelaat. ^{e Deut. 20 : 5-8.}
- 57 Daarna trokken zij voort en sloegen hun leger op bij Emmaüs, tegen
 58 het Zuiden. En Judas vermaande zijn volk, zeggende: Rust u toe en
 zijt onverschrokken, opdat gij morgen gereed zijt te strijden tegen deze
 59 heidenen, die ons en ons heiligdom denken te verdelgen. Het is ons
 lichter te dragen, dat wij in den strijd omkomen, dan dat wij zulk een
 60 jammer aan ons volk en heiligdom zien; maar, wat God in den hemel
 wil, dat geschiede.

HOOFDSTUK 4.

Judas verslaat Gorgias en Lysias, reinigt den tempel en stelt het feest der Tempelwijding in.

EN Gorgias nam vijfduizend man te voet en duizend uitgelezen ruiters
 2 en hij rukte bij nacht heimelijk op het leger der Joden aan, om hen

onverwacht te overvallen; en sommigen, die op den burg tot bezetting
 3 gelegen hadden, geleidden den hoop. Maar Judas was vroeger opge-
 broken met den besten hoop, zoodat hij eerder kwam en de vijanden
 4 overviel en sloeg, terwijl zij nog hier en daar verstrooid lagen. Toen
 nu Gorgias des nachts aan Judas leger kwam en er niemand vond,
 5 trok hij hen achterna in het gebergte en meende, dat zij voor hem
 6 gevlucht waren. Maar Judas haastte zich, dat hij des morgens vroeg
 in het vlakke veld kwam met drieduizend man, die echter geen harnas
 7 hadden, maar alleen hunne kleederen en zwaarden. Toen zij nu zagen,
 dat de vijanden weltoegerust waren met harnassen, en eene sterke ruitery
 8 hadden, en dat zij echte krijgslieden waren, sprak Judas tot zijn volk:
 Vreest niet voor deze groote menigte en verschrikt niet voor hunne
 9 macht. Gedenkt hoe onze ^avaderen in de Roode zee verlost zijn, toen ^a Ex. 14 : 22.
 10 Farao met een groot heir hen vervolgde. Laat ons ten hemel roepen,
 zoo zal de Heer ons ook genadig zijn en aan het verbond gedenken,
 hetwelk hij met onze vaderen gemaakt heeft, en zal onze vijanden voor
 11 onze oogen verdelgen; en alle heidenen zullen gewaarworden, dat God
 het is, die voor Israël zorgt, hen helpt en verlost.
 12 Toen nu de heidenen zagen dat Judas opkwam, ¹³trokken zij ook uit
 14 hun leger, om Judas aan te tasten: maar Judas liet ^bde trompetten ^b Nuni. 10 : 9.
 blazen en tastte de vijanden aan; en de heidenen werden op de vlucht
 geslagen, dat zij over het vlakke veld vloten, en de laatsten doorstoken
 15 werden. Want Judas joeg hen na tot Assaremoth toe en tot het veld van
 Edom toe, tegen Asdod en Jamnia, en er bleven bij de drieduizend dooden.
 16 Maar, toen Judas weder omkeerde, gebod hij zijn volk ¹⁷en sprak: Gij
 18 zult niet plunderen, want wij moeten nog een slag doen. Gorgias en zijn
 hoop is vóór ons in het gebergte, daarom blijft in orde en weert u;
 daarna, als gij de vijanden geslagen hebt, kunt gij zéker en zonder
 19 gevaar plunderen. Toen Judas alzoo sprak, kwam er een hoop op het
 20 gebergte tevoorschijn. En Gorgias zag, dat zijne lieden geslagen waren
 en de legerplaats brandde, want hij zag den rook; daaraan kon hij
 21 merken wat er geschied was. Ook zagen zij Judas en zijn krijgsvolk in
 22 het vlakke veld, gereedstaande tot den slag. Daarom verschrikte Gorgias
 23 zeer en vlood in het land der heidenen. Alzoo keerde Judas weder
 terug om het leger te plunderen en maakte een grooten buit, veel goud,
 24 zilver, zijde, purper en veel goed. Daarna trokken zij naar huis, dankten
 en loofden God met gezang, en spraken: ^cDankt den Heer, want hij ^c Ps. 118 : 1.
 25 is vriendelijk en zijne goedheid duurt eeuwig. Op dezen dag heeft Israël ^c Ps. 136 : 1.
 eene heerlijke overwinning gehad.
 26 Maar de heidenen, die ontkomen waren, kwamen tot Lysias en zeiden
 27 hem hoe het hun gegaan was. Toen Lysias dat hoorde, werd hij zeer
 bedroefd, dat het niet gelukt was gelijk de koning het bevolen had.
 28 Daarom bracht Lysias in het volgende jaar wederom veel krijgsvolk te
 zamen, zestigduizend man te voet en vijfduizend ruiters, om de Joden
 29 te verdelgen. ^dDit heir trok in Iduméa en legerde zich bij Beth-Zur; daar- ^d 2 Makk. 11 : 5.
 30 heen kwam Judas ook met tienduizend man. Maar toen hij zag, dat de
 vijanden zooveel volk hadden, bad hij en sprak: Geloofd zijt gij, o Israëls
 Heiland, gij, die door de hand van uwen knecht David den grooten ^e reus ^e 1 Sam. 17 : 49.
 verslagen hebt en een geheel heir der heidenen gegeven hebt in de
 31 hand van ^fJonathan, Sauls zoon, en van zijnen knecht. Ik bid u, wil ^f 1 Sam. 14 : 13.
 deze onze vijanden ook in de hand van uw volk Israël geven, opdat zij
 32 met hunne macht en ruitery te schande worden. Geef hun een ver-
 33 schrikt en versaagd hart; sla hen terneder door het zwaard dergenen,
 die u liefhebben, opdat u loven en prijzen allen, die uwen naam
 34 kennen. Daarna tastte hij hen aan en Lysias verloor bij de vijfduizend

- 35 man. Maar toen Lysias zag, dat de zijnen vloden en de Joden onverschrokken waren, en dat zij gereed waren om met eere te leven of roemrijk te sterven, trok hij af naar Antiochië om wederom krijgsvolk op te brengen en nog sterker tegen de Joden op te trekken.
- 36 Maar Judas en zijne broeders spraken: Dewijl onze vijanden verjaagd
37 zijn, zoo laat ons optrekken en het heiligdom weder reinigen. Daarom kwam het krijgsvolk allen te zamen, en zij trokken met elkander op den
38 berg Zion. En toen zij zagen, hoe het heiligdom verwoest was, het altaar ontheilgd, de poorten verbrand, en dat de plaats rondom met gras begroeid was gelijk een woud of gebergte, en de woningen der
39 priesters vervallen waren, verscheurden zij hunne kleederen, en maakten
40 eene groote rouwklacht, strooiden asch op hunne hoofden, vielen neder op hun aangezicht en bliezen de *g* trompetten en riepen tot den hemel. *g* Num. 10 : 9.
- 41 En Judas koos eene krijgsbende uit, om de vijanden in den burg te
42 weren, dat zij niet uitvielen, terwijl hij het heiligdom liet reinigen. En hij nam daartoe priesters, die zich niet verontreinigd hadden, maar in
43 de wet volstandig gebleven waren. Deze reinigden het heiligdom en droegen den gruwel en de onreine steenen weg naar onreine plaatsen.
- 44 Dewijl ook het altaar des brandoffers ontheilgd was, hielden zij raad
45 hoe zij daarmede doen zouden en vonden een goeden raad, namelijk dat men het geheel terneder zou werpen, opdat er geen ergernis van kwame, dewijl de heidenen het ontheilgd hadden; daarom werd het
46 geheel ternedergeworpen. En zij bewaarden deze steenen op den berg, bij het huis, aan eene bijzondere plaats, totdat er een profeet zou
47 komen, die aanwees wat men daarmede doen zou. Maar zij namen andere nieuwe, ongehouden steenen, gelijk de *h* wet leert, en bouwden *h* Ex. 20 : 25.
- 48 een nieuw altaar, gelijk het vorige geweest was, en herbouwden het heiligdom en het inwendige van het huis, en wijdden de voorhoven, en lieten nieuwe heilige vaten maken, den gouden kandelaar, het
49 reukaltaar en de tafel; en zij brachten ze weder in den tempel, en stelden het reukwerk op het altaar en ontstaken de lampen op den
50 kandelaar, opdat zij in den tempel lichten zouden. Op de tafel legden zij de brooden en hingen de voorhangsels op en herstelden den tempel wederom volkomen.
- 52 En op den vijftwintigsten dag der negende maand, Kislev genaamd,
53 in het honderdachtenveertigste jaar, stonden zij vroeg op en offerden
54 naar de wet weder op het altaar des brandoffers. Dit is het eerste offer geweest na den tijd, dat de heidenen het heiligdom verontreinigd hebben; en dit offer werd weder volbracht met gezangen, fluiten,
55 harpen en cymbalen. En al het volk viel neder op het aangezicht en zij aanbadden en loofden den Heer in den hemel, die hun geluk en
56 overwinning gegeven had. En zij hielden het feest des nieuwen altaars, acht dagen lang, en offerden daarop brandoffers en dankoffers met
57 vreugde en versierden de voorzijde van den tempel met gouden kransen en schilden, en maakten nieuwe poorten en woningen. En er was een
58 zeer groote vreugde onder het volk, dat de schande van hen genomen was, welke de heidenen hun hadden aangedaan. En Judas en zijne
59 broeders en al het volk Israël besloten, dat men jaarlijks van den vijftwintigsten dag der maand Kislev af, acht dagen lang, *i* het feest des *i* Joh. 10 : 22.
nieuwen altaars met vreugde en dankzegging houden zou.
- 60 En zij bouwden vaste muren en torens rondom het heiligdom op den berg Zion, opdat de heidenen het heiligdom niet innemen en verwoesten konden,
61 gelijk te voren. En Judas legde er krijgsvolk in, om het heiligdom te bewaren, hij bevestigde ook Beth-Zur, opdat het volk eene sterkte zou hebben tegen Iduméa, waarin zij zich onthouden en verweren konden.

HOOFDSTUK 5.

Judas verslaat de heidenen rondom. Nederlaag der Joden onder Jozef en Azarja.

- MAAR**, toen de heidenen rondom hoorden, dat het altaar weder opgericht
 2 en het heiligdom gereinigd was, werden zij zeer vergramd; en zij namen
 vóór, het geheele geslacht van Jakob uit te roeien en begonnen aan
 3 hunne grenspalen alle Joden te dooden. ^a Maar Judas trok in Iduméa ^{a 2 Makk. 10 : 17.}
 tegen de kinderen van Esau op en overviel ze te Akrabattine, waar zij
 de kinderen van Israël belegerd hadden, en sloeg vele Idumeërs dood
 4 en plunderde hen. Dewijl ook de kinderen van Bean op de landstraten
 5 trouweloosheid en moorddadigheid bedreven hadden tegen Israël, was
 Judas hen ook indachtig en belegerde en verbande ze en verbrandde
 6 hunnen burg met allen, die er in waren. Daarna trok hij tegen de
 Ammoniten op; die waren weltoegerust en hadden veel krijgsvolk en een ^b 2 Makk. 10 : 24.
 7 hoofdman ^b Timotheüs. Daarom leverde Judas hun vele veldslagen en
 8 had de overwinning. En hij nam de stad ^c Jaëzer, met andere omliggende ^c Num. 21 : 32.
 vlekken, in, daarna trok hij weder naarhuis in Juda.
 9 Maar de heidenen stonden ook op in Gilead tegen Israël, aan hunne
 grenspalen, om ze te verdelgen; maar het volk vluchtte op den burg
 10 Dathema; en zij schreven aan Judas en zijne broeders aldus: Al de
 heidenen rondom hebben zich vergaderd tegen ons, opdat zij ons allen
 11 ombrengen. Hun hoofdman is Timotheüs en zij willen onzen burg,
 12 waarin wij gevlucht zijn, bestormen. Daarom bidden wij, dat gij ons
 wilt te hulp komen en ons redden; want wij zijn te weinig en de
 13 vijanden hebben velen omgebracht, en in ^d Tob bij de duizend man ^d Richt. 11 : 3.
 14 gedood en hunne vrouwen, kinderen en goederen weggevoerd. Toen men ^e 2 Sam. 10 : 6.
 dezen brief las, kwamen er meer boden uit Galiléa, die verscheurden
 15 hunne kleederen en zeiden klagelijk, dat de heidenen uit alle steden
 rondom, van Ptolemaïs, Tyrus en Sidon, met macht tegen Galiléa
 uitgetrokken waren en dat geheel Galiléa vol vijanden was, om Israël
 uit te roeien.
 16 Toen nu Judas en het volk dat hoorden, hielden zij raad, hoe zij
 17 hunne broeders in dezen nood zouden kunnen helpen. En Judas beval
 zijnen broeder Simon, dat hij zich een bijzonderen hoop kiezen zou en
 in Galiléa trekken, om de broeders aldaar te redden, zoo wilde hij en
 18 zijn broeder Jonathan in Gilead trekken. En hij maakte Jozef, den zoon
 van Zacharia, en Azarja tot hoofdlieden over het overige volk tehuis,
 19 om Judéa te bewaren; en beval hun, dat zij dit volk zouden besturen
 en niet uittrekken om de vijanden aan te tasten, voordat hij wederkwam.
 20 En Simon trok in Galiléa met drieduizend man, Judas in Gilead met
 achtduizend.
 21 Toen nu Simon in Galiléa kwam, leverde hij vele veldslagen tegen de
 heidenen en overwon en joeg hen tot aan de poort van Ptolemaïs toe
 22 zoodat er bij de drieduizend heidenen omkwamen; en Simon plunderde
 23 hen. Daarna kwam hij weder tot zijne broeders in Galiléa en te Arabath
 en gebood hun, met vrouwen en kinderen, met hem in Judéa te
 trekken, en bracht ze daarheen met groote vreugde.
 24 Maar Judas Makkabeüs en Jonathan, zijn broeder, trokken over den
 25 Jordaan in de woestijn, drie dagreizen. Toen kwamen tot hen de
 Nabatheërs en ontvingen hen vriendelijk en verhaalden hun hoe het
 26 hunnen broeders in Gilead ging, en dat er velen opgesloten waren te
 Bozra, Bosor, Alima, Kasbon, Mageth en Karnaim, dat alle groote en
 27 vaste steden waren; dat er ook velen in andere steden van Gilead opge-
 sloten waren; daarom besloten zij, dat zij 's morgens terstond tegen die
 28 vaste steden optrekken en ze bestormen zouden. En Judas keerde terug,

eene dagreis, en bestormde de stad Bosor, eer zij het gewaarwerden, en nam haar in en liet alle manspersonen aldaar doorsteken en plunderde en verbrandde de stad. Daarna reisde hij voort, bij nacht, tot den burg, waar zijne broeders belegerd waren. En toen hij des morgens aldaar kwam, zag hij eene groote menigte, zonder getal, aldaar, die ladders en stormwerktuigen droegen en den storm begonnen; en in de stad was een klagelijk gekerm, dat ten hemel klonk. Toen vermaande Judas zijn volk, dat zij voor hunne broeders strijden zouden, om hen te verlossen; en hij maakte drie slagorden en tastte ze van achteren aan, in den storm, en liet de trompetten blazen; en het volk riep luide en bad tot God. Maar toen het heir van Timotheüs zag, dat Judas achter hen was, vloten zij en werden zeer geslagen, zoodat er van hen op dien dag bij de achtduizend dooden bleven. Daarna trok Judas naar Mizpa, bestormde en veroverde het, en liet alle manspersonen aldaar dooden en plunderde en verbrandde de stad. Daarna won hij Kasbon, Mageth, Bosor en de andere steden in Gilead.

Maar Timotheüs bracht wederom een groot heir bijéén en legerde zich tegenover Rafon, aan gene zijde der beek. Toen zond Judas verspieders heen en liet onderzoeken hoe sterk de vijanden waren en hoe zij lagen; dezen zeiden hem weder, dat er eene zeer groote menigte was, uit alle heidenen rondom; dat zij ook krijgsknechten uit Arabië bij zich hadden, aan wie zij soldij moesten geven; en dat het heir zich aan gene zijde der beek gelegerd had en gereed was tot den slag. Daarom trok Judas uit tegen hen. En Timotheüs sprak tot zijne hoofdlieden: Als Judas aan de beek komt en zoo moedig is, dat hij hier durft overtrekken, kunnen wij hem niet wederstaan, maar hij zal ons slaan. Maar als hij vreest en niet herwaarts over de beek durft komen, willen wij over het water en hem aantasten en slaan. Toen nu Judas aan de beek kwam, stelden hij de amtblieden aan het water en gebood hun, dat zij al het volk zouden overdrijven, opdat zij de vijanden mochten helpen slaan en niemand zou achterblijven. Toen nu Judas en zijn heir alzo het eerst over het water kwamen, vloten de vijanden en lieten hunne wapenen vallen en kwamen in een tempel in de stad Karnaim. Maar Judas nam de stad in verbrandde den tempel en allen, die daarin waren; en Karnaim werd verwoest en kon zich niet beschermen voor Judas.

Daarna liet Judas al het volk Israël, dat in Gilead was, klein en groot, vrouwen en kinderen, bij elkander komen om mede naar Judéa te trekken. En op den weg kwamen zij voor eene groote, vaste stad, Efron, die aan den weg lag, waar men dóór moest, en niet bezijden kon trekken. Nu wilden de lieden te Efron Judas niet doorlaten, maar begaven zich in de stad en hielden de poorten toe. Maar Judas zond tot hen, beloofde hun vrede en bad vriendelijk, dat men hen zou doorlaten; want hun zou geen schade van de zijnen geschieden; hij begeerde niets dan alleen door te trekken. Doch die van Efron wilden hen niet inlaten. Toen liet Judas in het geheele heir uitroepen, dat het krijgsvolk eene slagorde zou maken en stormloopen, elke hoop aan zijne plaats. Alzo bestormden zij de stad dien geheelen dag en den geheelen nacht en namen haar in; en Judas liet aldaar alle manspersonen doorsteken, plunderde en verwoestte ze; en hij trok er dóór over de doode lichamen heen en kwam over den Jordaan op het vlakke veld, tegenover Beth-San. En Judas dreef het volk, dat achterbleef, voort en troostte ze de geheele reis over, totdat hij ze in het land Judéa bracht. Toen trokken zij op den berg Zion met groote vreugde en offerden brandoffers, omdat God hun overwinning gegeven en hen met vrede weder naar huis gebracht had.

e 2 Makk. 12 : 29.

f 2 Makk. 12 : 27, 28.

55 Maar, terwijl Judas en Jonathan in Gilead waren en Simon, hun
 56 broeder, in Galiléa vóór Ptolemais, en Jozef, Zacharia's zoon, en Azarja,
 de hoofdlieden, van hunne overwinning en groote daden hoorden,
 57 spraken zij: Wij willen óók eer behalen en de heidenen rondom ons
 58 aantasten. En zij geboden hun krijgsvolk, dat zij zouden gereed zijn,
 59 en trokken uit tegen Jamnia. Toen trok Gorgias met zijn heir tegen
 60 hen uit en sloeg Jozef en Azarja op de vlucht en joeg hen tot in het
 land Juda; en Israël verloor op dien dag veel volk, namelijk bij de
 61 tweeduizend man, omdat zij Judas en zijns broeders bevel niet gehoor-
 zaam geweest waren en uit eigen vermetelheid onderstaan hadden roem
 62 te bejagen, daar zij nochtans die lieden niet waren, aan wie God ver-
 leend had, dat Israël door hen zou geholpen worden.
 63 Maar Judas en zijne broeders werden bij geheel Israël en bij alle
 64 heidenen hooggeacht; en, waar men hen noemde, werden zij geprezen.
 65 En Judas trok uit met zijne broeders tegen de kinderen van Esau, tegen
 het Zuiden, en veroverde Hebron en de vlekken rondom en verbrandde
 66 hunne muren en torens en keerde wederom in het land der Filistijnen
 67 en trok door Samarië. Daar zijn vele priesters omgekomen, die ook te
 68 vermetel waren en de vijanden zonder raad en bevel aantastten. Daarna
 trok Judas naar Asdod, in het land der Filistijnen, en wierp de altaren
 der afgoden terneder en verbrandde de afgoden en plunderde de steden,
 en hij kwam weder tehuis in het land Juda.

HOOFDSTUK 6.

Antiochus Epifanes sterft van hartzeer over zijne zonden aan Israël
 bedreven. Zijn zoon beoorlooft Judas, maar moet vrede sluiten en
 schenkt den Joden godsdienstvrijheid.

MAAR, toen koning Antiochus ^a boven in het koninkrijk hier- en daár- ^a 1 Makk. 3 : 37.
 heen reisde, hoorde hij spreken van de vermaarde stad Elymais in
 2 Perzië, dat daar veel goud en zilver en groote rijkdom was, en dat in
 den tempel veel goed en gouden kleederen, harnessen en schilden
 waren, welke Alexander, de zoon van Filippus, koning van Macedonië,
 3 aldaar achtergelaten had. Daarom kwam Antiochus voor de stad, om
 haar in te nemen en te plunderen. Maar die in de stad zich bevonden,
 4 waren gewaarschuwde; daarom stonden zij op om zich te verweren, en
 Antiochus kon niets uitvoeren, maar moest weder aftrekken; en hij
 5 keerde weder naar Babylon met groot misnoegen. Daar ontving hij de
 boodschap, dat zijn heir, hetwelk hij in het land Juda gezonden had,
 6 geslagen was, en dat ^b Lysias had moeten vluchten en dat de Joden in ^b 1 Makk. 4 : 35.
 zijn leger grooten buit en vele wapenen gewonnen hadden, waardoor zij
 7 daarna beter toegerust en machtiger geworden waren, en dat zij den
^c gruwel uit den tempel te Jeruzalem ^d geworpen en het heiligdom weder ^c 1 Makk. 1 : 57.
 omgeven hadden met vaste muren, gelijk tevoren, daarenboven ook ^d 1 Makk. 4 : 35-60.
^e Beth-Zur bevestigd. ^e 1 Makk. 4 : 61.
 8 Toen Antiochus dat hoorde, verschrikte hij zeer en werd heel bedroefd,
 legde zich neder en werd van droefheid krank, omdat zijn voornemen
 9 mislukt was. En hij bleef lang in deze stad; want de bekommering
 werd hoe langer hoe grooter en maakte hem zoo zwak, dat hij zag, dat
 10 hij sterven moest. Daarom ontbood hij zijne vrienden bij zich en sprak
 tot hen: Ik kan geen slaap meer krijgen, wegens de groote bekommernis
 11 en het hartzeer, dat ik heb. Ach, hoe is het zoo geheel met mij
 omgekeerd! Zoolang ik geregeerd heb, heb ik vreugd en overwinning
 12 gehad en ben den mijnen ook lief en waard geweest; maar nu ben ik
 zoo hartelijk bedroefd en denk aan het kwaad ^f hetwelk ik te Jeruzalem ^f 1 Makk. 1 : 23,
 gedaan heb, toen ik alle gouden en zilveren vaten uit den tempel
 25, 39.

- 13 wegvoerde en onschuldige lieden in Judéa liet dooden. Daarvan over-
 14 komt mij nu al dit ongeluk en ik moet in een vreemd land van deze
 15 treurigheid sterven. En hij ontbood een zijner vrienden, Filippus, dien
 16 stelde hij tot hoofdman over het geheele koninkrijk en gaf hem de
 17 kroon, den mantel en den ring, en beval hem zijnen zoon, den jongen
 18 Antiochus, op te voeden en in het koningschap te stellen. Daarna stierf
 19 Antiochus in deze stad, in het honderdneegenenveertigste jaar. *g* Toen *g* 2 Makk. 10: 10, 11.
 nu Lysias hoorde, dat de koning dood was, maakte hij tot koning den
 zoon van Antiochus Epifanes, den jongen Antiochus, wiens opvoeder
 hij geweest was, en noemde hem Eupator.
- 18 Nu deden de heidenen, die den burg op Zion nog in bezit hadden,
 aan het volk Israël in het heiligdom veel schade; want zij hadden eene
 19 sterke vesting. Daarom nam Judas voor die te belegeren, opdat hij ze
 20 verdelgen mocht. En het volk kwam bijéén in het honderdvijftigste jaar
 en zij brachten daar allerlei oorlogsgereedschap en stormtuig tevoorschijn.
 21 En sommige heidenen kwamen uit den burg, om naar den koning te
 trekken en hulp te zoeken; bij dezen voegden zich vele afvalligen uit
 22 Israël; die trokken met hen naar den koning en spraken: Waarom wilt
 23 gij niet straffen en onze broeders wreken? Want wij wilden uwen
 24 vader onderdanig zijn en zijnen geboden gehoorzamen. Toen viel ons
 volk van ons af; en waar zij een van de onzen grepen, doodden zij hem
 25 en deelden onze erfenissen onder zich, ²⁵ en plaagden niet alleen ons,
 26 maar deden evenzoo in het geheele land. En nu belegeren zij den
 burg te Jeruzalem, om dien te veroveren, en ^h hebben het heiligdom en *h* 1 Makk. 4: 60, 61.
 27 Beth-Zur bevestigd. Zoo gij u niet zult haasten om hen te verhinderen,
 zullen zij sterker worden en meer schade doen en gij zult hen niet meer
 kunnen bedwingen.
- 28 Toen de koning dat hoorde, werd hij zeer vergramd en liet zijne
 vorsten en hoofdlieden over het voetvolk en over de ruitery bijéénroepen
 29 en nam vreemde krijgsknechten aan uit de eilanden ³⁰ en bracht te
 zamen honderdduizend man te voet en twintigduizend te paard en twee-
 30 endertig olifanten aan den oorlog gewend. *i* Dit heir trok door Iduméa; *i* 2 Makk. 13: 19.
 en, toen zij in het land kwamen, belegerden zij Beth-Zur en maakten
 daarvoor menigerlei oorlogsgereedschap tot den storm. Maar de Joden
 deden een uitval en verbrandden die werken en strede dapper.
- 32 En Judas trok van den burg Zion af en kwam met het heir te Beth-
 33 Zachara, tegenover des konings leger. Toen was de koning des morgens
 vroeg, vóór den dag, op en voerde het heir aan den weg voor Beth-
 34 Zachara en liet de slagorde maken en de trompetten blazen ³⁴ en de
 olifanten met rooden wijn en moerbeziënsap besprengen, om ze aan te
 35 sporen en te vertoornen. En hij verdeelde de olifanten onder de hoopen,
 alzo, dat bij elken olifant duizend man te voet, met ijzeren helmen en
 36 harnassen, en vijfhonderd paarden, geplaatst werden; die pasten alzo
 op den olifant, dat zij niet van hem weken; en waarheen men den
 37 olifant wendde, daar moesten zij óók heen. En elke olifant droeg een
 houten toren, waarin tweeëndertig krijgsknechten waren, en de Moor,
 38 die het beest regeerde. De overige ruitery plaatste hij op beide zijden,
 om het voetvolk te bewaren, dat het niet van elkander gescheiden werd.
- 39 En toen de zon opging en op de gouden en metalen schilden scheen,
 40 blonk het geheele gebergte daarvan, alsof het enkel vuur was. En een
 gedeelte van het heir des konings trok op het gebergte, een gedeelte
 41 beneden in het vlakke veld, in goede orde en voorzichtig. En wie hen
 hoorde, ontzette zich voor het gruwzaam geluid en de groote menigte
 en het gedruisch, hetwelk zij met het harnas en ijzer maakten; want
 42 het was een zeer groot en weltoegerust volk. En Judas trok ook in

zijne orde tegen hen op, om zich te verweren en sloeg zeshonderd man
 43 van het heir des konings dood. En Eleazar Avaran merkte een olifant
 op, die hooger en beter toegerust was dan de andere, en hij dacht dat
 44 de koning er op was. En hij waagde zich om het volk Israël te ver-
 45 lossen en een eeuwigen naam te verkrijgen; liep met groote stoutmoe-
 46 digheid heen en doodde er velen van hen aan beide zijden ⁴⁶ en begaf
 zich onder den olifant en stak hem, zoodat de olifant op hem nederviel
 47 en stierf en hem in zijnen val doodde. Maar, omdat de Joden zagen,
 dat het heir des konings zulk eene groote macht was, weken zij terzijde
 48 af en verlieten de vijanden voor ditmaal. Daarom trok het heir des
 konings voort naar Jeruzalem en kwam in Judéa.

49 Maar, die op Beth-Zur waren, konden van honger niet langer daarin
 blijven; want het was het *j* zevende jaar, het jaar waarin men de velden ^j Lev. 25 : 4.
 moest laten rusten; en zij verkregen van den koning vrijen uittocht,
 50 dat zij veilig uittrekken mochten. Toen nam de koning Beth-Zur in
 en legde er krijgsvolk in, om deze vesting te bewaren.

51 En hij trok voort tegen Zion en belegerde het heiligdom een langen
 52 tijd en richtte daartegen allerlei stormgereedschap. Maar het volk Israël
 verweerde zich in het heiligdom vele dagen en maakte ook storm- en
 53 oorlogsgereedschap tegen de vijanden. Maar het had ook niet te eten,
 dewijl 't het zevende jaar was; en de vreemde Joden, die tot beveiliging
 uit de landen der heidenen in Judéa gevoerd waren, hadden al den
 54 voorraad verteerd. En er bleven zeer weinigen in het heiligdom, want
 de honger nam toe; daarom moesten zij van elkander trekken en zich
 55 in andere steden verdeelen. Ondertusschen vernam Lysias, ^k dat Filippus, ^k 1 Makk. 6 : 14.
 aan wien des konings vader, Antiochus, bij zijn leven den jongen koning
 56 en het rijk aanbevolen had, ⁵⁶ wedergekomen was uit Perzië en Medië,
 met het krijgsvolk, hetwelk de koning daarheen gevoerd had; en dat
 57 Filippus zich de regeering aanmatigde. Daarom spoedde hij zich uit
 Judéa weder naar het koninkrijk en sprak tot den koning en tot de
 hoofdlieden: Wij lijden hier nood en hebben niets te eten en verliezen
 vele lieden; en deze plaats is zeer sterk; en daar wij tehuis noodiger
 58 zaken te doen hebben, om vrede in het koninkrijk te behouden, ⁵⁸ zoo
 59 laat ons met dit volk vrede maken ⁵⁹ en gedoogen, dat zij hunne wet
 houden, gelijk tevoren; want zij zijn toornig en strijden alleen daarom,
 60 dat wij hunne wet willen vernietigen. Die meening behaagde den koning
 en den vorsten, en de koning zond tot hen om ^l vrede met hen te ^l 2 Makk. 13 : 23.
 61 sluiten en zij namen dien aan. En toen de koning en de vorsten
 zwoeren, kwamen zij buiten uit hunne vesting en de koning trok naar
 62 binnen op den berg Zion; en toen hij zag, dat zij zoo sterk was, hield
 hij zijnen eed niet, maar gebod de muren rondom neder te werpen.
 63 Daarna trok hij schielijk weg naar Antiochië; toen vernam hij, dat
 Filippus zich aldaar tot koning opgeworpen had. Met dien oorlogde
 hij en heroverde de stad.

HOOFDSTUK 7.

Veranderingen in het Syrische rijk. — Alcimus wordt hoogepriester. — Judas verslaat Nicanor.

IN het honderdéénenvijftigste jaar kwam Demétrius, de zoon van Seleucus,
 van Rome en kwam in eene stad aan de zee met weinig volk en regeerde
 2 aldaar als koning. En, toen hij den voorvaderlijken troon beklom, greep
 het krijgsvolk Antiochus en Lysias, om hen aan Demetrius over te
 3 leveren. Maar toen dit Demetrius aangezegd werd, gebod hij, dat men
 4 hen niet voor zijne oogen zou laten komen. Daarom doodde het krijgs-
 5 volk hen. Toen nu Demetrius het rijk in bezit had, ⁵ kwamen tot hem

- vele goddelooze en afvallige lieden uit Israël en de voornaamste onder
 6 hen was Alcimus, die gaarne hooge priester wilde worden. ^a Die klaagden ^a 1 Makk. 6 : 21.
 Judas en hun eigen volk aan, zeggende: Judas en zijne broeders hebben
 allen, die u gehoorzaam wilden zijn, omgebracht of uit ons land verjaagd.
 7 Daarom zend er iemand heen, dien gij vertrouwt, en laat onderzoeken
 hoe zij ons en des konings land verdorven hebben en laat hen en al
 hunnen aanhang straffen.
- 8 Daarom koos de koning zijnen vriend, Bacchides, die hoofdman was
 over het geheele land aan deze zijde van den Eufraat en dien de koning
 9 vertrouwde; en hij zond met hem den afvalligen Alcimus, dien hij tot
 hooge priester gemaakt had, en beval hem het volk Israël te straffen.
 10 En zij trokken in het land Juda met een groot heir en zonden gezanten
 tot Judas en zijne broeders, om over vrede te handelen, en zij stelden
 11 zich aan alsof zij vrede met hen houden wilden; maar het was enkel
 bedrog; daarom geloofde Judas hen niet; want hij zag, dat zij weltoe-
 12 gerust waren en een groot heir met zich voerden. Maar vele schrift-
 geleerden kwamen tot Alcimus en Bacchides en velen van de vromen
 13 in Israël, ¹³ die alles goeds van Alcimus vertrouwden en vrede begeerden,
 14 en spraken: Alcimus is een priester uit het geslacht van Aäron, hij zal
 15 ons geen trouweloosheid bewijzen. En Alcimus zeide hun vrede toe en
 deed een eed en sprak: Wij zullen u en uwen vrienden geen leed doen.
 16 Toen zij hem dus geloofden, liet hij zestig van hen vangen en doodde
 17 ze allen op éénen dag, gelijk de Schrift zegt: ^b „Het vleesch uwer heiligen ^b Ps. 79 : 2, 3.
 hebben zij den dieren gegeven; zij hebben bloed vergoten rondom Jeru-
 zalem als water en niemand was er, die ze begroef.” Daarom kwam er
 eene zeer groote vrees en verschrikking onder het volk, hetwelk klaagde,
 dat er noch oprechtheid noch trouw in Alcimus was; want hij hield
 19 zijnen eed niet. En Bacchides trok weg van Jeruzalem en belegerde
 Bethzeth en zond uit en liet velen vangen, die zich tevoren aan hem
 overgegeven hadden en wegens de trouweloosheid weder van hem gevloten
 waren, en liet velen van hen doden; die wierp hij in een grooten kuil.
- 20 Daarna stelde Bacchides Alcimus over het land en het krijgsvolk bij
 21 hem; en hij trok weder tot den koning. En Alcimus ondernam om
 22 met geweld hooge priester te worden ²² en trok tot zich al de afvalligen
 in Israël en bracht het land Juda met geweld tenonder en plaagde het
 23 volk Israël zeer hard. Toen nu Judas zag, dat Alcimus en de afvalligen
 24 uit Israël veel grooter schade deden dan de heidenen, trok hij weder
 rond door het geheele land Juda en strafte de afvalligen en weerde
 hen, dat zij niet meer zoo in het land heen en weder durfden trekken.
 25 Maar toen Alcimus zag, dat Judas en zijn volk weder machtig was en
 hij hen niet wederstaan kon, trok hij weder tot den koning en klaagde
 hen hard aan.
- 26 Daarom zond de koning een grooten vorst, Nicánor, daarheen, die op
 het volk Israël vergramd was, en gebod hem het volk Israël geheel te
 27 verdelgen. En Nicánor trok met een groot heir naar Jeruzalem en zond
 boden aan Judas en zijne broeders, die zich bedriegelijk zouden voordoen,
 28 alsof hij vrede met hen houden wilde, en zeggen: Wij willen vrede met
 elkander houden, ik en gijlieden; en ik zal met weinig volk komen, om
 29 vreedzaam met u te spreken. Alzoo kwam Nicánor tot Judas en zij
 ontvingen en spraken elkander vreedzaam aan; maar het was besteld,
 30 dat men Judas aldaar vangen zou. Doch het werd Judas te kennen
 gegeven, dat Nicánor daarom tot hem gekomen was, om hem met dit
 bedrog te vangen; daarom wachtte hij zich voor hem en wilde niet
 31 meer tot hem komen. En toen Nicánor merkte, dat zijn voornemen
 bekend was geworden, trok hij tegen Judas op en streed met hem bij

32 Kafar-Salama. Daar verloor Nicánor vijfduizend man en zijn heir moest vluchten op Davids burg.

33 Daarna kwam Nicánor ook tot het heiligdom op den berg Zion, en de priesters en de oudsten gingen uit om hem vreedzaam te onvangen en

34 hem te toonen, dat zij voor den koning groote offers deden. Maar Nicánor bespote en belachte hen en verontreinigde ze en lasterde

35 en zwoer een eed, zeggende: Indien gij Judas en zijn heir niet in mijn hand zult overleveren, zal ik dit huis verbranden, zoodra ik gelukkig

36 wederkom. En hij trok weg in groote gramschap. ³⁶ Maar de priesters gingen binnen en traden voor het altaar in den tempel en weenden en

37 spraken: Ach Heer, dewijl gij dit huis verkoren hebt, opdat men u aldaar zoude aanroepen en van u prediken, bidden wij, wil toch aan

38 dezen Nicánor en zijn heir wraak oefenen en daaraan gedenken, dat zij uw heiligdom en u gelasterd hebben; en wil hen uit het land verjagen en verdelgen.

39 En Nicánor trok van Jeruzalem weg en legerde zich bij Beth-Horon; aldaar kwam nog een heir uit Syrië bij hem om hem te helpen. Maar

40 Judas legerde zich tegen hem bij Adasar met drieduizend man en bad tot God en sprak aldus: Heere God, toen de boden van koning Sanherib u lasterden, ^{c Jes. 37: 36.} zondt gij een Engel, die sloeg honderdvijfentachtigduizend

42 man dood: sla alzoo deze onze vijanden heden voor onze oogen en oordeel dezen Nicánor naar zijne groote misdaad; opdat andere lieden erkennen, dat gij hem daarom gestraft hebt, omdat hij uw heiligdom

43 gelasterd heeft. En op den dertienden dag der maand Adar strenden zij met elkander en Nicánor kwam allereerst om. En toen zijn heir dat

45 zag, wierpen zij de wapenen weg en vloden. Maar Judas joeg hen na eene dagreis, van Adasar af tot Gaza toe, en liet de trompetten blazen,

46 zoodat het volk uit alle vlekken rondom in het land tot hem uitliep en de vijanden hielp verslaan, en zij kwamen tot Judas en hielden zich weder bij hem. Alzoo werd het heir van Nicánor verslagen en niemand

47 ontkwam. En Judas plunderde hen en voerde den buit met zich weg; maar hij liet Nicánor het hoofd afhouden en de rechterhand, welke hij tot een eed uitgestrekt had, toen hij lasterde en het heiligdom dreigde,

en liet beide, het hoofd en de hand, medevoeren en te Jeruzalem op-

48 hangen. Toen werd het volk weder zeer vroolijk en zij vierden dezen dag met groote vreugde ⁴⁹ en stelden vast, dat men jaarlijks dezen dag,

50 namelijk den dertienden dag der maand Adar, zou vieren. Alzoo werd er weder vrede in het land Juda voor een kleinen tijd.

HOOFDSTUK 8.

Het verbond van Judas met de Romeinen.

MAAR Judas hoorde van de Romeinen, dat zij zeer machtig waren en vreemde volken, die hulp bij hen zochten, gaarne in bescherming
2 namen en dat zij trouw en woord hielden; want hij hoorde wat kloeke daden zij gedaan hadden tegen de Galliërs, die zij bedwongen en aan
3 zich onderworpen hadden; ook wat groote oorlogen zij in Spanje gevoerd hadden, waar zij de mijnen, waar men goud en zilver graaft, hadden veroverd; en dat zij vele landen, ver van Rome, met groot beleid en
4 volharding gewonnen hadden en behielden. Dat zij ook vele machtige koningen, die met geweld in hun land getrokken waren, verslagen en
5 verjaagd hadden en hunne koninkrijken aan zich onderworpen; en dat zij onlangs den koning van Kittim, Filippus, en daarna zijnen zoon,
6 Perseus, overwonnen hadden. Ook van Antiochus den Groote, den koning van Azië, die tegen de Romeinen uitgetrokken was met honderd

twintig olifanten, met groote ruitery en vele wagens; maar de Romeinen
 7 hadden zijn heir verslagen en hem gedwongen, dat hij om vrede moest
 bidden, en hebben hem, en zijnen erfgenamen na hem, eene groote
 schatting opgelegd, welke zij jaarlijks den Romeinen moesten geven;
 8 daarenboven moest hij den Romeinen ^a gijzelaars geven. Zij ontnamen ^{a 1 Makk. 1: 11.}
 hem ook Iconië, Azië en Lydië, de edelste landen, en gaven ze den
 9 koning Eumenes. Ook stelden de Grieken zich met groote macht tegen
 10 hen; maar zij zonden een hoofdman tegen de Grieken, die hen versloeg
 en het land innam en in de steden de muren liet nederwerpen, zoodat
 11 zij vrede moesten houden en gehoorzaam zijn. Zulke volharding be-
 toonden zij tegen al hunne vijanden en bedwongen al degenen, die zich
 12 tegen hen stelden. Maar met de vrienden en bondgenooten hielden zij
 goeden vrede en hielden hun woord; en zij waren machtig en gevreesd
 13 in alle landen. Wien zij hielpen, die werd beschermd en behouden bij
 zijn koningschap; maar wien zij wilden straffen, die werd van land en
 14 lieden verjaagd. En zij werden zeer machtig; en die deugd was bij hen,
 15 dat niemand zich tot koning opwierp; zij hadden ook geen koning,
 maar een raad; die bestond uit driehonderd en twintig mannen, die
 16 wèl regeerden. En jaarlijks verkoos men een hoofdman, die in al hunne
 landen te gebieden had; dien moesten zij allen gehoorzaam zijn; en geen
 17 hoovaardij, nijd noch tweedracht was bij hen. En Judas verkoos Eupo-
 lemus, den zoon van Johannes, den zoon van Jakob, en Jason, Eleazars
 18 zoon, en zond hen naar Rome, om met de Romeinen vriendschap en
 een verbond te maken, dat zij hen hielpen, dat het koninkrijk Israël
 19 niet door de Grieken onderdrukt werd. Dezen trokken naar Rome, een
 20 langen weg, kwamen voor den raad en spraken aldus: Judas de Makka-
 beër, en zijne broeders en het Joodsche volk hebben ons tot ulieden
 gezonden, om vrede en een verbond met u te maken, opdat gij ons in
 21 bescherming zoudt nemen als vrienden en bondgenooten. Dit behaagde
 22 den Romeinen; en zij lieten het verbond op koperen tafelen schrijven,
 welke zij naar Jeruzalem zonden, tot eene gedachtenis van den opge-
 23 richten vrede en van het verbond. En het luidde aldus: God geve den
 Romeinen en den Joden geluk en vrede, te land en te water, en behoede
 24 hen voor oorlog en vijanden eeuwiglijk. Doch bijaldien de Romeinen
 oorlog mochten hebben te Rome, of in hunne landen en in hun gebied,
 25 zullen de Joden den Romeinen trouw hulp verschaffen, naardat de nood
 26 vereischt; en zij zullen aan de vijanden der Romeinen geen levensmiddelen,
 wapenen, geld, schepen of andere dingen toezenden. Dit eischen de
 Romeinen van de Joden; en de Joden zullen dit trouw houden, zonder
 27 bedrog of arglist. Daarentegen ook, bijaldien de Joden oorlog mochten
 28 hebben, zullen de Romeinen hen trouw helpen, naardat de nood ver-
 eischt; en zij zullen aan de vijanden der Joden geen levensmiddelen,
 wapenen, geld, schepen of andere dingen toezenden. Dit beloven de
 29 Romeinen en willen dit verbond trouw en zonder bedrog houden. Alzoo
 30 is het verbond tusschen de Romeinen en de Joden opgericht. Maar,
 bijaldien daarna deze of gene partij bedacht, meer bepalingen daar bij
 te voegen, of iets te veranderen, of daar af te doen, daar zal elke partij
 macht toe hebben; en hetgeen zij daar bijvoegen of afdoen zullen, zal
 31 alles zeker en vast gehouden worden. Dat ook koning Demetrius aan
 de Joden geweld oefent, daarover hebben wij hem aldus geschreven:
 32 Waarom plaagt gij onze vrienden en bondgenooten? ³² Bijaldien zij verder
 over u zullen klagen, moeten wij hen beschermen en zullen u te land
 en water aantasten.

HOOFDSTUK 9.

Judas sneuvelt in den strijd tegen de Syriërs. — Zijn broeder Jonathan volgt hem op. — Alcimus sterft. — Mislukte veldtocht van Bacchides.

ONDERTUSSCHEN, toen Demetrius vernam, dat ^a Nicánor met zijn heir ^a 1 Makk. 7 : 43.
 geslagen en omgekomen was, zond hij weder in Judéa deze twee,
^b Bacchides en Alcimus, en met hen zijn beste krijgsvolk, dat in de ^b 1 Makk. 7 : 5, 8.
 2 veldslagen op de rechterzijde placht te staan. Dezen trokken naar Gilgal
 en belegerden en veroverden Masloth in Arbéla en doodden daar velen.
 3 Daarna in het honderdtweënvijftigste jaar, in de eerste maand,
 4 trokken zij naar Jeruzalem en vandaar naar Beréa met twintigduizend
 5 man te voet en tweeduizend te paard. En Judas legerde zich bij Laïsa
 6 met drieduizend man. Maar, toen zijn volk zag, dat de vijanden zulk
 eene groote macht hadden, verschrikten zij en vluchtten, zoodat er niet
 7 meer bij Judas bleven dan achthonderd man. Toen nu Judas zag, dat
 zijn heir niet bij elkander bleef en nochtans de vijanden op hem aan-
 drongen, werd hij bang; en toen hij zag, dat hij geen tijd had om zijn
 8 volk te bemoedigen en weder bijéén te brengen, sprak hij in dezen
 angst tot de overgeblevenen: Staat op en laat ons beproeven of wij de
 9 vijanden kunnen aantasten en slaan. Maar zij wilden niet en kantten
 zich tegen hem, zeggende: Het is niet mogelijk, dat wij iets uitvoeren;
 maar laat ons voor ditmaal wijken en weder aftrekken en onze broeders,
 die van ons geloopen zijn, weder bijéénbrengen; dan willen wij weder
 tot de vijanden trekken en hen aantasten: nu zijn wij veel te weinig.
 10 Maar Judas sprak: Dat zij verre, dat wij vluchten zouden! Is onze tijd
 gekomen, zoo willen wij dapper sterven om onzer broeders wil en onze
 11 eer niet te schande laten worden. En de vijanden stonden op en
 maakten hunne slagorde aldus: in de voorhoede waren de schutters, en
 de beste krijgslieden stonden vóóraan de spits; de ruitery was gedeeld in
 12 twee hoopen, aan elke zijde een; de hoofdman Bacchides was op de rechter-
 zijde; en met deze slagorde trokken zij voort met groot geschreeuw en
 13 bliezen de trompetten. Toen liet Judas óók de ^c trompetten blazen en ^c 1 Makk. 4 : 14.
 streed met hen van den morgen tot den avond, dat de aarde dreunde
 14 van het groote gedruisch. Toen nu Judas zag, dat aan de rechterzijde
 Bacchides zelf en tevens de groote macht was, viel hij aldaar aan, hij
 15 en de anderen, die hun leven waagden, en zij verschrikten ze en sloegen
 dien hoop aan de rechterzijde op de vlucht en joegen hen na tot aan den
 16 berg Asdod. Maar, toen die aan de linkerzijde dit zagen, dat Judas de
 17 anderen najoeg, volgden zij Judas ook schielijk na. Toen moest Judas
 dezen tekeergaan en verweerde zich lang; en er had een harde strijd
 plaats, zoodat er velen gewond werden en omkwamen aan weerszijden,
 18 totdat Judas eindelijk óók omkwam; toen vluchtten de overigen. ¹⁹ En
 Jonathan en Simon namen het doode lichaam van hunnen broeder Judas
 20 en begroeven het in het graf zijner vaderen. En al het volk Israël droeg
 rouw over Judas, een langen tijd, en zij beklaagden hem zeer en zeiden:
 21 Ach, dat de held omgekomen is, die Israël beschermd en verlost heeft!
 22 Dit is de historie van Judas; maar hij heeft behalve dat nog veel meer
 groote daden gedaan, die wegens de menigte niet alle beschreven zijn.
 23 Na den dood van Judas werden de goddelooze en afvallige lieden weder
 24 machtig in het geheele land Israël. En in dezen tijd was er een groote
 25 hongersnood in het land, zoodat al het volk zich aan Bacchides overgaf.
 Toen verkoos Bacchides goddelooze mannen, die hij tot ambtlieden
 26 maakte. En hij liet overal den aanhang en de vrienden van Judas
 opzoeken en vóór zich brengen, om zich aan hem te wreken en zijnen
 27 moedwil aan hen te oefenen. En er was in Israël zulk een droefenis

en jammer, als er niet geweest is, sedert men geen profeten gehad
 28 heeft. Daarom kwam de aanhang van Judas te zamen en zij spraken
 29 tot Jonathan: Na den dood van uwen broeder Judas hebben wij niemand
 meer hem gelijk, die ons beschermen kan tegen onze vijanden en
 30 Bacchides, die ons vervolgen; daarom verkiesen wij u in zijne plaats
 31 tot vorst en hoofdman om dezen oorlog te voeren. Alzoo werd Jonathan
 hun vorst en regeerde in zijns broeders plaats.

32 Toen Bacchides dat gewaarwerd, liet hij hem zoeken, opdat hij hem
 33 ombracht. Maar toen Jonathan en Simon, zijn broeder, dat merkten,
 vluchtten zij en allen, die bij hen waren, in de woestijn Tekóa, en
 34 sloegen een leger op aan het meer Aspar. Dit vernam Bacchides en
 35 maakte zich op en trok hun tegemoet. Nu had Jonathan zijn broeder
 Johannes, een hoofdman, naar zijne vrienden, de Nabatheërs, gezonden,
 om hen te bidden, dat zij hunne have en goederen in hunne stad nemen
 36 en bewaren wilden. Maar de kinderen van Jambres trokken uit Medeba
 en overvielen Johannes en grepen hem en namen alwat hij met zich
 37 voerde en brachten het in hunne stad. Daarna werd aan Jonathan en
 Simon, zijnen broeder, geboodschapt, dat de kinderen van Jambres eene
 groote bruiloft aanrichtten en dat zij de bruid zouden halen van Nada-
 bath met groote pracht; want zij was de dochter van een vorst uit
 38 Kanaän. Nu gedachten Jonathan en Simon, dat deze hunnen broeder
 Johannes gedood hadden; daarom trokken zij op en verborgen zich aan
 39 den berg en loerden op de kinderen van Jambres. Toen nu de brui-
 degom aankwam met zijne vrienden en met veel volk en goederen, met
 40 trommels en fluiten en kostelijk sieraad, vielen Jonathan en Simon uit
 het gebergte en tastten hen aan en sloegen er velen dood, zoodat de
 overigen in het gebergte ontloopen moesten; en zij roofden al hunne
 41 goederen. Toen veranderde de bruiloft in hartzeer en het fluitgespeel
 42 in gejammer. Alzoo wreekten dezen den moord, aan hunnen broeder
 begaan, en keerden weder en trokken naar den Jordaan.

43 Nu kwam Bacchides óók aan den Jordaan, met een groot heir, op
 44 den sabbat. Toen sprak Jonathan tot zijn volk: Staat op en rust u toe
 45 tot den slag, want nu kunt gij hier niet stilliggen gelijk tevoren; want
 de vijanden zijn nabij en wij moeten ons weren, dewijl wij toch niet
 ontkomen kunnen, want wij hebben vijanden vóór ons en achter ons,
 ook is de Jordaan aan de ééne zijde en aan de andere zijn moerassen
 46 en gebergten. Daarom moet gij tot den hemel roepen, dat gij van de
 47 vijanden moogt verlost worden. En zij vielen aan: en Jonathan sloeg
 48 naar Bacchides, maar Bacchides week terug. Toen sprong Jonathan en
 zijn volk in den Jordaan en zij kwamen over de rivier; en het volk van
 49 Bacchides was zoo moedig niet, dat zij zich in het water begaven. En
 op dezen dag zijn van het heir van Bacchides omgekomen duizend man.

50 Daarom trok Bacchides weder af en kwam te Jeruzalem en begon de
 steden in het land te versterken; hij liet poorten en hooge muren
 bouwen om Jericho, Emmaüs, Beth-Horon, Beth-El, ^d Timnath, Faraton ^{d Richt. 14 : 1.}
 51 Thefon, en legde er krijgsvolk in tot eene bezetting, om Israël te kwellen.
 52 Desgelijks liet hij versterken Beth-Zur, Gaza en den burg te Jeruzalem,
 en legde er ook krijgsvolk in en verzorgde hen met levensmiddelen.
 53 En hij nam de kinderen der voornaamste lieden tot gijzelaars en hield
 hen op den burg te Jeruzalem.

54 In het honderddrieënvijftigste jaar, in de tweede maand, gebood
 Alcimus ook de binnenste muren des voorhofs, de naaste bij den tempel,
^e welke de heilige profeten hadden laten bouwen, omver te werpen. ^{e Ezra 6 : 14.}
 55 En toen men dat begon, strafte God Alcimus, zoodat het begonnen
 werk weder verhinderd werd; want hem overviel eene beroerte, zoodat

hij niet meer spreken noch iets bevelen en bestellen kon aangaande
56 zijne zaken, en hij stierf alzoo met groote smarten. ⁵⁷ Maar toen
Bacchides zag, dat Alcimus dood was, trok hij weder weg tot den
koning; toen kwam er vrede en rust in het land twee jaren.

58 Maar de afvalligen in het land hielden raad en spraken: Jonathan en
zijn aanhang zitten stil en hebben vrede en zijn in rust: laat ons Bacchides
weder ontbieden, die kon hen nu in één nacht allen gevangen nemen.

59 Alzoo trokken zij tot Bacchides en zeiden hem hunnen raadslag. ⁶⁰ Toen
maakte Bacchides zich op met een groot heir en zond heimelijk brieven
aan zijnen aanhang in het land Juda, dat zij Jonathan en allen, die bij
hem waren, zouden vangen; maar deze aanslag werd Jonathan gebood-

61 schapt, daarom voerden zij niets uit. Maar Jonathan ving er bij de
vijftig, de voornaamsten van de afvallige en goddelooze menigte, en liet
62 hen dooden. Daarna weken Jonathan en Simon en hun volk in de
woestijn, in een verwoest vlek, Bethbesen; dat herbouwde hij en maakte
het sterk.

63 Toen nu Bacchides dat vernam, was hij opgestaan met zijn geheele
64 heir en liet de Joden ook ontbieden en trok voor Bethbesen en belegerde
het lang en bestormde het en maakte geschut en krijgsgereedschap
65 daarvoor. Maar Jonathan beval de stad aan zijnen broeder Simon aan,
66 en hij trok er met een hoop uit en sloeg Odares en zijne broeders, en
de kinderen van Faseron, in hunne hutten. Dewijl het hem nu zoo
67 gelukte, liepen er meer lieden tot hem, zoodat hij sterker werd. Onder-

tusschen deed Simon ook een uitval uit de stad in het leger der vijanden
en verbrandde het krijgsgereedschap en sloeg Bacchides op de vlucht.
68 En het bedroefde Bacchides zeer, dat zijn aanslag en tocht te vergeefs
69 was. En hij vertoornde zich zeer over de afvallige Joden, die hem
geraden hadden weder in het land te komen, en liet velen van hen
dooden en maakte zich gereed om weder weg te trekken naar zijn land,

70 Toen Jonathan dat vernam, zond hij boden tot hem, om vrede met
hem te maken, en bad hem, dat hij den roof en de gevangenen weder
71 vrijgeven zou. Dat bewilligde Bacchides gaarne en deed dat, gelijk
Jonathan begeerde; en hij bezwoer hem een eed, dat hij hem zijn leven
72 lang geen leed meer doen zou en gaf hem den buit en de gevangenen
uit Juda weder vrij en keerde weder en trok naar zijn land en kwam
73 niet weder in het land Juda. Alzoo werd het weder vrede in Israël;
en Jonathan woonde te Michmas en regeerde daar over het volk en
verdelgde de afvalligen uit Israël.

HOOFDSTUK 10.

Alexander en Demetrius, twee mededingers naar de kroon van Syrië, zoeken
de vriendschap van Jonathan. Deze houdt het met Alexander
en wordt hogepriester en landvoogd.

IN het honderd zestigste jaar kwam Alexander, de zoon van Antiochus
2 Epifanes, en nam de stad Ptolemaïs in en regeerde aldaar. Maar, toen
Demetrius dat vernam, bracht hij een groot heir bijéén en trok tegen
3 Alexander op om hem te verjagen. Daarom schreef Demetrius aan
Jonathan en beloofde hem, dat hij vrede met hem zou houden en hem
4 alles goeds zou doen; want hij dacht: Het is beter, dat ik hem tevoren
op mijne zijde breng, eerdar hij zich bij Alexander voegt tegen mij,
5 omdat ik zijnen broeder heb omgebracht, daarenboven hem en zijn volk
6 veel leeds gedaan heb. En Demetrius schreef aan Jonathan en stond
hem toe krijgsvolk aan te nemen en te houden, en krijgsgereedschap
te maken, en dat hij zijn bondgenoot zou zijn; en hij gebood, dat men
7 de gijzelaars op den burg aan Jonathan weder zou vrijgeven. Daarom α 1 Makk. 9 : 53.

kwam Jonathan te Jeruzalem en liet deze brieven voor al het volk
8 en voor degenen, die in den burg waren, lezen. Toen zij nu hoorden,
dat de koning hem toestond krijgsvolk aan te nemen en krijgsgereed-
schap te maken, en dat de koning hem voor een bondgenoot hield,
9 vreesden zij zeer voor hem en gaven hem de gijzelaars vrij; en Jonathan
gaf hen aan hunne ouders weder.

10 Alzoo begon Jonathan te Jeruzalem te wonen en de stad te herbouwen
11 en te verbeteren; en hij liet de muren weder oprichten en den berg
Zion weder bevestigen met goede, sterke muren van enkel vierkante
12 steenen. Alzoo werd Jeruzalem weder vast gebouwd. ¹³ En de heidenen
in de vlekken, welke Bacchides had laten bevestigen, vluchtten vandaar
14 weg naar hun land. Doch Beth-Zur hielden zij in bezit en dáár liepen
de afvalligen heen; want aldaar hadden zij hunne toevlucht.

15 Toen nu Alexander vernam, dat Demetrius bij Jonathan vriendschap
zocht, en de loffelijke daden hoorde, welke Jonathan en zijne broeders
16 gedaan hadden, sprak hij: Des kloeken mans gelijke vindt men niet;
daarom zullen wij hem schrijven, dat hij onze vriend en bondgenoot
17 worde. En hij schreef hem aldus; ¹⁸ Koning Alexander biedt zijnen
19 broeder Jonathan zijne groetenis aan. Wij hooren u prijzen als een
20 voortreffelijk man, en waardig, dat gij onze vriend zijt. Daarom stellen
wij u tot hooge priester over uw volk en gij zult des konings vriend
genoemd worden; en wij zenden u hiermede een purperkleed en eene
gouden kroon. Daarom wil u getrouw bij ons houden en onze vriend
21 blijven. Alzoo trok Jonathan het priesterlijk kleed aan in het honderd-
zestigste jaar, in de zevende maand, op het Loofhuttenfeest; en hij
bracht een heir bijéén en liet veel krijgsgereedschap maken.

22 Maar, toen Demetrius dat vernam, werd hij zeer bedroefd, ²³ dat
Alexander de Joden van hem afwendde tot zich en daardoor sterker
24 werd; en hij besloot hun ook vriendelijk te schrijven en eer en goed te
25 beloven, opdat zij hem hulp zouden toezeggen. En hij schreef hun
26 aldus: Koning Demetrius biedt den Joden zijne groetenis aan. Wij hebben
gaarne gehoord en het is ons eene groote vreugd, dat gij niet van ons
afvalt tot onze vijanden, maar het in alle getrouwheid met ons houdt;
27 daarom bidden wij, dat gijlieden het alzoo ook voortaan getrouw met
28 mij wilt houden en u van mij niet laten afwenden. Deze uwe getrouw-
heid zullen wij vergelden en u van vele lasten ontheffen en u meer
29 vrijheid geven en genade betoonen. En ik ontsla thans alle Joden van
den tol, van de schatting op het zout, van de kroonschatting, van het
derde schepel van het koren en van de helft, die mij van het ooft
30 toebehoort. Van deze lasten zullen nu voortaan het land Juda en de
drie streken, die daartoe behooren in de landen van Samarië en Galiléa,
31 bevrijd zijn voor altijd; en Jeruzalem zal heilig en vrij zijn van alle
32 lasten, schattingen en tienden. Ik zal ook den burg te Jeruzalem weder
laten ruimen en aan den hooge priester overgeven, opdat hij hem inneme
33 en lieden daarin legge, welke hij wil, om hem te bewaren; en alle gevan-
gen Joden in mijn koninkrijk zullen losgelaten worden en vrij zijn, en zij
34 en hun vee zullen van de schatting bevrijd zijn. Ook zullen zij vrijheid
hebben, in mijn geheele koninkrijk, om hunne sabbaten, nieuwemaan-
35 feesten en andere bestemde feesten te houden; en drie dagen vóór en
na het feest zullen zij door niemand gehinderd worden bij hunnen
36 godsdienst. En men zal dertigduizend man in Judéa kiezen; aan die
wil ik soldij geven, als aan mijn ander krijgsvolk, en zij zullen in de
37 vaste steden des konings gelegd worden. En uit hen zullen eenigen
gekozen worden, welke de koning in zijne hoogste handelingen als
vertrouwde raden gebruiken zal. De Joden zullen ook geen vreemde,

maar eigen hoofdliden hebben, uit hen gekozen, opdat zij hunne wetten
 38 kunnen houden, gelijk in het land Juda. En de drie streken in het
 land van Samarië en Galiléa, die tot Judéa behooren, zullen aan
 niemand onderdanig zijn, dan alleen aan den hoogepriester; opdat men
 39 wete, dat hij alleen heer daarover is. De stad Ptolemaïs en het land-
 schap, daartoe behorende, geef ik aan den tempel te Jeruzalem voor
 40 de onkosten aan de offers. Ik zal ook jaarlijks vijftienduizend sikkels
 zilver van mijn eigen inkomsten beschikken uit de het meest geschikte
 41 plaatsen. ^b En wat van ouds af mijne ambtlieden schuldig geweest zijn ^b Ezra 6 : 9.
 42 voor den tempel te geven, zal hun voortaan gegeven worden. En de ^{Ezra 7 : 20}
 vijfduizend sikkels zilver, welke mijne ambtlieden van de inkomsten des
 tempels onvreemd hebben, zullen den priesters weder jaarlijks toekomen.
 43 De tempel zal ook deze vrijheid hebben: wie in mijn geheele koninkrijk
 straf verdiend heeft en vlucht in den tempel en wat daarbij behoort,
 44 zal daar veilig zijn met lijf en goed. Tot den bouw en de verbetering
 45 des tempels en der muren en torens te Jeruzalem, en verder in het
 land, zal de koning de onkosten ook voorschieten uit zijn eigen inkomsten.
 46 Maar toen men dezen brief voor Jonathan en het volk las, wilden zij
 hem niet vertrouwen en namen het niet aan; want zij wisten wel wat
 trouweloosheid en gruwzame tirannie hij tevoren aan Israëel gepleegd
 47 had; en zij besloten aan Alexander hulp te geven, die tevoren vriend-
 schap bij hen gezocht en hun vrede beloofd had; dezen bewezen zij
 hulp hun leven lang.
 48 Toen nu Alexander en Demetrius tegen elkander optrokken en elkander
 49 aantastten, vluchtte het heir van Demetrius; en Alexander vervolgde
 50 het. En zij leverden een gruwzamen slag, van den avond tot den morgen
 toe, en Demetrius werd op dien dag verslagen.
 51 Daarna zond Alexander boden tot Ptolemeüs, den koning van Egypte,
 52 met dit verzoek: Vermits ik weder in mijn rijk gekomen ben en op den
 koninklijken troon zit en de regeering weder aan mij gebracht heb en
 53 Demetrius verjaagd en mijn erfland weder veroverd heb, ⁵³ begeer ik
 vriendschap met u te maken en ik bid u, dat gij mij uwe dochter ten
 54 huwelijk wilt geven; zoo wil ik mij jegens u als uw schoonzoon gedragen
 55 en u en haar geschenken geven, die uwer waardig zijn. Daarop antwoordde
 Ptolemeüs en wenschte Alexander geluk, dat hij weder in zijn vaderland
 56 gekomen was en zijn koninkrijk heroverd had. En hij beloofde hem te
 doen, zooals hij begeerd had, en verzocht, dat hij bij hem te Ptolemaïs
 wilde komen, daar zouden zij elkander spreken en het huwelijk voltrekken.
 57 In het honderdtweënzestigste jaar trok Ptolemeüs met zijne dochter
 58 Cleopatra uit Egypte en kwam te Ptolemaïs; daarheen kwam ook koning
 Alexander; en Cleopatra werd aan Alexander ten huwelijk gegeven en
 de bruiloft werd met groote koninklijke pracht gehouden.
 59 En koning Alexander schreef aan Jonathan en ontbood hem. ⁶⁰ Toen
 kwam Jonathan met groote heerlijkheid te Ptolemaïs tot de beide koningen
 en schonk aan hen en hunne vrienden kostelijke gaven van goud en
 61 zilver en vond genade bij hen. En sommige afvalligen van Israëel kwamen
 daarheen om Jonathan te beschuldigen; maar de koning wilde hen niet
 62 hooren, maar gebod, dat Jonathan zijne kleederen zou afleggen en een
 63 purperkleed aantrekken; hetgeen alzoo geschiedde. Toen zette de
 koning hem bij zich en gebod zijn vorsten, dat zij met hem de stad
 rond zouden trekken en laten uitroepen, dat niemand hem beschuldigen
 64 of eenig leed zou aandoen. Toen nu zijne beschuldigers zagen, dat de
 koning hem zóó hoog eerde, dat hij hem geboden had een purperkleed
 aan te trekken, en aldus van hem liet uitroepen, vluchtten zij allen weg.
 65 En de koning deed hem groote eer aan en nam hem onder zijne voor-

naamste vrienden op en maakte hem tot een hoofdman en tot landvoogd.
 66 Daarna trok Jonathan weder naar Jeruzalem met vreugde en in goeden
 vrede.
 67 In het honderdvijfenzestigste jaar kwam koning Demetrius, zoon van
 68 den vorigen Demetrius, uit Creta in zijn erfkoninkrijk. Toen verschrikte
 69 Alexander zeer en keerde weder naar Antiochië. Maar Demetrius kreeg
 Apollonius, den hoofdman van Neder-Syrië, op zijne zijde; die bracht
 hem krijgsvolk te zamen en legerde zich te Jamnia. En hij zond tot
 70 Jonathan, den hooge priester, en liet aan hem zeggen: Niemand biedt
 ons wederstand dan gij alleen, en maakt, dat men mij veracht; gij
 71 handelt wel trotsch in het gebergte, maar als gij op uwe krijgsmacht ver-
 trouwt, zoo trek af in het vlakke veld en laten wij het dáár met elkander
 72 beproeven, want met mij is de macht der steden. Als gij zult vragen
 hoe sterk wij zijn, ik en de anderen, die met mij optrekken en helpen,
 zal men u zeggen: Gij zult niet kunnen bestaan tegen deze lieden, door
 73 welke uwe vaders tweemaal geslagen zijn in hun eigen land; veel minder
 kunt gij in het vlakke veld tegen zulk een groot volk, te paard en te
 voet, bestaan, waar geen bergen en steenrotsen zijn, waarheen men
 zou kunnen vluchten.
 74 Toen Jonathan zulk roemen hoorde, werd hij toornig en koos tien-
 duizend man en trok uit van Jeruzalem en zijn broeder Simon kwam tot
 75 hem om hem te helpen. En zij legerden zich voor Joppe; maar die in
 de stad Joppe waren, lieten hem niet in; want Apollonius had er volk
 76 in gelegd tot bezetting; daarom bestormde Jonathan ze. Toen verschrikten
 zij, die in de stad waren, en deden de poorten open; alzoo veroverde
 77 Jonathan de stad Joppe. Toen Apollonius dit vernam, leide hij zich
 voor Joppe met drieduizend ruiters en veel voetvolk, en veinsde alsof
 hij naar Asdod wilde wegtrekken, opdat hij Jonathan uitlokte naar het
 vlakke veld; want hij had eene groote menigte ruitery en daarop
 78 verliet hij zich. En Jonathan vervolgde hem naar Asdod en de legers
 79 raakten slaags. Maar Apollonius had heimelijk in de legerplaats duizend
 80 ruiters achtergelaten. Nu merkte Jonathan, dat er lieden achter hem
 heimelijk verstoken waren; daarom, toen zij aan zijn volk kwamen,
 81 hield Jonathan stil met zijn volk. Toen schoten de ruiters den geheelen
 dag, van den morgen tot den avond toe, op het volk, totdat hunne
 82 paarden moede werden. Daarna nam Simon zijn heir en tastte de vijanden
 83 aan; toen vluchtten de ruiters, want zij waren moede, en werden hier
 en daar in het veld verstrooid en vluchtten naar Asdod en begaven zich
 84 haastig in den tempel van den afgod ^c Dagon, om aldaar hun leven te c 1 Sam. 5 : 2.
 85 redden. Maar Jonathan plunderde de stad Asdod en de vlekken rondom
 en stak ze aan; hij verbrandde ook den afgodstempel met allen, die er
 85 in gevlucht waren. En het getal der verslagenen en verbranden te
 86 zamen was omtrent achtduizend man. Daarna trok Jonathan met het
 heir voor Askalon; toen gingen de burgers van de stad uit, hem tege-
 87 moet, en gaven zich over en ontvingen hem met groote pracht. Alzoo
 88 trok Jonathan weder naar Jeruzalem met zijn heir en zijnen buit. En
 89 toen Alexander dat hoorde, eerde hij Jonathan nog hooger ⁸⁹ en zond hem
 een gouden gordel, gelijk men alleen aan bloedvrienden eens konings
 geeft; daarbenevens schonk hij hem Ekron en wat daartoe behoort
 ten eigendom.

HOOFDSTUK 11.

Ptolemeüs strijdt tegen zijn schoonzoon Alexander. — Demetrius wordt koning en bevestigt Jonathan.

— Voor- en tegenspoed.

EN de koning van Egypte bracht volk bijéén, zooveel als het zand aan de zee is, en vele schepen; en hij nam voor, het rijk van Alexander met

bedrog aan zich te brengen, opdat hij beide koninkrijken mocht hebben.
 2 Daarom trok hij naar Syrië onder den schijn, alsof hij kwam als vriend.
 Toen deed men hem alle steden open en zij trokken hem tegemoet en
 ontvingen hem luisterrijk, gelijk Alexander dat bevolen had, dewijl deze
 3 zijn schoonvader was. Maar in wat stad Ptolemeüs kwam, daar liet
 4 hij een hoop krijgsvolk tot bezetting. En toen hij te Asdod kwam,
 toonden zij hem, hoe Jonathan den ^a tempel van Dagon, alsook de stad,
 verbrand en verwoest had, en dat de doode lichamen hier en daar ver-
 strooid lagen en heuvels opgeworpen waren aan den weg, waaronder
 5 men de verslagenen bij hoopen begraven had. En zij zeiden den koning,
 dat Jonathan deze schade had aangericht, opdat zij hem bij den koning
 6 in ongenade brachten; maar de koning zweeg daarop stil. En Jonathan
 trok den koning tegemoet naar Joppe; daar spraken zij elkander aan en
 7 bleven daar dien nacht over bij elkander. En Jonathan geleidde den
 koning tot aan het water, genaamd Eleutherus, daarna trok hij weder
 naar huis te Jeruzalem.

^a 1 Makk. 10 : 84.

8 En koning Ptolemeüs nam de steden in, tot Seleucië toe aan de zee,
 9 en nam voor Alexander te verdrijven; en hij zond boden tot Demetrius,
 dat hij tot hem komen zou om een verbond met hem te maken; zoo
 wilde hij hem zijne dochter geven, welke Alexander had, en wilde hem
 10 helpen om koning te worden; en hij zeide, dat het hem berouwd had,
 11 dat hij Alexander zijne dochter gegeven had, en beschuldigde Alexander,
 12 dat hij hem naar het leven en het koninkrijk gestaan had. Hij betoonde
 ook zijnen haat openlijk en keerde zich van Alexander af en ontnam hem
 zijne dochter en gaf haar aan Demetrius

13 En toen Ptolemeüs te Antiochië kwam, zette hij beide kronen op, die
 14 des rijks van Egypte en des rijks van Azië. Maar koning Alexander was
 te dier tijd in Cilicië; want sommige steden waren aldaar van hem afge-
 15 vallen. Toen hij nu van Ptolemeüs hoorde, trok hij tegen hem op om
 met hem te oorlogen. Maar Ptolemeüs was sterk toegerust en trok hem
 16 tegemoet en verjoeg hem. En Alexander vluchtte in Arabië, opdat hij
 17 daar veilig mocht zijn; maar koning Ptolemeüs was zeer machtig. Daarom
 liet Zabdiël, de Arabier, zijnen gast Alexander het hoofd afhouden en
 18 zond dat aan koning Ptolemeüs. En Ptolemeüs stierf op den derden
 dag daarna; toen werd het krijgsvolk, hetwelk Ptolemeüs in de steden
 19 gelegd had, ook omgebracht door het volk in de steden. Alzoo nam
 Demetrius het rijk in, in het honderdzevenenzestigste jaar.

20 In dezen tijd bracht Jonathan zijn volk in het land Juda bijéén, om
 den burg te Jeruzalem weder te veroveren, en liet bolwerken en geschut
 21 daarvoor oprichten. Toen trokken sommige afvalligen tot koning
 Demetrius en klaagden Jonathan aan en zeiden, dat hij den burg belegerd
 22 had. Toen werd de koning zeer toornig en trok haastig naar Ptolemaïs
 en schreef aan Jonathan, dat hij den burg niet belegeren zou en haastig
 tot hem te Ptolemaïs zou komen, daar wilde hij met hem over sommige
 23 zaken spreken. Maar toen Jonathan deze boodschap kreeg, hield hij niet
 op met het beleg, en koos sommige oudsten in Israëel en priesters, die
 met hem trekken zouden, en maakte zich op en waagde zijn leven.
 24 En hij nam vele kostelijke kleinoodiën mede van goud, zilver en kleederen,
 25 en trok naar Ptolemaïs tot den koning en vond genade bij hem. Toen nu
 26 de afvalligen zijns volks hem aanklaagden, hield de koning hem in eere,
 gelijk hij tevoren gehouden was, en deed hem groote eer aan voor alle
 27 vorsten en bevestigde hem in zijn hoogepriesterambt en in alle andere
 eerambten, welke hij tot dusver bekleed had, en rekende hem onder
 zijn voornaamste vrienden.

28 Jonathan bad ook den koning, dat hij aan Judéa en de drie streken

van Samarië en Galiléa de schatting wilde kwijtschelden en beloofde
 29 voor deze vrijheid te geven driehonderd talenten goud. Dit bewilligde
 30 de koning en gaf Jonathan brieven daarvan, die luidden aldus: Koning
 Demetrius biedt zijnen broeder Jonathan en het Joodsche volk zijne
 31 groetenis aan. Wij zenden u een afschrift van den brief, dien wij aan
 onzen vader Lasthenes aangaande u geschreven hebben, opdat gij dat
 32 weten moogt: Koning Demetrius biedt Lasthenes, zijnen vader, zijne
 33 groetenis aan. Wij denken aan onze vrienden en getrouwe bondgenooten,
 de Joden, goed te doen, vanwege hunne getrouwheid en vriendschap
 34 jegens ons. Daarom bevestigen wij, dat de priesters te Jeruzalem geheel
 Judéa en de drie steden, Aferima, Lydda en Ramathaim, en wat daartoe
 35 behoort, zullen bezitten. Wij schelden hun ook kwijt alwat zij tevoren
 jaarlijks den koning hebben moeten geven: koren, ooft, tienden, tollén,
 36 schatting op het zout en kroonschatting. Van dat alles zullen zij voort-
 aan bevrijd zijn, en die vrijheid zal hun vast en gestadig bewaard
 37 blijven. Het afschrift van dezen brief zal men aan Jonathan geven,
 opdat men het op den heiligen berg stelle, als aan eene eerwaardige
 en openbare plaats.

38 Toen nu koning Demetrius zag, dat in het geheele koninkrijk vrede
 was en niemand zich meer tegen hem stelde, liet hij het krijgsvolk
 gaan, dat in het koninkrijk tehuis behoorde, een iegelijk weder naar
 zijne stad; maar het vreemde krijgsvolk, hetwelk hij in de eilanden hier
 en daar aangenomen had, behield hij bij zich; daarom werd het inlandsche
 39 volk zeer vergramd op hem. Maar toen Tryfon, een hoofdman, die
 weleer Alexanders vriend geweest was, zag, dat het krijgsvolk haat
 tegen koning Demetrius opgevat had, trok hij tot den Arabier Emalkuel,
 40 die den jongen Antiochus, den zoon van Alexander, opgevoed had. Bij
 dezen hield hij aan, dat hij hem den jongeling zou overgeven, dan zou
 hij hem weder in zijns vaders rijk stellen; en hij zeide den Arabier,
 hoe en waarom het krijgsvolk koning Demetrius haatte, en bleef alzoo
 een tijd lang bij den Arabier.

41 Ondertusschen schreef Jonathan aan koning Demetrius en bad hem,
 dat hij dengenen, die op den burg te Jeruzalem en in de vestingen lagen,
 wilde gebieden te wijken en hem den burg in te ruimen en over te
 42 geven; want zij deden Israël veel schade. Toen schreef Demetrius
 aan Jonathan aldus: Niet alleen dit, hetgeen gij begeert, maar veel
 43 meer eer en goed wil ik u en uw volk bewijzen, zoodra ik kan. Maar
 tegenwoordig ben ik in groot gevaar; daarom wilt gij wél doen, zoo
 zend mij hulp; want al mijn krijgsvolk is van mij afgefallen en stelt
 44 zich tegen mij. Daarom zond Jonathan aan hem drieduizend goede
 krijgslieden; die kwamen te Antiochië tot den koning; en de koning
 werd over hunne aankomst zeer verheugd.

45 Nu maakte het volk in de stad een oproer, bij de honderdtwintig-
 46 duizend man, en zij wilden den koning dooden. Maar de koning vluchtte
 in zijnen burg; toen nam het volk de straten in en wilde den burg
 47 bestormen. Daarom ontbood de koning de Joden om hem te beschermen;
 toen liepen de Joden allen tot den koning en verdeelden zich in de
 48 straten en versloegen op dien dag honderdduizend man en staken de
 49 stad aan en plunderden ze; alzoo verlostén zij den koning. Toen nu
 het volk in de stad zag, dat de Joden de stad bemachtigd hadden,
 versaaften zij en riepen tot den koning en baden om vrede, opdat
 de Joden mochten ophouden het volk te dooden, en de stad niet
 50 geheel zouden verwoesten. Toen werd er vrede en de Joden legden hunne
 wapenen af en werden hoog geëerd door den koning en vermaard in het
 51 geheele rijk; en zij trokken weder naar huis, naar Jeruzalem, en

- brachten grooten buit mede, dien zij in den oorlog gewonnen hadden.
- 52 Toen nu Demetrius weder veilig was, en het rijk met rust in bezit
 53 had, hield hij aan Jonathan zijn woord in geen van die dingen welke
 hij hem beloofd had, en wendde zich geheel van hem af en was jegens
 hem ondankbaar voor zijne weldaden en betoonde hem alle trouweloosheid.
- 54 Niet lang daarna kwam Tryfon weder met den jongen Antiochus;
 55 deze Antiochus werd koning en zette de kroon op. En al het krijgsvolk
 kwam tot hem, hetwelk Demetrius afgedankt had; toen zij nu met
 Demetrius streeden, sloegen zij hem op de vlucht en verjoegen hem.
- 56 En Trifon nam de olifanten en won Antiochië.
- 57 En de jonge Antiochus schreef aan Jonathan en bevestigde hem in
 zijn hooge priesterambt en bewilligde, dat hij de vier streken bezitten
 58 en behouden zou ^b en des konings vriend zijn. En hij zond hem gouden ^b 1 Makk. 10:20, 65
 vaten en stond hem toe goud over tafel te gebruiken en een purper-
 59 kleed en een ^c gouden gordel te dragen. En Simon, den broeder van ^c 1 Makk. 10:89,
 Jonathan, maakte hij tot hoofdman over het land, van Tyrus af tot
 60 Egypte toe. Toen nu Jonathan uittrok over den Eufraat en in de
 steden rondom kwam, trok al het krijgsvolk in Syrië naar hem toe om
 hem te helpen. En toen hij voor Askalon kwam, gingen de burgers
 61 hem tegemoet en ontvingen hem met eer en gaven zich over. Daarna
 trok hij voor Gaza; maar die van Gaza wilden hem niet inlaten; daarom
 belegerde hij de stad en verbrandde de voorsteden rondom en plunderde
 62 ze. Toen baden die van Gaza om vrede; en Jonathan maakte vrede
 met hen en nam de kinderen van hunne voornaamsten tot gijzelaars
 en zond ze naar Jeruzalem; maar hij trok voort door het land tot
 Damascus toe.
- 63 Maar toen hij hoorde, dat de hoofdlieden van koning Demetrius met
 een groot heir te Kades in Galiléa, gekomen waren, om hem in zijn
 64 voornemen te verhinderen, trok hij tegen hen op en liet zijnen broeder
 65 Simon in het land; die trok voor Beth-Zur en belegerde het een langen
 66 tijd zoo hard, dat zij geen uitval durfden doen. Daarom baden zij om
 vrede; en Simon maakte vrede met hen en liet hen vrij aftrekken en
 nam de stad in en legde er krijgsvolk in tot eene bezetting.
- 67 Maar Jonathan trok met zijn heir aan het meer Gennésareth, en
 68 vandaar des morgens vroeg naar het vlakke veld van Hazor. Toen
 trokken de heidenen tegen hem op in het vlakke veld en hadden een
 69 hoop verstoken in het gebergte. Toen nu Jonathan den anderen hoop
 aantastte, viel de verstoken hoop uit het gebergte uit en viel óók aan.
- 70 Toen vluchtte het geheele heir van Jonathan en er bleef niemand dan
 alleen de hoofdlieden, Mattathias, de zoon van Absalom, en Judas, de
 71 zoon van Kalfus. Toen verscheurde Jonathan zijne kleederen en strooide
 72 aarde op zijn hoofd en bad, en trok weder tegen de vijanden op en
 73 sloeg hen op de vlucht. Toen nu zijn volk, dat tevoren gevlucht was,
 dat zag, keerden zij weder óm, om Jonathan te helpen, en vervolgden
 de vijanden tot Kades toe in hun leger; en zij maakten daar ook een
 74 leger. En op dezen dag zijn er omtrent drieduizend heidenen omge-
 komen. Daarna trok Jonathan weder naar Jeruzalem.

HOOFDSTUK 12.

Jonathan zendt gezanten naar de Romeinen en Spartanen. — Hij versterkt Jeruzalem en andere steden. — Tryfon neemt hem door list gevangen.

MAAR, toen Jonathan zag, dat hij nu ruimte van tijd gekregen had, verkoos hij sommigen, die hij naar Rome zond, ^a om het verbond met ^a 1 Makk. 8:22. 2 de Romeinen te vernieuwen en weder op te richten. Ook schreef hij

3 aan die van Sparta en aan andere plaatsen meer. Toen nu de boden te Rome kwamen, gingen zij tot den raad en spraken: Jonathan, de hoogepriester, en het Joodsche volk hebben ons gezonden om het 4 verbond, dat weleer tusschen ons gemaakt is, te vernieuwen. En de Romeinen gaven hun brieven en geleide, dat zij veilig weder naar huis konden trekken.

5 En aldus schreef Jonathan aan die van Sparta: ⁶ Jonathan, de hoogepriester, en de oudsten des volks en de priesters en het Joodsche volk 7 bieden aan hunne broeders, die van Sparta, hunne groetenis aan. Vóór eenige jaren heeft uw koning Areüs aan onzen hoogepriester Onias 8 geschreven, dat gij onze broeders zijt, gelijk de brief luidt; en Onias ontving uwen bode met eer en nam de vriendschap en het verbond aan, 9 waarvan in den brief geschreven was. Hoewel wij nu tegenwoordig geen vreemde hulp noodig hebben en troost hebben aan Gods woord, hetwelk 10 wij dagelijks lezen, zenden wij nochtans gezanten tot ulieden, om de broederschap en vriendschap tusschen ons te vernieuwen en te bevestigen, opdat wij die niet vergeten; want het is nu een langen tijd geleden, dat 11 gij tot ons gezonden hebt. Daarom weet, dat wij altijd op de feestdagen en alle andere dagen, als men offert, in ons gebed en bij onze offers aan 12 u gedenken, gelijk het behoort aan de broeders te gedenken. En uwe eer en welvaart is ons eene vreugd. Maar wij hebben ondertusschen 13 grooten nood geleden en zware oorlogen gevoerd met de koningen rondom 14 ons, maar hebben ulieden en anderen onzer vrienden en bondgenooten 15 niet lastig willen vallen in deze onze oorlogen; want wij hebben hulp van den hemel gehad en God heeft ons beschermd tegen onze vijanden 16 en de vijanden onderdrukt. Maar, dewijl wij thans deze onze boden, Numenius, den zoon van Antiochus, en Antipater, den zoon van Jason, tot de Romeinen zenden, om de vriendschap en het verbond met hen 17 te vernieuwen, zoo hebben wij hun daarbij bevolen, dat zij ook tot ulieden zouden trekken en u onze groetenis doen en dezen brief over- 18 leveren, om onze broederschap te vernieuwen; en wij verzoeken om een 19 antwoord. Maar dit is het afschrift van den brief, dien Areüs, de koning van Sparta, ons weleer gezonden heeft: Areüs, de koning van Sparta, 20 biedt Onias, den hoogepriester, zijne groetenis aan. Wij vinden in onze oude schriften, dat die van Sparta en de Joden broeders zijn, dewijl 21 beide volken van Abraham afstammen. Nademaal wij nu zulks weten, 22 bidden wij, wilt ons toch schrijven hoe het u gaat. En indien het u behaagt, zal ons vee, onze have en ons goed, en wat wij bezitten, zijn alsof het uw eigendom ware, en het uwe zal zijn alsof het ons eigendom ware. Dit hebben wij bevolen u te melden.

24 Daarna hoorde Jonathan, dat de hoofdlieden van Demetrius weder met eene grootere macht dan tevoren, kwamen en tegen hem wilden op- 25 trekken. Daarom trok hij uft van Jeruzalem, hun tegemoet, in het land Hamath; want hij wilde niet wachten, totdat zij eerst in zijn land vielen. 26 Toen hij nu verspieters in het leger der vijanden zond, kwamen zij en zeiden, dat de vijanden besloten hadden hem dezen nacht te overvallen. 27 Daarom gebod Jonathan zijn heir des avonds, dat zij waken en den geheelen nacht in het harnas en gereed zouden zijn; en hij stelde lieden 28 rondom het leger op schildwacht. Maar toen de vijanden zagen, dat Jonathan tot een veldslag gereed was, overviel hun eene vrees, zoodat zij opbraken en wegtrokken; en opdat men het niet merken zou, lieten 29 zij hier en daar vele vuren in het leger maken. Daarom dacht Jonathan niet dat zij wegtrokken, tot des morgens vroeg; want hij zag de vuren 30 hier en daar in het leger. Maar des morgens vervolgde hij hen en kon ze niet achterhalen; want zij waren alreeds over de rivier Eleutherus.

31 Toen wendde Jonathan zich naar de Arabieren, Zabideërs genaamd,
 32 sloeg en plunderde hen. En hij wendde zich weder naar Damaskus en
 33 toog door al het land rondom. Maar Simon trok naar Askalon en in
 34 de versterkte steden daarbij; daarna wendde hij zich naar Joppe. Want
 hij vernam, dat zij zich aan de hoofdlieden van Demetrius wilden over-
 geven; daarom voorkwam hij dat en nam Joppe in en legde er krijgsvolk
 in om de stad te bewaren.

35 Daarna kwam Jonathan weder naar huis en hield raad met de oudsten
 36 van het volk, dat men eenige steden in Juda bevestigen zou ³⁶ en de
 muren te Jeruzalem hooger maken en tusschen den burg en de stad
 een hoogen muur bouwen, opdat de stad van den burg afgesneden werd,
 en die op den burg waren in de stad niet zouden kunnen uitvallen, en
 37 dat men hun niets zou kunnen toevoeren of verkoopen. Toen nu het
 volk samenkwam en begon te bouwen, herbouwden zij, dewijl de muur
 over de beek tegen het Oosten vervallen was, dat stuk, hetwelk genaamd
 38 is Kafnatha. En Simon bouwde den burg Adida te Sefela en versterkte
 hem en voorzag hem met eene sterke poort.

39 Nu had Tryfon voor, het koninkrijk van Azië aan zich te brengen ^{1 Makk. 11: 54.}
 en de kroon op te zetten en den jongen koning Antiochus te dooden.
 40 Doch dewijl hij vreesde, dat Jonathan hem dit beletten en tegen hem
 optrekken zou, trachtte hij ook daarna, hoe hij Jonathan gevangen
 41 nemen en ombrengen zou. Daarna trok hij naar Beth-San; toen kwam
 42 Jonathan ook daarheen met veertigduizend man, weltoegerust. Maar
 toen Tryfon zag, dat Jonathan eene groote macht bij zich had, vreesde
 43 hij en durfde niets openlijk tegen hem ondernemen, maar ontving hem
 luisterrijk en beval zijn vrienden, dat zij hem in eere zouden houden, en
 gaf hem geschenken; en hij gebood zijn heir, dat zij Jonathan gehoor-
 44 zaam zijn zouden als hem zelf, en sprak tot Jonathan: Waarom doet
 gij dit volk zulk eene moeite aan, daar wij immers geen oorlog
 45 hebben? Laat hen weder naar huis trekken; doch kies u weinige
 lieden, die bij u blijven, en trek met mij naar Ptolemaïs: deze stad
 wil ik u overgeven en de andere versterkte steden, en u al het krijgs-
 volk en de ambtlieden aanbevelen: want ik moet weder wegtrekken;
 ook ben ik alleen om die reden hier gekomen; daarom wil toch met
 mij trekken.

46 En Jonathan geloofde hem en liet zijn volk van zich naar huis trekken
 47 in het land Juda en behield alleen drieduizend man bij zich; van deze
 zond hij tweeduizend naar Galiléa, maar éénduizend trokken met hem.
 48 Toen nu Jonathan in de stad Ptolemaïs kwam, liet Tryfon de poorten toe-
 49 sluiten en nam Jonathan gevangen en liet zijne lieden doorsteken ⁴⁹ en
 zond voetvolk en ruitery naar Galiléa, op het vlakke veld, om het andere
 50 krijgsvolk van Jonathan óók om te brengen. Maar toen zij vernamen,
 dat Jonathan gevangen en omgekomen was, benevens zijne lieden, ver-
 maanden zij elkander en maakten zich tot den slag gereed en trokken
 51 kloekmoedig tegen de vijanden op. Toen nu de vijanden zagen, dat het
 hun leven gelden zou; dewijl deze zich wilden verweren, keerden zij
 52 weder en trokken weg. Toen trok het volk ook weder behouden naar
 huis in het land Juda en beklagde Jonathan en de anderen, die met
 hem omgekomen waren; en geheel Israël bedreef zeer grooten rouw over
 53 Jonathan. En alle heidenen rondom begonnen het volk te verdelgen en
 54 te plagen; en zij spraken: Zij hebben geen hoofd en geen bescherming
 meer, nu willen wij tegen hen optrekken en ze uitroeien en hunnen
 naam op de aarde verdelgen.

HOOFDSTUK 13.

Simon wordt de opvolger van zijn broeder Jonathan. — Deze wordt met zijne zonen door Tryfon gedood. — Simon sluit met Demetrius een verbond en maakt zich onafhankelijk.

- TOEN nu Simon hoorde, dat Tryfon een groot heir bij elkander had, 2 om tegen het land Juda op te trekken en het te verderven; en zag, 3 dat het volk zeer bang en beangst was, kwam hij te Jeruzalem ³ en troostte het volk en sprak: Gij weet wat zware oorlogen ik en mijne broeders en mijn vader voor de wet en het heiligdom gevoerd hebben; 4 en gij hebt den nood gezien, in welken geheel Israël geweest is; in welke, om Israëls wil, al mijne broeders omgekomen zijn; en niemand 5 leeft er meer dan ik. Nu begeer ik mijn leven niet te verschoonen in deze droefenis; want ik ben niet beter dan mijne broeders, en begeer 6 niet het beter te hebben dan zij; maar ik wil mijn volk, ons heiligdom en onze vrouwen en kinderen wreken, ^a want alle volken rondom zijn op ons vergramd en vergaderen zich te zamen om ons te verdelgen. 7 Door deze vertroosting kreeg het volk weder moed ³ en zij antwoordden en riepen: Gij zult onze hoofdman zijn, in de plaats van Judas en 9 Jonathan, uwe broeders, om onzen oorlog te voeren; en wij willen u 10 gehoorzaam zijn in alles, wat gij ons beveelt. Toen ontbood Simon het krijgsvolk bijéén; ook beval hij, dat men de muren te Jeruzalem haastig moest opbouwen, opdat de stad geheel rondom welbewaard en sterk 11 zoude zijn. En hij zond Jonathan, den zoon van Absalom, met een heir naar Joppe. En Jonathan dreef de vijanden uit. 12 Toen trok Tryfon van Ptolemais uit met eene groote macht, om in het land Juda in te vallen en voerde Jonathan gevankelijk met zich. 13 Maar Simon trok hem tegemoet en legerde zich vóór aan het vlakke 14 veld, bij Addus. Maar toen Tryfon vernam, dat Simon in zijns broeders Jonathans plaats hoofdman geworden was en tegen hem dacht te strijden, 15 zond hij boden tot Simon en liet hem zeggen: Ik heb Jonathan wegens eene som gelds, welke hij den koning van de ambten schuldig gebleven 16 is, behouden. Wilt gij mij nu honderd talenten zenden en zijne twee zonen tot gijzelaars geven, opdat hij niet van ons afvalle en zich daarna tegen ons stelle, als hij vrij geworden is, zoo wil ik hem u vrijgeven. 17 Maar niettegenstaande Simon wel merkte, dat het enkel bedrog was, beschikte hij nochtans, dat aan Tryfon het geld en de kinderen gezonden 18 werden; opdat het volk over hem niet klagen zoude, alsof Jonathan had 19 moeten onkomen, omdat hij hem niet had willen lossen. Daarom zond hij aan Tryfon de kinderen benevens de honderd talenten. Maar Tryfon hield geen woord en wilde Jonathan niet vrijgeven. 20 Daarenboven trok Tryfon ook voort, om in het land te komen en eenige schade te doen; en hij trok langs het land heen op den grooten weg, die naar Ador gaat; maar Simon was hem met zijn heir gest ^g 21 op zijde, en, waar hij wilde invallen, weerde Simon hem. Ook zond ^g die op den burg waren een bode naar Tryfon, dat hij door de woestijn tot hen trekken zou, eer Simon het vermoedde, en hun leeftocht zou 22 laten toevoeren. Daarom wilde Tryfon met zijne geheele ruitery zich haasten en tot hen komen; maar in denzelfden nacht viel eene zeer dikke 23 sneeuw; die verhinderde hem, zoodat hij niet kwam. Daarna trok hij naar Gilead; en bij Baschama liet hij Jonathan met zijne zonen dooden; 24 die werden aldaar begraven. Daarna trok Tryfon weder weg naar zijn 25 land. Toen zond Simon daarheen en liet zijns broeders doode lichaam 26 halen en legde het in zijns vaders graf te Modin. En geheel Israël maakte 27 een zeer grooten rouw over Jonathan, een langen tijd. En Simon liet een hoog ^g graf van gehouwen steenen maken voor zijnen vader en zijne 28 broeders, en liet daarop zetten zeven piramiden, de ééne nevens de

^a 1 Makk. 12 : 53

- 29 andere, voor zijnen vader, zijne moeder en vier broeders; en hij liet er groote pilaren rondom bouwen, aan welke hij hun harnas hing tot eene eeuwige gedachtenis; en boven het harnas liet hij uitgehouwen
- 30 schepen plaatsen, welke men op de zee kon zien. Dit graf te Modin bestaat nog op dezen dag.
- 31 Doch Tryfon voerde den jongen Antiochus bedriegelijk heen en weer
- 32 in het land, totdat hij hem heimelijk doodde. Daarna zette hij zichzelf de kroon op en werd koning in Azië, en plaagde het land Juda zeer.
- 33 Maar Simon bouwde en bevestigde vele steden in het land Juda met dikke muren en hooge torens en sterke poorten, en voorzag de sterke
- 34 steden van leeftocht. En hij zond boden aan koning Demetrius en bad om kwijtschelding van den last, dien Tryfon hem opgelegd had; want
- 35 Tryfon bedreef enkel rooverij en moord in het land. Daarop antwoordde
- 36 Demetrius en sprak aldus: Koning Demetrius biedt den hooge priester
- 37 Simon en den oudsten en het Joodsche volk zijne groetenis aan. De gouden kroon, benevens de palmen, welke gijlieden mij gezonden hebt, hebben wij ontvangen; en wij zijn gereed een goeden vrede met u te
- 38 maken en den ambtlieden te schrijven, dat zij u alle lasten kwijtschelden, welke wij ulieden tevoren toegezegd hebben te zullen kwijtschelden. En
- 39 wat wij u beloofd hebben, zal zeker en vast gehouden worden; alle vestingen, welke gij gebouwd hebt, zult gij behouden en in bezit hebben; en wij vergeven u wat gij middelerwijl tegen ons gedaan hebt; ^b de kroonschatting en andere tollens, welke Jeruzalem heeft moeten geven,
- 40 schelden wij u kwijt; en wie onder u geschikt zijn in onze lijfwacht te dienen, willen wij aannemen; en er zal tusschen ons goede vrede en eenigheid zijn.
- 41 In het honderdzeventigste jaar werd Israëel eerst weder vrij van de
- 42 heidenen; en zij begonnen te schrijven in hunne brieven en geschiedenissen aldus: In het eerste jaar van Simon, den hooge priester en vorst der Joden.
- 43 In dezen tijd belegerde Simon de stad Gazara en richtte bolwerken en geschut daarvoor op en bestormde de stad en veroverde een toren.
- 44 En zij, die op den toren waren, sprongen in de stad; toen verschrikte
- 45 het volk in de stad en versaagde geheel; en zij liepen met vrouwen en kinderen op de muren en verscheurden hunne kleederen en riepen over-
- 46 luid en baden om genade en spraken: Straf ons niet naar onze boosheid, maar wees ons genadig, zoo willen wij gaarne gehoorzaam zijn. Dit
- 47 jammerde Simon zoo, dat hij hen niet doodde; maar hij gebod hun weg te trekken uit de stad, en liet de huizen weder reinigen, in welke zij
- 48 afgoden gezet hadden. Daarna trok hij in de stad en liet alle gruwelen wegdoen en uitroeien en zette daar lieden in, die Gods wet hielden, en maakte de stad sterk en bouwde zichzelf een huis daarin.
- 49 En zij, die op den burg te Jeruzalem waren, werden belegerd, zoodat niemand er uit- noch inkomen en aldaar koopen noch verkoopen kon; en zij leden zulk een grooten honger, dat velen van honger moesten
- 50 sterven. Daarom riepen zij tot Simon en baden om vrede en gaven zich over; toen bewees Simon hun genade en liet hen leven, maar zij moesten van den burg weg; en Simon liet den burg weder reinigen van alle
- 51 gruwelen en nam hem in op den drieëntwintigsten dag der tweede maand, in het honderdëenzeventigste jaar, en trok daarin met lofzangen en palmtakken en allerlei snarenspeel; en zij dankten God, dat zij
- 52 van deze groote tyrannie in Israëel waren vrij geworden. En hij gebod, dat men dezen dag jaarlijks met vreugde zou vieren. En op den berg
- 53 bouwde hij muren, rondom den tempel, onder den burg, en maakte hem nog sterker, en woonde aldaar, hij en degenen, die hij bij zich

54 had. En dewijl hij zag, dat zijn zoon Johannes een bekwaam man was, maakte hij hem tot hoofdman over al het krijgsvolk en liet hem te Gazara wonen.

HOOFDSTUK 14

Vrede in Israël onder de regeering van Simon als hooge priester.

IN het honderdtweeënzeventigste jaar rustte koning Demetrius zich toe en 2 trok naar Medië om hulp tegen Tryfon. Maar, toen Arsaces, de koning van Perzië en Medië, vernam, dat Demetrius in zijn koninkrijk getrokken was, zond hij een hoofdman uit tegen hem en beval, dat hij hem ge-

3 vangen nemen en levend tot hem brengen zou. Deze hoofdman sloeg het volk van Demetrius en nam hem gevangen en bracht hem tot zijnen koning Arsaces. Toen hield Arsaces hem gevangen en liet hem bewaren. 4 Toen kwam het land Juda tot rust en er bleef goede vrede, zoolang Simon leefde; en Simon regeerde zeer wèl, en deed het land veel goed, 5 zoodat zij hem gaarne tot heer hadden, zijn leven lang. Behalve andere eervolle daden veroverde hij de stad Joppe en de haven daarbij, en 6 maakte een toegang voor de schepen van de eilanden der zee. En hij won voor zijn volk meer land en breidde de grenzen uit en verloste

7 velen, die tevoren verdrukt en gevangen waren. Hij had Gazara in bezit en Beth-Zur en den burg te Jeruzalem ^a en heeft dien weder 8 gereinigd; en niemand durfde zich tegen hem stellen. Iedereen bouwde zijn veld in goeden vrede; en het land was vruchtbaar en de boomen 9 droegen wèl. De oudsten zaten in de regeering onverhindert en hielden goede orde; en de burgers verbeterden zeer in hunne nering en bestelden

10 wapenen en voorraad tot den oorlog. Simon bestelde ook in de steden voorraad van koren, en rustte ze toe met bolwerken; en hij was ver- 11 maard in alle landen. Hij hield vrede in het land, zoodat er enkel vreugd 12 in Israël was; en ^b een iegelijk bezat zijnen wijnberg en zijnen hof met ^b vrede en behoefde niets te vreezen; want niemand durfde tegen hen

13 optrekken. En de koningen van Syrië konden hun in dien tijd geen 14 schade meer doen. En hij hield de wet in het land en beschermde de armen onder zijn volk voor geweld, en strafte al het onrecht en verdelgde 15 de goddeloozen. Het heiligdom richtte hij ook weder luisterrijk in en liet meer heilig gereedschap daarin maken.

16 En toen men te Rome en te Sparta hoorde, ^c hoe Jonathan omge- 17 komen was, was het iedereen leed. Maar toen de Romeinen hoorden, dat Simon, zijn broeder, hooge priester was, en het land in bezit had, en 18 dat hij de vijanden verjaagd had, vernieuwden zij het ^d verbond, hetwelk 19 schreven het op koperen tafelen en zonden het hem. Dit geschrift las men te Jeruzalem voor het volk.

20 Ook schreven die van Sparta aan Simon aldus: De raad en burgers te ^e Sparta bieden den hooge priester Simon en den oudsten en den pries- 21 ters en het Joodsche volk, hunnen broeders, hunne groetenis aan. Uwe gezanten zijn tot ons gekomen en hebben ons aangesproken en verhaald, dat gij uwe vijanden tenondergebracht hebt met groote eer en nu goeden

22 vrede hebt: dat is ons eene groote vreugde. Wij hebben ook in onze openbare volksbesluiten laten schrijven wat zij verzocht hebben, aldus: De gezanten der Joden, ^f Numenius, de zoon van Antiochus, en Anti- 23 pater, de zoon van Jason, zijn tot ons gekomen om de vriendschap

tusschen de Joden en ons te vernieuwen. En wij hebben besloten, dat men deze gezanten met eer ontvangen zou en hunne redenen in onze volksbesluiten laten inschrijven tot eene eeuwige gedachtenis. Dit antwoord schreven zij aan den hooge priester Simon.

^a 1 Makk. 13 : 50.

^b Micha 4 : 4.

^c 1 Makk. 13 : 23.

^d 1 Makk. 8 : 22.
12 : 1.

^e 1 Makk. 12 : 2.

^f 1 Makk. 12 : 16.

- 24 Daarna zond Simon Numenius weder naar Rome, om een groot gouden
schild daarheen te brengen, duizend ponden zwaar, en het verbond te
25 vernieuwen. Toen nu de Romeinen deze boodschap hoorden, spraken
zij: Wij behooren billijk aan Simon en zijne kinderen een erebewijs
26 te geven; want hij en zijne broeders en zijns vaders huis hebben zich
dapper gehouden en Israëls vijanden verdreven en hun de vrijheid ver-
schafft. En dit lieten zij op koperen tafelen schrijven, opdat men ze
aan de pilaren, op den berg Zion, zoude aanhechten.
- 27 Dit volgende geschrift heeft men gesteld: Op den achttienden dag der
maand Elul, in het honderdtweeënzeventigste jaar, in het derde jaar
28 van den hoogepriester Simon, ²⁸ te Saramel, in de groote vergadering
der oudsten, der priesters en des volks uit het geheele land Juda.
29 Iedereen zij bekend en openbaar, dat in de groote, zware oorlogen, die
in ons land geweest zijn, Simon, de zoon van Mattathias, uit het ge-
slacht van Jarib, en zijne broeders hun leven gewaagd hebben en den
vijanden huns volks wederstand geboden, opdat het heiligdom en Gods
wet niet verdelgd werd; en dat zij voor hun volk groote eer verkregen
30 hebben. Want Jonathan bracht het volk weder te zamen en aanvaardde
31 de regeering en werd hoogepriester. Maar, toen hij daarna stierf,
kwamen de vijanden weder, en wilden het land verderven en het heilig-
32 dom verwoesten. Toen maakte Simon zich op en voerde oorlog tegen
onze vijanden en bestelde wapenen voor ons leger en gaf hun soldij van
33 zijn eigen geld en goed ³³ en bevestigde de steden in het land Juda, en
Beth-Zur aan de grenzen, in welke de vijanden tevoren hunne wapenen
en krijgstoerusting hadden, en legde Joden daarin tot eene bezetting.
34 Hij bevestigde ook Joppe, naar den kant der zee, en Gaza, naar den
kant van Asdod; ^g want Gazara was tevoren de vesting der vijanden ^g 1 Makk. 13: 43-48.
35 eene goede regeering aldaar. Dewijl nu het volk de groote getrouwheid
van Simon ondervonden had en de weldaden wist, welke hij het volk
bewees, koos het hem tot zijnen vorst en hoogepriester, vanwege zijne
vroomheid en trouw, welke hij het geheele volk bewees, zich bevljigende
36 om zijn volk goed te doen. Want in zijnen tijd gaf God geluk door
zijne handen, dat de heidenen uit ons land en van Jeruzalem en ^h uit ^h 1 Makk. 18: 50, 51.
den burg verdreven werden, op welken zij zich onthielden en uitvielen
en het heiligdom verwoestten en den reinen godsdienst verstoorden.
- 37 Maar Simon veroverde den burg en legde Joden daarin, om de stad
Jeruzalem en het land te beschermen, en bouwde de muren te Jeruzalem
38 hooger. ⁱ En koning Demetrius bevestigde hem in het hoogepriesterschap ⁱ 1 Makk. 13: 36.
39 en hield vriendschap met hem en deed hem groote eer aan; ⁴⁰ want hij
vernam, dat de Romeinen de gezanten der Joden met eer gehoord
hadden en een verbond met hen gemaakt en ze in hunne bescherming
41 genomen hadden, en dat het Joodsche volk en hunne priesters bewilligd
hadden, dat Simon hun vorst en hoogepriester zijn zou voor altoos,
42 zoolang tot God hun den rechten profeet verwekken zou; dat hij ook
hoofdman zou zijn en het heiligdom zou bewaren en ambtlieden stellen
in het land en alle krijgstoerusting en vestingen in zijne macht hebben.
- 43 En iedereen zal hem gehoorzaam zijn, en alle bevelen zullen in zijnen
naam uitgaan; en hij zal een purperkleed dragen, met goud geborduurd.
44 Dit alles zal trouw en vast gehouden worden door het geheele volk en
door alle priesters, en niemand zal zich daartegen stellen; ook zal niemand
macht hebben het volk bijéén te ontbieden in het land, of een purper-
45 kleed en ⁱ een gouden gordel te dragen, dan hij alleen. Maar, wie daar ^j 1 Makk. 11: 58.
tegen doen, of zich onderstaan zal dit bevel te verbreken of af te
46 schaffen, zal in den ban zijn. Alzoo beloofde het geheele volk aan Simon

- 47 gehoorzaam te zijn. En Simon bewilligde daarin en werd hoogepriester en hoofdman en vorst der Joden.
- 48 En het volk beval, dat men dit geschrift op koperen tafelen zou schrijven en deze ophangen aan den buitenmuur van den tempel, op
- 49 eene openbare plaats, en een afschrift in de schatkist leggen, opdat Simon en al zijne nakomelingen het altijd zouden weten te vinden.

HOOFDSTUK 15.

Verbond van Antiochus van Syrië met de Joden en hunne vriendschap met de Romeinen.
Trouweloosheid van Antiochus.

- OOK schreef koning Antiochus, Demetrius' zoon, uit de eilanden aan
- 2 Simon en het Joodsche volk aldus: Koning Antiochus biedt den hooge-
- 3 priester Simon en het Joodsche volk zijne groetenis aan. Vermits eenige
- oproermakers mij mijn erfelijk koninkrijk ontnomen hebben, denk ik
- het weder in te nemen en weder aan de rechte erfgenamen te brengen,
- en heb daarom vreemd krijgsvolk aangenomen en schepen laten maken;
- 4 en ik wil in het koninkrijk trekken, opdat ik de oproermakers straffe,
- die groote schade in mijn koninkrijk doen en vele steden verwoest hebben.
- 5 Daarom scheld ik u kwijt, alwat de koningen tevoren u kwijtgescholden
- 6 hebben, en geef u macht om eigen munt te slaan in uw land. ^a En
- Jeruzalem en het heiligdom zullen vrij zijn; gij zult ook behouden alle ^a 1 Makk. 10 : 31.
- vestingen, welke gij gebouwd en tot nu toe in bezit gehad hebt, en alle
- 8 krijgstoerusting, welke gij gemaakt hebt. En ik scheld u kwijt alwat
- men den koning schuldig is, of wat den koning toebehoort, van dezen
- 9 tijd af, en vervolgens altoos. En indien wij ons koninkrijk weder ver-
- overen, zullen wij u en uw volk en den tempel nog grooter eer bewijzen,
- zoodat gij in het koninkrijk zult geroemd worden.
- 10 In het honderdvierenzeventigste jaar kwam Antiochus weder in zijn
- erfland, en al het krijgsvolk viel van Tryfon tot hem af en zeer weinig
- 11 bleef er bij Tryfon. Toen nu koning Antiochus hem achterna trok,
- 12 vluchtte hij naar Dora, aan de zee; want hij zag, dat het met hem uit
- 13 was en dat het krijgsvolk van hem afviel. Maar Antiochus trok hem
- na tot Dora toe, met honderdtwintigduizend man te voet en achtduizend
- 14 man te paard, en belegerde de stad te land en te water, zoodat er
- niemand kon uit- of inkomen,
- 15 Omtrent dezen tijd kwamen van Rome ^b Numenius en de anderen, ^b 1 Makk. 12 : 16.
- die met hem gezonden waren, en brachten brieven aan de koningen ¹ 1 Makk. 14 : 24
- 16 en landschappen, die aldus luidden: Lucius, consul der Romeinen,
- 17 biedt koning Ptolemeüs zijne groetenis aan. Simon, de hoogepriester,
- en het Joodsche volk hebben gezanten tot ons gezonden, om de
- 18 vriendschap en het verbond tusschen ons te vernieuwen, en hebben
- 19 ons daarbij een gouden schild van duizend ponden gezonden. Daarom
- schrijven wij aan de koningen en andere machten, dat zij niets tegen
- de Joden zullen doen, en tegen hen en hunne steden en landen niet
- 20 optrekken; dat zij ook niemand tegen hen helpen zullen; want wij heb-
- 21 ben het schild van hen aangenomen. Bijaldien ook eenige ongehoorzamen
- uit hun land tot u gevloeden zijn, zoo wilt hen toch aan den hoogepriester
- 22 Simon overleveren, opdat hij ze naar zijne wet straffe. Alzoo schreven
- zij ook aan koning Demetrius, aan Attalus, aan Aretas, aan Arsaces,
- 23 en in alle landen, ook aan Sampsaces, en aan die te Sparta, naar Delus,
- Myndus, Sicyon, Carië, Samos, Pamfylië, Lycië, Halicarnassus, Rhodus,
- 24 Fasélis, Còs, Sidé, Gortyna, Cnidus, Cyprus en Cyréne. En het afschrift
- dezer brieven zonden zij aan den hoogepriester Simon en aan het Joodsche
- 25 volk. Ondertusschen bracht Antiochus nog een ander heir voor Dora,

om de stad harder te belegeren, en maakte krijgstoerusting daarvoor en bestormde de stad hevig; zoodat Tryfon daarin besloten was en niet
 26 in- noch uit kon komen. En Simon zond aan Antiochus tot hulp tweeduizend man, goed uitgelezen volk, en veel goud en zilver en wapenen.
 27 Maar Antiochus nam dat niet aan en hield niet hetgeen hij tevoren
 28 toegezegd had en wendde zich geheel van Simon af en zond een van zijne vrienden, genaamd Athenobius, tot hem, om met hem te onderhandelen en te zeggen: Gijlieden hebt Joppe en Gazara ingenomen en den burg te Jeruzalem, hetwelk alles tot mijn koninkrijk behoort, en
 29 het land rondom verwoest, en in mijn koninkrijk groote schade gedaan
 30 en mijn erfland ontnomen. Daarom eisch ik deze steden weder van u, welke gij mij ontnomen hebt, en alle schatting der steden, welke gij
 31 in bezit hebt buiten het land van Juda. Maar, bijaldien gijlieden mij dat niet weder overleveren wilt, zoo geeft mij voor de steden vijfhonderd talenten zilver, en voor de schade en schattingen óók vijfhonderd talenten. Maar, bijaldien gijlieden ook dat niet denkt te doen, zullen wij tegen u
 32 optrekken. Toen nu Athenobius, de vriend des konings, te Jeruzalem kwam, en zag Simons heerlijkheid en de pracht van goud en zilver, en hoe hij voor het overige toegerust was, verwonderde hij zich zeer en
 33 hield hem vóór wat de koning hem bevolen had. Daarop gaf Simon hem dit antwoord: Het land, hetwelk wij weder veroverd hebben, is ons vaderlijk erf en behoort niemand anders toe; maar onze vijanden hebben
 34 het een tijd lang met geweld en onrecht in bezit gehad; daarom hebben wij nu het onze weder aan ons gebracht, en aan niemand het zijne
 35 ontnomen. Maar dat gij daarover klaagt, dat wij Joppe en Gaza ingenomen hebben, daarvan is dit de oorzaak: men doet daaruit aan ons land en ons volk groote schade; echter willen wij daarvoor betalen
 36 honderd talenten. Daarop gaf Athenobius geen antwoord, maar werd toornig en trok weder weg tot den koning en zeide hem Simons antwoord en zijne heerlijkheid en wat hij gezien had. Toen werd de koning
 37 zeer toornig; maar Tryfon verwijderde zich te water en vluchtte naar
 38 Orthosias. Toen maakte de koning Cendebeüs tot hoofdman over het
 39 land aan de zee en gaf hem krijgsvolk te paard en te voet, en beval hem, dat hij zich legeren zou aan de grenzen van Judéa, en aldaar de stad Cedron met hare poorten zou bevestigen en in het land der Joden
 40 vallen; maar de koning joeg Tryfon na om hem te vangen. Toen nu Cendebeüs te Jamnia kwam, tastte hij de Joden aan, verwoestte hun land en liet veel volk ombrengen en nam vele lieden gevangen en
 41 voerde hen weg en bouwde de stad Cedron; en hij leide er krijgsvolk in, opdat zij daar, aan de grenzen, zouden uitvallen en de wegen van Judea onveilig maken, gelijk de koning hem bevolen had.

HOOFDSTUK 16.

De Syriërs worden verslagen door de zonen van Simon. — Deze wordt met twee zonen door zijn schoonzoon Ptoleméüs vermoord.

DAAROM trok ^a Johannes van Gaza op tot zijnen vader Simon en berichtte hem, dat Cendebeüs in hun land gevallen was en schade gedaan had. ^{a 1 Makk. 13 : 54.}
 2 Toen ontbood Simon zijne twee oudste zonen voor zich, Judas en Johannes, en sprak tot hen: Ik en mijne broeders en mijns vaders huis hebben van jongs af tot dezen tijd toe oorlogen gevoerd tegen de vijanden van het volk Israël, en God heeft ons geluk gegeven, dat Israël dikwijls door
 3 onze handen verlost is. Maar, dewijl ik nu oud en zwak ben, en gij door goddelijke genade in de rechte jaren zijt, zult gij in mijne en mijner broeders plaats treden en zult uittrekken en voor uw volk strijden; God
 4 moge van den hemel ulieden helpen en bij u zijn. En hij liet in het

- land verkiezen twintigduizend man en eenige ruiters. Met dezen hoop trokken Johannes en Judas Cendebeüs op en lagen dien nacht over te
- 5 Modin. Maar des morgens, toen zij van Modin in het vlakke veld kwamen, trok een groot heir te paard en te voet tegen hen op. Nu was er eene
- 6 beek tusschen beide heiren. Toen trok Johannes naar de beek en legerde zich tegenover de vijanden. Maar toen hij zag, dat het volk vreesde
- 7 zich in het water te begeven, waagde hij zich het eerst daarin en kwam over het water. Toen de hoop dat zag, volgden zij hem na. Daarna
- 8 maakte Johannes zijne slagorde en stelde de ruiters bij het voetvolk; maar de vijanden hadden een veel machtiger ruitery. Maar, toen Johannes
- 9 liet blazen op de bazuinen der priesters en de vijanden aantastte, nam Cendebeüs de vlucht, te zamen met zijn heir; en er werden velen gewond
- 10 en doorstoken, maar de overigen vloden in een versterkte plaats. In dezen slag werd Judas, Johannes broeder, ook gewond; maar Johannes
- 11 joeg de vijanden na tot aan de vesting Cedron; en de vijanden vluchtten in de vestingen, op het land bij Asdod. Toen verbrandde Johannes deze
- 12 vestingen, zoodat er van de vijanden bij de tweeduizend man omkwamen. Daarna trok Johannes weder naar huis in het land Juda.
- 13 Maar er was een hoofdman over het land van Jericho, genaamd Ptolemeüs, de zoon van Abúbus, die zeer rijk was; en de hoogepriester
- 14 Simon had hem eene dochter ten huwelijk gegeven. Daarom verhief hij zich en trachtte heer in het land te worden en maakte een aanslag om
- 15 Simon en zijne zonen met list om te brengen. Toen nu Simon rondtrok door de steden van het land Juda, om hare behoeften en belangen te
- 16 bezorgen, en te Jericho kwam met twee zonen, Mattathías en Judas, in het honderdzevenenzeventigste jaar, in de elfde maand, die Seboth
- 17 genaamd is, ontving de zoon van Abúbus hen op zijnen burg, genaamd Doc, en richtte hun een heerlijken maaltijd aan; maar het was enkel
- 18 bedrog, want heimelijk verstak hij er krijgsvolk; en toen Simon en zijne zonen vroolijk waren en wèl gedronken hadden, maakte Ptolemeüs zich
- 19 op met zijne knechten, en zij namen hunne wapenen en vielen onder den maaltijd op Simon aan en sloegen hem, benevens de twee zonen
- 20 en de knechten, dood. Deze schandelijke trouweloosheid deed Ptolemeüs in Israël, en bewees hem zulk eene boosheid voor zijne weldaad. Daarna
- 21 schreef hij dat aan den koning Antiochus en verzocht, dat hij hem krijgsvolk ter hulpe wilde zenden, om het land en de steden met alwat
- 22 er toe behoorde in te nemen. Ook zond hij een hoop naar Gaza om Johannes om te brengen, en schreef aan de hoofdlieden, dat zij tot hem
- 23 komen zouden, zoo wilde hij hun groote soldij en geschenken geven. Ook zond hij krijgsvolk om Jeruzalem en het heiligdom in te nemen.
- 24 Maar een bode kwam vóór hen te Gaza; die zeide aan Johannes, dat zijn vader en zijne broeders omgekomen waren, en dat het bepaald was, dat men hem óók ombrengen zou. Toen Johannes dat hoorde, ontroerde hij zeer, en liet de lieden gevangen nemen, die gezonden waren om hem om te brengen; en toen hij bevond, dat zij hem zouden vermoord hebben, liet hij hen dooden.
- 25 Maar wat Johannes daarna verder gedaan heeft en de oorlogen, welke hij gevoerd heeft, en hoe hij geregeerd en gebouwd heeft, dat is alles beschreven in een bijzonder boek, van den tijd zijner regeering, zoolang hij na zijnen vader hoogepriester geweest is.

b Num. 10 : 9.

HET TWEEDE BOEK

DER

M A K K A B E Ë N.

HOOFDSTUK 1.

Twee brieven van de Joden te Jeruzalem aan hunne broeders in Egypte over de tempelwijding en het vinden van het heilige vuur.

- WIJ Joden, uwe broeders, die te Jeruzalem en in het geheele Joodsche land zijn, wenschen u Joden, onzen broeders, die in Egypte zijt, geluk
 2 en heil. God zegene u en gedenke aan zijn ^a verbond, hetwelk hij ^a Ex. 2 : 24.
 Abraham, Isaäk en Jakob, zijn getrouwen knechten, beloofd heeft,
 3 en geve u een oprecht hart, dat gij in zijne wet vast en volstandig
 4 blijft, en verleene u, dat gij naarstig zijt in zijne geboden, en trooste
 5 u; hij verhoore uw gebed en zij u genadig en verlate u niet in den
 6 nood. Alzoo bidden wij gestadig voor u. ⁷ Ten tijde van koning Demetrius,
 in het honderd en negen en zestigste jaar, hebben wij, Joden, aan u
 geschreven in onzen hoogsten nood, toen Jason en zijn aanhang van het
 8 heilige land en van het koninkrijk afvallig werd en zij onze poorten
 verbrandden en het onschuldige bloed vergoten. Toen baden wij, en
 de Heer verhoorde ons: en wij offerden hem offers en meelbloem en
 9 ontstaken lampen en legden de toonbrooden op. En wij begeeren, dat
 gij nu de ^b tempelwijding met ons wilt vieren in de maand Kislev. ^b 1 Makk. 4 : 59.
¹ Makk. 1 : 11.
 10 Gegeven in het honderd negen en zestigste jaar, ten tijde van koning
 Demetrius. Wij, te Jeruzalem en in geheel Judéa, te zamen met de
 oudsten en Judas, wenschen Aristobúlus, den leermeester van koning
 Ptolemeüs, die van den priesterlijken stam is, en den anderen Joden,
 11 die in Egypte zijn, geluk en heil. Wij danken God zeer, dat hij ons
 uit zulk een grooten nood verlost heeft, wij, die ons tegen zulk een
 12 machtigen koning verweren moesten; want God heeft onze vijanden uit
 13 de heilige stad weggedreven tot in Perzië. Aldaar werd de koning,
 met zijn onverwinnelijk heir, in den tempel van Nanéa gedood, door
 14 de list der priesters van Nanéa. Want toen Antiochus daarheen kwam
 met zijne vrienden, alsof hij haar wilde huwen, en al het geld uit den
 15 tempel tot een bruidschat wilde nemen; en toen de priesters van Nanéa
 het tevoorschijn brachten, en hij met sommigen in het binnenste ver-
 16 blijf gegaan was, sloten zij den tempel achter hem toe en openden de
 verborgen deur van den zolder en wierpen hem, en allen die met hem
 waren, met steenen dood; daarna hieuwen zij hem in stukken en
 17 wierpen ze daaruit. God hebbe altoos lof, dat hij de goddeloozen zoo
 18 heeft overgeleverd. Vermits wij dan denken op den ^c vijfentwintigsten ^c 1 Makk. 4 : 59
 dag der maand Kislev de reiniging des tempels te vieren, hebben wij
 u willen melden, opdat gij ook met ons dat feest moogt vieren, gelijk
 men het Loofhuttenfeest viert en den dag, op welken Nehemia het
 vuur gevonden heeft, toen hij den tempel en het altaar bouwde en
 weder offerde.
- 19 Want, toen onze vaderen naar Perzië weggevoerd werden, hebben de
 vrome priesters het vuur van het altaar in een diepen, droogen kuil
 20 verstoken en bewaard, zoodat niemand het bemerkte. Toen nu na

eenige jaren Nehemia, naar den wil van God, door den koning naar huis gezonden werd, zond hij de nakomelingen dezer priesters, die dat vuur verborgen hadden, om het weder te zoeken; doch, gelijk zij ons verhaald hebben, hebben zij geen vuur, maar troebel water gevonden.

21 Dat heeft hij hun bevolen te putten en te brengen. Toen nu alles ten offer toebereid was, heeft Nehemia bevolen, dat zij dit water over het

22 hout en het offer, dat op het hout lag, zouden gieten. Toen zij dat gedaan hadden, en de zon wél opgekomen was en de wolken verdwenen waren, ontbrandde er een groot vuur, waarover zij zich allen verwonderden.

23 Toen begonnen de priesters en het volk te bidden, totdat het offer verbrand was; en Jonathan zong voor, maar de anderen galmden hem

24 na met Nehemia. Dit nu was het gebed van Nehemia: Heer, onze God, gij, die alle dingen geschapen hebt, en zijt verschrikkelijk, sterk, rechtvaardig en barmhartig en alleen de rechte koning en gezalfde;

25 gij, die alléén alle gaven geeft; gij, die alléén rechtvaardig, almachtig en eeuwig zijt; gij, ^{d Ps. 130 : 8.} die Israël uit allen nood verlost hebt; gij, die

26 onze vaders verkoren en hen geheiligd hebt, neem dit offer aan voor

27 het geheele volk van Israël en bewaar en heilig uw erfdeel. Breng ons, verstrooiden, weder te zamen; verlos degenen, die de heidenen dienen moeten; en zie ons, verachten, aan, van welke iedereen een afschuw heeft; opdat toch de heidenen ondervinden, dat gij onze God zijt.

28 Straf degenen, die ons onderdrukken en met veel grootspraak ons alle

29 schande aandoen. ^{e Ex. 15 : 17.} Plant uw volk weder in uwe heilige plaats, gelijk

30 Mozes gezegd heeft. Daarna zongen de priesters lofzangen daarbij, tot-

31 dat het offer verteerd werd. Vervolgens beval Nehemia het overige water

32 op de groote steenen te gieten. Daar ging óók eene vlam uit op; maar

33 zij werd verteerd door de vlam van het vuur op het altaar. Dit is terstond ruchtbaar geworden en voor den koning der Perzen gekomen, hoe men in die plaats, waar men het vuur verstoken had, water

34 gevonden, en dat het de offers aangestoken had. Toen onderzocht de

35 koning dat ook en liet die plaats afzonderen en heilig verklaren; en hij

36 gaf veel geld daartoe. En Nehemia's gezellen noemden die plaats Neftar, 't geen zeggen wil reiniging; sommigen heeten ze ook Neftai.

HOOFDSTUK 2.

Jeremia verbergt de ark des verbonds. — Aanhaling van oude geschriften.

MEN vindt ook in de Schriften, dat de profeet Jeremia aan degenen, die weggevoerd waren, bevolen heeft, dat zij het ^{a 2 Makk. 1 : 19.} vuur zouden medenemen,

2 gelijk boven verhaald is, en dat hij hun de wet medegegeven en bevolen heeft, dat zij vooral de geboden des Heeren niet vergeten zouden en zich niet laten verleiden, wanneer zij de gouden en zilveren afgoden en

3 hun sieraad zagen; en hun van dergelijke dingen veel meer bevolen

4 heeft, dat zij de wet niet uit hunne harten zouden laten varen. Ook stond dit in hetzelfde geschrift, dat de profeet naar goddelijk bevel hun bevolen heeft, dat zij de hut der getuigenis en de ark zouden mede-

5 nemen. Toen zij nu aan den berg kwamen, op welken ^{b Deut. 34 : 1} Mozes geweest

was en het erland des Heeren gezien had, vond Jeremia een kuil; daarin verstak hij de hut en de ark en het altaar des reukoffers en

6 sloot de opening toe. Maar sommigen, die ook medegingen, wilden dien

7 kuil merken en teekenen; maar zij konden hem niet vinden. Toen Jeremia dat vernam, bestrafte hij hen en sprak: Deze plaats zal geen mensch vinden noch weten, totdat de Heer zijn volk weder te zamen brengen en hun genadig zijn zal; dan zal de Heer het hun wel open-

8 baren; en men zal dan de heerlijkheid des Heeren zien in eene wolk

gelijk hij in Mozes tijden verscheen, en gelijk Salomo bad, dat hij de
 9 plaats wilde heiligen. Want met wijsheid begaafd, heeft hij de wijsheid
 zeer verheerlijkt, en heeft *c* een offer gebracht tot reiniging en inwijding *c* 1 Kon. 8 : 5, 68.
 10 van den tempel. Want, gelijk Mozes den Heer gebeden, en *d* het vuur *d* Lev. 9 : 24.
 van den hemel het offer verteerd had, alzoo bad Salomo, *e* en het vuur *e* 2 Kron. 7 : 1.
 11 verteerde ook het brandoffer. *f* Mozes zeide, dat het zondoffer door het *f* Lev. 10 : 16.
 12 vuur was verteerd, omdat men het niet gegeten had, alzoo heeft
 13 *g* Salomo ook acht dagen geofferd. Dat alles vindt men in de schriften, *g* 1 Kon. 8 : 65.
 die in Nehemia's tijden geschreven zijn; en gelijk hij de boeken van de
 koningen, profeten, en David, en de brieven der koningen aangaande
 de offers weder te zamen gezocht en eene boekerij opgericht heeft,
 14 alzoo heeft Judas ook gedaan en de boeken, die tijdens de oorlogen in
 15 het land verstrooid waren, weder te zamen gebracht; en wij hebben ze
 16 hier. Wilt gij ze nu lezen, zoo laat ze bij ons halen. Dewijl wij nu dat
 feest houden willen, hebben wij het u willen schrijven; want het betaamt
 17 u, dat gij het ook houdt. Maar wij hopen op God, dat de Heer, die
 zijn volk helpt, en het erfdeel ons wedergeeft, namelijk het rijk en het
 18 priesterschap, gelijk hij in *h* de wet beloofd heeft, zich weldra over ons *h* Deut. 30 : 8.
 ontfermen zal, en ons uit de wijde wereld aan de heilige plaats weder
 19 te zamen zal brengen; gelijk hij ons nu alreeds uit groot ongeluk verlost
 en deze plaats gereinigd heeft.
 20 De historiën nu van Judas, den Makkabeër, en zijne broeders, en van
 de reiniging des hoogepriesters, en hoe men het altaar gewijd heeft,
 21 en van den oorlog tegen Antiochus Epifanes en zijnen zoon Eupator,
 22 en van de teekenen van den hemel, die dengenen, die het Jodendom
 dapper beschermd hebben, geopenbaard zijn, dat zulk een kleine hoop
 van hen het geheele land geplunderd en eene groote menigte der heidenen
 23 op de vlucht geslagen en hen nagejaagd heeft; en voorts van den
 tempel die in de geheele wereld beroemd is; hoe men hem herbouwd
 heeft, en de stad hare vrijheid weder verkregen heeft; dat de wetten,
 die men wilde opheffen, weder ingesteld zijn, daar de Heer hun toege-
 24 negen en genadig was: dit, en andere dingen meer, welke Jason in
 vijf boeken verklaard heeft, denken wij alhier beknopt bijéén te brengen;
 25 want wij zien hoe uitgebreid het werk is, zoodat het zwaar zal zijn de
 26 historiën, dewijl zij zoo uitvoerig zijn, goed te leeren kennen. Daarom
 hebben wij er ons op toegelegd, dat men het gaarne lezen en lichter
 27 onthouden kan, en het voor iedereen nuttig zij. En wij merken wel,
 dat het ons zwaar zal vallen, dat wij deze moeite op ons genomen
 28 hebben; want er behoort veel arbeid en groote naarstigheid toe; gelijk
 het ook niet zonder moeite toegaat, als iemand een maaltijd bereiden
 en zijne gasten goed onthalen wil. Nochtans willen wij dit niet tellen
 en deze moeite, om anderen daarmede te dienen, gaarne op ons nemen.
 29 In het geschiedverhaal op zichzelf zullen wij niets veranderen, maar het
 laten blijven, gelijk het tevoren geschreven is, behalve dat wij het
 30 beknopter zullen samenvatten. En gelijk een timmerman, als hij een
 nieuw huis bouwt, niet verder zorgt dan dat hij het zóó maakt, dat
 het hecht en sterk is; maar een ander laat zorgen hoe men het schil-
 31 deren en versieren zal: alzóó zullen wij ook doen, en dengeen, die de
 historiën eerst geschreven heeft, laten zorgen hoe hij tot de kennis der
 zaken gekomen is, het opstel gemaakt en alle gedeelten met naarstigheid
 32 onderzocht heeft; maar wij zullen niet meer doen dan den inhoud
 33 beknopt samenvatten, en zullen nu de geschiedenis beginnen, en dit
 alzoo tot eene inleiding gezegd hebben, opdat de voorrede niet grooter
 worde dan de geheele geschiedenis.

HOOFDSTUK 3.

De schat in den tempel wordt tegen Heliodorus wonderbaar beschermd.

TOEN men nu weder in goeden vrede te Jeruzalem woonde, en de wet
 2 zeer naarstig gehouden werd, «dewijl de hogepriester Onias vroom a 2 Makk. 15: 12.
 3 was en vlijtig daarvoor waakte, werden ook de koningen bewogen om
 die stad te eeren, en zij zonden heerlijke geschenken tot sieraad voor
 4 den tempel; zoodat Seleucus, de koning van Asië, uit zijne inkomsten
 alle onkosten liet bezorgen, welke men tot den openbaren offerdienst
 5 noodig had. Nu was er te dier tijd een opziener des tempels, genaamd
 Simon, een Benjaminit, die den hogepriester vijandig was, omdat
 6 deze zijnen moedwil in de stad niet wilde toelaten. Dewijl nu Onias
 hem te machtig was, ging hij tot Apclionius, den zoon van Thraseüs,
 7 den hoofdman in Neder-Syrië en Fenicië, en zeide hem hoe de schat-
 kamer te Jeruzalem bovenmate rijk aan geld was, en er zeer veel overig
 was, hetwelk men tot het offer niet noodig had; en dat de koning het
 8 wel tot zich mocht nemen. Toen nu Apollonius tot den koning kwam,
 zeide hij hem, hetgeen Simon hem van het geld verhaald had. Toen
 bestemde de koning zijnen kamerdienaar Heliodorus daartoe en gaf hem
 9 last om dit geld te halen. Deze maakte zich terstond op en wendde
 voor, dat hij schatting moest invorderen in Neder-Syrië en Fenicië;
 10 maar zijne meening was om het bevel des konings te volvoeren. Toen
 Heliodorus nu te Jeruzalem kwam, en de hogepriester hem vriendelijk
 ontvangen had, openbaarde hij hem wat zijn heer hem bevolen had en
 11 waarom hij daar was; en hij vraagde of het zoo was of niet? Toen
 antwoordde de hogepriester hem: Er is een gedeelte, dat weduwen
 en weezen toebehoort, ter bewaring bij ons weggelegd; het andere
 behoort aan Hyrcanus, den zoon van Tobia, die een voortreffelijk man
 was; en het is geenszins zóó als de verrader Simon gezegd heeft; want
 12 er zijn niet meer dan vierhonderd talenten zilver en tweehonderd
 talenten goud. Nu ware het immers een groote moedwil, dat men het
 wegnemen, en degenen, die het hunne vertrouwd hebben in den heiligen
 tempel, die bij de geheele wereld zoo hoog geëerd en ontzien wordt,
 13 van het hunne berooven zou. Maar Heliodorus bleef bij het bevel des
 14 konings, dat hij het moest medenemen; en hij kwam op een bestemden
 dag in den tempel en wilde het beproeven. Toen ontstond er eene
 15 groote verlegenheid door de geheele stad; de priesters lagen in hun
 heilig sieraad voor het altaar en riepen God in den hemel aan, die
 zelf geboden heeft, dat men het vertrouwd niet ontvreemden zou; dat
 hij den lieden het hunne, hetwelk zij aan die plaats ter bewaring
 16 gebracht hadden, bewaren wilde. Maar de hogepriester toonde zich
 zoo angstig, dat niemand hem zonder groot medelijden kon aanzien;
 want zijn aangezicht was zoo veranderd dat men genoeg zien kon in
 17 wat groote benauwdheid hij was; want hij was zoo verschrikt, dat hij
 geheel sidderde; waaruit men licht bespeuren kon hoe treurig hij te
 18 moede was. Maar de lieden liepen hier en daar in de huizen te zamen
 en baden met elkander, dewijl zij zagen, dat de tempel in verachting
 19 komen zou; en de vrouwen trokken zakken aan en liepen op de straten
 rond, en de maagden, die anders niet onder de lieden gingen, liepen
 onder de poorten en op de muren; sommigen lagen uit de vensters;
 20 en zij hieven allen treurig hare handen op naar den hemel en baden.
 21 Het was beide erbarmelijk, én dat het volk onder elkander zoo verschrikt
 én dat de hogepriester zoo beangst was.
 22 Terwijl zij nu den almachtigen God alzoo aanriepen, dat hij het goed
 23 dergenen, die het daar vertrouwd hadden, bewaren wilde, dacht

Heliodorus zijn voornemen uit te voeren; en toen hij bij de schatkamer
 24 stond met krijgsknechten, deed de almachtige God een groot teeken,
 dat hij en allen, die met hem waren, ontstelden voor Gods macht, en
 25 in groote vrees en verschrikking vielen. Want zij zagen een paard,
 dat welversierd was, op hetwelk een verschrikkelijke ruiter zat, dat uit
 al zijne macht op Heliodorus aanrende en hem met de twee voorste
 pooten stiet; en de ruiter op het paard had een geheel gouden harnas
 26 aan; zij zagen ook twee jongelingen, die sterk en schoon waren en
 zeer welgekleed, die stonden aan beide zijden van Heliodorus en sloegen
 27 met al hunne kracht op hem; zoodat hij in onmacht ter aarde viel en
 28 hem het gezicht verduisterd was. Toen namen zij hem, die onlangs
 met groote pracht en met al zijne krijgsknechten naar de schatkamer
 gegaan was, en droegen hem op een stoel weg, en zijne macht hielp
 29 hem in het geheel niets, zoodat men openlijk de kracht des Heeren
 merken moest; en hij lag alzoo voor dood en sprak geen woord.
 30 Maar de Joden prezen God, dat hij zijnen tempel zoo geëerd had; en
 de tempel, die tevoren vol vrees en verschrikking geweest was, werd
 vol vreugde en blijdschap na dat teeken van den almachtigen God.
 31 Maar sommigen van Heliodorus' vrienden kwamen en baden Onias, dat
 hij toch den Heer zou bidden, om Heliodorus, die nu zieltoogde, het
 32 leven te schenken. Dewijl nu de hoogepriester vreesde, dat de koning
 achterdocht op de Joden zou hebben, alsof zij Heliodorus mishandeld
 33 hadden, offerde hij voor hem, opdat hij gezond zou worden. En terwijl
 hij bad, verschenen de twee jongelingen weder in hunne vorige kleeding
 en zeiden tot Heliodorus: Dank den hoogepriester Onias ten hoogste,
 34 want om zijnentwil heeft de Heer u het leven geschonken; en verkondig
 overal de groote kracht des Heeren, dewijl gij van den hemel geslagen
 zijt. En toen zij dat gesproken hadden, verdwenen zij.
 35 En Heliodorus offerde aan den Heer en deed groote geloften, omdat
 hij hem het leven wedergegeven had; en hij dankte Onias en reisde
 36 daarop weder tot den koning; en hij zeide aan iedereen, dat hij met
 37 zijne oogen de werken van den allerhoogsten God gezien had. Toen nu
 de koning hem vraagde, wien hij meende, dat hij nog eens zenden zou
 38 naar Jeruzalem, om de zaak uit te voeren, antwoordde Heliodorus hem:
 Als gij een vijand hebt, of iemand, die u uit het rijk denkt te stooten,
 zend dien daarheen: wanneer die zóó geslagen wordt als ik, en met het
 39 leven daaraf komt, zoo moogt gij hem wel weder aannemen; want God
 is machtig in die plaats, en die zijne woning in den hemel heeft, ziet
 daarop en bevrijdt ze; en wie ze beschadigen willen, die straft hij en
 40 slaat ze dood. Dit zij genoeg van de schatkamer en van Heliodorus.

HOOFDSTUK 4.

De hoogepriester Onias, Jason en Menelaus. — Invoering van Grieksche zeden. —
Onlusten te Jeruzalem.

MAAR Simon, die den ^a schat en zijn vaderland zoo verraden had, sprak ^a 2 Makk. 3 : 6.
 kwalijk van Onias, alsof hij dat ongeluk, dat ^b Heliodorus overkomen ^b 2 Makk. 3 : 9.
 2 was, bewerkt had, en beschuldigde hem, dat hij trachtte heer van het ²⁸⁻²⁹
 land te worden, daar hij nochtans der stad alles goeds deed, en het met
 3 zijn volk getrouw meende en aan Gods wet vasthield. Toen nu de haat
 en nijd zóó groot was, dat Simons aanhang sommigen deswege dood-
 4 sloeg, en Onias zag, dat er groote ongelegenheid uit zulke oneenigheid
 zou ontstaan, dewijl ^c Apollonius, de hoofdman in Neder-Syrië, zoo woedde ^c 2 Makk. 3 : 5.
 5 en Simons moedwil sterkte, maakte hij zich op tot den koning, ⁵ niet
 om zijn volk aan te klagen, maar ten beste van land en lieden;
 6 want hij zag, dat het zonder des konings voorzorg niet mogelijk

- was langen tijd vrede te houden, noch Simons moedwil te stuiten.
- 7 Toen nu koning Seleucus gestorven was en de regeering op Antiochus Epifanes kwam, stond Jason, Onias broeder, naar het hooge priesterschap
- 8 en beloofde den koning, indien hij het verwierf, driehonderd en zestig
- 9 talenten zilver, en van de andere inkomsten tachtig talenten; en bovendien beloofde hij hem ook nog, zich te verbinden voor honderd en vijftig talenten, als men hem wilde toestaan leer- en oefenplaatsen aldaar te stichten, en de Antiochiërs, die te Jeruzalem woonden, als burgers in
- 10 te schrijven. Toen de koning dit bewilligde en Jason het priesterambt kreeg, gewende hij terstond zijne lieden aan de heidensche levenswijze;
- 11 en de den Joden gunstig gezinde wetten, die namens de koningen waren ingesteld door Johannes, den vader van ^d Eupolemus, die naar Rome ^d 1 Makk. 8 : 17. gezonden was om met de Romeinen een verbond te maken, schafte hij af, en vernietigde de oude, eerwaardige wetten, en voerde andere ^e 1 Makk. 1 : 15.
- 12 schandelijke instellingen in. Bij den burg bouwde hij eene ^e oefenplaats en gebod, dat de sterkste jonge gezellen zich daarin oefenen
- 13 zouden. En het heidensche leven nam alzóó de overhand, door den
- 14 goddeloozen hooge priester Jason, dat de priesters het offer, noch den tempel meer achtten, maar naar de oefenplaats liepen en zagen hoe men
- 15 zich met de werpschijf en in andere spelen oefende. En zij lieten alzoo varen wat de eer hunner vaders was en hielden den heidenschen roem
- 16 voor kostelijk. Zij moesten het ook duur betalen; want God zond over hen juist diegenen, wien zij zulke spelen wilden nadoen, opdat die hen
- 17 straffen zouden. Want met Gods woord is niet te spotten, dat ondervindt men toch op het laatst.
- 18 Toen men nu te Tyrus het groote vijfjarige kampspel hield, en de
- 19 koning daarbij was, zond de booswicht Jason sommige Antiochiërs, alsof zij van Jeruzalem waren, om het kampspel ook te zien; en zond met hen driehonderd drachmen, om daarvan aan Hercules te offeren. Doch zij, aan wie dat bevolen was, zagen dat het niet voegen zou, en wilden het derhalve daartoe niet gebruiken, maar ergens anders toe aanwenden.
- 20 Daarom, schoon hij het tot het offer van Hercules gezonden had, besteedden zij het aan scheepstoerusting.
- 21 Toen nu Ptolemeüs Filométor, de jonge koning van Egypte, zijnen eersten rijksdag uitgeschreven had, zond Antiochus Apollonius, den zoon van Mnestheus, op dienzelfden rijksdag naar Egypte; maar toen hij vernam, dat men daar op hem afgunstig was geworden, trok hij weder terug, en was bedacht om zijn rijk in vrede te behouden; en hij kwam
- 22 te Joppe en vandaar naar Jeruzalem. En hij werd door Jason en de geheele stad luisterrijk ontvangen en ingehaald met fakkels en groot gejuich; daarna reisde hij weder naar Fenicië.
- 23 Maar na drie jaren zond Jason Menelaüs, den broeder van den voormelden Simon, om den koning geld te brengen, en hem sommige
- 24 noodige zaken te herinneren. En toen hij bij den koning in gunst kwam, vleide hij hem en bracht het hooge priesterschap aan zichzelf en gaf den
- 25 koning driehonderd talenten zilver meer dan Jason. En hij kwam alzoo met des konings bevel weder naar Jeruzalem en handelde niet als een hooge priester, maar als een woedende tyran en als een gruwzaam wild
- 26 dier. Alzoo werd Jason, die zijnen broeder uit zijn ambt gestooten had, weder door een ander daaruit gestooten, en moest in het land
- 27 der Ammonieten vluchten; en Menelaüs verkreeg de regeering. Maar, toen hij het geld, hetwelk hij den koning beloofd had, niet kon opbrengen, toen Sostratus, de hoofdman in den burg, het van hem eischte, gelijk de koning hem bevolen had, liet de koning beiden vóór zich ont-
- 29 bieden, en Menelaüs liet in zijne plaats zijnen broeder Lysimachus als

hoogepriester achter; Sostratus echter, den bevelhebber van Cyprus, Krates.

30 Toen dit nu zoo geregeld was, werden de Tarsers en Malloten oproerig,
 31 omdat de koning hen aan zijn bijwijf geschonken had. Toen maakte
 de koning zich schielijk op om het oproer te stillen en liet den vorst
 32 Andronicus als stadhouder in zijne plaats achter. Toen Menelaüs dat
 gewaarwerd, dacht hij dat hij gelegenheid had om weder tot zijnen
 ouden staat te kunnen komen, en stal eenige kleinoodiën uit den tempel
 en schonk ze aan Andronicus en verkocht eenige daarvan te Tyrus en
 33 in andere omliggende steden. Toen Onias dat vernam, begaf hij zich
 naar een vrijplaats te Dafné, dat vóór Antiochië ligt, en bestrafte hem.
 34 Maar Menelaüs kwam tot Andronicus alleen, en vermaande hem, dat
 hij Onias vangen zoude. Dit deed hij en ging tot hem en overreedde
 hem met list, gaf hem ook zijne hand, en den eed er op, dat hij uit
 zijne vrijplaats tot hem kwam; want hij wist, dat Onias hem niet ver-
 35 trouwde. En toen hij hem alzoo overreed had, doorstak hij hem tegen
 alle recht. Dit deed niet alleen den Joden leed, maar het verdroot ook
 36 vele heidenen, dat hij den vromen man zoo omgebracht had. Toen nu
 de koning alle zaken in Cilicië hersteld had en weder naar huis reisde,
 liepen de Joden in alle steden tot hem, en ook sommige heidenen en
 37 klaagden hem, dat Onias onschuldig vermoord was. En Antiochus was
 daarover hartelijk bedroefd en het jammerde hem, dat de vrome eerlijke
 38 man zoo jammerlijk omgekomen was; en hij werd toornig tegen Andro-
 nicus en liet hem het purperkleed benevens het andere sieraad uittrekken,
 en hem zoo in de geheele stad rondvoeren, en ten laatste ter dood
 brengen op die plaats, waar hij Onias doorstoken had. Alzoo heeft God
 hem naar zijne verdienste gestraft.

39 Maar toen Lysimachus, op raad van zijnen broeder Menelaüs, veel
 uit den tempel gestolen had, en het gerucht onder de lieden gekomen
 was, vergaderde het volk tegen Lysimachus, toen alreeds vele van de
 40 gouden kleinoodiën weggeraakt waren. Toen nu de gemeente verzameld
 en zeer toornig was, rustte Lysimachus drieduizend man uit en wilde
 zich met geweld verdedigen en stelden een ouden, listigen hoofdman
 41 over hen. Toen de burgers dat zagen, namen sommigen steenen,
 sommigen dikke stokken, en sommigen wierpen hen met asch in de
 42 oogen, zoodat velen van hen gewond en sommigen geheel verslagen
 werden, en de anderen allen wegliepen; en den tempelroover vingen
 43 zij bij de schatkamer. Daarna brachten zij Menelaüs voor het gericht.
 44 En dewijl de koning te Tyrus gekomen was, lieten drie van hen,
 gezanten des raads, hem het voorgevallene melden, opdat hij daarover
 45 vonnis zou vellen. Maar toen nu Menelaüs overtuigd was, beloofde hij aan
 Ptolemeüs veel geld, indien hij zijne vrijheid bij den koning kon ver-
 46 werven. Toen ging Ptolemeüs alléén tot den koning in zijne zaal, in
 47 welke hij zich verkoelde, en overreedde den koning, ⁴⁷ dat hij Menelaüs,
 die al het ongeluk aangericht had, vrijliet en de arme lieden ter dood
 veroordeelde, die zelfs bij de barbaren onschuldig bevonden en erkend
 48 zouden zijn. Alzoo werden degenen, die de zaken des volks en des
 49 tempels op het getrouwst behandeld hadden, onschuldig gedood. Dat
 smartte sommigen te Tyrus, en zij lieten hen met eer ter aarde brengen.
 50 Maar Menelaüs bleef in het ambt, door hulp van sommige machtigen
 aan het hof, die van hem genot hadden; en hij werd hoe langer hoe
 erger en bracht den burgers alle nadeel toe.

HOOFDSTUK 5.

Antiochus neemt Jeruzalem in en plundert den tempel.

IN dienzelfden tijd trok Antiochus ten tweeden male naar Egypte. ² Maar

- men zag door de geheele stad, veertig dagen na elkander, in de lucht
 3 ruiters in gouden harnassen, met lange spiesen, in slagorde; en men zag, dat zij op elkander aanvielen en met de schilden en spiesen zich verweerden, en hoe zij de zwaarden uittrokken en op elkander schoten, en hoe de gouden tuigen blonken, en hoe zij menigerlei harnassen hadden.
- 4 Toen bad iedereen, dat het toch niets kwaads mocht beduiden.
- 5 Maar er kwam een valsch gerucht, dat Antiochus zou gestorven zijn. Toen nam Jason omstreeks duizend man bij zich en tastte onvoorziens de stad aan; en toen hij met de zijnen de muren beklommen en de
 6 stad veroverd had, vluchtte Menelaüs op den burg. Maar Jason vermoordde zijne medeburgers jammerlijk; niet denkende, dewijl het hem zoo gelukte tegen zijne vrienden, dat het zijn groot ongeluk was; want hij meende dat hij over zijn vijanden en niet over zijne medeburgers zegepraalde.
- 7 Maar hij kon evenwel de regeering niet machtig worden, maar kreeg zijn loon, gelijk hij verdiend had, en vluchtte met schande weder in het
 8 land der Ammonieten. Daar werd hij ten laatste aangeklaagd voor Aretas, den koning der Arabieren, zoodat hij van de ééne stad in de andere moest vluchten en nergens veilig was; en ieder was hem vijandig, als iemand, die van zijne wet afvallig was; ook vervloekte ieder hem als een verrader en vijand van zijn vaderland; en aldus is hij naar Egypte
 9 verdreven. En, gelijk hij vele lieden uit hun vaderland verdreven had, moest hij ook zelf in ballingschap sterven, te Lacedémon, waar hij hoopte een verblijf te hebben, dewijl hij door maagschap aldaar verbonden was.
- 10 Maar, gelijk hij velen onbegraven weggeworpen heeft, is hij ook gestorven, zonder dat iemand over hem heeft rouwgedragen; en hij heeft niet alleen het geluk niet gehad van in zijn vaderland begraven te worden, maar heeft ook in vreemde landen geen graf mogen hebben.
- 11 ^a Toen dat voor den koning kwam, dacht hij, dat geheel Judéa van ^a 1 Makk. 1: 21—29. hem zou afvallen, en trok met gramschap uit Egypte en nam Jeruzalem
 12 met geweld in; en hij beval den krijgsknechten, dat zij zonder barmhartigheid zouden dooden alwat zij vonden op de straten en in de huizen.
- 13 Toen doodde men door elkander jong en oud, mannen en vrouwen,
 14 kinderen en maagden, ja zelfs de kinderen in de wieg; zoodat er in drie dagen tachtigduizend omkwamen, veertigduizend gevangen en evenzoovelen verkocht werden.
- 15 Doch Antiochus stelde zich daarmede niet tevreden, maar tastte ook de heiligste plaats op de aarde aan; en Menelaüs, de verrader, bracht
 16 hem daarin. Toen roofde hij met zijne vervloekte handen de heilige vaten; en alwat de andere koningen voor den tempel gegeven hadden,
 17 tot eer en versiering, roofde hij met zijne zondige handen weg; en hij verhief zich zeer en zag niet, dat de Heer zulks gedoogde over degenen,
 18 die in de stad waren, om hunner zonden wil. Maar dit was de oorzaak, dat God de heilige plaats zoo jammerlijk liet schenden, anders zou het Antiochus evenzoo gegaan zijn als Heliodorus, die door koning Seleucus ^b 2 Makk. 3: 23—29. gezonden was ^b om de schatkamer te bezichtigen, en daarbij zoo geducht geslagen werd, dat hij van zijn misdadig voornemen moest afstaan.
- 19 Want God heeft het volk niet uitverkoren om de plaats, maar de plaats
 20 om het volk. Daarom moest de heilige tempel ook lijden, toen het volk gestraft werd, gelijk hij ook wederom van des volks welvaart genot had; want, gelijk de tempel door de vijanden ingenomen werd, toen de Heer toornig was, zoo is hij weder tot heerlijkheid gekomen, toen de Heer
 21 hun weder genadig werd. De som nu van alwat Antiochus uit den tempel geroofd heeft, is achttienhonderd talenten zilver; die nam hij mede en trok terstond naar Antiochië, met zulk een hoogmoed en hoovaardigheid, dat hij zich verbeeldde het land bevaarbaar en de zee betreedbaar te kunnen maken.

- 22 En hij liet eenige bevelhebbers achter, ondeugende lieden: te Jeruzalem,
 23 Filippus uit Frygië, die nog erger en wreeder was dan zijn heer; te
 Gerizim, Andronicus; en benevens die beiden Menelaüs, die nog erger
 24 was dan al de anderen, om zijn eigen volk te plagen. Maar, dewijl
 Antiochus den Joden zoo vijandig was, ^c zond hij hun den verfoeilijken ^{c 1 Makk. 1:30—39.}
 Apollonius met tweeëntwintigduizend man in het land en gebood hem,
 25 dat hij alle volwassen mannen zou dooden, maar de vrouwen en het
 jonge volk verkoopen. Toen hij nu voor Jeruzalem kwam, hield hij
 zich vreedzaam tot op den sabbatdag, op welken de Joden rusten; toen
 gebood hij terstond zijn volk, dat zij zich tot den strijd zouden toerusten.
 26 Toen nu iedereen toeliep en zien wilde wat er van worden zou, liet hij
 ze allen doorsteken en kwam alzoo met het geheele heir in de stad en
 27 versloeg eene groote menigte. ^d Maar Judas Makkabeüs maakte zich weg ^{d 1 Makk. 2:28.}
 met negen broeders in de wildernis en het gebergte en voedde zich daar,
 met al degenen, die zich tot hem begeven hadden, van de kruiden,
 opdat hij niet onder de onreine heidenen behoefde te leven.

HOOFDSTUK 6.

Verontreiniging van den tempel. — De marteldood van Eleazar.

- NIET lang daarna zond de koning een ouden man van Athene, om de
 Joden te dwingen, dat zij van de wetten hunner vaders afvielen en
 2 Gods wet niet meer hielden; en om den tempel te Jeruzalem te veront-
 reinigen en hem tempel van Jupiter Olympius te noemen, en den tempel
 te Gerizim tempel van Jupiter Xenius, dewijl aldaar vreemde lieden
 3 woonden. Maar zulk woest bedrijf deed iedereen zeer leed. ⁴ Want de
 heidenen zwelgden en brasten in den tempel en bedreven allerlei ontucht
 met de vrouwen in de heilige plaats en brachten er veel in, dat niet
 5 betaamde. ^a Men offerde op het aldaar offers, verboden in de wet, ^{a 1 Makk. 1:50.}
 6 en men hield geen sabbaten noch andere gewone feestdagen, en niemand
 7 durfde laten blijken, dat hij een Jood was; maar men dreef hen met
 geweld alle maanden tot het offer, als het des konings geboortedag was;
 en, als men het feest van Bacchus vierde, dwong men de Joden, dat
 zij, Bacchus ter eer, met kransen van klimop moesten omgaan.
 8 Men had ook, op aanraden van Ptolemeüs, een gebod laten uit-
 gaan aan de steden der heidenen, die rondom Jeruzalem waren, dat zij
 9 de Joden overal tot het offer dwingen zouden; en, indien sommige stand-
 vastig daarbij bleven, dat zij met de heidenen niet wilden heulen, dat
 men deze terstond zou doorsteken. Toen zag men een groote ellende.
 10 ^b Twee vrouwen werden opgebracht, omdat zij hare zonen besneden ^{b 1 Makk. 1:63.}
 hadden: men bond haar de kinderkens aan de borsten en voerde ze rond
 11 door de geheele stad en wierp ze ten laatste over den muur. ^c Som- ^{c 1 Makk. 2:34.}
 migen hadden zich in de naaste spelonken verborgen, opdat zij den
 sabbat houden mochten: deze verbrandde men, toen het Filippus bericht
 werd; want zij wilden zich niet verweren, opdat zij zich aan den sabbat
 niet bezondigden.
 12 Maar ik moet alhier den lezer vermanen, dat hij zich niet ergere
 over die ellende, maar denke, dat hun die straf niet tot verderf, maar
 13 ons tot waarschuwing wedervaren is. Want het is een groote genade,
 dat God de zondaars stuit, dat zij niet voortgaan, en hen terstond ach-
 14 tervolgt met de straf. Want de Heer, onze God, verschoont ons niet
 zoo lang als de andere volken, die hij hun gang laat gaan, totdat zij de maat
 15 hunner zonden vervuld hebben, opdat hij hen dáarna straffe; maar hij
 stuit ons, opdat wij het niet teveel zouden doen en hij ten laatste zich
 16 aan ons zou moeten wreken. Daarom heeft hij zijne barmhartigheid nog

nooit geheel van ons genomen, en, of hij ons al met een ongeluk gekas-
 17 tijd heeft, hij heeft nochtans zijn volk niet geheel verlaten. Dit heb ik
 hier tot eene vermaning willen zeggen; nu zullen wij weder tot de
 historie overgaan.

18 Er was een van de voornaamste schriftgeleerden, Eleazar, een
 bedaagd en echter een zeer schoon man; dien braken zij met geweld
 19 den mond open, opdat hij varkensvleesch zou eten. ^d Maar hij wilde ^d 1 Makk. I : 65-67.
 liever met eere sterven, dan zoo schandelijk leven, en spuwde het uit.
 20 En toen hij tot de marteling ging, bestrafte hij degenen, die verboden
 21 vleesch aten uit liefde tot het tijdelijke leven. Die nu uitgekozen waren
 om de lieden tot het eten van varkensvleesch, tegen ^e de wet, te dwingen, ^e Lev. 11 : 7.
 namen hem, dewijl zij hem zoo langen tijd gekend hadden, terzijde, en zeiden
 dat zij hem vleesch zouden brengen, hetwelk hij wel eten mocht; dat
 hij slechts moest veinzen alsof het geofferd varkensvleesch ware, en het
 22 den koning ten gevalle eten moest, opdat hij alzoó bij het leven blijven
 23 en de oude vriendschap genieten mocht. Maar hij bedacht zich alzóó,
 gelijk het zijnen hoogen ouderdom en zijn grijs hoofd, ook zijnen goeden
 wandel, dien hij van jongs af geleid had, en de heilige goddelijke wet
 betaamde, en zeide ronduit: Voert mij slechts zonder verwijl ter dood;
 24 want het zou mijnen ouderdom schandelijk staan, dat ik zóó veinzen
 zou, dat de jeugd zou kunnen denken: Eleazar, die nu negentig jaren
 25 oud is, is óók een heiden geworden; en dat zij alzoó door mijn veinzen
 verleid zouden worden, omdat ik zoo voor de lieden veinsde, en mijn
 leven, zulk een kleinen tijd, dien ik nog te leven heb, zoo verschoonde;
 26 dit zou mij eene eeuwige schande zijn. En trouwens, wat heb ik er
 aan, of ik nu alzoó de straf der menschen al ontvlood, daar ik Gods
 27 handen, levend of dood, niet ontvlieden kan? Daarom wil ik nu vroolijk
 28 sterven, gelijk het mij, ouden man, betaamt, en aan de jeugd een goed
 voorbeeld nalaten, dat zij gewillig en kloekmoedig voor de heerlijke,
 29 heilige wet sterven. Toen hij deze woorden zoo gesproken had, bracht
 men hem tot de marteling. Die hem nu leidden, en tevoren vriendelijk
 jegens hem geweest waren, werden toornig op hem om die woorden;
 30 want zij meenden, dat hij het uit trotschheid gezegd had. Maar toen
 zij hem geslagen hadden en hij op het punt was van te sterven, zuchtte
 hij en sprak: De Heer, wien niets verborgen is, weet, dat ik van de
 slagen en de groote smart, welke ik aan mijn lichaam verdraag, wel
 had kunnen bevrijd zijn, als ik gewild had; maar wegens mijne ziel lijd ik
 31 het gaarne, om Gods wil. En hij is alzoó gestorven en heeft met zijnen
 dood een troostrijk voorbeeld nagelaten, dat niet alleen de jeugd, maar
 iedereen tot deugd vermanen moet.

HOOFDSTUK 7.

Marteldood van zeven broeders en van hunne moeder.

ER werden ook zeven broeders, benevens hunne moeder, gevangen en
 met geesels en riemen geslagen en gedwongen door den koning, dat zij
 varkensvleesch zouden eten, hetgeen hun in de wet verboden was.
 2 Toen zeide de oudste van hen aldus: Wat wilt gij veel vragen en van
 ons weten? Wij willen eer sterven dan iets tegen onze vaderlijke wetten
 3 doen. Toen werd de koning toornig en gebood, dat men terstond
 4 pannen en ketels op het vuur zou zetten. Toen men dat gedaan had,
 gebood hij, dat men den oudste de tong uitsnijden en handen en voeten
 afhouden zou, dat de andere broeders en de moeder het aanzagen.
 5 Toen hij nu alzoó verminkt was, liet hij hem naar het vuur brengen
 en in de pan braden; en toen de vlam rondom in de pan sloeg, ver-

- maanden zij elkander, benevens de moeder, om onversaagd te sterven,
 6 en spraken: God, de Heer, zal het recht aanzien en ons genadig zijn,
 gelijk Mozes betuigt in zijn gezang waarin hij in het aangezicht tegen
 hen getuigt en spreekt: ^a „en hij is zijnen knechten genadig”. a Deut. 32 : 36
- 7 Toen de eerste zoo gestorven was, leidde men den tweede óók heen,
 om hunnen moedwil met hem te bedrijven; en zij trokken hem de huid
 en het haar af en vraagden hem of hij varkensvleesch wilde eten, of
 8 het geheele lichaam met al de leden laten martelen. Maar hij antwoordde
 in zijne taal en zeide: Ik wil het niet doen. Toen namen zij hem en
 9 martelden hem gelijk den eerste. Toen hij nu zieltoogde, sprak hij: Gij
 vervloekt mensch, gij neemt mij wel het tijdelijke leven, maar de Heer
 der geheele wereld zal ons, die voor zijne wet sterven, ^b opwekken tot b Dan. 12 : 2
 een eeuwig leven.
- 10 Daarna namen zij den derde en bedreven ook met hem hunnen
 moedwil; en, toen zij het van hem eischten, stak hij de tong terstond
 11 uit en strekte de handen uit en zeide vrijmoedig: Deze ledematen heeft
 God van den hemel mij gegeven, daarom wil ik ze gaarne overgeven
 voor zijne wet; want ik hoop, dat hij ze mij wel zal wedergeven.
- 12 Maar de koning en zijne dienaars verwonderden zich, dat de jongeling
 zoo vrijmoedig was en de marteling geheel niet achtte.
- 13 Toen deze insgelijks dood was, pijnigden zij den vierde óók en geeselden
 14 hem. Maar, toen hij nu sterven zou, sprak hij: Dit is een groote
 troost, dat wij hopen, dat, als de menschen ons dooden, God ons
 weder zal opwekken; ^c maar gij zult niet opgewekt worden tot het leven. c Dan. 12 : 2
- 15 Daarna namen zij den vijfde en geeselden hem óók. Deze zag Antiochus
 16 aan en sprak tot hem: Gij zijt een mensch en moet sterven; maar dewijl
 gij macht hebt op de aarde, doet gij wat gij wilt; maar denk niet, dat
 17 God ons geheel verlaten heeft. Wacht een kleinen tijd, zoo zult gij
 bevinden hoe machtig God is, ^d die u en uw geslacht plagen zal. d 2 Makk. 9 : 5, 6.
- 18 Na dezen brachten zij den zesde óók voor; deze zeide ook, toen hij
 sterven zou: Gij zult mij zoo niet bedriegen; want wij hebben dit
 lijden wel verdiend, omdat wij ons aan onzen God bezondigd hebben;
 19 en hij handelt verschrikkelijk met ons, maar gij zult niet ongestraft
 blijven, omdat gij tegen God zoo woedt.
- 20 Maar het was een groot wonder aan de moeder, en het is een voor-
 beeld, dat waardig is om het van haar op te teekenen; want zij zag
 hare zonen alle zeven op één dag na elkander martelen en verdroeg het
 21 met groote lijdzaamheid, wegens de hoop, die zij op God had. Daardoor
 werd zij zoo moedig, dat zij den éénen zoon na den anderen in hare
 taal troostte en een mannelijken moed vatte; en zij sprak tot hen:
 22 Ik ben wel uwe moeder en heb u gebaard; maar den adem en het
 leven heb ik ulieden niet gegeven, noch uwe ledematen zoo gemaakt;
 23 daarom zal hij, die de wereld en alle menschen geschapen heeft, u
 den adem en het leven genadig wedergeven, gelijk gij het nu voor zijne
 wet waagt en overgeeft.
- 24 Toen Antiochus dat hoorde, meende hij, dat zij hem verachtte en
 versmaadde in hare taal; en hij riep den jongsten zoon vóór zich, die nog
 overig was, en vermaande hem met goede woorden en verzekerde hem
 met een eed, dat, als hij van zijne vaderlijke wet wilde afstaan, hij
 dan een genadigen heer aan hem zou hebben, en hij hem rijk en tot
 25 een aanzienlijk man zou maken. Maar toen hij zich niet wilde laten
 overreden, liet de koning de moeder voor zich komen en vermaande
 haar, dat zij toch den zoon daartoe overreden zou, opdat hij het leven
 26 behouden zou. Toen hij haar nu met vele woorden geboden had, beloofde
 27 zij hem, dat zij het doen zou. Maar zij spotte slechts met den tyran;

want zij ging tot haar zoon en sprak heimelijk in hare taal met hem, zeggende: Mijn lief kind, hetwelk ik negen maanden onder mijn hart gedragen en omtrent drie jaren gezoogd en met groote moeite opgevoed heb, ontferm u toch over mij. Zie den hemel en de aarde aan en alwat er in is; dit alles heeft God uit niet gemaakt en wij, menschen, zijn óók zoo gemaakt. Daarom vrees niet voor den beul, maar sterf gaarne, gelijk uwe broeders; opdat de genadige God u, benevens uwe broeders, weder levendmake en u aan mij wedergeve.

30 Toen de moeder met den zoon nog zoo sprak, zeide de jongeling: Waar wacht gij op? Denkt maar niet, dat ik den tyran hierin zal gehoorzaam zijn; maar ik wil de wet houden, die onzen vaderen door Mozes gegeven is. Maar gij, die den Joden alle verdriet aandoet, zult den Heer, onzen God, niet ontvliden. Wij lijden om onze zonden, dat is waar; en, ofschoon de levende God een wijle toornig op ons is, ons straft en kastijdt, zal hij nochtans zijnen knechten weder genadig worden. Maar gij, goddeloos vervloekt mensch, verhef u niet te zeer wegens uw vermogen en verhoovaardig u niet in de ijdele hoop, omdat gij de kinderen van God vervolgt; want gij zijt het oordeel des almachtigen Gods, die alle dingen ziet, nog niet ontvloden. Mijne broeders, die zich een kleinen tijd hebben laten martelen, verwachten nu het eeuwige leven naar Gods belofte; maar gij zult naar Gods oordeel gestraft worden, zooals gij met uwen hoogmoed verdiend hebt. Ik wil mijn lijf en leven voor de wetten mijner vaderen overgeven, gelijk mijne broeders, en tot God roepen, dat hij spoedig zijn volk genadig worde; ^e maar gij zult zelf nog moeten bekennen, door groote pijn en smart, dat hij alleen de ware God is. Maar Gods toorn over mij en mijne broeders zal ophouden, die billijk over ons geheele volk gegaan is. Toen de koning dat hoorde, werd hij woedend en liet hem nog harder martelen dan de anderen; want het verdroot hem, dat zij hem nog daarenboven bespotten. Alzoo is deze óók onschuldig gestorven en heeft al zijn vertrouwen op God gesteld. Ten laatste werd de moeder óók ter dood gebracht. ⁴² Dit zij genoeg van het heidensche offer en van de gruwzame marteling.

^e 2 Makk. 9 : 13.

HOOFDSTUK 8.

Judas overwint Nicanor.

MAAR Judas Makkabeüs en zijne metgezellen gingen heimelijk hier en daar in de vlekken en riepen hunne vrienden, en wat er meer bij het geloof der Joden gebleven was, te zamen, zoodat hij omtrent zesduizend man bijéénbracht. En zij riepen God aan, dat hij het arme volk, dat door iedereen geplaagd werd, wilde aanzien, en zich ontfermen over den tempel, dien de goddelooze menschen ontheiligd hadden, en over de geteisterde stad, die geheel woest was; en dat hij toch het onschuldige bloed, dat tot hem riep, wilde hooren, en gedenken aan de onnoozele kinderkens, die tegen alle recht doorstoken werden, en de lasteringen zijns naams wreken. ^a En Makkabeüs met zijnen hoop plaagde de heidenen zeer; want de Heer hield op met zijnen toorn en werd hun weder genadig. Hij overviel onvoorziens de steden en vlekken en stak ze in brand en nam de geschiktste plaatsen in en deed den vijanden groote schade.

7 Maar meest voerde hij dat uit bij nacht, zoodat men wijd en zijd van zijne daden sprak.

8 Toen nu Filippus zag, dat hij hoe langer hoe sterker werd, dewijl het hem zoo gelukte, schreef hij aan Ptolemeüs, den hoofdman in Neder-Syrië en Fenicië, om hulp; want den koning was veel daaraan gelegen.

9 Toen zond Ptolemeüs zijnen besten vriend, ^b Nicanor, den zoon van

^a 1 Makk. 3 : 1-26.

^b 1 Makk. 3 : 38-41.

Patroclus, met twintigduizend man, opdat hij de Joden geheel uitroeien zou en voegde hem een hoofdman toe, genaamd Gorgias, een ervaren
 10 krijgsman. Maar Nicánor dacht, dat hij van de gevangenen Joden het geld
 krijgen zou, hetwelk de koning den Romeinen jaarlijks geven moest,
 11 namelijk tweeduizend talenten. Daarom zond hij terstond in de zee-
 steden hier en daar en liet uitroepen, dat hij de Joden verkoopen wilde,
 negentig voor een talent; want hij dacht niet, dat de straf van God hem
 zoo nabij was.

12 Toen nu Judas hoorde van den tocht, dien Nicánor voorhad, hield hij
 het den Joden voor, die bij hem waren, dat er een heir komen zou.

13 ^c Wie nu versaaft waren en het vertrouwen op God niet hadden, dat ^c 1 Makk. 3 : 56.

14 hij straffen zou, liepen weg en vloden. Maar de andere verkochten alwat
 zij hadden en baden den Heer, dat hij hen toch verlossen wilde, welke
 15 Nicánor al verkocht had, eer hij hen gevangen had; en, indien hij het
 niet om hunnentwil doen wilde, dat hij het toch doen zou om het verbond,
 hetwelk hij met hunne vaderen gemaakt had, en om zijnen
 heerlijken naam, naar welken zij genoemd zijn.

16 Toen nu Makkabeüs zijne lieden te zamen gebracht had, bij de zes-
 duizend man, vermaande hij hen ten zeerste, dat zij niet zouden ontstellen
 voor de vijanden, noch vreezen voor de groote menigte der heidenen,
 17 die hen tegen recht en billijkheid plaagden, maar zich dapper verweren
 en denken aan de smaadheid, welke zij der heilige plaats aangedaan,
 en hoe zij de stad gehoond en geplaagd en de vaderlijke wet afgeschafft

18 hadden. ^d Zij verlaten zich (sprak hij) op hun harnas en zijn vol trotsch- ^d Ps. 20 : 8.

heid; maar wij verlaten ons op den almachtigen God, die in één oog-
 19 wereld terneder kan slaan. En hij verhaalde hun ook alle geschiedenissen,
 hoe God zoo dikwijls hunne vaderen genadig geholpen had; ^e hoe Sanherib ^e 2 Kon. 19 : 35.
 met honderdvijfentachtigduizend man in één nacht omgekomen was;
 20 hoe het in den veldslag te Babylon tegen de Galatiërs gegaan was; hoe
 zij allen in grooten nood gekomen waren, achtduizend Joden en vier-
 duizend Macedoniërs; hoe de Macedoniërs den moed verloren en die
 achtduizend Joden alleen met Gods hulp honderdtwintigduizend man
 verslagen en grooten buit daardoor verkregen hadden.

21 Toen hij hen met zulke woorden kloekmoedig gemaakt had, dat zij
 22 voor de wet en hun vaderland gaarne sterven wilden, maakte hij vier
 hoopen en stelden zijne broeders vooraan in de slagorden, dat zij ze
 aanvoeren zouden, namelijk Simon, Jozef en Jonathan, en voegde aan
 23 elk vijftienhonderd man toe. Daarna liet hij Eleazar het heilige boek
 lezen en gaf hun een krijgsteeken: dat God hen zou helpen, en
 trok alzoo vooraan in de slagorde voor de anderen uit en tastte Nicánor

24 aan. En de almachtige God stond hen bij, dat zij het geheele heir op
 de vlucht sloegen en vele wonden toebrachten, en bij de negenduizend

25 versloegen; en zij joegen degenen na, ^f die gekomen waren om de Joden ^f 1 Makk. 3 : 41.

26 te koopen, en ontnamen hun het geld. En nadat zij de vijanden achterna
 gejaagd hadden, moesten zij weder omkeeren, want het was de avond
 vóór den sabbat; dit was de oorzaak, dat zij ophielden hen te vervolgen.

27 Daarna plunderden zij en namen het harnas en het wapentuig, en hielden
 den sabbat en loofden en prezen God, die hen op dien dag behouden,

28 en weder begonnen had zijne genade te betoonen. Na den sabbat deelden
 zij den buit uit onder de armen, weduwen en weezen; en het overige

29 behielden zij voor zichzelf en voor hunne kinderen. En zij hielden een
 algemeen gebed, dat de barmhartige God zijnen toorn geheel van hen

30 wilde afwenden. Daarna leverden zij vele veldslagen met ^g Timotheüs ^g 1 Makk. 5 : 6, 34.

en ^h Bacchides, en versloegen over de twintigduizend man en veroverden ^h 1 Makk. 9 : 1.

- de sterkten en deelden den buit gelijkelijk onder zich, en onder de ver-
 31 dreven weezen, weduwen en ouden. En, nadat zij de wapenen verzameld
 hadden, brachten zij de wapenen op de sterkten en voerden ook grooten
 32 buit naar Jeruzalem. En zij doodden een hoofdman van Timotheüs, een
 goddeloozen man, die de Joden zeer geplaagd had.
- 33 Zij vierden echter de overwinning te huis, in Jeruzalem, en verbrandden
 Kallisthenes en eenige anderen, die de heilige poorten aangestoken
 hadden en in een klein huis gevlucht waren, zoodat zij het verdiende
 loon voor hun goddeloos gedrag ontvingen.
- 34 De aartsbooswicht Nicánor echter, die de duizend kooplieden had
 35 medegebracht, om de Joden te koopen, werd door de hulp des Heeren
 verootmoedigd door hen, die hij voor de allergeeringsten had gehouden.
 En, nadat hij zijn prachtig gewaad had afgelegd, kwam hij geheel alleen,
 als een weggeloozen knecht, midden door het land naar Antiochië, en
 36 was bovenmate bedroefd, dat zijn leger vernietigd was. En hij, die
 zich wilde onderwinden om van de gevangenen van Jeruzalem het geld
 te ontvangen, dat aan de Romeinen jaarlijks moest betaald worden,
 moest verkondigen, dat God voor de Joden streed en dat de Joden daarom
 onoverwinnelijk waren, wyl zij wandelden in de geboden, die God hun
 gegeven had.

HOOFDSTUK 9.

Vreeselijk einde van Antiochus.

- OMTRENT** dienzelfden tijd moest Antiochus met schande uit Perzië af-
 2 trekken. Want toen hij in Persépolis getrokken was en aldaar ondernomen
 had den tempel te plunderen en de stad in te nemen, stonden de burgers
 op en verweerden zich en dreven Antiochus terug, zoodat hij met schande
 3 moest aftrekken. Toen hij nu te Ecbatana was, werd hij gewaar, hoe
 4 het met Nicánor en Timotheüs gegaan was. Toen werd hij toornig en
 nam zich voor de smaadheid aan de Joden te wreken en reed dag en
 nacht, om toch vooral spoedig voort te reizen; want Gods toorn dreef
 hem, omdat hij zoo trotsch gesproken had, dat hij, zoodra hij te Jeruzalem
 5 zou gekomen zijn, van de stad een doodenkuil wilde maken. Daarom
 strafte de almachtige Heer, de God van Israël, hem met eene heimelijke
 plaag, welke niemand genezen kon; want, zoodra hij dat gesproken had,
 overviel hem zulk eene snijding in het lijf en zulk eene krimping in de
 6 ingewanden, dat men hem niet helpen kon. En trouwens, hem weder-
 voer het recht van vergelding, omdat hij andere lieden geplaagd had.
- 7 Nog stond hij van zijne trotschheid niet af, maar werd nog verwoeder
 en brandde van boosheid tegen de Joden en haastte zich; en bij het
 rennen viel hij van den wagen, zóó hard, dat het hem door al zijne
 8 leden ging. Toen moest hij, die zich tevoren wegens groote hoovaardij
 inbeeldde, ^a dat hij de zee gebieden en de bergen op elkander zetten
 kon, uit hoofde van een éénigen val zich in een draagstoel laten dragen,
 9 opdat iedereen openlijk de macht Gods aan hem zoude zien. Er wiessen
 ook maaien uit het vervloekte lichaam en het verrotte met groote smarten;
 zoodat er geheele stukken van zijn lichaam afvielen, en het stonk zóózeer,
 10 dat niemand den stank kon uitstaan. En die zich tevoren inbeeldde
 aan den hemel te raken, dien kon niemand dragen wegens den onver-
 11 dragelijken stank. Toen moest hij van zijnen hoogmoed afstaan en zichzelf
 kennen, dewijl hij van God zoo aangetast was en de smarten gedurig
 12 grooter werden. En, toen hij ten laatste zelf den stank niet meer ver-
 dragen kon, sprak hij: Het is recht, dat men zich voor God
 verootmoedigt, en dat een sterfelijk mensch niet zoo vermetel is, dat

^a 2 Makk. 5 : 21.

- 13 hij zich inbeeldt Gode gelijk te zijn. En de booswicht begon en bad
 14 tot den Heer, die zich nu niet meer over hem wilde ontfermen; en hij
 beloofde, dat hij de heilige stad, die hij tevoren dacht te verdelgen en
 15 tot een doodenkuil te maken, zou vrijstellen; en de Joden, die hij
 tevoren niet waardig achtte, dat zij zouden begraven worden, maar
 die hij aan de vogels en dieren ter verslinding wilde geven, zou hij
 16 vrijlaten, gelijk de burgers te Athene; en den heiligen tempel, dien hij
 tevoren beroofd had, zou hij met allerlei sieraad weder versieren en veel
 meer heilig gereedschap daarin geven dan tevoren daarin geweest was;
 en hetgeen jaarlijks tot den offerdienst vereischt werd, zou hij van zijne
 17 eigen inkomsten geven; daarenboven wilde hij zelf een Jood worden en
 in alle plaatsen Gods macht prijzen en verkondigen.
- 18 Maar, toen de krankheid niet ophield, want Gods rechtvaardige toorn
 was al te zwaar over hem gekomen, wanhoopte hij aan zijn leven en
 19 schreef dit ootmoedige geschrift aan de Joden, als volgt: Antiochus, de
 20 koning en vorst, biedt den vromen Joden zijne groetenis aan. Indien
 gijlieden, benevens uwe kinderen, frisch en gezond zijt en het u welgaat,
 21 dank ik God daarvoor, ik, die mijn vertrouwen op den hemel stel; maar
 ik ben zeer krank. Dewijl ik gaarne een algemeenen vrede wilde
 bezorgen, die zeer noodig is, sedert ik op de reis uit Perzië krank
 22 geworden ben, denk ik genadig aan uwe trouw en vriendschap; hoewel
 23 ik hoop, dat het beter met mij zal worden. En nademaal mijn vader,
 toen hij in de bovenlanden trok, zijnen opvolger in de regeering aanwees,
 24 opdat men weten kon (indien er misschien een ongeluk gebeurde, of
 anders twist ontstond) wie heer zou zijn en het rijk niet beroerd werd:
 25 heb ik ook, dewijl ik zie, dat de omliggende vorsten naar mijn koninkrijk
 trachten, indien het mij kwalijk ging, mijnen zoon Antiochus als koning
 aangewezen, dien ik aan sommigen uwer dikwijls getrouwelijk aanbevolen
 heb, als ik in de bovenlanden trok; dien beveel ik nu ook ulieden aan.
- 26 Derhalve vermaan en bid ik u, wegens alle weldaden, welke ik aan allen
 in 't algemeen en aan elk in 't bijzonder bewezen heb, dat gij jegens mij
 27 en mijnen zoon voortaan vriendelijk en getrouw wilt zijn. Want ik
 verwacht van hem, dat hij zich genadig en vriendelijk jegens u zal
 gedragen en mijne handelwijze volgen.
- 28 Alzoo stierf de moordenaar en godslasteraar Antiochus in groote smarten,
 gelijk hij andere lieden aangedaan had, in een vreemd land en in de
 29 wildernis, een jammerlijken dood. En Filippus, die met hem opgevoed
 was, liet hem begraven; en dewijl hij voor den zoon van Antiochus
 vreesde, vluchtte hij naar Egypte tot koning Ptolemeüs Filométor.

HOOFDSTUK 10.

Reiniging van den tempel. — Judas Makkabeüs overwint de Edomieten en Timotheüs.

- ^aALZOO gaf God aan Makkabeüs en aan de zijnen den moed, dat zij den a 1 Makk. 4:36-50
 2 tempel en de stad weder innamen; en zij vernielden de andere altaren
 en tempels, welke de heidenen hier en daar op de straten hadden opge-
 3 richt. En, nadat zij den tempel gereinigd hadden, maakten zij een
 ander altaar en namen vuursteen en sloegen vuur, en offerden weder,
 hetwelk in twee jaren en zes maanden niet geschied was, en offerden
 reukwerk en ontstaken de lampen en legden de toonbrooden op.
 4 Toen nu dat alles geschied was, vielen zij op hun aangezicht neder voor
 den Heer en baden, dat hij hen toch niet meer in zulk een jammer
 wilde laten komen; maar, indien zij zich weer aan hem mochten bezon-
 digen, dat hij hen genadig straffen en niet in de handen der godslas-
 5 teraars, der gruwzame heidenen, geven wilde. En God schikte het zoo,

- dat op dien dag de tempel gereinigd werd, op welken de heidenen hem verontreinigd hadden, namelijk op den vijftiendagsten dag der maand
- 6 Kislev. En zij hielden met vreugde feest, gelijk een feest der loofhutten, en gedachten daarbij, dat zij een korten tijd tevoren het Loofhuttenfeest in de wildernissen en in de holen, als de wilde dieren, gehouden hadden.
- 7 En zij droegen loof en groene twijgen en palmtakken, en loofden God, die hun de overwinning gegeven had, om zijnen tempel te reinigen.
- 8 Zij lieten ook een gebod uitgaan door het geheele Jodendom, dat men dezen dag jaarlijks viere zou.
- 9 Aldus kwam Antiochus Epifanes aan zijn einde. ¹⁰ Nu zullen wij de daden van ^b Antiochus Eupator, den zoon van den goddeloozen Antiochus, b 1 Makk. 6 : 17. verhalen, kortelijk meldende welke oorlogen van tijd tot tijd onder hem
- 11 geweest zijn. Toen Eupator koning werd, stelde hij Lysias, die tevoren
- 12 hoofdman in Fenicië en Neder-Syrië was, tot oppervorst aan. Maar Ptolemeüs Macron, die de Joden gaarne bij het recht beschermd had, nademaal zij tot hiertoe zooveel geweld en onrecht geleden hadden,
- 13 beijverde zich, dat men hen met vrede laten zou. Derhalve klaagden zijne vrienden hem aan bij Eupator en noemden hem openlijk een verrader, omdat hij het eiland Cyprus, hetwelk Filométor hem toevertrouwd had, verlaten had en tot Antiochus Epifanes was overgegaan; en toen hij niet meer met eer zijn ambt had, werd hij zóó moedeloos, dat hij zichzelf met vergift ombracht.
- 14 Toen nu Gorgias over deze plaatsen hoofdman was, nam hij krijgs-
- 15 knechten aan en stelde zich inzonderheid tegen de Joden. Hetzelfde ondernamen ook de Edomieten; daar zij sterk gelegen vestingen hadden, veroorzaakten zij den Joden veel last en namen bij zich de afvallige Joden,
- 16 die uit Jeruzalem verjaagd waren. Toen voegde Makkabeüs en zijn hoop
- 17 zich bijéén en zij baden, dat God hen wilde bijstaan, ¹⁷ en overvielen de ^c Edomieten in de sterke vestingen en veroverden ze met geweld en c 1 Makk. 5 : 3. doodden alles, wat zich op de muren teweestelde en wat zij verder
- 18 ontmoetten, tot in de twintigduizend. Maar omtrent negenduizend ontvloten hen in twee sterke torens, die zij tegen bestorming gereedgemaakt hadden.
- 19 Toen verordende Makkabeüs Simon, Jozef en Zaccheüs, en liet hun zooveel volk, dat zij sterk genoeg waren tot den storm; maar hij trok
- 20 voort naar andere steden. Maar de hoop, die bij Simon was, liet zich door degenen, die op den toren waren, met geld bewegen, en zij namen
- 21 zeventigduizend drachmen van hen en lieten ze ontkomen. Toen nu Makkabeüs dat vernam, bracht hij de hoofdlieden te zamen en klaagde hen aan, dat zij hunne broeders voor geld verkocht hadden en de vijanden
- 22 hadden laten ontkomen, en liet hen doden als verraders en bestormde
- 23 terstond die twee torens. En het gelukte hem en hij doodde in die twee sterkten meer dan twintigduizend man.
- 24 Maar ^d Timotheüs, dien de Joden tevoren verslagen hadden, rustte d 1 Makk. 5 : 6, 7. zich toe met veel vreemd volk en vergaderde eene groote ruitery uit
- 25 Azië en kwam met opzet om de Joden geheel te verdelgen. En toen hij
- 26 aan het land kwam, bad Makkabeüs en zijn hoop tot den Heer en zij strooiden asch op hunne hoofden en trokken zakken aan en vielen neder voor het altaar en baden, dat God hun genadig en hunnen vijanden ongenadig wilde zijn, en zich tegen degenen stellen, die zich tegen hem
- 27 stelden, ^e gelijk in de wet geschreven staat. Toen zij nu zoo gebeden e Ex. 23 : 22. hadden, namen zij hun wapentuig en trokken een eind weegs de stad
- 28 uit, totdat zij bij de vijanden kwamen. En zoodra de zon opging, leverden zij elkander slag, hoewel het een ongelijk heir was; want de Joden hadden een vrijmoedig vertrouwen op den Heer, hetwelk een

gewis teeken van de overwinning is, maar gene hadden het begonnen
 29 uit enkel trotschheid en vermetelheid. Toen nu de slag op het hevigst
 was, verschenen den vijanden uit den hemel vijf heerlijke mannen, op
 30 paarden, met gouden toomen, die voor de Joden uittrokken; en twee
 hielden zich bij Makkabeüs, en beschermden hem met hunne wapen-
 rusting, dat niemand hem kon wonden, en schoten pijlen en bliksem-
 schichten onder de vijanden, dat zij verblind en in verwarring gebracht
 31 werden; en er werden verslagen twintigduizend en vijfhonderd man te
 voet, en zeshonderd ruiters.
 32 Maar Timotheüs ontvluchtte naar Gazara, eene sterke vesting, die de
 33 hoofdman Chereas bezet hield. Toen legerde Makkabeüs en zijn hoop
 34 zich daarvóór, vier dagen. Maar die in de vesting waren, verlieten
 er zich op, dat zij zoo hoog lag, en lasterden en vloekten bovenmate.
 35 Maar op den vijfden dag liepen twintig jonge mannen, verhit van gram-
 schap over de lasteringen, manmoedig op de muren aan en doodden in
 36 gramschap wat hun voorkwam. Op deze volgden de anderen en beklom-
 men de vesting aan eene andere zijde en staken de torens in brand en
 37 verbrandden de godslasteraars. Sommigen sloegen de poorten open,
 dat de geheele hoop daarin komen kon, en veroverden alzoo de stad,
 en versloegen Timotheüs, die zich in een kuil verstoken had, en Chereas,
 38 zijnen broeder, en Apollofaues. Toen zij dat alles uitgevoerd hadden,
 prezen zij met lofzangen den Heer, die Israël zoo groot eene weldaad
 bewezen en hun de overwinning gegeven had.

HOOFDSTUK 11.

Judas overwint Lysias. — Antiochus sluit vrede met de Joden. —
 De Romeinen als bemiddelaars.

TOEN nu ^a Lysias, des konings voogd en oom en opperste raad, dat alles ^a 1 Makk. 3 : 32.
 2 vernam, smartte het hem zeer; en hij bracht bijéén tachtigduizend man ¹ Makk. 4 : 26.
 en de geheele ruitery, en trok tegen de Joden op, met het opzet om
 3 de heidenen in de stad te doen wonen en den tempel tot zijn jaarlijksch
 gewin te gebruiken, gelijk andere heidensche tempels, en het priester-
 4 schap jaarlijks te verkoopen. Maar hij dacht niet, dat God nog machtiger
 was, maar was trotsch op den grooten hoop, dien hij te paard en te
 voet had, en op de tachtig olifanten.
 5 Toen hij nu in Judéa kwam, leide hij zich voor eene vesting, ^b Beth- ^b 1 Makk. 4 : 29.
 6 Zur genaamd, die omtrent vijf stadiën van Jeruzalem lag. Maar, toen
 Makkabeüs en de zijnen hoorden, dat hij de vesting bestormde, baden
 zij en de geheele hoop met zuchten en tranen den Heer, dat hij een
 7 goeden Engel wilde zenden om Israël te helpen. En Makkabeüs was de
 eerste, die zich toeruste; en hij vermaande de anderen, dat zij zich
 8 met hem wagen en hunne broeders helpen zouden. En zij trokken alzoo
 met elkander uit; maar, zoodra zij voor de stad Jeruzalem kwamen,
 verscheen hun iemand te paard, in een wit kleed en een gouden harnas,
 9 en trok voor hen uit. Toen loofden zij allen den barmhartigen God en
 werden moedig, zoodat zij hunne vijanden verslaan wilden, al waren
 het ook de wildste dieren geweest en al hadden zij ijzeren muren voor
 10 zich gehad. Met zulk een moed trok het geheele heir voort, en tevens
 hun helper, dien de barmhartige God hun uit den hemel gezonden
 11 had; en zij tastten hunne vijanden aan als leeuwen, en versloegen van
 12 hen elfduizend te voet en zestienhonderd te paard, en dreven al de
 anderen op de vlucht, zoodat de grootste hoop, die nog ontkwam,
 gewond was; en Lysias zelf vluchtte ook schandelijk en ontkwam het.
 13 Doch Lysias was een verstandig man. Toen hij nu den veldslag, dien

hij verloren had, bij zichzelf overdacht, en zag dat het Joodsche volk onoverwinbaar was, dewijl de almachtige God hen zoo bijstond, zond
 14 hij tot hen en bood hun vrede aan onder billijke voorwaarden, en beloofde hun daarbij, dat hij den koning zou bewegen om hun vriend te worden.
 15 Makkabeüs nam hier genoeg mede; want hij zag, dat dit het beste was; en de koning bewilligde in het verdrag, hetwelk Lysias met Makkabeüs en de Joden gemaakt had.

16 En de brief, dien Lysias aan de Joden schreef, luidde aldus: Lysias
 17 biedt den Joden zijne groetenis aan. Johannes en Absalom, uwe gezanten, hebben een brief gebracht en verzocht om de zaak, om welke
 18 zij gezonden waren. Hetgeen nu den koning mede te deelen was, heb
 19 ik gedaan; en hij heeft alles wat nuttig is bewilligd. Indien gijlieden nu trouw en woord zult houden, zal ik mij ook voortaan benaastigen,
 20 dat ik bezorg hetgeen voor u het beste is. En uwe en mijne gezanten hebben last, om ulieden aangaande elk artikel in het bijzonder breeder
 21 te onderrichten. Hiermede Gode bevolen. Gedagteekend in het honderdachtenveertigste jaar, op den vierentwintigsten dag van de maand Dioscòrus.

22 Des konings brief luidde aldus: Koning Antiochus biedt zijnen broeder
 23 Lysias zijne groetenis aan. Nadat onze vader overleden en een god geworden is, is ons niets liever, dan dat er vrede in ons rijk zij, opdat
 24 iedereen het zijne kunne waarnemen. Nu hooren wij, dat de Joden c 1 Makk. 6: 60
 niet hebben willen bewilligen in de veranderingen van hunnen godsdienst op de heidensche wijze, maar bij hun geloof willen blijven; en
 25 zij bidden derhalve, dat men hen daarbij late blijven. Dewijl wij het nu voor goed houden, dat dit volk ook in vrede leve en stil zij, is onze wil, dat men hun hunnen tempel weder zal inruimen en hen bij hunne regeering en gebruiken, gelijk hunne voorouders het gehad hebben, zal
 26 laten blijven. Daarom wil toch sommigen tot hen zenden en vrede met hen maken, opdat zij, wanneer zij onze meening weten, gerust zijn en hunne zaken zonder eenigen schroom mogen waarnemen.

27 Des konings brief aan de Joden luidde aldus: Koning Antiochus biedt
 28 den raad en de gemeente der Joden zijne groetenis aan. Dat het u allen welging, zouden wij gaarne hooren; ons gaat het nog wel. Menelaüs heeft ons onderricht, dat gijlieden begeert tot het uwe terug te keeren
 30 en uw ambacht uit te oefenen. Daarom zullen al de Joden, die tusschen nu en den dertigsten dag van April reizen, vrij en veilig geleide hebben,
 31 dat zij zich met eten en met het overige, als tevoren, naar hunne wet kunnen gedragen. Ook zal niemand leed gedaan worden om hetgeen tot
 32 nog toe tegen ons gedaan is. Ten bewijze hiervan heb ik Menelaüs tot
 33 u willen zenden, om u breeder daarvan te onderrichten. Hiermede Gode bevolen. In het honderdachtenveertigste jaar, op den vijftienden dag van April.

34 De Romeinen schreven ook aan de Joden als volgt: Quintus Memmius en Titus Manlius, gezanten der Romeinen, bieden den Joden hunne
 35 groetenis aan. Alwat Lysias, de oom des konings, u toegestaan heeft, bewilligen wij ook. Maar, overmits hij het voor goed houdt, dat men
 36 eenige artikelen aan den koning onderwerpe, zoo beraadslaagt onder elkander, en zendt ten allereerste iemand tot ons, opdat wij ons onder-
 37 ling vereenigen; want wij trekken nu naar Antiochië. Daarom haast u en zendt eenigen, opdat wij weten hoe gijlieden gezind zijt. Hiermede Gode bevolen. In het honderdachtenveertigste jaar, op den vijftienden dag van April.

HOOFDSTUK 12.

Judas neemt verscheidene steden in en overwint de Arabieren. —
Zoenoffer voor de gesneuvelden.

TOEN dit verdrag alzoo gesloten was, trok Lysias tot den koning; en de
 2 Joden namen hun akkerwerk waar. Maar de hoofdlieden van die plaat-
 sen, Timotheüs en Apollonius, zoon van Apollonius Genneüs, en
 Hieronymus en Demofon, benevens Nicánor, hoofdman op Cyprus, lieten
 3 hun geen vrede noch rust. En die te Joppe deden eene verraderlijke
 daad; want zij overreedden de Joden, die bij hen woonden, dat zij met
 hunne vrouwen en kinderen in de schepen, die door hen besteld waren,
 4 treden zouden, alsof zij goede vrienden met hen waren. Toen nu de
 Joden dat deden, gelijk het in de stad besloten was, en geen kwaad
 vermoedden, en zij op de zee kwamen, verdronken zij hen allen, bij de
 5 tweehonderd personen. Toen nu Judas hoorde, hoe gruwelijk men met
 6 zijne broeders gehandeld had, ontbood hij zijne lieden en riep tot God,
 den rechtvaardigen rechter, en trok uit tegen degenen, die zijne broeders
 vermoord hadden, en stak bij nacht de haven aan en verbrandde de
 schepen alle, en de lieden, die in de haven waren, doodde hij met het
 7 zwaard. Maar, dewijl de stad toegesloten was, vertrok hij, van plan
 8 om welhaast weder te komen en de stad te slechten. Hem werd ook
 bericht, dat de inwoners van Jamnia hetzelfde hadden voorgenomen
 9 tegen de Joden, die bij hen woonden. Daarom overviel hij hen óók bij
 nacht en verbrandde hunne haven en alle schepen, zoodat men het
 vuur zag te Jeruzalem, hetwelk nochtans tweehonderd en veertig
 10 stadiën vandaar lag. Daarna trok hij negen stadiën verder tegen
 Timotheüs op; toen vielen omtrent vijfduizend Arabieren en vijfhonderd
 11 ruiters op hem aan en strede tegen hem en leverden hem een grooten
 slag; en Judas met zijnen hoop behaalde door goddelijke hulp de over-
 winning. En, dewijl de Arabieren de nederlaag hadden geleden, baden
 zij hem om vrede en beloofden hem, dat zij hem vee zouden geven en
 12 ook verder bijstand verleenen. Judas dacht, gelijk ook waar was, dat
 zij hem ook wel nuttig konden zijn, en zeide hun vrede toe. En, toen
 zij het elkander beloofd hadden, trokken zij weder naar huis.

13 Hij viel ook in eene stad, genaamd Kaspin, die met bruggen wel
 bewaard en met muren besloten was, waar menigerlei volk inwoonde.
 14 Maar die in de stad waren verlieten zich op hunne vaste muren en
 hunnen grooten voorraad van levensmiddelen, en vraagden niet veel naar
 Judas en de zijnen; ja, zij bespotten hen nog daarenboven en lasterden
 15 hen en vloekten hen zeer. Toen riep Judas en zijn hoop tot den mach-
 tigen Heer der geheele wereld, die ten tijde van Jozua, ^a zonder eenige ^a Joz. 6 : 20.
 krijgstoerusting, welke men in het stormen gebruikt, Jericho terneder-
 16 geworpen had. En zij liepen met gramschap op de muren aan en
 veroverden alzoo de stad en doodden ontelbaar vele menschen, zoodat
 het meer, dat daarbij lag, en wel twee stadiën breed was, uitzag als
 enkel bloed.

17 Daarna trokken zij verder, zevenhonderd en vijftig stadiën, en kwamen
 18 te Charax, tot de Joden, welke men Tubianers noemt. Maar zij vonden
 Timotheüs niet; want hij had zich weggeemaakt en daar niets uitge-
 voerd, dan alleen, dat hij in eene vesting eene sterke bezetting gelegd
 19 had. Toen maakten twee hoofdmannen zich op uit den hoop van Mak-
 kabeüs, namelijk Dositheüs en Sosipater, en brachten allen om, welke
 Timotheüs tot bezetting gelaten had, meer dan tienduizend man.

20 Maar Makkabeüs beval zijn volk en verdeelde het in eenige hoopen
 en trok tegen ^b Timotheüs op, die honderdtwintigduizend voetknechten ^b 1 Makk. 5 : 37

- 21 en vijftienhonderd ruiters bij zich had. Toen nu Timotheüs vernam, dat Judas tegen hem optrok, zond hij vrouwen en kinderen, en wat tot den oorlog niet dienstig was, in eene vesting, Karnion, die in het enge
- 22 gebergte lag, zoodat men ze niet belegeren kon. Toen hij nu den eersten hoop van Makkabeüs in het gezicht kreeg, overviel den vijand vrees en verschrikking, nademaal diegene tegen hen was en zich liet zien, die alle dingen ziet; en zij begonnen te vluchten, de één hier- de ander daarheen, zoodat zij zichzelf onder elkander beschadigden en
- 23 wondden. Maar Judas vervolgde hen hevig en sloeg de goddeloozen en
- 24 bracht in de dertigduizend van hen om. En Timotheüs viel in de handen van Dositheüs en Sosipater en bad hen zeer, dat zij hem niet zouden dooden; want hij had velen van hunne vaders en broeders, die ook
- 25 moesten sterven, indien hij gedood werd. Toen hij nu met vele woorden zijne toezegging verzekerd had, dat hij ze op een bestemden dag ongedeerd aan hen overleveren zou, lieten zij hem los om hunner broederen wil.
- 26 Daarna trok Makkabeüs naar Karnion en Atargation, en sloeg bij de
- 27 vijftiwintigduizend menschen dood. Na dezen tocht en veldslag c 1 Makk. 5: 45-52. trok Judas tegen de sterke stad Efron, in welke Lysias, alsmede veel volk, was. Maar de jonge manschap, voor de stad staande, verweerde zich
- 28 dapper; want zij hadden wapentuig en pijlen genoeg. Toen riepen zij tot den Heer, die met geweld de sterkte der vijanden verbreekt, en veroverden de stad en sloegen vijftiwintigduizend menschen dood.
- 29 Daarna trokken zij vandaar tegen Scythopolis, dat zeshonderd stadiën
- 30 van Jeruzalem ligt. Maar, dewijl de Joden, die bij de Scythen woonden, hun de getuigenis gaven, dat zij hun alle vriendschap in de zware tijden bewezen hadden, gedroegen zij zich ook vriendelijk jegens hen
- 31 en dankten hen daarvoor en baden hen, dat zij ook voortaan jegens hun volk zoo goedgunstig wilden zijn; en zij trokken alzoo weder naar Jeruzalem en zij kwamen juist op Pinksteren weder tehuis.
- 32 Maar na Pinksteren trokken zij op tegen Gorgias, den hoofdman der
- 33 Edomieten. Die ontmoette hen met drieduizend voetknechten en vier-
- 34 honderd ruiters. En, toen de slag begonnen was, kwamen er weinig
- 35 Joden om. En Dositheüs, een sterk ruiter, van Bacénors hoop, greep Gorgias en hield hem bij den mantel en leidde hem met geweld en wilde hem levend vangen; maar een ruiter uit Thracië rende op hem aan en hieuw hem den arm af, zoodat Gorgias het ontkwam naar Maresa.
- 36 Toen nu de hoop van Esdris zich langer verweerde en in groot gevaar was, bad Judas tot den Heer, dat hij hen helpen en voor hen strijden
- 37 zou, en riep zijn lieden toe in het Hebreeuwsch en hief een lofzang aan. Toen begaf het volk van Gorgias zich onvoorziens op de vlucht.
- 38 En Judas trok met zijn volk in de stad Adullam; en, vermits de zevende dag naderde, reinigden zij zich naar de wet en hielden aldaar den sabbat.
- 39 's Daags daarna kwamen zij tot Judas om hunne dooden te halen,
- 40 gelijk men pleegt, en hen bij hunne vaderen te begraven. Toen zij hen nu uitkleedden, vonden zij bij elken verslagene, onder het hemd, klei-
- noodiën van de afgoden van Jamnia, hetgeen den Joden in de wet verboden is; toen werd het openbaar voor iedereen, waarom deze verslagen
- 41 waren. Toen dankten zij God, den rechtvaardigen rechter, die het ver-
- 42 borgene zoo aan den dag gebracht had, en baden hem, dat hij hen toch om deze zonde niet geheel zoude verdolgen. En de held Judas vermaande den hoop ernstig, dat zij zich voortaan voor zonde zouden wachten, dewijl zij voor hunne oogen zagen, dat deze om hunne zonde verslagen
- 43 waren. Daarna beval hij hun eene hoofdschatting bijéén te brengen, tweeduizend drachmen zilver; die zond hij naar Jeruzalem tot een zoen-

offer en deed wel en recht daaraan, dewijl hij aan de opstanding dacht; 44 want indien hij niet gehoopt had, dat degenen, die verslagen waren, zouden opstaan, was het te vergeefs en eene dwaasheid geweest voor de 45 dooden te bidden; maar vermits hij bedacht, dat degenen, die in het geloof sterven, vreugde en zaligheid te hopen hebben, is het eene goede 46 en heilige meening geweest. Daarom heeft hij ook voor deze dooden gebeden, dat hun de zonde mocht vergeven worden.

HOOFDSTUK 13.

Judas verslaat Antiochus Eupator. — Deze sluit vrede.

IN het honderdnegevenveertigste jaar kwam het Judas en den zijnen ter oore, dat Antiochus Eupator met eene groote macht tegen Judéa optrok, 2 en Lysias, zijn voogd en opperste raad, met hem; en zij hadden honderdtienduizend Grieksche voetknechten en vijfduizend driehonderd man te paard en tweeëntwintig olifanten en driehonderd wagens met ijzeren 3 zeisen; bovendien voegde zich ook ^a Menelaüs bij hen en vermaande ^a 2 Makk. 4 : 23. Antiochus met groote geveinsdheid tot verderf zijns vaderlands, opdat 4 hij daardoor het hooge priesterschap mocht verkrijgen. Maar ^b de Koning ^b 1 Tim. 6 : 15. aller koningen bewoog het gemoed van Antiochus, dat hij den afvalligen booswicht strafte; want Lysias toonde hem, dat hij de oorzaak was van al deze onrust; daarom liet hij hem naar Beréa brengen en naar de 5 wijze huns lands op deze plaats dooden. Want aldaar was een toren, vijftig ellen hoog, vol asch, en op de asch stond een omlopend en steil 6 rad. Daarop radbraakte men de godslasteraars en groote misdadigers. 7 Zulk een dood moest de afvallige Menelaüs ook sterven en niet begraven 8 worden. En hem geschiedde recht; want, vermits hij zich zoo dikwijls aan het altaar des Heeren, waarop het heilige vuur en de asch was, bezondigd had, moest hij ook op de asch gedood worden. 9 ^c Maar de koning was zeer toornig op de Joden en dacht ruim zoo ^c 1 Makk. 6 : 23. gruwelijk met hen om te gaan, als zijn vader met hen omgegaan had. 10 Dit vernam Judas en gebod het geheele volk, dat zij dag en nacht den Heer zouden aanroepen dat hij hen ook nu, gelijk dikwijls tevoren, helpen wilde tegen degenen, die hen van de wet, van hun vaderland 11 en van den heiligen tempel wilden berooven; en dat hij het volk, dat nu nauwelijks een weinig herademde, niet in de hand der vervloekte 12 heidenen wilde geven. Toen zij dat nu eendrachtig met elkander deden en den barmhartigen God baden met weenen en vasten, en drie geheele dagen op de aarde lagen, troostte Judas hen, en beval hen tot zich te 13 komen. En, toen hij en de oudsten bij elkander waren, beraadslaagde hij met hen, dat hij, eer de koning met zijn heir in Judéa zou komen en de stad innemen, hem wilde tegemoettrekken en de zaak met Gods 14 hulp ten einde brengen. En hij beval zich alzoo Gode, en vermaande zijn volk, dat zij kloekmoedig tot den dood toe strijden zouden, om de wet, den tempel, de stad, het vaderland en de regeering te behouden. 15 En hij legerde zich bij Modin en gaf hun deze woorden tot eene leus: God geeft overwinning. Daarna maakte hij zich bij nacht op met de beste krijgsknechten en viel den koning in zijn leger aan en versloeg bij de vierduizend man en den vorsten olifant, benevens allen, die in 16 het torentje waren. Daardoor brachten zij groote schrik en vrees in 17 het geheele leger en trokken met eere gelukkig weg, des morgens, toen de dag aanbrak; want God was hun helper geweest. 18 Maar de koning wendde zich, toen hij ondervonden had dat de Joden zoo stoutmoedig waren, en trachtte de plaatsen met list te be- 19 machtigen ^d en voerde zijn volk voor ^d de sterkte der Joden, Beth-Zur, ^d 1 Makk. 6 : 31.

maar hij werd daar óók op de vlucht geslagen, en voerde niets uit en
 20 leed schade; want Judas zond alle nooddrift in de sterkte. ²¹ Maar er
 was onder de Joden een zekere Rodocus, die aan de vijanden alle geheimen
 verried; doch men bespiedde hem en ving hem en wierp hem in de
 22 gevangenis. ^e Daarna werd de koning anders gezind en maakte vrede ^{e 1 Makk. 6: 49.}
 met de inwoners van Beth-Zur en trok weg en streed tegen Judas en
 23 verloor den slag. ^f En, nademaal hij vernomen had, dat Filippus afge- ^{f 1 Makk. 6: 55-63.}
 vallen was, dien hij te Antiochië als stadhouder achtergelaten had,
 verschrikte hij zeer; en hij liet met de Joden onderhandelen, verdroeg
 zich met hen en zwoer het verdrag te houden en was alzoo hun vriend;
 en hij offerde en eerde den tempel en gedroeg zich vriendelijk jegens de
 24 stad; en hij nam Makkabeüs aan tot vriend en maakte Hagemonides
 tot hoofdman, van Ptolemaïs af tot aan de Gerrénen.
 25 Maar, toen de koning te Ptolemaïs kwam, zagen die van Ptolemaïs
 het verdrag niet gaarne; want zij waren bezorgd en hadden het gaarne
 26 opgeheven. Toen trad Lysias openlijk op en ontschuldigde den koning
 en overreedde hen om tevreden te zijn en stelde hen gerust, dat zij
 alles goeds van hem verwachten zouden; daarna reisde hij weder terug
 naar Antiochië. Zoo is het met de reis en wederkomst van dezen koning
 toegegaan.

HOOFDSTUK 14.

Alcimus en koning Demetrius. — Nicanors trouweloosheid. — Dood van Rhazis.

NA den tijd van drie jaren vernam Judas en de zijnen, dat ^a Demetrius, ^{a 1 Makk. 7: 1-38.}
 de zoon van Seleucus, met veel volk en vele schepen te Tripolis aan-
 2 gekomen was, en dat land ingenomen, en Antiochus met Lysias, zijnen
 3 voogd, verslagen had. Maar Alcimus, die tevoren hoogepriester geweest
 en ten tijde der vervolging afgefallen was, en nu dacht, dat hij niet
 in het leven blijven noch weder tot het hoogepriesterschap komen zou,
 4 trok naar koning Demetrius, in het honderdéénenvijftigste jaar, en bracht
 hem eene gouden kroon en palmen en olijftakken, die in den tempel
 5 behoorden. En den eersten dag hield hij zich stil, totdat hij zijnen tijd
 zag, die hem de geschiktste scheen tot zijne boosheid. Toen nu Demetrius
 hem in den raad roepen en vragen liet, hoe het met de Joden stond,
 6 en wat zij voorhadden, antwoordde hij aldus: De Joden, die zich vromen
 noemen, wier hoofdman is Judas Makkabeüs, verwekken gedurig oproer
 7 en laten uw rijk geen vrede. Zij hebben mij ook van mijne vaderlijke
 heerlijkheid, namelijk van het priesterschap, beroofd; daarom ben ik
 8 hier gekomen: ten eerste, den koning ten goede, en omdat ik het
 getrouw meen; ten tweede, omdat ik ook aan mijn volk hulp wilde
 verschaffen; want met zulke wanorde zal ons geheele geslacht tegronde-
 9 gaan. Daarom moge de koning op de zaak letten en naar zijne bekende
 goedertierenheid het land en ons geheele geslacht in deze zaak raden en
 10 helpen. Want zoolang Judas leeft, is het niet mogelijk, dat er vrede
 in het land kome.
 11 Toen hij dat gesproken had, werden de anderen ook toornig tegen
 12 Judas en hitsten Demetrius tegen hem op, dat hij terstond Nicánor, den
 hoofdman over het heir der olifanten, ontbood en hem tot hoofdman
 13 tegen de Joden aanstelde; en hij beval hem, dat hij Judas ombrengen
 en zijnen hoop verstrooien en Alcimus tot hoogepriester zou aanstellen.
 14 Toen vervoegden zich tot Nicánor al de heidenen, welke Judas uit het
 land verjaagd had, en hoopten, dat het ongeluk der Joden hun geluk
 15 zou zijn. Toen nu Judas en de zijnen hoorden, dat Nicánor tegen hen
 optrok en de heidenen zich overal bij hoopen tot hem vervoegden, be-

- strooiden zij zich met asch en riepen God aan, die zijn volk van ouds
 16 af behouden en zijn hoopje klaarblijkelijk geholpen had. Toen nu hun
 hoofdman hen gebod, maakten zij zich op en troffen den vijand aan
 17 bij het vlek Dessau. Maar Simon, Judas broeder, tastte Nicánor aan;
 en Nicánor was bijkans verslagen, vermits de vijanden hem overvielen
 eer hij hen gewaar werd.
- 18 Toen nu Nicánor hoorde, dat Judas zulke kloeke lieden bij zich had,
 die lijf en goed moedig waagden voor hun vaderland, vreesde hij hen
 19 en wilde geen veldslag wagen, maar zond Posidonius, Theodotus en
 20 Mattathias tot hem, om vrede met hem te maken. Toen zij nu lang
 daarover beraadslaagden en hun hoofdman aan het volk alle zaken voor-
 21 hield en zij het ééns waren, bewilligden zij in het verdrag ²¹ en bestemden
 een dag, op welken zij beiden alleen te zamen zouden komen. Toen nu
 22 de dag kwam, zette men voor elk een stoel. En Judas stelde sommigen
 in hun barnas niet ver vandaar, opdat de vijanden hem niet onvoorziens
 een trek zouden spelen; en zij spraken met elkander naar hun believen.
- 23 En Nicánor bleef een tijd lang te Jeruzalem en ondernam niets tegen
 24 hen en liet zijn krijgsvolk aftrekken ²⁴ en bewees Judas groote eer voor
 25 de lieden en betoonde zich vriendelijk jegens hem. Hij vermaande hem
 ook, dat hij een huisvrouw nemen en kinderen verwekken zoude. Alzoo
 nam Judas eene huisvrouw en had goeden vrede en leefde ambteloos.
- 26 Toen Alcimus zag, dat deze twee met elkander ééns waren en vrede
 gemaakt hadden, trok hij weder tot Demetrius en klaagde Nicánor aan,
 dat hij ontrouw geworden was; want hij had Judas, des konings vijand,
 27 in zijne plaats tot hoogepriester gemaakt. Toen werd de koning door
 de logen des booswichts bewogen en zeer toornig en schreef aan Nicánor,
 dat het hem geheel niet behaagde, dat hij vrede met de Joden gemaakt
 had, en gebod hem dat hij terstond Makkabeüs vangen en naar Antiochië
 28 zenden zou. Toen nu Nicánor dat bevel ontving, werd hij bedroefd, en
 het stuitte hem, dat hij geen woord zou houden, daar toch Judas niets
 29 misdaan had; maar, vermits hij evenwel tegen den koning niets durfde
 30 doen, dacht hij hem met list te vangen. Toen nu Makkabeüs merkte,
 dat hij zich onvriendelijker jegens hem aanstelde dan tevoren, en wel
 dacht, dat het niets goeds beduidde, nam hij sommigen bij zich en ver-
 31 borg zich voor hem. Toen nu Nicánor zag, dat Maccabeüs hem in
 listigheid vóór was geweest, ging hij opwaarts in den schoonen, heiligen
 tempel en gebod den priesters, die offerden, dat zij hem den man zouden
 32 uitleveren. Toen zij nu hoog en duur zwoeren, dat zij niet wisten waar
 33 hij was, strekte hij zijne rechterhand uit naar den tempel en zwoer:
 Indien gijlieden mij Judas niet gebonden overlevert, zal ik dit godshuis
 slechten en het altaar ternederwerpen en op die plaats voor Bacchus een
 34 schoonen tempel zetten. En toen hij dat gesproken had, ging hij weg.
 Maar de priesters staken hunne handen op naar den hemel en riepen
 35 dengeen aan, die altijd ons volk beschermd heeft, ³⁵ en spraken: Heer,
 hoewel gij niets van noode hebt, heeft het u nochtans behaagd, dat uw
 36 tempel, in welken gij woont, onder ons zou zijn. Daarom, o heilige
 God, wien alléén toebehoort alwat heilig is, bewaar voortaan uw huis,
 hetwelk wij onlangs gereinigd hebben, opdat het niet weder veront-
 reinigd worde; en stop de kwade monden.
- 37 Maar aan Nicánor werd geboodschapt, dat er een van de oudsten te
 Jeruzalem was, genaamd Rhazis, een man, die de vaderlijke wet beminde
 en overal goeden lof en zulk eene gunst onder zijne medeburgers had,
 38 dat iedereen hem vader der Joden noemde; ook was hij vóór dezen tijd
 daarover aangeklaagd en vervolgd geweest en had lijf en leven manne-
 39 lijk gewaagd voor het geloof der Joden. Daar nu Nicánor wilde toonen

hoezeer hij den Joden vijandig was, zond hij meer dan vijfhonderd
 40 krijgsknechten, die hem zouden gevangen nemen; want hij meende,
 als hij hem gevangen nam, dat hij hun dan eene groote schade zou
 41 doen. Toen zij nu de deur van den toren, waarin hij was, bestormden,
 en bevel gaven vuur te brengen om de deur aan te steken, en hij
 42 merkte, dat hij gevangen was, wilde hij zichzelf doorsteken; want hij
 wilde liever met eere sterven, dan in de handen der goddeloozen
 geraken en van hen schandelijk bespot worden. Maar in den angst
 43 raakte hij zichzelf niet recht. Toen zij nu bij hoopen op hem aanvielen
 ontliet hij op den muur, en wierp zich manmoedig van boven af onder
 44 het volk. Maar zij ontweken hem, opdat hij plaats had; en hij viel voorover
 45 op het plein neder. Maar hij leefde evenwel nog en maakte zich in
 gramschap op, hoewel hij zeer bloedde en de wonden hem pijn deden,
 46 en liep door het volk heen en trad op eene hooge steenrots. En toen
 hij geheel uitgebloed was, rukte hij nog de ingewanden uit zijn lijf
 en wierp ze onder de krijgsknechten en riep tot God, die over het
 leven en den geest heerscht, ^b dat hij hem dat alles wilde wedergeven; ^b 2 Makk. 7 : 11.
 en hij stierf alzoo.

HOOFDSTUK 15.

Groote overwinning van Judas over Nicanor. — Deze sneuvelt. — Einde van het boek.

MAAR toen Nicánor hoorde, dat Judas met de zijnen in Samarië zich
 onthield, dacht hij hen op den sabbat zonder eenig gevaar te kunnen
 2 aantasten. En toen de Joden, die hij gedwongen had mede te trekken,
 hem vermaanden, dat hij hen toch zoo jammerlijk niet zou ombrengen,
 maar den heiligen dag ontzien, dien God zelf geëerd en geheiligd had,
 3 vroegde de aartsbooswicht hun: Die den sabbat geboden heeft, is die
 4 een Heer in den hemel? En toen zij hem antwoordden: Ja, het is de
 levende Heer, het is de Heer in den hemel, ^a die geboden heeft den ^a Ex. 20 : 8.
 5 zevenden dag te vieren, sprak hij daarop: Dan ben ik de heer op aarde
 en gebied u, dat gij u toerusten en des konings bevel uitvoeren zult.
 6 Maar hij kon echter zijn voornemen niet volbrengen. En Nicánor
 roemde en pochte en was gewis, dat hij groote eer behalen zou tegen
 7 Judas. Maar Makkabeüs had bestendig vertrouwen en hoop, dat de Heer
 8 hem zou bijstaan; en hij troostte degenen, die bij hem waren, dat zij
 voor de heidenen, die tegen hen optrokken, niet vreezen zouden, maar
 gedenken aan de hulp, die hun eertijds dikwijls van den hemel af geschied
 was, en nu ook hopen op de toekomstige overwinning en hulp, welke
 9 de Heer hun zenden zou. Alzoo troostte hij hen uit de wet en de
 profeten en herinnerde hun de gelukkige veldslagen, welke zij tevoren
 10 geleverd hadden, en gaf hun alzoo moed. En, toen hij hen zoo vermaand
 had, verhaalde hij hun ook, dat de heidenen zich bezondigd hadden en
 11 tegen hunnen eed en plicht deden. En hij wapende hen aldus, niet
 met trotsch op spiezen of schilden, maar met troost op Gods woord.
 Hij verhaalde hun ook een gezicht, dat geloofwaardig was, hetwelk
 12 hij gezien had, waardoor zij allen moed kregen. En dit was het gezicht:
 Onias, de hoogepriester, ^b een voortreffelijk, eerwaardig, goedertieren ^b 2 Makk. 3 : 1.
 en welsprekend man, die zich van jongs af op alle deugd toegelegd had,
 13 strekte zijne handen uit en bad voor het geheele volk der Joden. Daarna
 verscheen hem een ander oud, eerwaardig man, in kostelijke kleederen
 14 en in eene zeer heerlijke gestalte. En Onias sprak tot Judas: Deze is
 Jeremia, de profeet van God, die uwe broeders zeer liefheeft, en steeds
 15 bidt voor het volk en de heilige stad. Daarna gaf Jeremia met zijn handen
 16 aan Judas een gouden zwaard en sprak tot hem: Neem dit heilige

- zwaard, hetwelk God u schenkt, daarmede zult gij de vijanden verslaan.
- 17 Toen nu Judas hen met zulke schoone woorden, die iemand kracht en moed geven, getroost had, besloten zij geen legerplaats te betrekken, maar terstond tegen de vijanden op te rukken en hen mannelijk aan te vallen en aan de zaak een einde te maken; want de stad, de godsdienst
- 18 en de tempel waren in gevaar. Trouwens het gevaar der vrouwen en kinderen, der broeders en vrienden achtten zij niet zoo groot, maar
- 19 hunne grootste zorg was voor den heiligen tempel. En die in de stad bleven, waren in groote zorg voor hun krijgsvolk buiten in het veld.
- 20 ^cToen het nu tot een treffen komen zou en de vijanden zich vergaderd en hunne slagorde gemaakt en de olifanten op hunne plaats gesteld en c 1 Makk. 7: 39-50
- 21 de ruitery aan beide zijden geschaard hadden, en Makkabeüs de vijanden en hunne menigvuldige toerusting en de verschrikkelijke dieren zag, stak hij zijne handen uit naar den hemel en bad tot den wonderbaren God, die alles ziet; want hij wist, dat de overwinning niet kwam door
- 22 harnassen, maar dat God die gaf aan wie hij ze gunde. En hij bad aldus: Heer, gij hebt uwen Engel ten tijde van Hizkia, den koning der Joden, gezonden, ^den die versloeg in Sanheribs leger honderdvijfen- d Jes. 37: 36.
- 23 tachtigduizend man. Zoo zend nu ook, o Heer in den hemel, een goeden
- 24 Engel voor ons uit, om de vijanden te verschrikken; laat ze verschrikken voor uw sterken arm, die met godslasteringen tegen uw heilig volk
- 25 optrekken. En daarmede hield Judas op. Alzoo kwam Nicánor en zijn
- 26 hoop aan, met trompetten en groot geschreeuw. Maar Judas en de
- 27 zijnen vielen de vijanden aan, al biddende en roepende tot God. Met de handen sloegen zij, maar met de harten riepen zij tot God; en zij versloegen bij de vijfendertigduizend man en verheugden zich zeer, dat God zich zoo genadig betoond had.
- 28 Toen nu de slag geëindigd was en zij weder aftrokken, herkenden zij
- 29 Nicánor aan het harnas, dat hij óók verslagen was. Toen ontstond er een groot geschreeuw en gejuich en zij loofden God in hunne taal.
- 30 En Judas, die lijf en goed voor zijn volk gewaagd en van jongs af aan zijn volk veel goeds gedaan had, gebood, dat men Nicánor het hoofd en de hand met den schouder zou afhouden, en die mede naar Jeruzalem voeren. Toen hij nu daar kwam, riep hij zijn volk bijéén en stelde de priesters voor het altaar en zond naar de vijanden op den burg
- 32 en toonde Nicánors hoofd en des lasteraars hand, die hij tegen het
- 33 heilige huis des Almachtigen in zijn verwaten trots uitgestrekt had. Hij sneed ook den goddeloozen Nicánor de tong uit en beval ze in stukken te houwen voor de vogels; en de hand, met welke hij de onzinnigheid
- 34 bedreven had, tegenover den tempel op te hangen. En het geheele volk loofde God in den hemel en zij spraken: Geloofd zij hij, die zijne stad
- 35 bewaard heeft, dat zij niet verontreinigd is geworden. En hij stak Nicánors hoofd op, dat iedereen het van den burg kon zien, tot een
- 36 openbaar teeken, dat de Heer hen geholpen had. Er werd ook door
- 37 allen eendrachtig besloten, dat men dien dag niet zou vergeten, maar vieren, namelijk den dertienden dag der twaalfde maand, die in het Syrisch Adar heet, één dag vóór het Mordechai-feest.
- 38 Zoo wil ik nu hiermede dit boek besluiten, nademaal Nicánor omge-
- 39 komen is en de Joden de stad weder veroverd hebben. En ik zou gaarne wenschen, dat ik het aangenaam gemaakt had; maar indien het te
- 40 gering is, heb ik nochtans gedaan zooveel ik vermocht; want altijd wijn of altijd water te drinken, is niet vermakelijk; maar somtijds wijn en somtijds water te drinken, is aangenaam; alzoo is het ook vermakelijk, als men menigerlei leest. Dit zij het einde.

TOEVOEGSELS OP HET BOEK

E S T E R.

1.

Artaxerxes' bloedbevel.

DE brief nu luidde aldus: Artaxerxes, de groote koning, van Indië af tot aan Moorenland toe, biedt den honderd zevenentwintig vorsten, benevens 2 den onderdanen, zijne groetenis aan. Hoewel ik een machtig koning ben en de grootste heer op aarde, heb ik mij echter wegens mijne macht niet willen verheffen, maar mij benaarstigd genadig en zachtmoedig te regeeren, en den lieven vrede, waarover iedereen zich verheugt, te behouden; opdat een ieder gerust leven en zijne hanteering 3 drijven mocht. Daarom hield ik met mijne vorsten raad, hoe dat geschieden kon. Toen toonde mij Haman, mijn verstandigste, liefste en getrouwste raadsman, die na den koning de hoogste is, dat er een volk was, dat, in alle landen verstrooid, zonderlinge wetten houdt, tegen de instellingen van alle landen en lieden, en steeds de geboden der koningen 4 veracht, waardoor zij vrede en eenigheid in het rijk verhinderen. Toen wij nu vernamen, dat een éénig volk zich tegen de geheele wereld stelde en zijn eigen instellingen hield en onzen geboden ongehoorzaam was, waardoor zij groote schade deden, en vrede en eenigheid in ons rijk verstoorden, bevalen wij, dat degenen, welke Haman, de opperste vorst en de hoogste na den koning, onze tweede vader, zou aanwijzen, met vrouwen en kinderen door het zwaard hunner vijanden zonder eenige barmhartigheid omgebracht, en niemand verschoond zou worden; en wel op den veertienden dag van Adar, de twaalfde maand, in dit jaar; opdat zij, die van oudsher tot nu toe ongehoorzaam geweest zijn, op één dag zouden verslagen worden en er een bestendige vrede in ons rijk blijven mocht.

2.

Mordechai's gebed.

EN Mordechai bad tot den Heer en vermeldde zijne wonderwerken en sprak: Heere God, gij zijt de almachtige Koning, het staat alles in uwe macht, en uwen wil kan niemand wederstaan, als gij Israël helpen wilt. 2 Gij hebt hemel en aarde gemaakt en alwat wonderbaar is onder den 3 hemel. Gij zijt Heer van alles en niemand kan u wederstaan. 4 Gij weet alle dingen en hebt gezien, dat ik niet uit trotschheid of hoovaardij den hoogmoedigen Haman niet heb willen aanbidden; want ik was gereed, Israël ten goede, zelfs zijne voeten gewillig te kussen. Maar ik heb het gedaan uit vreeze, opdat ik de eer, die mijnen God toebehoort, niet aan een mensch zou geven en niemand anders zou aanbidden dan mijnen 5 God. En nu, Heer, gij Koning en God van Abraham, ontferm u over uw volk; want onze vijanden willen ons verdelgen en uw erf, hetwelk 6 gij van den beginne af gehad hebt, uitroeien. Veracht uw hoopje niet, 7 hetwelk gij uit Egypte verlost hebt. Verhoor mijn gebed en wees uw

volk genadig en verander ons treuren in vreugde, opdat wij leven en uwen naam prijzen; en laat de mond dergenen, die u loven niet verstommen. En geheel Israël riep uit al zijne kracht tot den Heer; want zij waren in doodsnood.

3.

Gebed van koningin Ester.

EN de koningin Ester keerde zich ook tot den Heer in dien doodstrijd, en leide hare koninklijke kleederen af en trok treurkleederen aan; en in plaats van het geurige water en den balsem strooide zij asch en stof op haar hoofd, en verootmoedigde haar lichaam met vasten; en op alle plaatsen, waar zij tevoren vroolijk geweest was, rukte zij zich het haar uit, en bad tot den God van Israël en sprak: ⁴ Heer, gij, die alléén onze Koning zijt, help mij, ellendige. Ik heb geen anderen helper dan u; en de nood is voor oogen. Ik heb van mijn kindsheid af in het geslacht mijns vaders gehoord, Heer, dat gij Israël van alle heidenen hebt afgezonderd en onze vaderen van ouds af tot een eeuwig erf aangenomen en hun gehouden hebt, hetgeen gij hebt gesproken. Wij hebben voor u gezondigd, daarom hebt gij ons overgegeven in de hand onzer vijanden. Heer, gij zijt rechtvaardig, want wij hebben hunne goden geëerd. Maar nu vergenoegen zij zich daarmede niet, dat zij ons grootelijks kwellen; maar zij hebben hunne handen gelegd in de handen hunner afgoden en willen uwe belofte tenietmaken, en uw erfdeel uitroeien, en den mond dergenen, die u loven, toestoppen, en de eer uws tempels en altaars verdelgen, en den heidenen den mond openen, om de macht der afgoden te prijzen, en een sterfelijken koning eeuwig te roemen. Heer, geef uwen scepter niet dengenene, die niets zijn, opdat zij ons ongeluk niet bespotten; maar wend hun voornemen op hen en teeken dengeen, die dat tegen ons aangericht heeft. Gedenk aan ons, Heer, en vertoon u in onzen nood; en sterk mij, Heer, gij Koning aller goden en heerschappijen. Leer mij hoe ik spreken moet voor den Leeuw, en wend zijn hart, dat hij op onzen vijand toornig worde; opdat hij zelf, benevens zijn aanhang, omkome. En verlos ons door uwe hand en help mij, uwe dienstmaagd, die geen andere hulp heb dan u, Heer, alleen, gij, die alle dingen weet. En erken, dat ik geen vreugd heb aan de eer, welke ik bij de goddeloozen heb, ook geen lust aan het heidensche en vreemde huwelijk: gij weet het, dat ik het moet doen, en het heerlijk sieraad niet acht, hetwelk ik op mijn hoofd draag, als ik moet schitteren, maar het houd als een onreinen doek, en het niet draag, wanneer ik niet behoef te schitteren. Ook heb ik nooit met Haman gegeten, noch vreugde gehad aan de koninklijke tafel, noch gedronken van den offerwijn; en uwe dienstmaagd heeft zich nooit verheugd, sedert ik hier gebracht ben tot op dezen tijd, ¹² dan in u alleen, Heer, God van Abraham. Verhoor de stem der verlatenen, gij, sterke God boven allen, en red ons van de hand der goddeloozen en verlos mij uit mijne nooden.

4.

Ester gaat tot den koning.

EN ten derden dage leide zij hare dagelijksche kleederen af en trok haar koninklijk sieraad aan; en zij was zeer schoon en riep God, den Heiland, aan, die alles ziet, en nam twee dienstmaagden mede en leunde sierlijk op de ééne, maar de andere volgde haar en droeg haar den sleep van

3 den rok na; en haar aangezicht was zeer schoon, liefelijk en vroolijk,
 4 maar haar hart was vol angst en zorg. En toen zij door al de deuren
 inkwam, trad zij tegenover den koning, waar hij zat op zijnen konink-
 lijken troon, in zijne koninklijke kleederen, die vol goud en edelgesteente
 5 waren, en was verschrikkelijk om aan te zien. Toen hij nu de oogen
 ophief die van heerlijkheid straalden, en haar toornig aanzag, werd de
 koningin zeer bleek en zonk in onmacht en leide het hoofd op de dienst-
 6 maagd. Toen veranderde God het hart des konings tot goedheid, en hij
 werd bezorgd voor haar, en sprong van zijnen troon en omving haar met
 zijne armen, totdat zij weder tot zichzelf kwam, en sprak haar vrien-
 delijk aan: Hoe is het Ester? Ik ben uw broeder, vrees niet. Gij zult
 niet sterven; want dit verbod gaat alle anderen aan, maar u niet;
 7 kom herwaarts. ⁸ En hij hief den gouden scepter op en leide hem op
 9 hare schouders en kuste haar en zeide: Spreek tot mij. En zij antwoordde:
 Toen ik u aanzag, ^a dacht ik een Engel Gods te zien; daarom verschrikte ^{a 2 Sam. 19 : 27.}
 10 ik voor uwe groote majesteit. Want gij zijt zeer verschrikkelijk en uwe
 11 gestalte is gansch heerlijk. En toen zij zoo sprak, zonk zij weder in
 12 onmacht en viel terneder. Maar de koning verschrikte, benevens al
 zijne dienaars, en zij troostten haar.

5.

Artaxerxes trekt zijn bevel tegen de Joden in.

ARTAXERXES, de groote koning, van Indië af tot in Moorenland toe,
 biedt den honderd zevenentwintig vorsten, benevens den onderdanen
 2 zijne groetenis aan. Wij bevinden, dat er velen zijn, die de genade
 der vorsten misbruiken en door de eer, die hun wedervaart, grootsch
 en ondeugend worden; zoodat zij niet alleen de onderdanen verdrukken,
 maar ook de heeren zelf, door wie zij verhoogd zijn, onder de voeten
 3 trachten te treden; en zij handelen niet alleen tegen de natuurlijke
 billijkheid uit ondankbaarheid, maar zijn door hoovaardij zóó verblind,
 dat zij zelfs meenen, dat God, die op de vromen ziet, zulke trouwe-
 4 loosheid niet straft. Zij bedriegen ook vrome vorsten, opdat zij onschuldig
 bloed vergieten, en degenen, die hen getrouw en oprecht dienen, in
 5 alle ongeluk brengen: wier voorbeelden men niet alleen vindt in de
 oude geschiedenissen, maar ook nog dagelijks ondervindt men hoeveel
 6 ongeluk zulke trouwelooze raadslieden stichten. Dewijl het ons dan
 7 betaamt daarop te zien, dat er voortaan vrede in ons rijk blijve, moeten
 wij, naar omstandigheden, somtijds de geboden veranderen, als wij het
 anders bevinden dan ons bericht was, en niet al te haastig voortvaren.
 8 Naardien nu Haman, de zoon van Hammedatha, uit Macedonië, en niet
 van het bloed der Perzen, ook niet van onzen goedigen aard, maar bij
 ons een gast is, — dien wij (gelijk wij plegen aan alle natiën) alle
 genade bewezen en zóó verhoogd hebben, dat wij hem onzen vader
 noemden, en hij door iedereen, als de naaste aan den koning, geëerd
 werd, — is hij zoo trotsch geworden, dat hij onderstaan heeft ons van
 9 ons koninkrijk en leven te berooven. Want hij heeft Mordechai (die
 door zijne getrouwheid en weldaad ons leven gered heeft) en onze
 onschuldige gemalin, de koningin Ester, met al haar volk, valsch en
 boosaardig aangeklaagd, opdat zij allen omgebracht zouden worden; en
 dan, wanneer diegenen weg waren, die ons bewaken, heeft hij gedacht
 ook ons te vermoorden, en het rijk der Perzen aan de Macedoniërs te
 10 brengen. Doch wij bevinden, dat de Joden, welke de roekelooze boos-
 wicht wilde dooden, onschuldig zijn, beste wetten hebben, en kinderen
 zijn van den hoogsten, grootsten en eeuwigen God, die onzen voorvaderen

- 11 en ons dit rijk gegeven heeft en nog behoudt. Daarom zult gijlieden u
 12 niet gedragen naar den brief, dien Haman opgesteld heeft; want om
 die daad is hij met al zijn geslacht voor de poort te Susa aan de galg
 gehangen, en God heeft hem alzoo terstond vergolden, gelijk hij verdiend
 13 heeft. Maar dit gebod, hetwelk wij u nu toezenden, zult gijlieden in
 alle steden verkondigen, dat de Joden hunne wetten vrij mogen houden.
 14 En, indien men hun geweld zou willen aandoen, op den dertienden dag
 der twaalfde maand, die Adar heet, zult gij hen beschermen, dat zij
 zich op dezulken wreken mogen. Want dienzelfden dag heeft God
 almachtig hun tot vreugde gemaakt, op welken zij, het uitverkoren
 15 volk, zouden omgekomen zijn. Daarom zult gijlieden ook, benevens
 andere feestdagen, dezen dag vieren met alle vreugde; opdat het ons
 welga en allen, die den Perzen getrouw zijn, en er een voorbeeld zij
 16 hoe trouweloosheid gestraft wordt. Doch welk land of welke stad dit
 gebod niet houden zal, zal door zwaard en vuur verdelgd worden, zoodat
 er mensch noch dier noch vogel voortaan in wonen kan.

6.

De droom van Mordechai.

- IN het tweede jaar des grooten konings Artaxerxes, op den eersten dag
 der maand, Nisan, had Mordechai, die een Jood was, de zoon van
 Jaïr, den zoon van Simeï, den zoon van Kis, van den stam Benjamin,
 een droom; en hij woonde in de stad Susa en was een voornaam man
 2 en aan het koninklijk hof welgeacht. Maar hij was een van de gevan-
 genen, welke Nebukadnezar, de koning van Babel, weggevoerd had van
 Jeruzalem, met ^a Jechonja, den koning van Juda. En dit was zijn droom: ^a 2 Kon. 24 : 15.
 3 Er ontstond een geschreeuw en gedruisch, donder en aardbeving, en
 eene verschrikking op aarde; en zie, er waren twee groote draken, die
 4 tegen elkander strijden gingen. En het geschreeuw was zoo groot, dat
 5 alle landen zich opmaakten om te strijden tegen een heilig volk. En het
 was een dag van groote duisternis, droefenis en angst, en er was een
 6 groote ellende en verschrikking op de aarde. En het heilige volk was
 zeer bedroefd en zij vreesden voor ongeluk en wisten geen raad voor
 7 hun leven; en zij riepen tot God. En na dat geroep ontsprong een
 8 groote waterstroom uit eene kleine fontein, en de zon ging op en het
 werd licht; en de ellendigen wonnen het, en brachten de hoogmoedigen om.
 9 Toen nu Mordechai ontwaakte na den droom, overdacht hij wat God
 daarmede meende; en hij behield dien droom in zijn hart, en dacht er
 over na tot in den nacht, en had gaarne geweten wat hij beduidde.

7.

Uitlegging van den droom: Israël wordt gered.

- EN Mordechai sprak: God heeft dit alles zoo geschikt. ² Ik denk aan
 3 mijnen droom en het is evenzoo gegaan, als ik gedroomd heb. De
 kleine fontein, die een groote waterstroom werd, toen de zon scheen
 en het licht werd, is Ester, welke de koning tot gemalin genomen en
 4 tot koningin gemaakt heeft. De twee draken zijn ik en Haman: ⁵ de één
 beduidt de heidenen, die te zamen kwamen en den naam der Joden
 6 verdelgen wilden; de ander beduidt mijn volk Israël, dat tot den Heer
 riep, en de Heer hielp zijn volk, en verlost ons van dat ongeluk. Hij
 doet groote teekenen en wonderen onder de heidenen; want hij heeft
 altijd een onderscheid gemaakt tusschen zijn volk en de heidenen; en

toen het tijdstip gekomen was, dat de heidenen op het hoogmoedigst en wij op het zwakst waren, en dat God zou richten, heeft hij aan 7 zijn volk gedacht en aan zijn erfdeel de overwinning gegeven. En deze dagen zal men houden in de maand Adar, op den veertienden en en vijftienden dag dier maand, met alle vreugde en met groote naarstigheid, als het volk te zamen komt; en het zal eeuwiglijk gehouden worden onder het volk van Israël.

Underschrift van het boek Ester in de Grieksche vertaling.
In het vierde jaar enz. (hoofdst. 5 oud.)

IN het vierde jaar van koning Ptolemeüs en Cleopatra brachten Dositheüs, die zich voor een priester uit den stam van Levi uitgaf, en Ptolemeüs, zijn zoon, dezen brief van de Purim, en zeiden, dat Lysimachus, de zoon van Ptolemeüs, dien overgezet had, te Jeruzalem.

DE HISTORIE VAN SUSANNA EN DANIEL.

ER was een man te Babylon, genaamd Jojakim. ² Die had eene vrouw, die Susanna heette, de dochter van Hilkia; die was zeer schoon en ook 3 godvreezend; want zij had vrome ouders, die haar onderwezen hadden 4 in de wet van Mozes. En haar man, Jojakim, was zeer rijk, en had een schoonen hof aan zijn huis; en de Joden kwamen steeds bij hem 5 te zamen, dewijl hij de voornaamste man was onder hen allen. En er werden in dat jaar twee oudsten uit het volk tot rechters gesteld; dat waren zulke lieden, van welke de Heer gezegd had: Hunne rechters 6 bedrijven alle boosheid te Babylon. Deze kwamen dagelijks tot Jojakim; en, wie eene zaak had, moest aldaar voor hen komen.

7 En, als het volk weg was, omtrent den middag, placht Susanna in 8 haars mans hof te gaan. En als de oudsten haar dagelijks daarin zagen 9 gaan, werden zij met kwaden lust jegens haar ontstoken en werden verzot en wierpen de oogen zoo geheel op haar, dat zij niet naar den hemel konden zien, en noch aan het woord noch aan de straf van God 10 dachten. Maar zij waren beiden tegelijk jegens haar ontstoken. ¹¹ En de één schaamde zich om het den ander te openbaren en elk had gaarne 12 met haar geboeleerd. En zij namen haar dagelijks naarstig waar, opdat 13 zij ze slechts zien mochten. En de één sprak tot den ander: Kom laat 14 ons naar huis gaan, want het is nu etenstijd. En toen zij van elkander gegaan waren, keerde elk daarna weder, en zij kwamen tegelijk weder 15 bijeen. Toen nu de één den ander vraagde, bekenden zij beiden hunnen kwaden lust. Daarna werden zij het met elkander ééns om er op te 16 wachten, wanneer zij de vrouw alleen mochten vinden.

17 En toen zij een geschikten dag bestemd hadden om op haar te loeren, kwam Susanna met de twee dienstmaagden, gelijk hare gewoonte was, 18 in den hof om zich te baden; want het was zeer heet. En er was geen mensch in den hof dan deze twee oudsten, die zich heimelijk verstoken 17 hadden en op haar loerden. En zij sprak tot hare dienstmaagden: Haalt mij balsem en zeep, en sluit den hof toe, opdat ik mij bade.

18 En de dienstmaagden deden gelijk zij bevolen had, en sloten den hof

toe, en gingen door de achterdeur uit, om haar te brengen hetgeen zij hebben wilde; en zij werden de mannen niet gewaar, want zij hadden zich verstoken.

- 19 Toen nu de dienstmaagden uit waren, kwamen de twee oudsten voor
 20 den dag en liepen tot haar en spraken: Zie, de hof is toegesloten, en
 a niemand ziet ons, en wij zijn ontstoken in liefde jegens u, daarom, ^{a Jez Sir. 23: 26}
 21 doe onzen wil. Doch, indien gij niet wilt, zullen wij tegen u getuigen,
 dat wij een jonkman alléén bij u gevonden hebben, en dat gij uwe
 22 dienstmaagden daarom hebt heengezonden. Toen zuchtte Susanna diep
 en sprak: Ach, in wat grooten nood ben ik! Want indien ik dat doe,
 ben ik des doods; en doe ik het niet, zoo kom ik niet uit uwe handen.
 23 Doch ik wil liever onschuldig in de handen der menschen vallen, dan
 24 tegen den Heer zondigen. En zij begon luid te roepen. Maar de oudsten
 25 riepen ook over haar; en de één liep heen naar de deur des hofs en
 26 deed ze open. Toen nu het huisgezin dat geroep hoorde, liepen zij uit
 in den hof door de achterdeur, om te zien wat haar wedervaren was.
 27 En de oudsten begonnen zoodanig van haar te spreken dat de knechten
 zich harentwege schaamden; want iets dergelijks was tevoren nooit van
 Susanna gehoord geworden.
- 28 En des anderen daags, toen het volk in het huis van haren man
 Jojakim te zamen kwam, kwamen ook de twee oudsten, vol van valsche
 29 list tegen Susanna, opdat zij haar ter dood mochten brengen, en spraken
 tot al het volk: Zendt heen en laat Susanna, de dochter van Hilkia,
 30 Jojakims huisvrouw, hier halen. En toen zij ontboden werd, kwam zij
 31 met hare ouders en kinderen en hare geheele maagschap. Zij nu was
 32 zeer teeder en schoon; daarom lieten deze booswichten haar den sluier
 wegrukken, met welken zij bedekt was; opdat zij zich aan hare schoon-
 33 heid vermaakten. En allen, die bij haar stonden en haar kenden, weenden
 34 om haar. En de twee oudsten stonden op, midden onder het volk, en
 35 legden de handen op haar hoofd. Maar zij weende en hief de oogen
 op naar den hemel; want haar hart had vertrouwen op den Heer.
- 36 En de oudsten begonnen en spraken: Toen wij beiden alleen in den
 hof rondgingen kwam zij daarin met twee dienstmaagden en sloot den
 37 hof toe en zond de dienstmaagden van haar. Toen kwam een jonkman
 38 tot haar, die zich verstoken had, en legde zich bij haar. Maar toen wij
 in een hoek van den hof zulk een schande zagen, liepen wij haastig toe
 39 en vonden ze bij elkander. Maar den jonkman konden wij niet machtig
 worden; want hij was ons te sterk en stiet de deur open en sprong
 40 weg. Doch haar grepen wij, en vraagden wie de jonkman was; maar
 zij wilde het ons niet zeggen. Dat getuigen wij.
- 41 En het volk geloofde die twee, als rechters en oversten van het volk,
 42 en veroordeelde Susanna ter dood. Maar zij riep met eene luide stem
 en sprak: Heer, eeuwige God, gij, die alle verborgenheden kent en alle
 43 dingen tevoren weet, eer zij geschieden, ⁴³ gij weet, dat deze eene
 valsche getuigenis tegen mij gegeven hebben; en nu zie, ik moet sterven,
 hoewel ik nochtans onschuldig ben in hetgeen zij boosaardig tegen mij
 44 gelogen hebben. En God verhoorde haar roepen.
- 45 En toen men haar heenleide ter dood, verwekte God den geest eens
 46 jongelings, genaamd Daniël. Die begon overluid te roepen: Ik wil
 47 onschuldig zijn aan dit bloed! En al het volk keerde zich om tot hem
 48 en vraagde hem, wat hij met die woorden meende? Maar hij trad onder
 hen en sprak: Zijt gij van Israël zulke dwazen, dat gij eene dochter
 van Israël veroordeelt, eerdad gij de zaak onderzoekt en daarvan ver-
 49 zekerd wordt? Keert weder voor het gerecht; want deze hebben eene
 valsche getuigenis tegen haar gesproken.

50 En al het volk keerde haastig weder. En de oudsten spraken tot Daniël: Zet u hier bij ons en onderricht ons, dewijl God u tot zulk een
 51 rechterambt roept. En Daniël sprak tot hen: Brengt ze van elkander,
 52 zoo zal ik ieder afzonderlijk verhooren. En, toen zij van elkander gebracht waren, riep hij den één en sprak tot hem: Gij ondeugende, oude booswicht, nu treffen u uwe zonden, welke gij tevoren bedreven
 53 hebt, toen gij onrechtvaardige oordeelen veldet, en de onschuldigen veroordeeldet, maar de schuldigen losliet, daar nochtans de Heer ^b geboden ^b Ex. 23 : 7.
 54 heeft: Gij zult de vromen en onschuldigen niet dooden. Hebt gij nu deze gezien, zeg dan, onder wat boom hebt gij ze bij elkander gevonden?
 55 En hij antwoordde: Onder een lindeboom. Toen sprak Daniël: Recht zoo, de Engel des Heeren zal u vinden en van één rijten; want met uwe
 56 logen brengt gij uzelf om het leven. En toen deze weg was, liet hij den ander óók voor zich komen en sprak tot hem: Gij aard van ^c Kanaän, ^c Ez. 16 : 3.
 57 en niet van Juda, de schoonheid heeft u bedrogen en de kwade lust heeft uw hart verkeerd. Alzóó hebt gij lieden met de dochters van Israël gehandeld en zij hebben uit vrees uwen wil moeten doen; maar deze
 58 dochter heeft in uwe boosheid niet bewilligd. Nu zeg mij, onder wat boom hebt gij ze bij elkander betrapt? Maar hij antwoordde: Onder
 59 een eik. Toen sprak Daniël: Recht zoo, de Engel des Heeren zal u teekenen en zal u in stukken houwen; want met uwe logen brengt gij
 60 uzelf om het leven. Toen begon al het volk met luider stem te roepen en zij prezen God, die degenen helpt, die op hem hopen en vertrouwen.
 61 En zij stonden op tegen de twee oudsten, dewijl Daniël hen uit hun
 62 eigen woorden overtuigd had, dat zij valsche getuigen waren, en deden hun ^d naar de wet van Mozes, gelijk zij aan hunnen naaste verdiend hadden, ^d Deut. 19 : 18, 19.
 63 en doodden ze. Alzoo werd op dezen dag het onschuldige bloed verlost.
 64 Maar Hilkia met zijne huisvrouw loofden God wegens hunne dochter Susanna, met haren man Jojakim en de geheele maagschap, omdat er niets schandelijks aan haar bevonden was. En Daniël werd groot voor het volk, van dien dag af, en daarna voor altoos.

VAN DEN BEL EN DEN DRAAK TE BABEL.

NA den dood van Astyages kwam het koninkrijk aan Cyrus, uit Perzië. En
^a Daniël was gestadig bij den koning, en meer in aanzien dan alle gunste- ^a Dan. 6 : 20.
 2 lingen des konings. Nu hadden die van Babylon een afgod, genaamd Bel; dien moest men dagelijks offeren twaalf mudden tarwe en veertig
 3 schapen en drie aam wijn. En de koning zelf diende den afgod en ging
 4 hem dagelijks aanbidden; maar Daniël aanbad zijnen God. En de koning sprak tot hem: Waarom bidt ook gij Bel niet aan? Maar hij sprak: Ik dien de afgoden niet, die met handen gemaakt, maar den levenden God, die den hemel en de aarde geschapen heeft en een Heer is over alles
 5 wat leeft. Toen sprak de koning tot hem: Houdt gij dan Bel niet voor een levenden god? Ziet gij niet hoeveel hij dagelijks eet en drinkt?
 6 Maar Daniël lachte en sprak: Heer koning, laat u niet misleiden; want

- deze Bel is van binnen niets dan leem en van buiten koper, ^b en heeft ^b Jez. Sir. 30 : 19
 7 nog nooit iets gegeten. Toen werd de koning toornig en liet al zijne
 8 priesters roepen en sprak tot hen: Indien gij mij niet zegt, wie dit offer
 8 verteert, dan moet gij sterven; maar kunt gijlieden bewijzen, dat Bel dat
 8 verteert, dan moet Daniël sterven, want hij heeft Bel gelasterd. En Daniël
 8 sprak: Ja, heer koning, het geschiede gelijk gij gesproken hebt.
- 9 Nu waren er zeventig priesters van Bel, behalve hunne vrouwen en
 10 kinderen. En de koning ging met Daniël in den tempel van Bel. Toen
 10 spraken de priesters van dien afgod: Zie, wij zullen uitgaan; en gij, heer
 10 koning, zult de spijs en den drank zelf daar zetten en de deur achter
 11 u toesluiten en met uw eigen ring verzegelen. En, als gij des morgens
 11 vroeg wederkomt en vindt, dat Bel het niet alles verteerd heeft, willen
 11 wij gaarne sterven; of Daniël moet gedood worden, die zulks van ons
 12 gelogen heeft. Maar zij verlieten zich daarop, dat zij een heimelijken
 12 gang onder de tafel gemaakt hadden; daardoor gingen zij altijd in en
 12 verteerden wat er was.
- 13 Toen nu de priesters uitgegaan waren, liet de koning aan Bel de spijs
 13 voorzetten; maar Daniël beval zijnen knechten, dat zij asch zouden halen,
 13 en liet die strooien door den geheelen tempel voor den koning. Daarna
 13 gingen zij uit en sloten de deur toe en verzegelden ze met des konings
 14 ring en gingen weg. De priesters nu gingen des nachts daarin, naar
 14 hunne gewoonte, met hunne vrouwen en kinderen, en aten en dronken
 14 alwat er was.
- 15 En de koning was des morgens zeer vroeg op en Daniël met hem;
 15 en de koning sprak: Is het zegel onbeschadigd? Hij nu antwoordde:
 17 Ja, heer koning. En zoodra de deur geopend was, zag de koning op
 17 de tafel en riep met eene luide stem: Bel, gij zijt een groot god, en
 18 er is geen bedrog met u. Maar Daniël lachte en weerhield den koning
 18 dat hij niet inging, en sprak: Zie op den vloer en merk op, wiens voet-
 19 stappen zijn dit? De koning sprak: Ik zie voetstappen van mannen,
 19 vrouwen en kinderen. Toen werd de koning toornig en liet de priesters
 20 gevangen nemen, met hunne vrouwen en kinderen; en zij moesten hem
 20 de heimelijke gangen toonen, door welke zij uit- en ingegaan waren en
 21 verteerd hadden het geen op de tafel was. En de koning liet hen dooden
 21 en gaf Bel in de macht van Daniël, die hem en zijnen tempel vernielde.
-
- 22 Aldaar was ook een groote draak, dien de inwoners van Babel aanbaden.
 23 en de koning sprak tot Daniël: Hoe, wilt gij van dien óók zeggen, dat
 23 hij niets meer dan een koperen afgod is? Zie, hij leeft immers; want
 23 hij eet en drinkt; en gij kunt niet zeggen, dat hij geen levende god is;
 24 daarom aanbid hem. Maar Daniël antwoordde: Ik wil den Heer, mijnen
 25 God aanbidden; want die is de levende God. Maar gij, heer koning,
 25 veroorloof mij, zoo zal ik dezen draak ombrengen zonder eenig zwaard
 26 of stok. En de koning sprak: Ja, het zij u veroorloofd. Toen nam
 26 Daniël pek, vet en haar, en kookte het onder elkander, en maakte daar
 26 koekjes van, en wierp ze den draak in de keel; en de draak berstte
 26 daarvan middendoor. En Daniël sprak: Zie, dat zijn uwe goden!
- 27 Toen nu de inwoners van Babel dat hoorden, verdroot het hen zeer,
 27 en zij maakten een oloop tegen den koning en spraken: Onze koning
 27 is een Jood geworden; want hij heeft Bel vernield en den draak gedood
 28 en de priesters omgebracht. En zij traden voor den koning en spraken:
 28 Geef ons Daniël hier; indien niet, zoo zullen wij u en uw geheele huis
 29 ombrengen. Toen nu de koning zag, dat zij met geweld op hem aan-
 30 drongen, moest hij Daniël aan hen overgeven; en zij wierpen hem bij

- 31 de leeuwen in den kuil, waarin hij zes dagen lang lag. En er waren zeven leeuwen in den kuil; aan die gaf men dagelijks twee menschen en twee schapen, maar in deze dagen gaf men hun niets, opdat zij
 32 Daniël opeten zouden. Nu was er een profeet, Habakuk, in Judéa, die brijpap had gekookt en brood gebrokt in een diepen schotel en
 33 daarmede op het veld ging, om het aan de maaiers te brengen. En de Engel des Heeren sprak tot Habakuk: Gij moet het eten, dat gij draagt,
 34 aan Daniël brengen, te Babel, in den Leeuwenkuil. En Habakuk antwoordde: Heer, ik heb de stad Babel nooit gezien en weet niet waar
 35 de kuil is. ^c Toen vatte de Engel hem bij het haar des hoofds en bracht ^{c Ez. 8 : 3.}
 36 hem, als door een sterken wind, te Babel, aan den kuil. En Habakuk riep en sprak: Daniël, Daniël, neem dit eten, hetwelk God u gezonden
 37 heeft. En Daniël sprak: Heere God, gij gedenkt nog aan mij en
 38 verlaat degenen niet, die u aanroepen en u liefhebben. En hij stond op en at; maar de Engel Gods bracht Habakuk terstond weder naar zijne plaats.
- 39 En de koning kwam op den zevenden dag om rouw te toonen over Daniël; en toen hij aan den kuil kwam en er inzag, zie, toen zat Daniël
 40 midden onder de leeuwen. En de koning riep overluid en sprak: O Heer, gij God van Daniël, gij zijt een groot God, en er is anders geen
 41 God dan gij. En hij liet hem uit den kuil halen; ^d maar de anderen, ^{d Dan. 6 : 24, 25.} die hem wilden ter dood gebracht hebben, liet hij in den kuil werpen; en zij werden alzoo terstond voor zijne oogen door de leeuwen verslonden.

HET GEBED VAN AZARJA

EN

HET GEZANG DER DRIE MANNEN IN HET VUUR.

(Behoorende tot Daniël 3, na vs. 23.)

EN Azarja stond midden in den gloeienden oven en opende zijnen mond,
 26 bad en sprak: Geloofd zijt gij, Heer, gij, God onzer vaderen, en uw
 27 naam moet geprezen en geëerd worden eeuwiglijk; want gij zijt rechtvaardig in al hetgeen gij ons gedaan hebt; al uwe werken zijn waarachtig en wat gij doet, is recht; en al uwe oordeelen zijn onbestrafbaar.
 28 Gij doet ons recht, dat gij ons gestraft hebt met zulke straf, welke gij over ons hebt laten gaan, en over Jeruzalem, de heilige stad onzer
 29 vaderen, ja, gij doet recht en wèl daaraan, wegens onze zonden; want wij hebben gezondigd en kwaadgedaan, hiermede, dat wij van u afge-
 30 weken zijn en overal tegen u misdään hebben en naar uwe geboden niet gehoord, noch ze gehouden en er naar gedaan hebben, gelijk gij
 31 ons bevolen hebt, opdat het ons mocht welgaan. Daarom hebt gij recht
 32 gedaan, dat gij dat alles over ons hebt laten gaan, en ons gegeven in de handen van onze vijanden, de goddelooze, ondeugende lieden, en
 33 den onrechtvaardigen, gruwzaamsten koning op aarde. En wij mogeri onzen mond niet opendoen, zoo zijn uwe knechten en allen, die u vreezen, te schande en tot spot geworden voor uwe knechten en voor allen, die

34 u vreezen. Maar verstoot ons toch niet geheel, om uws heiligen naams
 35 wil, en verwerp uw verbond niet. En neem uwe barmhartigheid niet
 van ons, terwille van Abraham, uwen lieven vriend, terwille van uwen
 36 knecht Isaäk en Israël, uwen heilige, aan wie gij beloofd hebt, ^a dat ^a Gen. 22 : 17.
 gij hun zaad zoudt vermenigvuldigen als de sterren aan den hemel en ^a Gen. 26 : 4.
 37 als het zand aan de zee. Want wij zijn minder geworden dan alle
 heidenen en zijn nu de verachtsten op de aarde, om onze zonden,
 38 zoodat wij nu geen vorst, profeet noch leeraar hebben, en geen brand-
 offer noch dagelijksch offer noch spijsoffer noch reukwerk meer hebben,
 39 en hebben geen plaats om voor u te offeren en genade te vinden; maar
^b met een bedroefd hart en een verslagen geest komen wij voor u, ^b Ps. 51 : 19.
 40 alsof wij brandoffers van rammen en runderen en vele duizende vette
 schapen brachten: zoo wil toch ons offer heden voor u laten gelden en
 aangenaam zijn; want gij laat niet te schande worden degenen, die op
 41 u hopen. Alzoo komen wij nu van ganscher harte en zoeken uw aan-
 42 gezicht met vreeze. Daarom, laat ons niet te schande worden, maar
 doe ons, Heer, naar uwe genade en naar uwe groote barmhartigheid;
 43 en verlos ons naar uwe wonderdaden en geef uwen naam eer; ⁴⁴ zoodat
 allen zich moeten schamen, die uwen knechten leed aandoen, en te
 schande worden voor uwe groote macht en uw geweld, dat hunne
 45 macht worde gebroken; opdat zij gewaarworden, dat gij zijt de Heer,
 de éénige God, heerlijk op den geheelen aardbodem.
 46 En de dienaars des konings, die hen in den oven geworpen hadden,
 hielden niet op, altoos zwavel en pek en werk en drooge rijzen daarin
 47 te werpen; zoodat de vlam boven uit den oven sloeg, bij de negenen-
 48 veertig ellen hoog, en zij woedde in 't rond en verbrandde de Chaldeën,
 49 welke zij voor en rondom den oven bereikte. Maar de Engel des
 50 Heeren ging tot Azarja en die bij hem waren in den oven, en stiet de
 vlam van het vuur uit den oven, en maakte het in den oven als eene
 koele dauw, zoodat het vuur hen geheel niet aanraakte en hun smart
 noch schade deed.

51 Toen begonnen deze drie met elkander te zingen en prezen en loofden
 52 God in den oven, zeggende: Geloofd zijt gij, Heer, gij God onzer vaderen
 en gij moet geprezen en hoog geroemd worden eeuwiglijk. Geloofd zij
 uw heerlijke en heilige naam, die geprezen en hoog geroemd moet
 53 worden eeuwiglijk. Geloofd zijt gij in uwen heiligen, heerlijken tempel,
 54 gij, die moet geprezen en hoog geroemd worden eeuwiglijk. Geloofd zijt
 gij, ^a die op de cherubs zit, en ziet in de diepten; gij moet geprezen en ^a Ps. 80 : 2.
 55 hoog geroemd worden eeuwiglijk. Geloofd zijt gij op uwen heerlijken, ^a Ps. 99 : 1.
 koninklijken troon, gij, die moet geprezen en hooggeroemd worden
 56 eeuwiglijk. Geloofd zijt gij in de vastigheid des hemels, gij, die moet
 57 geprezen en hoog geroemd worden eeuwiglijk. Al de werken des Heeren
 58 moeten hem loven, prijzen en roemen eeuwiglijk. Gij hemelen, looft den
 59 Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. Looft den Heer, ^b gij, Engelen ^b Ps. 103 : 20.
 60 des Heeren, prijst en roemt hem eeuwiglijk. Alle wateren daarboven
 61 aan den hemel, looft den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. Alle
 heirscharen des Heeren, looft den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk.
 62 Zon en maan, looft den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. ⁶³ Alle
 sterren aan den hemel, looft den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk.
 64 Regen en dauw, looft den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk.
 65 Alle winden, looft den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. ⁶⁶ Vuur en
 67 hitte, looft den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. Groote en kleine
 68 hagelsteen, looft den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. Dag en

69 nacht, looft den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. Licht en duister-
 70 nis, looft den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. Ijs en vorst, looft
 71 den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. Rijn en sneeuw, looft den
 72 Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. Bliksem en wolken, looft den
 73 Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. De aarde love den Heer, prijze
 74 en roeme hem eeuwiglijk. Bergen en heuvels, looft den Heer, prijst en
 75 roemt hem eeuwiglijk. Alwat uit de aarde wast love den Heer, prijze
 76 en roeme hem eeuwiglijk. Gij, fonteynen, looft den Heer, prijst en
 77 roemt hem eeuwiglijk. Zee en waterstroomen, looft den Heer, prijst
 78 en roemt hem eeuwiglijk. Walvisschen, en alwat zich in het water
 79 roert, looft den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. Alle vogelen des
 80 hemels, looft den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. Alle wilde
 81 dieren en vee, looft den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. Gij,
 menschenkinderen, looft den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk,
 82 Israël love den Heer, prijze en roeme hem eeuwiglijk. ³³ Gij, priesters
 84 des Heeren, looft den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. Gij, ^c knech-
 85 ten des Heeren, looft den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. Gij,
 geesten en zielen der rechtvaardigen, looft den Heer, prijst en roemt
 86 hem eeuwiglijk. Gij, heiligen, die ellendig en bedroefd zijt, looft den
 87 Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk. Hananja, Azarja en Misaël, looft
 88 den Heer, prijst en roemt hem eeuwiglijk; want hij heeft ons verlost
 89 uit den afgrond en heeft ons geholpen van den dood en heeft ons gered
 uit den gloeienden oven en heeft ons midden in het vuur behouden.
 90 ^d Dankt den Heer, want hij is vriendelijk, en zijne goedheid duurt ^d Ps. 136 : 1.
 91 eeuwiglijk. Gij allen, die den Heer vreest, looft den God aller goden,
 prijst hem en bekent dat zijne goedheid eeuwig duurt.

HET GEBED VAN MANASSE, DEN KONING VAN JUDA,

TOEN HIJ GEVANGEN WAS TE BABEL.

HEEER, almachtige God, ^a God van onze vaderen, Abraham, Izaäk en ^a Ex. 3 : 6.
 2 Jakob, en van hun rechtvaardig zaad; gij, die den hemel en de aarde
 3 en alwat er in is gemaakt hebt, en de zee hebt verzegeld met uw gebod
 4 en de diepte hebt toegesloten en verzegeld: ter eere van uwen vrees-
 lijken en heerlijken naam, zoodat iedereen voor u moet verschrikken en
 5 vreezen voor uwe groote macht. ^b Want onverdragelijk is uw toorn, ^b Deut. 32 : 22.
 6 dien gij den zondaren dreigt, maar de barmhartigheid, die gij belooft,
 7 is onmetelijk en ondoorgrondelijk. Want gij zijt de Heer, de allerhoogste
 over den geheelen aardbodem, van groote lankmoedigheid, en zeer
 genadig, ^c en straft de menschen niet gaarne en hebt naar uwe goed- ^c Klaagl. 3 : 33.
 8 heid boete beloofd tot vergeving der zonden. ^d Maar, nademaal gij een ^d Hand. 17 : 30.
 God der rechtvaardigen zijt, hebt gij de boete niet opgelegd den recht-
 vaardigen, Abraham, Izaäk en Jakob, die niet tegen u gezondigd hebben.
 9 Maar ik heb gezondigd en mijne zonden zijn meer dan het zand aan de
 zee; en ik ben gekromd in zware, ijzeren banden en heb geen rust;

10 omdat ik uwen toorn verwekt en groot kwaad voor u gedaan heb,
daarmede, dat ik zulke gruwelen en zoovele ergernissen aangericht heb.
11 Daarom buig ik nu de knieën mijns harten en bid u, Heer, om genade.
12 Ach Heer, ik heb gezondigd; ja, ik heb gezondigd en erken mijne
13 misdaden. Ik bid en smEEK, vergeef het mij, o Heer, vergeef het mij.
14 Laat mij niet in mijne zonden verderven, en laat de straf niet eeuwig
15 op mij blijven; maar wil mij, onwaardige, helpen, naar uwe groote
16 barmhartigheid, zoo wil ik u mijn leven lang loven; want u looft al het
hemelsche heir, en u zal men prijzen, altoos en eeuwig. Amen.

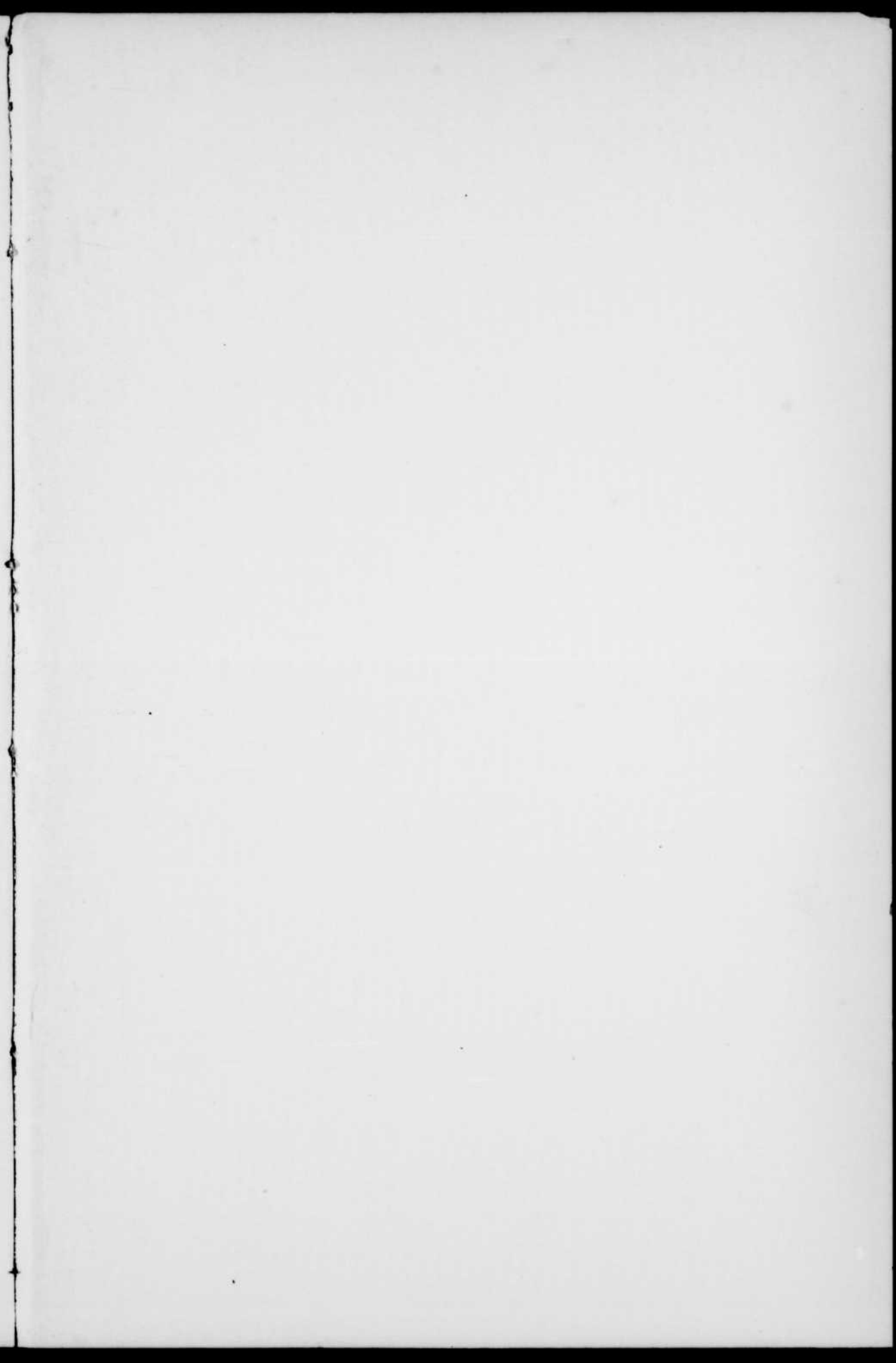
EINDE DER APOCRIEFE BOEKEN.

10 Under a certain...
11...
12...
13...
14...
15...
16...
17...
18...
19...
20...

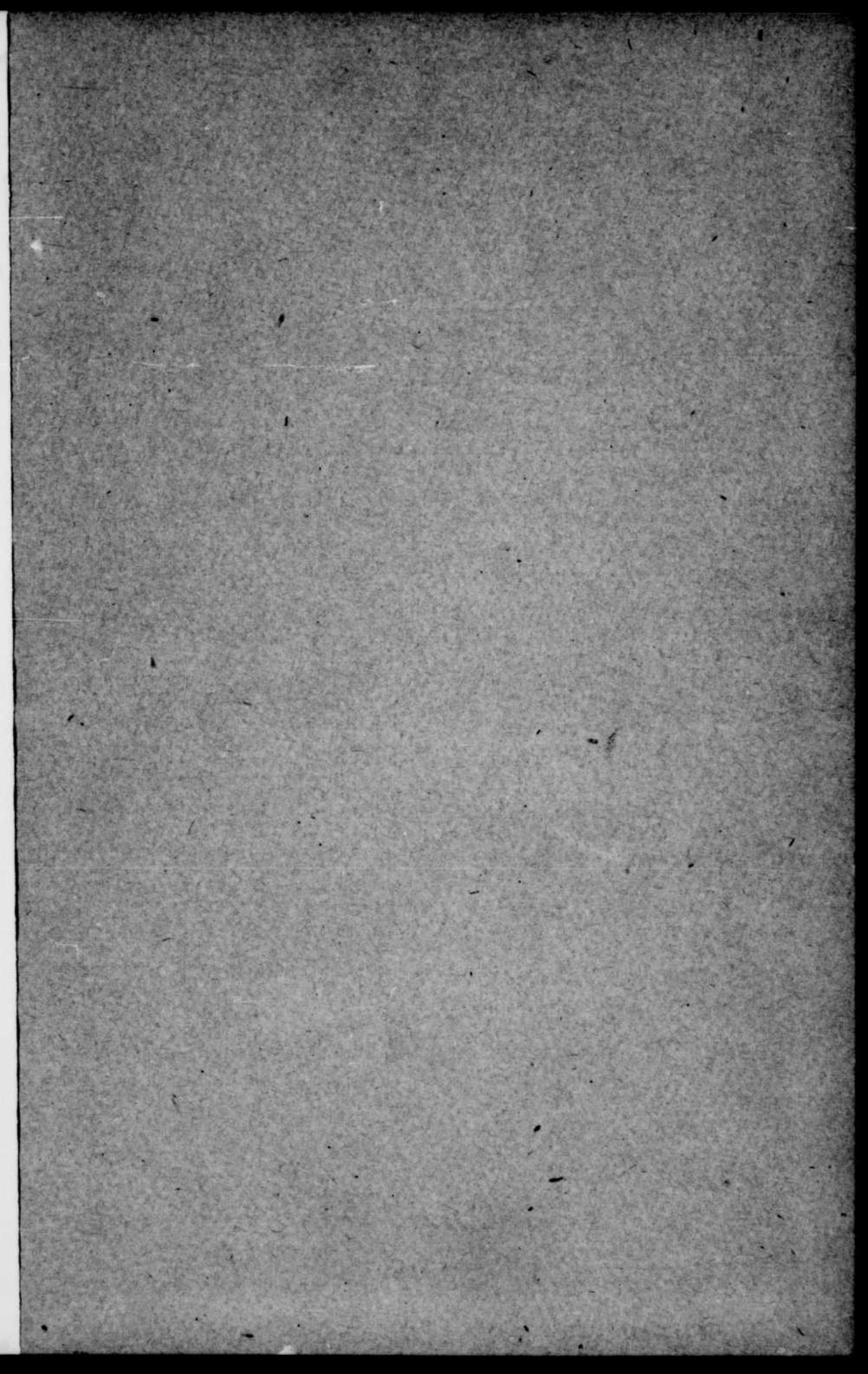
UNIVERSITY OF CHICAGO

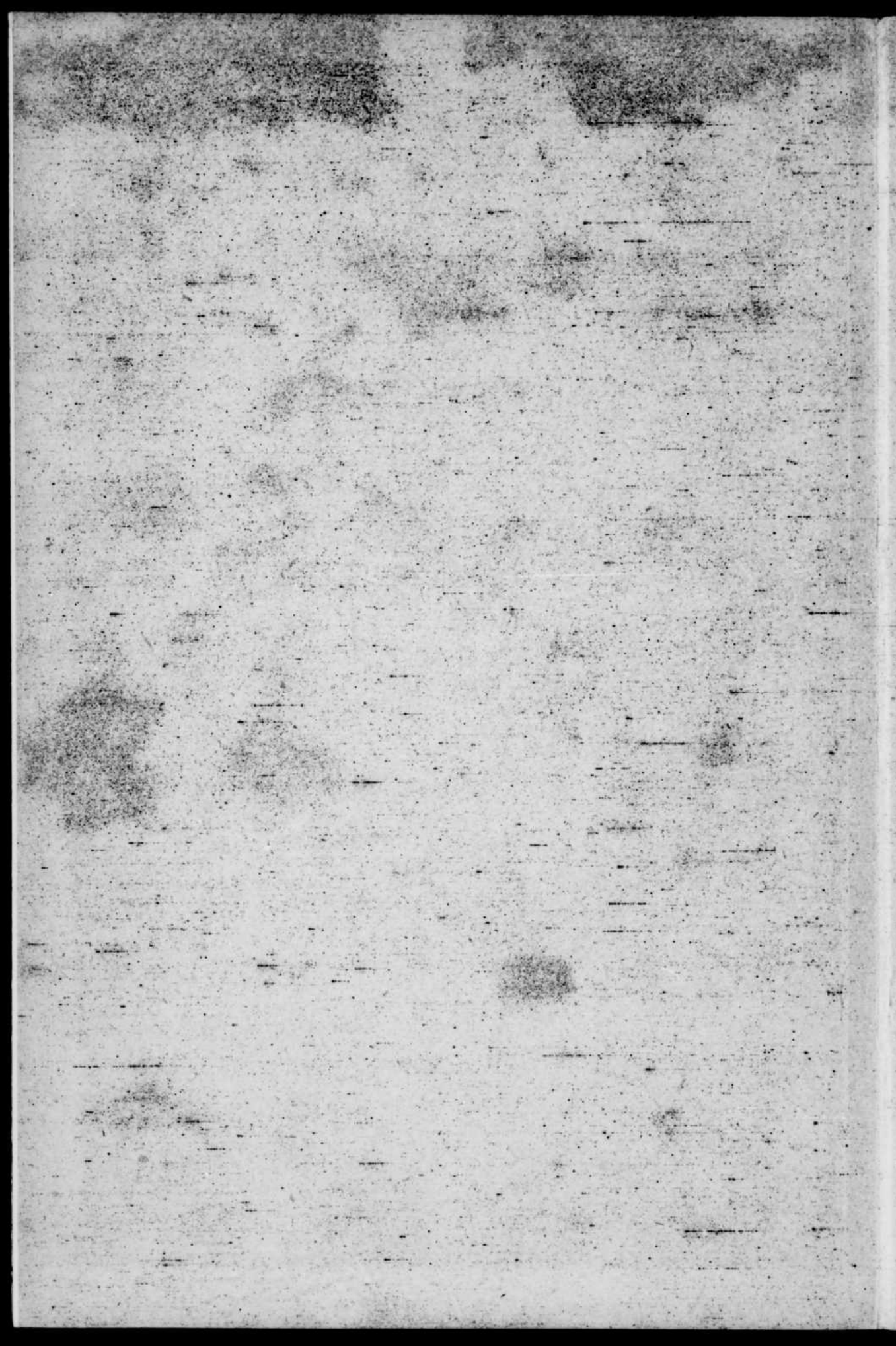
MANUSCRIPTS

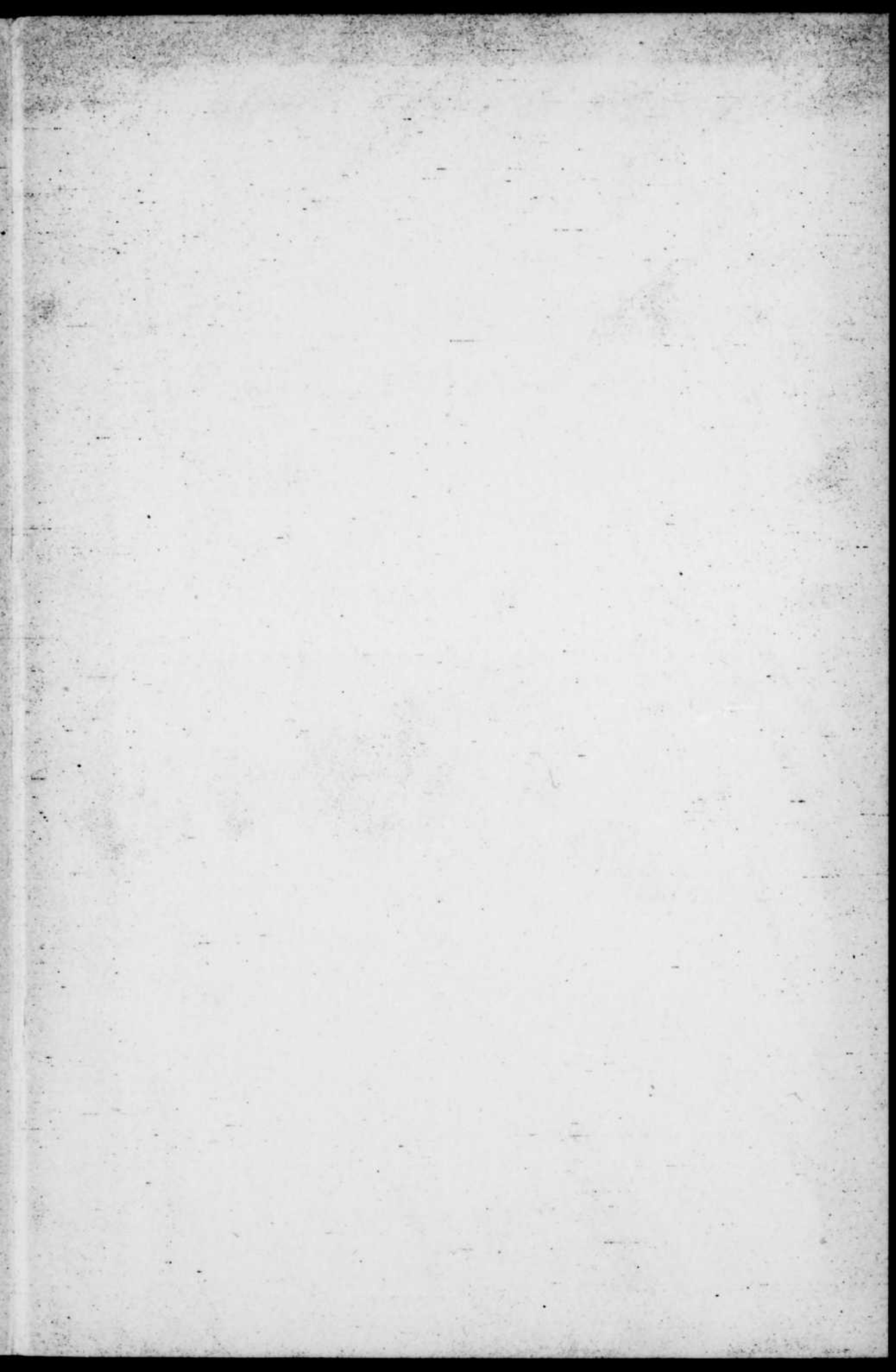
UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

01583709

U

AD

3